MARCI HIERONYMI VIDÆ

C R E M O N E N S I S

CANONICI REGULARIS LATERANEN.

A L B Æ   E P I S C O P I

CHRISTIADOS LIBRI SEX

CUM SELECTIS HYMNIS DE REBUS DIVINIS

EDITIO EMENDATISSIMA USUI FUTURA NON MODO STUDIOSIS JUVENIBUS

ORDINIS CAN. RR. SS. SALVATOR. LATERAN.

VERUM ETIAM BENE MORATIS EPISCOPORUM SEMINARIIS.

R O M Æ)(AN. MDCCCXXIV.

Excudebat Linus Contedinius

Sumptibus Canonicae S. Salvatoris Bononiae

Superiorum permissu.

EMINENTISSIMIS AC RMIS DD.

EPISCOPIS SUBURBICARIIS

JULIO M. DE SOMALIA OSTIENSI
AC VELITERNO S. SENATUS PRINCIPI
BARTHOLOMAEO PACCA PORTUEN. AC S. RUFINAE
JOSEPHO SPINA PRAENESTINO
PETRO FRANCISCO GALLEFFIO ALBANEN.
THOMAE ARETIO SABINENSI
FRANC. XAVERIO CASTILLIONIO TUSCULANO
S. R. E. CARD. DD. SUIS COLENDISSIMIS
VINCENTIUS GAROFALI ABBAS GENERALIS
ORD. CANON. RR. SS. SALVATOR. LATERAN.
FELICITATEM.

CHRISTIADEM, ac selectos HYMNOS VIDAE nostri, immortalis ingenii beatissimam ubertatem venire in conspectum Vestrum decet, et ad hunc quoque splendorem atque adeo majestatem sibi conciliandam auctoritati Vestrae commendari. Decet enim sacra Episcopi carmina plane aurea Episcoporum nuncupari Principibus: ejus maxime Episcopi, qui hebraicam, graecam, latinamque sapientiam toto pectore hausit, et seculo

Leonis x. doctrinae feracissimo doctissimus est habitus. Ad haec: Christianus is Maro peculiari quodam jure Vester est, quod divinos suos libros Tusculi ad Aedem D. Silvestri intra fines Episcopatûs ad excelsum Vestrum Ordinem seviralem pertinentis conscripserit. Sed Vester etiam, quod consilium meum de hujusmodi Opere ad usum studiosorum nostri ordinis juvenum iterum in lucem emittendo quum primum Vobis significassem, statim una quasi voce declarastis: Vestris quoque Seminariis, aliorumque Antistitum usui futurum opus, quo nullum videtur conducibilius ad instillandum in teneris animis veritatis, pietatisque christianae amorem cum incredibili latinitatis castitate elegantiaque conjunctum (*). Immo addidistis: plane optandum, ut in Scholis singulis quibusque tales legantur libri, post-

(*) Jure LEO X. CHRISTIADEM legens admiratione captus exclamavit: *Nescio quid majus nascitur Æneide*.

quam praesertim publicus morbus per anteactos annos gymnasia non pauca ita afflaverit, fere ut puduerit quosdam, (flendum!) desideratissima ac dulcissima DEI CHRISTIque nomina in iis usurpare.

Ac profecto, id si contingeret, non novus mos in scholas induceretur, sed revocaretur antiquus, nempe qui post Concilium Tridentinum viguit; etenim instauratis tunc in religiosiorem formam studiis, ut tempora postulabant, sacra VIDAE opera, vivo ipso, explicabantur in scholis, osculis excipiebantur, in deliciisque atque in oculis habebantur (*).

Habeant igitur in manibus divina haec carmina nostri ordinis alumni: et VIDAE imitatores facti, pectus suum saluberrimis compleant disciplinis. Habeant item ea in manibus adolescentes, qui in Vestris Seminariis in spem Ecclesiae educantur: addiscantque e VIDAE libris *Quaecum-*

(*) Consulatur Cominiana Vidae edit. T. II. p. 141. et 163.

que sunt vera (utar Pauli verbis), *quaecumque pudica*, *quaecumque justa*, *quaecumque sancta*, *quaecumque amabilia*, *quaecumque bonae famae*: ebibantque haec omnia e fontibus illis purissimis. Eos in sortem Domini vocatos condocefaciet VIDA: seculares fabulas ineptiasque fastidire; ac sentient praeterea corda sua paulatim erga divina elevari, et quasi per gradus transferri in Dei lumen et regnum; quumque aetas inceperit maturescere, collucebunt tamquam candelabra in Ecclesia: et errantibus in media seculi nocte, ut in viam possint redire justitiae, veritatis lumen ostendent.

Itaque, VIRI EMI, VIDA noster totus Vester est; ac propterea eumdem fovete, ac Vestris Clericis commendate: meque aliud aliquid ad DEI gloriam conantem, meumque Ordinem bene, DEO dante, erga bona studia, pietatemque animatum benevolentia Vestra sustentate.

JUDICIUM OPERIS

DATUM A CL. V. JO. ANTONIO VULPIO

IN EPISTOLA PRAEMISSA EDITIONI COMINIANAE.

Sive delectum verborum, sive splendorem figurarum, sive pondera sententiarum, sive similitudinum copiam, sive denique totius operis ornatum et dispositionem spectare velis, nihil exhibet VIDA non e Virgilii, Lucretii, Catulli, Horatii, et reliquorum poetarum qui aurea illa aetate floruerunt, myrotheciis depromtum; nihil quod non incorruptam Romani sermonis dignitatem prae se ferat: omnia sunt in ejus carminibus miro artificio elaborata, rotunda, perspicua, candida, ad unguem castigata, ut non solum imitari veteres, verum etiam cum iis certare voluisse videatur. Si vero ad argumenta ipsa mentem animi convertas, neminem profecto ex poetis VIDAE anteponendum censebis.. Alienus enim est ab omnibus corruptelarum illecebris, nullas faces libidini atque intemperantiae ministrat: sed potius juventutem in voluptates effusam, adhibitis quibusdam quasi frenis orationis revocat; et a turpibus ad honesta traducit. Totum se pium, sobrium, pudicum, severum praestat: DEI OPTIMI MAXIMI, CHRISTI Servatoris nostri, Deiparae Virginis, et Caelestium reli-

quorum laudes in ore semper habet: vitia exagitat, virtutes ornat, impiorum insaniam objurgat, eorumque conatibus acerrime, et fortissime obsistit; ut si magnus ille Plato reviviscat, eum in civitatem suam, e qua olim Homerum, tamquam bonis moribus minus utilem, delibuto capillo et coronatum dimiserat, libentissime sit admissurus. Nempe in hunc virum perbelle conveniunt ea quae cecinit Horatius (Epist. 1. lib. 2. v. 126.) *poetica studia commendans:*

Os tenerum pueri balbumque poeta figurat:
Torquet ab obscoenis jam nunc sermonibus aurem:
Mox etiam pectus praeceptis format amicis,
Asperitatis, et invidiae corrector, et irae:
Recte facta refert: orientia tempora notis
Instruit exemplis: inopem solatur et aegrum.

Nihil obstat novae impressioni aurei h. operis
D. Vincentius Garofali Abbas Gen.
Can. RR. et S. O. Consultor.

REIMPRIMATUR

Si videbitur Rmo P. M. Sacr. Pal. Apost.
J. Della Porta Patriarcha Constantinop. Vicesg.

REIMPRIMATUR

Fr. Thom. Dominicus Piazza Ord. Praed.
et Soc. R. P. Mag. Sac. Pal. Ap.

M. HIERONYMI VIDAE

CREMONENSIS

CAN. REG. LATERAN.

EPISC. ALBÆ POMPEJÆ

CHRISTIADOS

LIBER PRIMUS

Qui mare, qui terras, qui caelum numine comples,
Spiritus alme, tuo liceat mihi munere regem
Bis genitum canere, e superi qui sede parentis,
Virginis intactae gravidam descendit in alvum,
Mortalesque auras hausit puer; ut genus ultus
Humanum eriperet tenebris, et carcere iniquo
Morte sua, manesque pios inferret olympo.
Illum sponte hominum morientem ob crimina tellus

Ægra tulit, puduitque poli de vertice Solem
Aspicere, et tenebris insuetis terruit orbem.
Fas mihi, te duce, mortali immortalia digno
Ore loqui, interdumque oculos attollere caelo,
Et lucem accipere aetheream, summique parentis
Consilia, atque necis tam dirae evolvere caussas.
Jam prope mortis erant metae, finisque laborum
CHRISTO aderat, Solymûmque ideo haud ignarus ad ur-
Phoenicum extremis remeans de finibus ibat. (bem
Illum ingens comitum numerus juvenesque, senesque
Sponte sequebantur, rerum quos fama trahebat
Undique collectos. nam magnas sive per urbes
Ferret iter, seu desertis in montibus iret,
Olli se innumeri jungebant usque parati
Jussa sequi, vellet quascumque abducere in oras;
Atque novos erat hic semper fas cernere coetus.
Pinifero veluti Vesuli de vertice primum
It Padus exiguo sulcans sata pinguia rivo;
Hinc magis, atque magis labendo viribus auctus,
Surgit, latifluoque sonans se gurgite pandit
Victor. opes amnes varii auxiliaribus undis
Hinc addunt, atque inde: suo nec se capit alveo
Turbidus, haud uno dum rumpat in aequora cornu.
Tum vero numero socios sejunxit ab omni
Bissenos, sibi quos olim delegit, ut essent
Tantorum memores operum, testesque laborum.
Atque ubi secretos nemora in seclusa vocavit
Procera innitens cedro moestissimus ore,
Eque imo rumpens suspiria pectore fatur:
Ventum ad supremum, socii. data tempora vitae

Exegi in terris. lux nunc infanda propinquat,
Meque pii manes expectant. illius ergo
En ultro infensam Solymorum ascendimus urbem.
Illic informis leti mihi dira parantur
Supplicia. immeritum me nunc conjurat in unum
Saeva sacerdotum manus, ut non inscius ipse
Praedixi toties, ac vobis cuncta retexi.
Ibo. morte mea veterum scelus omne piabo.
His me, prime, malis oneras, pater. ipse tulisti
Dulcia poma: mihi sed nunc tua furta luendum.
Quum tamen expulerit tenebras lux tertia rebus,
Aereas caede abluta revocabor in auras.
Vos etiam, quos non pertaesum denique nostri,
Funera acerba manent. audete, et lucis amori
Istius aeternum vitae immortalis honorem
Mecum omnes praeferte. domus non haec data, non hae
Sunt vobis propriae sedes. vos aetheris alti
Lucida templa vocant, stellis florentia regna,
Pax ubi secura, ac requies optata laborum.
Hic domus, hic patria. huc omnes contendite laeti
Angustum per iter. vestras hic figite sedes.
Dixerat. at socii defixi lumina moestis
Haerebant animis, ac tristia multa putabant.
Tum senior Petrus haud linguae, vocive pepercit,
Et tali Divum affatus sermone precatur:
Nate DEO, quae tanta DEUM te denique caeli
Vis agit, ut libeat letum crudele pacisci
Pro quoquam, aut certis ultro te offerre periclis?
Quin age, te incolumi potius (potes omnia quando,
Nec tibi nequicquam pater est, qui sidera torquet)

Perficias quodcumque tibi nunc instat agendum,
Non adeo exosus lucem, ingratusque salutis.
Hos animos, hanc confestim, precor, exue mentem.
Ipse tui miserere, tuûm miserere, nec ultro
Projice nos, qui te, tendis quocumque, sequemur.
Sic ille: increpuit dictis quem talibus Heros.
Non pudet, o numquam sapiens, mortalia semper
Volvere nube oculos pressum, caelestium inanem?
Nec potis es vanis umquam desuescere curis?
Haec ne tibi consulta mei suasere labores?
Non hoc consiliis, non hoc auctoribus istis
Tempus eget: genitor jussis haud mollibus urget.
At vos ó, rebus spretis mortalibus, omnes,
Ferte, viri, et duros animo tolerate labores,
Oblitique hominem caelo altas tollite mentes:
Et cum mortales linguas in jurgia solvent
Vos contra, falsis onerantes nomina vestra
Criminibus, gaudete, ac firmo pectore ferte,
Indignamque ignominiam contemnite laeti.
Hinc fortunatos vos dicite, praemia quando
Certa manent, oriturque ingens hinc gloria vestra.
Haec fatus, montes aditum fert tristis in altos.
Incedunt una socii cum rege parati
Cuncta pati, et juvenis sortem indignantur iniquam.
Et jam palmosae subit Hiericuntis ad urbem.
Zacchaei excipitur tecto, mensisque paratis;
Cui quondam componere opes per fasque, nefasque
Immensas amor acer erat: sed luce recepta
Hospitis adventu, coepit male parta luendo
Reddere cuique suum, partiri caetera egenis,

Tot facti, infectique auri congesta talenta.
Hic subito non laeta ferens gravis impulit aures
Nuntius, atque animum rumore momordit amaro.
Lazarus haud procul hinc Bethanes regna tenebat
Dives opum, clarus genus alto a sanguine regum:
Nam pater ingentes Syriae frenaverat oras,
Vique sibi captas quondam subjecerat urbes.
Nemo illo hospitibus facilis magis. omnibus illa
Noctes atque dies domus ultro oblata patebat.
Huc etiam persaepe ipsum succedere CHRISTUM
Haud piguit, creberque domus indulsit amicae
Hospitio, atque DEUM posita se nube retexit.
Hunc igitur postquam morientem accepit, et acri
Vix, morbo correptum, auras haurire supremas
Et quasi jam leti portas luctarier ante,
Demisit lacrimas, sociisque haec edidit ore:
Cedamus. leto actutum revocandus amicus
In lucem, modo me summus pater audiat ipse,
Atque suas velit hic, ut saepe, ostendere vires.
Haec ait, et gressum Bethanae tendit ad urbem.
Prosequitur comitum manus ingens, atque videndi
Innumeri studio socios se protinus addunt.
Interea longe mundi regnator opaci,
Infelix monstrum, penitus non inscius illam
Iam prope adesse diem, superi qua maximus ultor
Imperio patris infernis succederet oris
Manibus auxilio, ac sedes vastaret opertas,
Sollicitus partes animum versabat in omnes,
Siqua forte potis regno hanc avertere cladem,
Molirique DEO letum meditatur. ea una

Denique cura animo sedet, haec saepe una resurgit.
Demens, qui id propter tantum non viderat ipsum
Demissum caelo juvenem, quo sponte piaret
Morte obita veterum culpam, et scelus omne parentum.
Protinus acciri diros ad regia fratres
Limina, concilium horrendum, et genus omne suorum
Imperat. ecce igitur dedit ingens buccina signum.
Quo subito intonuit caecis domus alta cavernis
Undique opaca, ingens: antra intonuere profunda,
Atque procul gravido tremefacta est corpore tellus.
Continuo ruit ad portas gens omnis: et adsunt
Lucifugi coetus varia, atque bicorpora monstra,
Pube tenus hominum facies, verum hispida in anguem
Desinit ingenti sinuata volumine cauda.
Gorgonas hi, Sphingasque obscoeno corpore reddunt,
Centaurosque, Hydrasque illi, ignivomasque Chimaeras
Centum alii Scyllas, ac fœdificas Harpyias,
Et quae multa homines simulacra horrentia fingunt.
At centumgeminus flammanti vertice supra est
Arbiter ipse Erebi, centenaque brachia jactat
Centimanus, totidemque eructat faucibus aestus.
Omnes luctificum fumumque, atrosque procaci
Ore, oculisque ignes, et vastis naribus efflant.
Omnibus intorti pendent pro crinibus angues
Nexantes nodis sese, ac per colla plicantes.
In manibus rutilaeque faces, uncique tridentes,
Quis sontes animas subigunt, atque ignibus urgent.
Nec minus illi etiam diversis partibus orbis
Conveniunt properi, qui terris omnibus errant
Hortantes scelera, ac variis mortalia ludunt

Pectora imaginibus, rectique oblivia suadent.
Necnon ventorum, tempestatumque potentes,
Nubivagum genus, haud certa regione locati,
Nimborum in media consueti nocte vagari.
Ergo animis prompti, atque opibus coiere parati
Una omnes. fremitu vario sonat intus opaca
Regia, rex donec nigram igne tricuspide dextram
Armatus coetu in medio sic farier orsus:
Tartarei proceres, caelo gens orta sereno,
Quos olim huc superi mecum inclementia regis
Aethere dejectos flagranti fulmine adegit,
Dum regno cavet, ac sceptris multa invidus ille
Permetuit, refugitque parem: quae proelia toto
Egerimus caelo; quibus olim denique utrimque
Sit certatum odiis, notum, et meminisse necesse est.
Ille astris potitur, parte et plus occupat aequa
Aetheris; ac poenas inimica e gente recepit
Crudeles, pro sideribus, pro luce serena
Nobis senta situ loca, sole carentia tecta
Reddidit, ac tenebris jussit torquere sub imis
Immites, animas hominum, illaetabile regnum.
Haud superae aspirare poli datur amplius aulae.
Ingens ingenti claudit nos objice tellus,
In partemque homini nostri data regia caeli est.
Nec satis. arma iterum molitur, et altera nobis
Bella ciet, regnisque etiam nos pellit ab imis.
Id propter juvenem aetherea demisit ab arce
Seu natum, sive alitibus de fratribus unum.
Iamque aderit, fretusqe armis caelestibus ille
Sedibus exitium vehet his, et regna recludet

Infera, concessasque animas nostro eximet orbe.
Fors quoque nos, nisi non segnes occurrimus, ipsos
Arcta in vincla dabit, vinctosque inducet olympo
Victor, ovans. superi illudent toto aethere captis.
Iste autem quamvis mortalia membra caducus
Induerit, tamen est nostris imperditus armis.
Nempe ego saepe adii, coramque interritus urgens
Tentavi insidiis nequicquam (non ea me res
Falsum habuit; neque enim nunc primum talia cerno)
Quas non in facies, quae non mutatus in ora?
Accessi incassum. semper me reppulit ipse
Non armis ullis fretus, non viribus usus:
Sed tantum veterum repetito carmine vatum
Irrita tentamenta, dolos, et vim exiit omnem.
Ergo, quae mihi nunc surgit sententia, pandam.
Ille iter antiquas Solymorum instaurat ad arces,
Sit licet invisus magnae primoribus urbis.
Quippe sacerdotes odiis ingentibus illi
Infensi insidias, ut cuique est copia, tendunt
Solliciti veterum pro religione parentum,
Ut ferro incautum superent, et funere mulctent.
Quandoquidem ille novos ritus, nova sacra per urbes
Instituit, priscasque audet rescindere leges.
Hic opibus vestris opus. en nunc conficeri rem
Tempus adest. in eum cuncti majoribus illos
Inflammate odiis, et vera, et prava canentes,
Pestiferumque animis furtim inspirate venenum,
Ne victi, oblitique iras corda aspera ponant,
Sed saevi magis, atque magis, stimulisque subacti
Acribus, absistant numquam, nisi caede peracta,

Si vero, siquis sociis ex ipsius unum
Bis senis capere, atque dolis pervertere possit,
Res confecta, metus penitus sublatus et omnis.
Praecipitate moras. fluxis succurrite rebus.
Nunc tectis opus insidiis, nunc viribus usus.
Vix ea fatus. ubique ruentes jussa facessunt
Auctores scelerum, portisque ex omnibus alte.
Diversi rumpunt. tremit abdita murmure tellus.
Incubuere auris. crinitas anguibus alas
Obscurum per inane movent, terrasque capessunt.
Non tam olim densa sublimes nube per auras
Florilegae glomerantur apes aestate serena
Nubifugo Borea, et madidis cessantibus Austris;
Si quando exorta est inter discordia reges,
Saevaque collatis invadunt proelia signis.
Vae, quibus institerint terris, quibus orbis in oris
Dira cohors. quantas populis feret illa ruinas!
Jamque emensus iter multis comitantibus Heros
Vera DEI soboles Bethanes moenibus instat.
Cernit ibi moestas crinem laniare sorores
Munera fraterno tumulo suprema ferentes
Expertem thalami Marthan, atque urbis avitae
Magdali dictam de nomine Magdalenam.
Progreditur, bustumque petit. moestissima Martha
Hunc simul ac vidit, comites, fratrisque sepulcrum
Deserit, ac multo venienti occurrit honore:
Insequitur soror inde, oculos ambae imbre madentes,
Femineis ambae plangoribus indulgentes.
Ut te post cari germani funera tandem
Accipimus venientem! ut te saepe ille vocabat,

Magne hospes gelidi perfusus frigore leti!
Atque equidem credo, tunc sors te siqua dedisset
Nobis; nunc etiam vitales duceret auras.
Nunc quoque (nil quando clari tibi rector olympi
Abnuit) haud penitus nobis spes omnis adempta est.
Talibus orabant. comites simul omnia luctu
Miscebant. moestis resonabant cuncta querelis.
Ast heros tristes dictis solatus amicis
Spondet opem, superas rediturum ad luminis auras
Actutum fratrem incolumem, quem faucibus haustum
Telluris quarto jam Sol non viderat ortu.
Diditur haec totam confestim fama per urbem,
Quae cunctis incredibilisque, et mira videri.
Vicinis populi passim de montibus omnes
Concurrunt studio visendi, atque omnia complent.
Ventum erat ad tumulum. stat circumfusa inventus.
Ipse autem in medio duplices ad sidera palmas
Jamdudum tendens, oculosque immobilis Heros
Orabat, tacitusque parentem in vota vocabat.
Orantem observant taciti, intentique tuentur,
Quid jubeat, quae signa ferat, quo deinde cadat res,
Bis toto color ore abiit: bis pectore anhelo
Infremuit, nutuque caput concussit honestum.
Ecce autem tumuli tremere ostia visa repente.
Omnibus extemplo subita formidine sanguis
Diriguit, penitusque invasit pectora frigus,
Quum tandem DEUS has effudit ad aethera voces.
Summe parens, quamvis precibus nil abnuis umquam
Ipse meis, quaecumque petam, tamen hoc tibi grates
Munere semper agam: tua quanta potentia, vidit

Circumfusa manus, populi videre frequentes.
Vos autem, famuli, properate, recludite marmor,
Saxum ingens auferte, viroque exolvite vittas.
Nec mora praeceptis, patuerunt claustra sepulcri,
Concursu accedunt magno, attonitique pavore
Inspectantque, videntque intus deforme cadaver,
Vixque sibi credunt, nullo cogente moveri.
Nec mora, clamantis ter voce vocatus amici
Erigitur, loquiturque, et caeli vescitur auris.
Obstupuere omnes. nec sat vidisse loquentem,
Aut audisse semel, dum cuncta ex ordine narrat
Conventu in medio, quae funere passus in ipso est,
Quanto anima instantis vi leti exclusa dolore,
Terrenosque diu eluctata reliquerit artus,
Quas facies moriens, quam obscoena aspexerit ora.
Terrentum juxtà furiarum, irasque, minasque;
Vt vix subsidea volucres missi arce ministri
Auxilio possent avidas inhibere rapinis.
His addit scelerum poenas, ac laeta piorum
Praemia, quaeve animas miseras subiisse necesse est
Arbitria, aeternosque nigris fornacibus ignes.
His actis, DEUS orantis vicina Simonis
Tecta subit, quem tota olim lacerum ulcere membra
Eripuit morbo, atque in pristina reddidit ipse.
Dum vero mensas grati dignatus amici
Accubat in medio procerum urbis, protinus ecce
Ingreditur forma insignis, cultuque puella
Picta peregrinas tunicasque, sinusque crepanti
Argento saturos, atque auro intertexto:
Cui caput implicitum gemmis. it flexile collo

Aurum ingens mixtis onerosa monilia baccis,
Propexique nitent electro molle capilli,
Nexilibus quos in nodos collegerat hamis:
Aureaque ex humero demissam fibula vestem
Eois opibus gravidam, et Gangetide gaza
Subnectit. media micat ardens fronte pyropus,
Crebraque consertis pendent redimicula gemmis.
Qualis laeta sinus quum tellus veris honorem
Pandit, opesque suas gremio explicat alma virenti,
Haec olim amissis utrisque parentibus orba
Restitit, et proles in opes successit avitas
Unica, quas pater immensas praedives habebat.
Dumque aetas rudis, una illi super omnia cordi
Relligio fuit, et servandi cura pudoris.
Mox autem paullatim annis fervente juventa
Sensibus illapsa est Veneris malesuada cupido,
Quae mentem immutans furiis subjecit iniquis
Ah miseram. abjecto non obstat cura pudori:
Non species, non fama movet. cessit timor omnis,
Relligioque oblita. domo jam nubilis exit.
Jam convivia, jam spectacula laeta frequentat,
Vinclaque contemptis rectoribus omnia rumpit.
Ac veluti ratis Aegaeo sine remige in alto,
Sublatos simul ac fluctus inflaverit aura,
Nunc huc incerto, deinde illuc fluctuat aestu,
Quo ventique, undaeque urgent spoliata, magistro.
Et jam freta opibus praedulces ambit amores
Florentum juvenum, si quis spectabilis ore
Egregio, formaque alios supereminet omnes.
Ergo laeta virum praestanti corpore postquam

Accepit venisse, DEUM quem fama ferebat,
Nullam passa moram studio correpta videndi
Venerat. ast ubi conspicuos deperdita vultus
Hausit, et egregiae divinum frontis honorem,
Divinosque oculos ardentis pabula amoris,
Diriguit, penitusque animo sententia versa est,
Atque alias longe concepit pectore flammas.
Ecce autem subito visae spirantis ab ore
Septem adeo circum offusa caligine, et atra
Nube exire faces; veluti quum torris obusti
Ultima sursum flamma fugit, fumumque relinquit.
Haec DEUS haec, inquit, capitum foedissima septem
Correptam miserae mentem vexabat Erinnys.
Tum Maria (hoc illi nomen) mutata, nec illa
Argento quae illusa sinus modo venerat aureos,
Jam capiti crinale aurum, colloque monile
Detrahit, et tunicas squalentes exuit auro.
Jamque sui piget, et curis mordetur honestis.
Inde DEUM orabat veniam, genibusque volutans,
Ut canis ad mensam procumbere suetus herilem,
Lambebatque pedes nudos, lacrimisque rigabat
Veste fovens, alios tulerat quam nuper in usus.
Tum de marmoreis varios depromsit odores
Thesauris: casias, et nardi mollis aristas,
Aut turis lacrimam, atque auram fragrantis amomi,
Pronaque permulsit nudas liquido unguine plantas.
Suavis in aereas diffugit spiritus auras.
Cuncta DEUS placida quae mente accepit, et illam
Dignatus venia monitis implevit amicis.
Interea circumpositis ex urbibus aegrum

Cernere vulgus erat conventu accedere magno,
Multi ibant oculis clausis, multi auribus orti
Indociles, fandi ignari: quique aegra trahebant
Membra, ferebantur, quosve exagitabat Erinnys
Captos mente, sui immemores. DEUS ipse juvabat
Auxilio, validique omnes, laetique redibant.
Tandem hinc digrediens Solymorum tendit ad arces.
Hanc fundasse, Semes, soboles tua dicitur urbem,
Vitisator pater, exactis simul imbribus ingens
Cessavit vastis stagnare paludibus orbis,
Plurimaque immensi compressa licentia ponti.
Tum venere, suo bellis qui gente subacta
Urbem appellarunt de nomine, Jebusaei,
Protinus hinc reges, a prisco sanguis Juda,
Finitimis late dominam coluere subactis.
Hic templum Solomon per terras omnibus aris
Eversis ope barbarica, rex condidit olim,
Templum opulentum, ingens, eductam ad sidera molem.
Huc mensas, arasque sacras, et ahenea labra
Transtulit, et veteris vestes, ac munera templi,
Ostro perfusas vestes, auroque rigentes.
Tum lychnos, lancesque, cavasque invexit acerras,
Cymbiaque, et tripodas, fulvoque ex aere lebetas,
Inclusasque sacro leges, ac foedera ligno,
Quae gemina in silice omnipotens pater ipse notarat.
Hic gentis rex, atque omni cum gente sacerdos
Sacra ferens, pecudum fundebat rite cruorem.
Victima non alias maculabat sanguine sedes.
Undique mos erat huc populos ter adire quotannis,
Et proprios genus Isacidum instaurabat honores.

Ipse etiam huc Heros crebro se ferre solebat.
Jamque viis plenis multis cum millibus ibat,
Unde urbis poterant turres, atque alta videri
Culmina. laeti omnes ramos viridantis olivae,
Quasque manu gestent, palmas a stirpe refringunt.
Praecedit peditum late manus omnis. it ingens
Pone equitum globus. in medio pulcherrimus Heros
Haud acri provectus equo, phalerisque superbo
Eminet. at sibi pauperiem ut placuisse beatam
Admoneat socios, rex quadrupedantis aselli
Terga premit, vates quondam ut cecinere futurum.
Nudus erat vertex: humeris demissa fluebat
Ad talos vestis, quam festinaverat olim
Ipsa parens, pueroque dedit gestare: nec illa est
Ullo attrita usu, nulla consumpta senecta.
Taurea nudatis circumdat tegmina plantis.
Talis iter tendit, recipitque ad moenia gressum.
Ante urbem pueri occurrunt, mixtaeque puellae
Floribus, ac variis ornatae tempora sertis.
Omnibus in manibus palmae, omnes carmina laeti
Laeta canunt, tonsis et inumbrant ora coronis,
Certatimque DEI gaudent placida ora tueri.
Tum demum portis urbem ingrediuntur apertis,
Et propius regem, servatoremque salutant,
Praetenduntque manu thyrsos, oleasque coruscant
Frondentes. superas ingens it clamor ad auras:
Spargitur hic rumor subito, ac tota urbe vagatur.
Consurgunt gentis primi. procul ecce per auras:
Pulveream cernunt tolli super aethera nubem
Ignari penitus rerum; caussasque requirunt

Tam subiti motus, quemnam tam multa sequantur
Millia ductorem. quis tantus clamor ovantum.
Ast illi, quibus est Divi haud incognita fama,
Occurrunt alacres regi, plausumque sequentes
Ingeminant. quaque ingreditur, passim ecce rubenti
Insternunt ostro sola, barbaricisque tapetis,
Intenduntque vias sertis, et floribus augent.
Vix ingressus erat, quum densam respicit ecce
In bivio turbam, clamoremque auribus haurit
Ingentem, et secum admirans vestigia pressit.
Vallis erat circum frondosis undique septa
Collibus: in medio rivis, atque imbribus humor
Collectus semper stabat, laticesque perennes,
Quo solitae innuptae praedivitis urbis aquari,
Et potum pariter pecudes compellere prisci
Pastores, lymphaque gregem curare salubri,
Unde lacum fama est olim dixisse minores.
Huc concursus erat certis de more diebus,
Turbaque adibat inops variis exercita morbis.
Namque videbatur magno quandoque moveri
Cum sonitu, medio unda lacu, et perculsa repente
Sublato ad caelum spumabant caerula fluctu.
Sed vulgo, subiti quae motus causa latebat.
Impubes pueri tantum, innuptaeque puellae
Signa prius manifesta dabant, seseque canebant
Cernere pennatum puerum fulgere per auras
Undanti chlamyde; atque auro radiantibus alis,
Delapsumque polo tranquilla impellere utraque
Stagna manu, lateque viam signare cadentem.
Qualis stella, pater superûm quam misit olympo

Aut nautis signum, aut populis in castra coactis,
Praecipitat flammis longe, lateque coruscis
Scintillans. corda ignaris mortalibus horrent.
Ergo exspectabant denso miseri agmine circum
E caelo signum intenti, laticesque quietos
Servabant oculis, atque omnes auribus auras,
Auditum ad signum subito ut se primus in undas
Quisque daret, stagnoque sonanti immergeret artus,
Quippe erat inde salus semper, non pluribus, uni,
Qui subito impulsum prior exiliisset in aequor.
Sicut ubi vacui tendunt medio aequore campi
Viribus, et rapido juvenes decernere cursu,
Arrexere animos cuncti, signumque parati
Exspectant. pulsat pavor intus pectora anhelus
Omnibus, atque locum spondet sibi quisque priorem.
Hos inter longo detentus brachia morbo
Brachiaque, et plantas, omnes et inutilis artus
Jetrus erat, cui quondam et opes, et avita fuere
Praedia opima, sed, ut juvenili e corpore morbum
Pelleret, heu nimium mendaci credidit arti:
Dumque vias omnes, medicaeque explorat opis vim,
Pauperiem morbo adjecit miserandus iniquam,
Ossibus ad vivum qui jam persederat imis.
Jamque fere denum in luctu quater egerat annum
Innumeris circumventus, morbisque, fameque:
Quem postquam aspexit propius stellantis olympi
Rege satus, sic est ultro placido ore loquutus:
Infelix, quae te segnis mora detinet unum
Servantem has frustra ripas, et tristibus undam
Praesentem morbis, alii quum scilicet omnes

Protinus hinc abeant laeti, oblitique laborum
Accipiant solitas reparato in corpore vires?
Ille sub haec, largoque genas simul imbre rigabat:
Non hoc crimen aquae: non vis mihi fontis iniqua est:
Verum ego dum motum opperior salientis aquai,
Praecipites dant saltu alii se in stagna priores
Ad sonitum: invalidis nequeo ipse insistere plantis;
Nec me tunc opis externae dignatur egentem
In stagno quisquam ante alios mersare salubri.
Talia narrantem placido DEUS ore tuetur,
Atque ait, Ipse tuis pedibus subsiste, valensque
Carpe viam: nec cuncta undis debere necesse est.
Vix ea; quum subito cernentibus omnibus ecce
Erigitur, stratumque humeris, (mirabile visu!)
Ipse suis referens pedes omnes passibus aequat:
Atque suo solidae respondent robore vires.
Sicut ubi in silvis dum ramos colligit, anguem
Frigore sopitum pastor, brumaque rigentem
Frondibus implicuit, admovitque inscius igni:
Nulla mora est, propius flammas vix pertulit, et jam
Attollitque caput, jamque ignea lumina torquet,
Perque domum serpens micat arduus ore trilingui.
Parte alia ante fores templi, mediaque ministri
Ingenti strepitu testudine dona sedentes
Vendebant, quae plebs aeratae imponeret arae,
Lanigeras pecudes, taurosque, paresque columbas,
Voti ut quisque reus, rerumque ut copia cuique.
Quos simul atque Heros ingressus vidit, et omnem
Discursu, et clamore locum resonare profano,
Haud tulit, et verbis graviter commotus acerbis

Reppulit intortum vibrans per terga flagellum,
Verberaque insonuit, sacroque a limine abegit.
Qualis ubi Arctois Boreas erupit ab antris,
Aereos rapido perverrens turbine campos,
It caelo ferus, et piceas toto aethere nubes
Insequitur. dant victa locum, et cava nubila cedunt.
Sacra DEO domus haec, inquit, haec Numinis aedes:
Vos autem versam indignos scelerastis in usus.
Sanguine respersum est aras, animaque litatum
Hactenus antiquis concesso more sacrorum.
Indultum satis, atque ovium jam caedis abunde est.
Nunc pater omnipotens, pecudum, volucrumque cruori
Parcere vos posthac jubet, ac fumantibus extis.
Vos diversa manent mutatis orgia sacris.
Discite justitiam tantum, puraque litate
Mente, DEUMQUE piis precibus placate volentem.
Hi vestri ritus, ea deinde piacula sunto.
Sic ait, et supplex demisso poplite ad aram
Cernuus arcana prece patris numen adorat.
Jamque sacerdotum primis exarserat ingens
Tristi in corde dolor, flammaeque, iraeque coquebant:
Nec novus hic primum furor, haec odia aspera surgunt:
Antiquae irarum caussae, antiquique dolores
Haudquaquam exciderant animis, fixique manebant.
Non tamen hic ausi sunt illum surgere contra,
Sed veriti ultricem plebem, turbamque sequentum
Excessere adytis, nequicquam indigna minati.
Quales nocte lupi stabulis quum forte reclusis
Appetiere gregem, verum custodia pernox
Obstitit, et canibus vocalibus inde revulsit.

Olli (dira fames stimulis agit intus) abacti
Cedunt, et montes nequicquam ululatibus implent.
Dum vero affatur genitorem Divus ad aram,
Mirantes socii templum per singula lustrant,
Suspectu molem vasto, artificumque laborem,
Cautibus excisas centum, centum aere columnas
Omnes e solido, omnes altis montibus aequas,
Tignaque, et aeterna ex cedro laquearia, ahenoque
Æratas porro stridentes cardine portas,
Sectilibusque minutatim sola levia saxis.
Tum puro ex auro postes, mensasque metallo
E simili, et fixos alta ad donaria currus
Distinctos ebeno, et candenti elephanto.
Quae dum cuncta legunt, perfectis ordine votis
Improvisus adest, tacitusque supervenit Heros,
Atque ait: Haec moles, adeo haec immania templa,
Protinus ut vento radicitus eruta pinus,
Versa repente dabunt labem, ingentemque ruinam:
Et tibi digna tuis, Solyma, instant praemia factis,
Quae vates ad te missos divinitus ausa es
Tot ferro petere, aut duris detrudere saxis.
Ipse tuos quoties, praesens ut vera monerem
Tentavi cives incassum cogere in unum,
Ceu cristata suos dispersa examina foetus
Singulto volucris vocat, et plaudentibus alis!
Ferro excisa cades, jam jam labentia regna
Protinus arma ruent tua, vindexque hauriet ignis:
Et passim haec largo sudabit sanguine tellus.
Nonne vides, jam ut nunc res procubet inclinata?
Et tibi jam votis non prosit nectere vota?

Longe alias pater omnipotens sacra transtulit oras:
Longe alia vult ipse coli, et placarier urbe.
Atque adeo hic alte depactus terminus esto.
Sic fatus, monstrat miras in marmore formas,
Argumentum ingens, senûm monimenta dierum,
Magna quibus magni compacta est machina mundi,
Et veterum eventus, et prisca ex ordine avorum
Facta, haud humanis opus enarrabile verbis.
Non illic hominum effigies, simulacrave divûm,
Arcanis sed cuncta notis, signisque notavit
Obscuris manus artificis, non hactenus ulli
Cognita: non potuere ipsi deprendere vates.
Hic superûm sator informem speculatus acervum,
Aeternam noctemque, indigestumque profundum
Prima videbatur moliri exordia rerum
Ipse micans radiis, ac multa luce coruscus.
Jamque videbatur fulva de nube creare
Stelligeri convexa poli, terrasque, fretumque,
Et lucem simul undivagam; mox unde micantes
Et Solis radios, et caeli accenderet ignes.
Ispi jam denso crepitare examine circum
Auctoremque, ducemque suum, plausuque sonare
Aligeri fratres, supera arce volatile vulgus,
Lucis opus primae. nec dum tamen aethera ab imis
Flammiferum terris, terras discreverat undis.
Sed tantum confusa jacebant semina rerum.
Nec mora, vix caeli extuderat septemplicis orbem,
Ordine cui vario rutilos affigeret ignes;
Et jam cuncta novam incipiebant sumere formam
Paullatim, caelumque sua compage teneri.

Cernere erat, sicca in medio jam mole relicta,
Litoribus curvis circum maria humida fundi,
Illisosque vadis spumare ad sidera fluctus.
Nondum pontivagae curvabant ampla carinae
Carbasa, nec liquido lentari in marmore remi,
Lata sed innocui verrebant aequora Cauri.
Ecce autem jam fagiferi capita ardua montes
Attollunt, infraque jacent humiles convalles.
Continuo tellus summittens Daedala germen
Flore renidescit, et frondes explicat arbos.
Jam videas viridi vestiri gramine campos,
Jam colles densis frondere cacumina silvis,
Ilicibusque, oleisque, et coniferis cyparissis.
Nec mora: caeruleo flammis duo lumina caelo
Incipiunt teneris primum lucescere rebus,
Et sibi, ceu mundi vigiles, statione vicissim
Succedunt, certoque suum dant foedere lumen.
Nam lucis fons dimensum Sol ambit olympum
Ipse die, terrasque novo splendore colorat:
Nocte suas vultu pallenti servat in umbris
Luna vices, fundens auratis cornibus ignem:
Lucidaque exornant nocturnis aethera gemmis
Sidera perpetuo circumlabentia motu.
Tum bifidis passim verrebant marmora caudis
Squamigerûm mutae pecudes, pelagoque natabant.
At pictae volucres librare per aera pennis
Corpora, et inter se curvis decernere rostris.
Nec procul hinc errant latos armenta per agros,
Lanigerique greges persultant pabula laeta.
Jam latebras videas meditari dira ferarum

Semina, jam longos per humum reptare chelydros.
Desuper hortari clara de nube putares
Caelicolûm regem, laetasque expromere voces:
Crescite, propagate genus, mea semina, vestrum,
Seclaque perpetuis generatim jungite seclis.
Tandem nudus homo emicuit tellure creatus,
Quem superûm sator affarique, et dicere leges
Ore videbatur coram, ac praeponere regnis,
Qui terras immortali ditione teneret.
Mansisset dictis, servasset foedera pacta.
At campum arboribus juxta, ac viridantibus herbis
Lucentem aspicias, stellantia floribus arva,
Poma ubi caeruleo multum vigilata draconi.
In medio fons perspicuis argenteus undis
Quatuor adversis volvens regionibus amnes,
Qui terrae gremio infusi late arva rigarent.
Atque hic cernere erat malesuadi fraude draconis
Deceptum juvenem vetitos ex arbore foetus
Gustare edicti immemorem, legisque severae.
Et jam (vix pomum infelix admoverat ori)
Poenituisse putes se frontibus involventem,
Nec jam caelituum regis gravia ora ferentem.
Namque videbatur fulvae inter vellera nubis
Horribili (super impendens) mortalibus ore
Dura redarguere; et saevas indicere poenas
Pro meritis, quas ille olim, quas omnis ab illo
Progenies lueret lucis ventura sub auras.
Interea conjux, quae capta libidine dira
Jura prior, legesque datas, ac foedera solvit,
Infelix fruticum frustra per densa latebat.

At victor, factusque potens jam fraudis, ahena
Effulget squama, teretique volumine serpens
Ter superans stirpem, spirisque ingentibus ambit
Tortilis, et motis insultat desuper alis
Virgineo irridens deceptos improbus ore.
Nec procul hinc ideo videas late infera circum
Regna, subobscuras sedes, lucemque malignam
Solis, ubi casti manes, animaeque piorum
Sedibus exclusae quondam debentis olympi
Unius ob scelus exspectabant ordine longo.
Stabant hinc cani proceres, vittataque vatum
Agmina, tendebantque manus ad sidera passas,
Quos omnes humeris pater alte exstantibus Abras
Amplificam pandens clamydem, protentaque late
Brachia subnixus, dextra, laevaque tegebat.
Orantes illos credas, superûmque parentem
Supplicibus dictis affari, parceret irae,
Parceret unius noxa omnes perdere gentes.
Substitit hic imo suspirans pectore Divus,
Atque ait, En nostrum deposcunt ista laborem.
In me nulla mora est. ego tantae debitus irae
Morte mea eripiam hos tenebris, et claustra refringam.
Quin ea, quae subito paucis deprensa sequuntur,
Sublegite infandum mihi portendentia letum.
Omnibus hic pauci exstinctis mortalibus ibant
Inclusi ligno summas impune per undas.
Ingens lativago fluitabat machina ponto;
Et vix exstabant immani corpore montes,
Quos procul abruptus collisis nubibus ignis
Ingeminans creber caelo rutilante petebat.
Hic natum senior nudo Isacon ense petebat

Infelix pater, exsequitur dum tristia jussa.
Aspiceres illum toto jam corpore niti
Dextram attollentem. nondum respexerat, et jam
Nuntius ecce aderat caeli demissus ab arce
Jussa ferens primis contraria. victima juxta
Pascebat, pueri ignari pro caede parata,
Candidus, et villis aries argenteus albis.
Hinc fratrem invisum narrata ob somnia fratres
Vendebant, misero mentiti dira parenti
Funera, discerptumque feris. pater ipse cruentam
Versabat gnati tunicam, lacrimisque rigabat.
Hic etiam, Phariis dum cives ducit ab oris
Post longa exsilia in patriam, promissaque regna
Legifer auxiliis fretus caelestibus Heros,
Orta lues populum errantem miseranda repente
Serpentum afflatu leto dabat; atque jacebant
Corpora tabifico passim morientia morsu.
Dux vero in medio campi suspendit ahenum
Ingenti e malo colubrum, stratosque jubebat
Dirigere huc aciem intentos, lignumque tueri,
Quae miseris erat haud dubiae via sola salutis.
Parte alia rostro terebrans sibi viscera acuto
Foeta avis implumes pascebat vulnere natos.
Stant olli circum materno sanguine laeti,
Et pectus certatim omnes rimantur apertum.
His animadversis portis bipatentibus ibat
Multa putans; nec dum gradibus descenderat Heros
Omnibus, et magno jam longe urgente tumultu
Ecce trahebatur passis per terga capillis
Pallida longaevi conjux Susanna Manassei,

Quoi pater egregiam forma, et florentibus annis
Haud placitis taedis invitam aegramque jugarat.
Namque fidem ob thalami foedatam ad justa vocabant
Supplicia ingenti juvenum sectancte caterva.
Et jam saxa manu pueri, vulgusque tenebant.
Ipse sed antevolans prohibebat tela sacerdos,
Donec porticibus CHRISTUM conspexit in amplis,
Ad quem ubi concessit, miseramque ad limina traxit,
Ingressus versare dolos, Haec prodidit, inquit,
Conjugium, thalamique fidem deprensa fefellit.
Sontem jura neci tali pro crimine dedi
Nostra jubent duris (sed quae inclementia?) saxis,
Teque ideo, vatum interpres mitissime, adimus,
Et, tua quaenam sit sententia, quaerimus omnes.
Dixerat, atque animo jam spes pascebat inanes,
His captum, implicitumque putans sermonibus hostem,
Praeclusos abitus, non effugia ulla relicta,
Illam quippe neci si solveret interceptam
Miti animo miseratus, eum turba omnis in ipsum
Saxaque, et ultrices raptim converteret iras,
Quod sanctas gentis leges everteret illex.
Si vero ad poenam jûsset pro crimine duci,
Sese odiis vulgi objiceret crudelis acerbis.
Haec agitans jam victorem se mente ferebat
Pectora laetitia multum tumefactus inani.
Ac veluti in somnis olim sibi visus arator,
Dum terrae attrito suspendit vomere terga,
Auri ingens pondus campo effodisse subacto,
Gaudia vana fovet. cernet somno ille relictus
Pauperiem, duros et adhuc sibi adesse labores,

Somnia, fortunamque animo execratus inanem.
Ipse viam DEUS invenit (fallacia Numen
Nulla humana valet contra) qua legibus illi
Parceret illaesis. nempe, ut defixa tenebat
Ora solo, tandem attollens, turbamque paratam
Aspectans ait : Haud dubium, quin crimine letum
Sic merita. id prisci quondam sanxere parentes.
Ergo agite o vestrum quicumque est criminis expers,
Saxa manu primus rapiat, feriatque merentem.
Ecquis erit tanto e numero, qui vulnera prima
Dirigat, et sceleris purum se proferat ultro?
Sic memorans, omnes servabat lumine pronus
Obliquo, horrendumque tuens, illumque paratus
Inscripsisse solo, cui mens interrita nullum
Esset ob admissum foede, securaque culpae.
Stabat conspectu in medio tremebunda puella
Jam suffusa oculos mortis nigrore propinquae,
Et positis terram genibus submissa petebat,
Non minus exanimata metu, quam in retia cerva
Acta canum latratu, et longo exercita cursu,
Quum jam consumptae vires, quum se undique cinctam
Hoste videt, mortemque instantem certa moratur.
His autem auditis responsis, omnibus ingens
Confestim cecidit furor, et vis fracta quievit.
Quisque suam tacito versant in pectore vitam,
Inque vicem spectant sese, atque adversa tuentur,
Nec quisquam turba in tanta se prodidit ultro.
Saxa cadunt manibus furtim labentia, et omnes,
Quisque sui memores abeunt, templumque relinquunt.
Ut vero DEUS aspexit vacua atria circum,

Linea detraxit pavitanti vincla puellae,
Atque illam verbis monitam dimittit amicis:
I melior, veterum famam jam exstingue malorum.
Talia dein socios fatur conversus ad ipsos:
Heu durum genus! haud possunt desistere victi.
Nil linquunt intentatum, nil prorsus inausum.
Nempe ego nunc festis fas contra, et jura diebus
Affero opem invalidis, aegrosque in pristina reddo:
Nunc sontes, et sponte sua commissa fatentes
Accipio, noxaque animos, et crimine solvo.
Nunc socii fruges tractant, et vina priusquam
Dent manibus lymphas, quum victu corpora curant,
Nec dapibus parcunt, et quae in nos plurima jactant.
Quin etiam me fraude petunt furta irrita adorti..
Vel quum Romanis astu me opponere tentant
Incautum, quaeruntque dolo, an fas pendere regi
Per capita argentum, edicto quod quisque jubetur.
Nec caecos mea facta movent ingentia, quae non
Humanis fierent opibus, non artibus ullis.
Nec qua vi haec agitem, spoliati lumine cernunt,
Consiliisque audent supremi obstare parentis.
Nec priscos tollo ritus, legesve refigo.
Quippe alia arcanis longe sententia dictis
Indeprensa latet, longe altera sacra teguntur
Nube sub obscura verborum. ut caetera mittam,
Quid suis horretis vetitis imponere mensis
Viscera? non animis labem sublimibus affert
Aut his, aut illis jejunia solvere rebus.
Vobis intus obest mens ipsa, et dira cupido.
Sed quoniam gaudet coeno, immundaque palude

Setigerum genus, et pecori huic innata libido est,
In sue adumbrantur Veneris mala gaudia foedae.
Quin etiam, ut jussis animos caelestibus auctor
Paullatim assuescens posset mollire colendo,
Nec nulla inciperet sub relligione tenere,
Indociles primum populos, obtusaque gentis
Pectora jussit oves jugulare, et sanguine terram
Imbuere, immeritosque aris mactare juvencos:
Quae tamen omnia erant, sicui mens alta vigebat,
Venturae speculum mox relligionis, et umbra.
His actis, jam devexum quum vesper olympum
Clauderet, egrediens malefida cessit ab urbe.
Tum genitorem obitus affarier ante propinquos
Exoptans, coramque arcanas promere voces,
Ignaros socios Taburi ima in valle reliquit.
Ipse autem ascensu superans capita ardua montis
Constitit, aereae feriunt ubi sidera cedri.
Addiderant comites se tantum ex omnibus illi
Fidus Joannes cum fratre, Petrusque vocati.
Stabant orantes taciti, pariterque supinas
Tendebant sine voce manus, ac lumina caelo.
Ipse autem his magno genitorem affatur amore.
O pater, en insons nunc dira ad funera pergo
Progenies tua, nec tot ferre indigna recuso,
Quando certa tibi mens, atque haec fixa voluntas,
Et tanti mortale genus, nil demoror, adsum.
Hos saltem, qui me patriaque suisque relictis
Per varios casus lectissima corda sequuntur,
Aspice, et immeritos caecis averte periclis.
Haud vereor, quod se his homines, gens impia passim

Opponunt. nil facta hominum mortalia terrent.
Ipsi etiam (nihil hoc moveor) moriantur ad unum.
Aut potius saevo, si vis, tu fulmine perde
Correptos igni, et penitus res attere fractas
Tu genitor, tanto finemque impone labori,
Si tantae est genus humanum caelo addere molis,
Seclaque mutatis in pristina reddere rebus.
Tantum, oro (scelus!) inferno summissa barathro
Gens pestem meditata viris, nil improba furtis
Officiat, non infaudo praevertat amore
Insidiis captos, nec corda improvida fallat,
Dum scelera hortatur, nostrique oblivia suadet.
Jam jam aderunt infandi hostes, armata dolis gens,
Nondum animos satiata, graves nondum ulta dolores.
Has fraudes, jamque has fraudes, artesque movebunt,
Quas non mentiti simulato corpore formas,
Ut capiant genus innocuum, vertantque venenis
Pestiferis? tu frange dolos, ferque irrita in auras
Cuncta, pater. tandem victis edice quiescant.
Sint, qui per terras gentes post funera nostra
Justitiam erudiant, et relligionis amorem.
Hanc veniam concede. id gnati cedat amori.
Filius haec. genitor contra cui talia reddit:
Nate, patris virtus, nostrique simillima imago,
Nulla tuis fraus (solve metum) nullaeve nocebunt
Insidiae, quas nunc regni molitur operti
Arbiter. incepti frustra irritus omnia tentat.
Induat in facies centum, centum ille figuras,
Ipse adero, retegamque dolos, foecundaque fraudis
Agmina disjiciam, et magna virtute resistam.

Unus erit tantum, cui mentem insania vertet.
Infelix! jam nunc devoto pectore versat
Infandum scelus; atque tui jam poenitet aegrum,
Secum indignantem, tua quod praecepta sequutus
Exuerit blandum vitae mortalis amorem,
Malueritque graves sub te tolerare labores,
Omnia quae mecum mundi ante exordia nosti.
Hunc tamen indignum numero, coetuque piorum
Addidimus memores vatum, qui talia quondam
Praedixere, tuis exemplum insigne futurum.
Evadent alii insidias, meliora sequuti.
Omnes te propter contempto lucis amore
Haud mortem horrescent, pergentque in funera laeti,
Innumeramque suo parient tibi sanguine gentem
Projectu vitae, et mortis amore superbi.
Efficiam caelo dignos post aspera tandem
Funera, deserti magnum aetheris incrementum.
Quos tu olim aspicies hac relligione nepotes
Surgere, nate, tibi! quam pectora certa videbis!
Tu modo tu perge, et coeptum decurre laborem.
Hi quos cernis enim vix nunc tua jussa sequutos
Indociles, fandi ignaros (mora non erit) altos
Pectore concipient sensus, doctoque verendas
Ore canent leges afflati numine nostro,
Et vastum in melius referent hortatibus orbem.
Succedent aliis alii, sacrique nepotes
Victores tua signa ferent trans ultima claustra
Oceani latas undis cohibentia terras:
Clarescetque tuum passim per secula nomen.
Sponte sua invicti reges tibi sceptra, tibi arma

Subjicent sua per terras, arasque sacrabunt.
Atque adeo gravida imperiis Roma illa superba,
Apenninivagi quae propter Tybridis undam
Ingentes populos frenat pulcherrima rerum,
Summittet fasces, et, quas regit, orbis habenas.
Illic relligio, centum illic maxima templa
Centum arae tibi fumantes, centumque ministri,
Quique viris late, atque ipsis det jura sacerdos
Regibus, et summo te in terris reddat honore.
Siqua tamen paullatim annis labentibus aetas
Decolor inficiet mores, versisque nepotes
Degeneres surgent studiis; per dura, laboresque
Exercens lapsam revocabo in pristina gentem.
Illa malis semper melior se tollet ad astra.
Saepe solo velut eversam, excisamque videbis,
Quam modo praedixi, populorum incursibus urbem:
Verum quo magis illa malis exercita, semper
Altius hoc surgens celsum caput inseret astris,
Moeniaque in melius semper recidiva reponet.
Nec nisi subjecto passim sibi desinet orbe.
Sic placitum. nostri sedes ea Numinis esto.
Haec ait, et natum dextra complexus inhaesit.
Ecce autem subìto rubra vibratus ab aethra
Cum sonitu fulgor micat, et polus intonat ingens.
Nam pater omnipotens manifestus ab aethere nubem
Ostendit radiis illustrem lucis, et igni.
Omnia collucent late loca, turbine CHRISTUS
Corripitur rapido, mediaque in nube refulsit,
Verus et aspectu patuit DEUS, atque per auras
Divinum toto spiravit vertice odorem

Luminis aetherei specimen, genitoris imago,
Nec secus emicuit roseo pulcherrimus ore
Insolita circum perfundens omnia luce,
Quam qunm mane recens lucis fons aureus ingens
Lumine Sol caelum exoriens rigat omne profuso,
Oceani in speculo longe resplendet imago,
Et croceae effulgent aurata cacumina silvae.
Talem se sociis mirantibus obtulit Heros
Amborum in medio vatum. quorum alter adivit
Flammifero quondam invectus caeli ardua curru,
Et tranavit equis insultans aeris auras.
Isacidum Phariis genus alter duxit ab oris
Dux profugum, legesque dedit, moremque sacrorum,
Nec non caelicolûm propius tum maxima pandi
Visa domus, caelique ingens apparuit aula.
Tum genitor nubis fulgens candentis amictu
Oscula libavit nato, et vox lapsa per auras:
Hic mea progenies: hic est mea magna voluptas:
Uni huic, mortales omnes, parete volentes.
Nec plura his. toto assonuit chorus omnis olympo.
Caelestum cantu vario, plausumque dedere.
Tum demum in faciem consuetam redditus Heros
Attonitos socios, monstrisque, metuque sepultos
Excitat, atque hominis mortali apparuit ore.

M. HIERONYMI VIDAE
CREMONENSIS
CAN. REG. LATERAN.
EPISC. ALBÆ POMPEJÆ
CHRISTIADOS

LIBER II.

AT Solymi trepidi rerum, et formidine caeci
Noctem illam patrum primi, templique ministri
Insomnem duxere. animis adeo addita cura
Incubat, ac nullam attonitis dat dira quietem.
Omnibus ante oculos urbem ingredientis imago
Laeta DEI, festique manus impubis honores:
Illiusque vident late increbrescere nomen.
Fama volat, passimque canit miracula rerum.
Quid faciant? magis, atque magis jam vera patescunt,
Quae quondam prisci vates cecinere futura:
Terras caelesti regem de stirpe manere,
Cujus in adventu templum, Judaeaque tandem
Regna ruant, Solymeque eversis desinat aris
Antiquo de more sacros imponere honores.
Ergo infracti animis omnes, terrore subacti,
Tectis, quisque suo septi, clausique manebant.
Quales quae solitae florentia rura volantes
Carpere apes, ubi saevit hiems, caelumque profusos
Solvitur in nimbos, et aquosus regnat Orion,
Otia lenta terunt, clausisque alvearibus aegrae
Cunctantur, circumque fores, ac limina mussant.

Tempus erat per membra quies cum grata soporem
Irrigat, ac positis affert oblivia curis.
Et jam noctipotens manus imo emissa barathro,
Horribiles visu formae furialibus omnem
Coetibus obsedere urbem. pars turribus instant.
Pars apicem templi, et fastigia summa coronant.
Caetera perque vias legio, perque alta domorum
Tecta volant, tractimque haerent per culmina tignis
Haud secus Italiam repetunt ubi vere tepenti
Caerula aves longo fessae super aequora cursu,
Quae prior occurrit tellus, hanc agmine denso
Certatim arripiunt, procurvaque litora complent.
Principio spargunt occultum in pectora virus,
Vipereamque viris animam, caecumque furorem
Inspirant, odiumque animis et crimina linquunt.
Multi etiam in facies hominum vertuntur, et omnem
Protinus incendunt variis rumoribus urbem.
Irrepunt tectis alii, somnoque solutis
Somnia dira ferunt varia sub imagine rerum,
Atque hominum falsis simulacris pectore ludunt.
Jamque hujus subeunt, jamque illius alta potentum
Limina, et attonitos dictis hortantur in hostem,
Terrificantque animos, facta, atque infecta canentes:
CHRISTUM inferre faces, arisque instare bipenni
Armatum aerata, atque adytis extrema minari;
Et jam semusto in templo dominariér ignem.
Quin ipsos templi mentiti veste ministros
Singula tecta adeunt, patresque ad limina sacra,
Conciliumque vocant. nigri dux agminis ipse
Impulit aerisono stridentes cardine portas.

Hinc atque hinc delubra petunt. concurritur ultro
Undique . nec tenebris nox obstat euntibus atra.
Non aliter captam si rumor nuntiet urbem
Nocte dolis intempesta, atque latentibus armis
Hostem inferre acies, et jam summa arce receptum;
Culminibusque immissa voret fax atra penates;
Plenis cuncta viis fervent, trepidoque tumultu
Huc atque huc itur, nec sat rationis eundi est.
Praecedunt dirae facies, facibusque nefandis
Sufficiunt lucem, et summo dant vertice lumen,
Terrificas capitum quatientes undique flammas.
Nec miseri tamen agnoscunt: furor omnibus intus
Eripuit mentem, lapsumque in viscera virus.
Nec minus interea bisseni ex agmine missi
Bissenos CHRISTI ad socios, evertere siquem
Possent, et furiis deceptum incendere iniquis.
Illi autem pleni monitis ducis (ante futura
Praescius ista suis praedixerat omnia) servant
Invictos animos, inapertaque pectora fraudi,
Quamquam hostis species sese transformet in omnes
Nequicquam expertus, mentesque indagine captet.
Unus non valuit sese his subducere vinclis
Iscarius pesti infandae devotus Judas:
Lectorum procerum labes, et pestis Judas.
Hic se olim addiderat socium, vestigia Divi
Ingressus, patria, atque opibus, carisque relictis
Incerta exsilia, incertas quacumque paratus
Ire vias, talique necem pro rege pacisci.
At mox coeptorum piguit, durique laboris
Paullatim pertaesum. animo tum volvere secum
Noctes atque dies tacitus, siqua potis arctis

Legibus exsolvi, et priscae se reddere vitae,
Indignans longum incassum cecidisse laborem.
Hos abitus, jamque hos habitus, et furta parabat
Impatiens operum, rebus non laetus egenis.
Talibus undantem curis, animoque labantem
Iampridem, nigrae reperit dux ipse cohortis,
Haud minus exsultans animis, quam monte sub alto
Quum procul aspexit tendentem in pascua cervum
Getulus leo, quem siccis exercet hiantem
Faucibus ex longo collecta insania edendi.
Ac prius in faciem Galilaei versus Jorae,
Ipsi qui fuerat conjunctus sanguine Judae,
Insomnem aggreditur verbis: Tu nocte silenti
Montibus in solis erras, insane, potesque
Ultro saeva pati sub nudo frigora caelo:
Atque tibi alterius sub nutu degitur aetas,
Dum sequeris (quis te tantus furor incitat?) istum
Elatumque animis, eversoremque sacrorum,
Quem tantum illuvies adeunt teterrima gentis
Feminei coetus, et semiviri comitatus?
Primi omnes infensi odiis concordibus ardent,
Sacrilegoque necem intentant. jamque ille furorem
Vesanum expendet: cedet fiducia tanta.
Non illi auxilio magnarum gloria rerum,
Quas mentitur, erit. nil contra obtendere densa
Nubila, nil solitas accingi proderit artes.
Rumpe moras. eja instanti te surripe cladi.
Sic ait, ardentemque odiis instigat acerbis.
Tum mutata acri percussit pectora thyrso,
Et subito nocti ablatus se immiscuit atrae.

Hinc miserum invadens praecordia ad intima sese
Ingerit, atque imis dirum implicat ossibus ignem.
Olim, etiam in mentem veniunt, quaecumque sub illo
Jussus dura tulit, quaecumque exhausta pericla.
Et piget, atque nefas polluto volvit amore,
Immeritumque animo sedet hosti prodere regem.
Ah miser, ah malesane, DEUM non pectore sentis?
Non oculis Numen praesens, non auribus hauris?
Quis te mutavit tantus furor? aspice quo nunc
Culmine praecipitas, quamnam trahis arce ruinam.
Nec qualis sentis tibi menti insederit error.
Quid struis? aut quo te raptat tam dira cupido,
Quae nunc te male habet, mentisque, et lucis egentem?
Quam nunc amittis sortem, irreparabile donum,
Optabunt seri post secula mille nepotes.
Atque adeo quae vota foves, quam mente secas spem
Laetitia elatos animos inflatus inani,
Omnia discerpent, rapientque per aera venti.
Excute dum licet, infandam de pectore pestem,
Quaeque imis te nunc est addita cura medullis.
Jamque sacerdotes, totaque ex urbe senatus
Secretam in templi sedem concesserat omnis:
Ipse sacerdotum primus, cui tempora sacra
Infula cingebat, Caiphas in sede sedebat
Celsior aurata: inde alii longo ordine cives:
Quos omnes circumsiliunt, acuuntque furorem
Tartareae haud ulli visae sine corpore pestes.
Nec mora, nec requies. sublapsae in pectora cunctis
Eripiunt mentem, atque animis incendia miscent.
Multa illi inter se vario sermone serebant

Solliciti. vasto strepit ingens murmure templum.
Sunt qui ipsum jubeant utcumque absumere CHRISTUM,
Seu vi, sive dolo; juvenemque invadere ferro,
Qui rursum in lucem nuper revocatus ab umbris
Venerat, et totam monstro concusserat urbem.
Ast alii plebem metuunt, vulgique furorem,
Namque sibi ingentes populos devinxerat Heros,
Hos meritis, illos divino affabilis ore.
Hic Nicodemus erat pesti impenetrabilis unus,
Primores inter gentis non ultimus ipsos,
Cui longe menti melior sententia, sed non
Audebat dictis contra omnes tendere solus.
Ille DEO quondam sese inscius intulit hostem,
Atque dolis frustra contra stetit. inde ubi Numen
Admonitus sensit, veluti de nocte profunda
In lucem revocatus, ei se junxit amore:
Clam tamen, infensae vitans odia aspera gentis.
Tum vero illius de vita, et sanguine cerni
Ut vidit, letumque insonti triste parari,
Non tulit ulterius latebras, haecque edidit ore
In medio: Non obscuram, non lucis egentem
Rem ferimus; neque enim vereor jam vera profari
Pro patria, quamvis mihi sint extrema ferenda.
Cernitis hunc omnes manifesto Numine ferri,
Majoremque homine: et, nosmet nisi fallimus ipsi,
Vera DEI patuit soboles, verus DEUS, ille
Olim quem toties afflati Numine vates
Venturum cecinere, nefas quo triste piaret
Commendans genus aeterno mortale parenti.
Hoc liquet, hoc ultra non in discrimen agendum.

Hujus ope innumeri, quos nox obscura premebat
Luminibus captos, jucunda luce fruuntur.
Multi etiam voces obstructis auribus orti
Accipiunt, redduntque. aegris quot reddita venit
Insperata salus, qui lenta aut membra trahebant
Victa lue, aut subito correpti corpora morbo?
Tres etiam (nostis) obita jam a morte reduxit
Elatos idem in lucem. modo Lazarus omnem
Perculit, et monstro ingenti permiscuit urbem.
Proh laevas hominum mentes, proh pectora caeca!
Non haec Paeoniis succis, non artibus ullis
Confieri possunt. major DEUS intus agit rem:
Majus Numen inest. quoties divina loquentem
Incassum contra stetimus verbisque, dolisque
Instructi? quoties ausi vim tendere inermi,
Aut ferro, aut duris nequicquam perdere saxis?
Nube cava eripuit caput, ex oculisque recedens
Aligerum, se caelesti subito agmine sepsit.
Et quisquam illius certum non Numen adoret?
Quid molimur adhuc? quid nobis deinde relictum?
Quin potius, quando nobis demissus olympo
Auxilio venit, una omnes adeamus, ab ipso
Suppliciter pacem oremus, commissa fatentes.
Talia perstabat repetens. violentia cunctis
Gliscit, et accensus semper per viscera sensus
Conflatur magis, et saevos furor aggerat aestus,
Paullatimque animi turgescunt tristibus iris.
Exarsere omnes. pestis latet intus, et omnem
Eripuit miseris lucem, victisque veneno
Pestifero nebulas offudit mentibus atras.

Tum demum erumpit, quae cunctos ira coquebat.
Infremuere omnes contra, gemitumque dedere.
Qualiter acre cavo dum sulfura pascitur atra
Inclusus magis, atque magis furit acrior ignis,
Moliturque fugam, nec se capit intus anhelans:
Nulla sed angustis foribus via, nec potis extra
Rumpere, materiam donec comprenderit omnem:
Tum piceo disclusa volat glans ferrea fumo.
Fit crepitus. credas rupto ruere aethere caelum:
Jamque illa, et turres procul ecce stravit, et arces,
Corpora, et arma jacent, late et via facta per hostes.
Haud illi secus accensi meliora monentem
Excludunt adytis, atque extra moenia trudunt.
Tum vero Caiphas, ubi facta silentia linguis
Sic orsus, sibi quae sedeat sententia, pandit:
Haud equidem moror, o cives, quod versus ad hostes
Iste etiam infando captus perfugerit astu,
Qui toties summa pro re, pro legibus olim,
Objecit patriis caput ultro, ipsumque premebat
Obnitens contra nuper sermonibus hostem.
Tanta est artificis pellacia, vis ea fandi,
Ut quoscumque velit vertat, superetque venenis.
Scilicet hunc credam caelo divinitus actum
Nobis venisse auxilio, qui se impius ortum
Patre DEO canit, ac leges abolere parentum
Antiquas cupit, atque novos inducere ritus.
Seque ultro excidio templi venisse fatetur,
Quod nostri monitis olim caelestibus acti
Impensis tantorum operum struxere parentes.
Quae novitas, aut relligio, qui denique mores?

Sic fatur. scio vos Galilaei facta furentis
Formidare patres, patriae qui legibus affert
Exitium. moliri ideo vos plurima cerno.
Si mihi, quae posco, promittitis, omnia solus,
Quae nunc vos frustra exercent, dispendia tollam.
Ille manus faciam in vestras hodie incidat ultro.
Dixerat. argenti laeti pepigere talenta
Ter dena, egregii pretium memorabile facti,
Dimittuntque alacres, atque extra limina ducunt.
Ille petit montes iterum, sociosque revisit.
Forte propinquabat genti solemnis, et orae
Festa dies, veterum quum relligione parentum
Immunes operum ducunt septem otia soles,
Perque domos ovium foetus epulantur, et acri
Fermento parcunt jussi, properataque liba
Expediunt, mensasque onerant agrestibns herbis
Laetitiae veteris memores. hac luce ferebant
Aegyptum priscos olim caelestibus actos
Prodigiis magna cum praeda exisse parentes
Ingressos pede iter salsas impune per undas.
Ergo ingens tum sceptriferam concursus ad urbem
Undique erat, populique omnes ad sacra fluebant.
Non effusa tamen turba huc sine more ruebat:
Verum quisque ducemque suum, gentemque, tribumque
Una ibant comitati. etenim licet omnibus idem
Sanguis, cognataque orti sint stirpe nepotes
Omnes Isacidae, paribus sub legibus omnes,
Scindit se tamen in bissenas una tribus gens,
Atque Palaestinam late est diducta per omnem,
Libera gens olim multa munita virûm vi,

Florentesque urbes populis, opibusque vigentes.
Tunc autem patriis de finibus exturbati
Paene omnes aberant, et Caspia saxa colebant.
Vix de bissenis tribus una intacta manebat,
Alteraque, et patria sese tellure tenebant,
Beniamidum gens, àque ipso domus inclyta Juda,
Ambae tunc etiam populis, opibusque vigentes.
Tantum autem imperio adjectam, ceu caetera passim
Contuderat bello, et victricibus hauserat armis,
Hanc quoque servitio partem Roma alta premebat:
Sceptra urbi tantum, sublataque ademerat arma,
Linquens sacra viris, ac leges victor avitas.
Nunc tellus deserta jacet. tot clara fuere
Moenia, tot populis pariter cum fortibus urbes,
Hae bello, hae validis quassatae viribus aevi.
Usque adeo saevas superûm pater arsit in iras
Nimbipotens, natique necem non passus inultam est.
Non tamen indecorem tantae solatia cladis,
Ipse sinam antiquam (superent modo carmina) terram
Ne penitus seclis obliviscentibus aetas
Deleat exstinctam pariter cum nomine gentem.
Regem illis superûm prosit regionibus ortum
Vagisse, et caelo primum reptasse sub illo.
Vos ideo aligeri coetus gens aetheris alti,
Qui levibus magnum pedibus pulsatis olympum,
(Nam vos saepe polo missi peragrastis et oram,
Et gentis crebri hospitio indulsistis amicae)
Este duces mihi, dum tota regione vagantem
Raptat amor, longum vos mecum ferre per aevum
Nomina, quae cecidere, juvet, deletaque gentis

Oppida, et antiquas antiqui nominis arces.
Post autem vestra sublatus ad aethera penna
Carmine mortales oras, visusque relinquam.
Vos me sublimi sistetis tramite vectum
Avia per superûm loca. me juvet alite curru
Aurea nubifugo mulcentem sidera cantu
Intactas primum ire vias mortalibus aegris,
Et petere insolitam caeli alta e rupe coronam.
Haec olim, audentem ni deserat aetheris aura.
Nunc mecum populos percurrite templa petentes.
Non alias illûc aditum est majoribus unquam
Et numero, et studiis. nec tantum sacra petebant,
Quantum avidos CHRISTI visendi traxerat ardor.
Orti autem a magno primi ingrediuntur Juda
Per multos ductum reges genus. haec tribus usque
Et numero, et virtute caput super extulit omnes
Tantum alias superans, quantum leo cuncta ferarum
Semina inexhaustis animis, et viribus anteit.
Litorea innumeri Gaza venere, Sabeque.
Engada deseruere, racemiferosque recessus,
Urbis Adulaeae sedes, humilemque Raphean.
Hic Lyde, atque Selis, ventosaque Jamnia, et Hippa,
Ascalo, Azotique arces, Acharonque, Sochonque,
Quaeque fluentisonis Jope perfunditur undis,
Projectae rupes, pontoque minantia saxa.
Parte alia antiquam cives liquere Damascum,
Primus ubi (ut perhibent) limo felice creatus
Natus homo est, caelique novas erupit in auras.
Deseriturque Emaus, Nepseque exhausta silescit:
Quaesivitque suos Aegypti proxima regnis

Anthedon, natique DEI cunabula Bethle.
Tum deserta silent et Galgala, Bessuraque omnis,
Arvaque, qua Marethon, qua proxima nubibus Erme,
Qua Sigoris mirata nurum, dum incendia versa
Respicit, humanos servasse in marmore vultus,
Concretique salis subitum traxisse rigorem,
Qua calet Asphaltis flammis infamibus unda,
Ingentesque palus ad caelum exaestuat aestus
Aera contristans graveolenti sulfuris aura.
Quondam hic laeta seges, riguisque rosaria campis:
Nunc stat ager dumis, obductaque sentibus arva,
Crimen amor malesuade tuum. vim tendere adorti
Infandam indigenae pueris caelestibus olim
Divina capti facie, et florentibus annis:
Fecissentque, fuga nisi se illi ad sidera lapsi
Remigio nixos rapuissent praepetis alae.
Non tulit altitonans pater, atque ultricibus omnem
Involvit flammis tractum, immersitque profundo.
Squalet adhuc cinere, et putri late ora favilla.
Infoecunda ideo terra, et sine frugibus agri,
Difficilesque aditus, et inaccessi secessus.
Illic, ut fama est, nitidum florem educat arbos,
Quem cupiunt juvenes, cupiunt decerpse puellae.
At simul atque gravi perflante evanuit austro,
Succedunt poma hirsutis asperrima barbis,
Quae nulli juvenes, nullae cupiere puellae.
Haec tamen aspectu solida, et syncera putares:
Foeda sed illuvies intus, subitoque fatiscunt
Ad tactum cinefacta, hominum nihil usibus apta.
Pallida item flavis quum vix seges albet aristis,

Dira immaturas messes interficit aura.
Protinus hinc subeunt populi Symeone creati,
Qui Saroen, Molodamque viri, Sicelechidaque oram
Felicem frugum, laetosque uligine campos,
Qui Sipabota colunt, Asanesque biverticis arces,
Quique Atharin quondam generosos palmite colles,
Remmona qui, cultisque erectam in collibus Ain,
Et quos thurilegae pascunt centum oppida Idumes,
Ruraque odoriferas Arabum vergentia ad oras.
Ecce autem Isachari magno clamore nepotes
Ingressi delubra petunt, aramque salutant.
Gens victu facilis, contentaque finibus arctis.
Hic adsunt, quos Hermonius sub vertice pascit,
Hermonius generator apum, generator equorum.
Qui Taburi capita alta tenent, quibus ardua rupes
Carmeli domus. haec rapido gens turbine quondam
Sublatum vatem caeli per aperta repente
Vidit flammifero ferri super aethera curru.
Sensena quos misit, quos Hennada, quos alit Affra
Nobilis, in summis sitientes rupibus urbes,
Qui Senum, et Reboten liquere, Remetiaque arva
Vitibus, et variis intersita litora pomis.
At taciti incedunt gens Dani e sanguine creti.
Dejectique oculos, dejectique ora per urbem
Templa petunt, qualis, quum frigora prima lacessunt
Autumnum, nec dum ramis decussit honorem
Bruma suum, coluber latebras meditatur, iterque
Fert tacitum lapsu repens per saxa quieto,
Sibilaque ora premit, neque caudae surrigit orbes.
Jamque viros tristes credas, quod sanguine ab illo

Praedixere ducem fore pleni numine vates,
Qui genus humanum CHRISTI sub imagine falsa
Terreat, atque hominum vitas, et crimina quaerat:
Deterior fas, atque nefas ubi verterit aetas;
Et rebus feret exitium mortalibus ignis.
Protinus at multis aderit cum millibus ultor
Vera DEI soboles verus datus arbiter orbi.
Illum nequicquam pugnantem, et vana moventem
Turbine corripiens terrae ima in viscera trudet.
Insequitur juvenum nimbus genus Asere ductum,
Spicea queis capita obnubit de more corona
Omnibus, et nexae ludunt per tempora aristae.
Hi Betagumque, Hormamque serunt: his Aphega sedes:
Illos Ama dedit: illos miserc Robaeae.
Non numero Arctipus Labanae, non Aziba cessit.
Hos juxta seram in noctem soliti urere myrtos
Litoreas ponti gens accola Zabulones
Dona ferunt. pars Jeptaphiles ab sede profecti:
Pars Jedaba venére. Canam hi liquere modo atra
Miratam puras in vina rubescere lymphas.
Hos Nazara tulit, tulit illos ardua Sembros:
Quaeque modo aerias iterum venisse sub auras
Vidit morte obita puerum Galileja Nais,
Millia multa tulit, totidemque uberrima Dotha:
Aque suis Nalole, Cathetiaque alta relicta est.
At quis Nephthalidum numeraverit oppida, et arces
Innumeras, quas et Cedar, quas et sacer altis
Fert humeris Libanus caeli confinibus aequus?
Qui celsam Nasona habitant, qui Nephthalis urbem:
Gens oris, fandique potens, foecundaque veri

Nascentem gemino Jordanem fonte salutat.
Omnis iit Galilaea: omnis Samarea penates
Deseruit studio gens tantum accita videndi.
Saepe hac rege satus superûm tellure moratus,
Sponte DEUM se detexit. miracula rerum
Asseda nunc etiam meminit, meminere Caperna,
Et vetus amisit quae nomen Graja Sebaste.
It Bethole, eductaque ad sidera Bessais arce,
Et quos piscosis Gennesara proluit undis.
Levigenae vero sacrum genus omnibus ibant
Immixti; neque enim propria his regio ulla colenda
Sorte data est, sed diversas dux legifer olim
Huc illuc oras aeque est partitus in omnes,
Praefecitque sacros aris, proque ubere glebae
Et jugulare dedit pecudes, atque exta cremare.
At non contentus regnis, sceptrisque Manasseus,
Sortitus quae trans fluvium sibi junxerat ampla,
Protulit imperium, qua Nepheca, Bersaque surgunt,
Venatrix, pecorumque altrix, et Dora ferarum.
Olli etiam parent Tenachos, nemorosaque Jebla,
Et Magedos nulli populis, opibusque secunda.
Quasque rigat Taphua claris argenteus undis,
Ver ubi perpetuum, scatebrisque recentia prata.
Succedunt qui trans Jordanis flumen opima
Arva serunt, tribus ipso etiam deducta Manasseo,
Necnon Gade sati, necnon Rubene creati
Belligero, fratrum cunctorum maximus aevo
Qui fuit, una omnes urbem ingrediuntur, ut olim
Una etiam sedem optarunt trans flumen eamdem,
Indigenis quondam regnata gigantibus arva.

Argobiae qui rura colunt, Basanidaque oram,
Qui saltus, Galadina, tuos, Ogique subactas
Sexaginta urbes, Galaticaque oppida, Jabin,
EtSebamam,Balmenque,Ramotha,Golanque,Nabenque,
Edrenque, Selcamque, et Semirutam Cariathen.
Haec tunc nomina, nunc alio sunt nomine terrae.
Tum qui Cedriferae pascunt asperrima Arimnes,
Omnes fronde caput tecti, omnes terga veruti.
Qui Bosorim,Rabathenque tenent,quiGaulida,et omnem
Fortibus exercent tauris Bathaltidos oram:
Et quos humectat praeceps de montibus Arnos.
Nec vos transierim qui prata feracis Abillae,
Quique Eleale, viri, metitis, viridemque Aserota,
Seoniamque Esebon saxis horrentia regna,
Desertasque Cades, quas Phasga habet arduus, et quas
Hinc atque hinc Hermus praeruptas sustinet urbes:
Quas Abaris, cujus nimboso e vertice quondam
Pastores admirati videre morantem
Jordanem ingenti subsidere mole coacta
Undarum, et cursu cedentia flumina retro,
Dum domus Isacidum promissa capesseret arva.
Postremi sabeunt advecti e sede propinqua
Beniamidae, data sorte quibus laetissima tellus,
Maxima ubi et Solyme totius regia gentis,
Altaque Jarephile, Luzaeque binominis arces:
Quaeque modo quarta regem jam luce sepultum
Bethane obstupuit revocari ad munera vitae:
Et Tarela, et Samare, et lentisciferae Gabaothae,
Gens infesta feris. ideo exuviasque luporum
Induti incedunt juvenes, canibusque fatigant

Quas sepire plagis juvat usque, et frangere silvas.
Atque adeo assiduo venatu mane recentes
Convectant humeris praedas, quas vesper olympum
Claudit ubi, gaudent partiri, epulisque fruuntur,
Atque inter sese per agros convivia curant.
Hic adsunt, queis Maspha domus, quibus arduusHemen
Difficiles colles, ac scabra crepidine terga:
Qui liquere Recen, celsasqe Berothidos arces,
Atque Sylum quondam gaudentem paupere templo:
Qui longumque Helephon, Avinque, Amosamque, Selam-
Atque ululata Rhamae passim Rachellidos arva. (que,
Qui Gabeone domo, quique Hierichunte profecti.
Indigenas, est fama, viae, assiduique meatus
Oblitum vidisse diu considere Solem,
Imperio ducis, atque diem decedere serum.
Hos inter facie egregia puer altior ibat,
Qui prisco genus a Saulo, nomenque trahebat.
Jam tum illum vates uno omnes ore canebant
Praestanti clarum eloquio; factisque futurum.
Quantis ille tamen mentem caligine pressus
In nostros odiis primum, furiisque feretur!
Omnipotens aderit pater, et se pectore toto
Altius infundet juveni, excutietque furorem.
Protinus afflatus divinitus aetheris aura
Implebit terras monitis, latumque per orbem
Mortales meliora docens ad sacra vocabit,
Nec letum horrescet pro relligione cruentum.
Jam duodena tribus magnae successerat urbi:
Ipse etiam templo ut solitos inferret honores,
Munere nec tali tam laeta luce careret,

Affatur socios CHRISTUS: lux sacra propinquat:
Omnis se dapibus festa domus apparat urbe.
Ecquis erit vestrum, primus qui ad moenia tendat,
Siquis forte opibus fessos invitet abundans,
Nos quoque ut anto meos obitus, ac funus acerbum
Solennes epulas celebremus, et annua sacra?
Nec longe quaerendus. erit puer obvius ultro
Urnam humero, lymphasque ferens de fonte recentes.
Quo tendat gressus, aut quo sese ille receptet,
Observate, locumque acie capite usque sequendo.
Limina vos eadem accipiant, tectumque subite.
Tum dominum affati coram, hospitiumque rogantes
Exiguam sacris sedem, nostrum edite nomen.
Tectum auratum, ingens, pictisque insigne tapetis
Protinus ostendet. structas ibi ponite mensas.
Ipse adero, atque eadem socios ad limina ducam.
Dixit: Joannes mandata, Petrusque facessunt,
Et moesti magnae succedunt moenibus urbis.
Ibant incerti, atque oculis procul omnia obibant,
Quum puer urnam humero gestans, lymphamque recen-
Vicino veniens de fonte occurrit. eum usque (tem
Servantes gressum ferret quacumque sequuntur,
Quasque subit, subeunt ipsi quoque protinus aedes.
Huc atavis clarusque Simon, et prole beatus
Septena sese semper referebat ab agris,
Siquando caris cnm gnatis viseret urbem.
Namque illum potius campis, rurique juvabat
Degere, civilesque procul contemnere honores.
Umbrae illi nemorum cordi, rivique secantes
Praedia, quae centum dives vertebat aratris.

Jam gravis argutasque fides, et carmina amabat
Fluminis in ripis, aut fontem propter amoenum.
Norat enim caeli numeros, mensusque, viasque.
Saepe DEO plenus porro ventura canebat
Agricolis, quid Sol, quid menstrua Luna pararet;
Sudique, pluviaeque docens praenuntia signa.
Tum sacris intentam igitur concesserat urbem,
Ut de more dies festos celebraret avito.
Dumque alia famuli mensas, et dona pararent
Parte domus, veterum facta ipse canebat avorum
Nunc citharae levibus digitis, nunc pectine eburno
Percurrens molli attactu vocalia fila.
Praecipue a prima revocabat origine, quaenam
Has ex more epulas, atque haec solennia priscae
Relligio intulerit genti. verum ecce canenti
Improvisus adest Petrus, et sacra carmina rumpit.
Rex, ait, est nobis quo nusquam justior alter,
Aut pietate prior: CHRISTUM omnes nomine dicunt.
Is tua nos ultro supplex ad limina mittit.
Exiguam sacris sedem, mensisque rogamus.
His ille auditis gavisus nomine tanto,
Imperat haud haerens animo tectum omne recludi.
Hinc hilares totis adolere penatibus ignes,
Et pingui suffire Arabum jubet atria silva,
Interiusque viros media in penetralia ducit.
Inde locum ostendit mira testudine pictis
Aulaeis circumvelatum, ostroque rubenti.
Luxuriant sola strata, nitent argentea eburnis
Fulcra torisque, Scyphique, auroque e simplice lances.
Et passim domus, argentoque auroque renidet.

Atque haec deinde refert: Non hoc mihi nomen ad aures
Nunc primum venit: illius sed cognita fama
Jampridem virtus, neque enim mihi cernere coram
Fas fuit, aut vocem divinam hausisse loquentis.
Adveniat. placidus tectis assuescat amicis.
Vos hic exspectate. viros, qui exacta reportent
Omnia, dimittam, meaque illum ad limina ducant.
Atque utinam libeat longum his in sedibus olli
Degere, et hospitii dignetur nomine tectum,
Quod nostros juvet interdum memorare nepotes,
Hospitibusque locum felicem ostendere seris.
Interea adventu vestro intermissa sequamur
Carmina, et antiquos patrum repetamus honores,
Dum nigra roriferis nox terras obruat umbris.
Sic ait, ac nervis socians concordibus ora
Obloquitur numeris. quae concinit, ordine picta
Cuncta putes, aut textilibus simulata figuris.
Nempe Paretoniis cantu deducit ab oris
Isacidum genus, arrepta maris aequora virga
Ut profugûm dux findat, aquasque impune per altas
Ut sine navigiis ierint, pelagique profunda
Sicco calcarint pede. namque induruit humor
Aridus, et liquidas late est via secta per undas.
A tergo tota ex Aegypto curribus hostes
Quadrijugis vecti instabant fulgentibus armis.
Jamque pios canit emenso pelago alta tenere
Litora, litoreisque metu se condere silvis.
Nulla mora est. iterum telo tellure recussa
Divino, redeunt in se maria ecce refusa,
Quae media ingenti dirimebat semita tractu.

Inde hostes ruere : et salsis in fluctibus arma
Armaque, quadrupedesque, et corpora.mersa virorum.
Aspiceres magis, atque magis subsidere in undis
Semper, et absumtos velut evanescere currus,
Qui medii exstabant, medios salis hauserat aestus.
Addit, ut omnipotens rerum sator aethere ab ipso
Paverit in vasta gentem regione locorum
Errantem, dape caelesti, miseratus egenos.
Cernere ibique putes epulas nivis instar ab aethra
Defluere ad terram subitas, coetusque paratis
Accinctos dapibus, latis epularier arvis.
Proinde etiam duras cautes pulsabat eadem
Dux caelum aspectans virga, quum protinus amnis
Prosilit, et dulcem saxa erupere liquorem;
Atque hausere novis populi de fontibus undam,
Quos sitis ex longo collecta urebat hiantes.
Tum canit, ut primus Solymorum conditor arcis
Dona laboratae frugisque, recensque reperti
Pocula plena meri obtulerit campestribus aris,
Cespite quas viridi, sectaque extruxerat orno.
Atque ea dum intentis hauribant auribus omnes,
Haud rerum ignarus CHRISTUS de montibus altis
Cesserat, infensaeque iterum successerat urbi,
Et jam declivi quum Sol properaret olympo,
Hospitis intravit sociis comitantibus aedes
Regifico instructas luxu: dapibusque paratis
Discubuere omnes. una inter dirus Judas
Dissimulans sedet, et vultu mentitur amorem.
Jamque Heros puras fruges, properataque liba
Accipiens, frangensque manu partitur in omnes.

Inde mero implevit pateram, lymphaque recenti,
Et laticis mixti dium sacravit honorem,
Spumantemque dedit sociis, mox talia fatur:
Corporis haec nostri, haec vera cruoris imago,
Unus pro cunctis quem fundam sacra parenti
Hostia, ut antiquae noxae contagia tollam.
Vos ideo, quoties positas accedere mensas
Contigerit, sacrasque dapes libamina jussa,
Funeris his nostri moestum referetis honorem,
Et numquam istius abolescet gloria facti.
Nec plura. ex illo mox servavere minores
Hunc semper ritum memores, arisque sacramus
Synceram cererem, et dulcem de vite liquorem
Pro veterum tauris, pecudum pro pinguibus extis.
Ipse sacerdotum verbis eductus ab astris
Frugibus insinuat sese regnator olympi,
Libaturque DEI sacrum cum sanguine corpus.
In summos haec relligio successit honores
Ergo ubi pulsa fames sociis, sese ocius Heros
Exuit insignem tunicam, et mantilibus albis
Succinctus poscit flammis undantia ahena,
Tum gelidam irrorans dextra, laevaque sonoris
Pertentans labris ferventem temperat undam.
Hinc genibus positis, Petro, reliquisque suorum,
(Plurima quamquam ille attonitus novitate recuset)
Dat pedibus lymphas, et molli siccat amictu
Accurvus, sociis linquens imitabile factum.
Mox gemitus imo ducens de pectore fatur:
En mihi summa dies, socii, quamque ipse propinquam
Praedixi toties, nox illa advenit acerba:

Vos linquam, et moriens genitoris jussa capessam.
Unus erit vestrûm (vix o vix credere tantum
Fas scelus) insidiis prodet qui me hostibus ultro.
Haud me animi fallit. furias jam perfidus ille
Concipit, insidiasque animo meditatur avarô,
Id pietas mea magna, mei meruere labores.
Non tamen ipse diu pulchro laetabere facto,
Quisquis eris. satius, si numquam lucis amorem
Gustasses, dulcis nec vitae limen inisses.
At vos este pii, inque vicem (quae exempla reliqui)
Inter vos aliis alii parete volentes,
Summissisque animis fastus abolete superbos.
Non Erebi in tanto cessabunt cardine dirae
Vestra potestates praevertere corda timore.
Pervigiles quaeso jam custodite, proculque
Consulite. hic animos, atque illos promite sensus,
Quos toties mihi polliciti. ne cedite pesti.
Vos servate viri noctem non amplius unam.
Extemplo turbati omnes, gemitumque dedere,
Suspensi, quem caecum adeo, furiisque subactum
Ore premens signet venturi praescius Heros.
Quem senior tali aggreditur sermone precando:
O caeli decus, in quemquam tam immane putandum est
Posse scelus cadere? quisnam foedissimus ille?
Faxo hodie numquam nobis illudat inultis.
Non adeo effugit cum sanguine vivida virtus
Pulsa annis, nec dextra mihi tam frigida languet,
Sic ait, et pariter vagina liberat ensem.
Dux autem signis manifestis prodidit hostem,
Sed cunctis mentem eripuit, voluitque latere,

Donec res perfecta . dehinc haec edidit ore:
Immo omni ex numero mihi nemo hac nocte suprema
Vestrûm non infidus erit, solusque relinquar.
Tu quoque , magnanimo cui nunc ea copia fandi
Sub tecto , atque amplis tendis super aethera dictis
Omnes irritans ventos , omnesque procellas ,
Hinc atque hinc circumfusos ubi videris hostes
Me capto , quaeres latebras , jaciesque salutem
Mendaci in lingua , pedibusque fugacibus acer.
Atque ubi curriculo mediam nox humida metam
Attigerit , ter me tibi notum ille ipse negabis
Futilis; incutietque metus tibi femina inermis.
Dixerat. ille animi robur magis usque , magisque
Spondebat , turpique metu impenetrabile pectus.
Foeda alios servet fuga. nec tu me ante timoris
Argue, quam terga urgenti dare videris hosti.
Quo te cumque feres , adero. sequar ultima tecum.
Nulla tuis poterit me vis abjungere rebus .
His DEUS exactis, mensas , urbemque reliquit ,
Et se cum sociis pura sub nocte virentes
Transtulit in colles olea , et loca sola petivit ,
Atque omnes secum jussit vigilare . sed illi
Assiduis noctisque , dieque laboribus hausti
Haud poterant invictum oculis defendere somnum ,
Et gelidi in summo recubantes aequore saxi
Infusum toto proflabant ore soporem.
Interea curis confectus tristibus Heros
Caelesti velut oblitus se semine cretum
Indignos animo eventus , indigna labanti
Supplicia , atque genus leti versabat acerbum ,

Horrebatque. id enim matris de corpore traxit,
Ut quaecumque hominum mortalia pectora terrent,
Ipse etiam haec eadem mortali corde paveret.
Mens immota tamen, virtusque invicta manebat.
Ergo iterum, atque iterum genitorem affatus, et ambas
Ad caelum tendens palmas hac voce rogabat.
Omnipotens, talin', pater o, me funere obire?
Me ne aliena malis tantis commissa piare?
Eripe me informi leto, et tua flecte severa
Consilia in melius, durosque averte dolores:
Si tamen id fixum sedet, atque haec certa tibi mens,
Nec generi humano gnati nisi morte sequestra
Placaris, non fas orbis me deesse saluti.
Ibo ultro. crimen generis commune refellam.
Dixerat, atque graves curas sub corde premebat
Multa agitans. toto simul ibat corpore sudor
Proruptus, simul et sanguis, vel sanguinis instar.
Ecce autem effulgens subito dilapsus ab axe
Stelligero pictis juxta puer astitit alis
Dicta ferens patris, in tanto solatia rerum
Turbine; mulcebatque aegrum, curasque levabat
Abstergens toto fluidum de corpore rorem.
Hortator vero, scelerisque inventor Judas
Composito interea vocat hostes vertice ab alto,
Seque ultro comitem, atque ducem venientibus offert.
Ergo adsunt improvisi illum in vincla petentes.
Longius aera micant tremulai lumine lunae.
Jam clypei resonant, jam ferri stridit acumen,
Pinguiaque upexserant noctem funalia longo
Ordine, multifidaeque faces, quas unguine supra

Obduxit manus, et ferro inspicavit acuto.
Fit strepitus. vasto circum mons undique pulsu
Armorum sonat, atque virûm clamoribus omnis.
Quos his nil trepidus compellans vocibus Heros,
Heus, inquit, jam state viri: quem quaeritis, adsum.
Quo ferrum, flammaeque? palam conspectus in urbe
Conventu cecini magno praecepta parentis:
Cur non una omnes vos tunc tenuistis inermem?
Ista sub obscurum noctis cur agmina cerno?
Quod si me tamen ad mortem deposcitis armis
Insontem, et vobis adeo obstat gloria nostra,
Hos sinite illaesos. nihil hi meruere, nec ausi.
Tantum dilecti comitis mandata facessunt.
Unus ego vestras explebo deditus iras.
Haec ait, et bis se quaerentibus obtulit ultro.
Illi autem ad vocem toties (mirabile visu!)
Procubuere, soloque ingentem fusa dedere
Arma sonum, atque oculis subito nox plurima oborta est.
Consurgunt tandem, somno, vinoque gravatis
Assimiles, haerentque obliti; donec Judas,
Qui nusquam somno noctu se straverat illa,
Signa dedit manifesta, hostique objecit amicum.
Namque pii scelus id praetexens nomine amoris
Composuit sese, et ficto dedit oscula vultu.
Ille dolum praesensit, et haec presso edidit ore:
Haec vero meruit, comitum fidissime, noster
Oscula amor? tanton' scelere ulla ad praemia tendis?
Haud equidem haec tecum pepigi commercia quondam.
Vix ea fatus erat, quum circumfusa juventus
Caeca ruit, densaque omnes indagine cingunt.

Non aliter, quam conjectum quum in retia rara
Cervum, aut fulmineis metuendum dentibus aprum,
Pastorum circum saevit manus. ilicet hastas
Comminus agglomerant certatim. ad sidera voces
Undique eunt. reboant montes clamore propinqui:
Sic juvenem obsessum longe fulgentibus armis
Saeva cohors premere, atque omnes incumbere inermi.
Hi prensare manu, hi stuppea vincula collo
Injicere, et nunc huc, nunc illuc ducere captum.
Perfurit ante alios, et sese turbidus infert
Malchus Idumaeis missus captivus ab oris.
Nulli ferre manum, nulli contendere suetus.
Non ea vis illi, non tanta in pectore virtus.
Verum, ut se Caiphae praestantem ostendat in armis,
Cui datus haerebat famulus, (nam tuta videbat
Omnia, et audenti nullum hic obstare periclum)
Audet, cedentemque ultro petit improbus hostem,
Ventosam nequicquam acuens in jurgia linguam;
Et vix ille suas tumefactus corde capit spes.
Non tulit hoc praeceps animi Petrus: arripit ensem,
Et super incumbens inhonesto vulnere tempus
Occupat, ac patulam dicto ocius amputat aurem.
Quod DEUS aspiciens subito dextramque tetendit,
Decisamque ab humo madido cum pulvere partem
Sustulit, applicuitque manu medica, unde resecta est,
Affixitque loco. nullo haesit fixa dolore,
Ulla nec apparent vestigia vulneris usquam.
Mox socium increpitans vim dextra arcere volentem,
Condere tela jubet, vetito neque fidere ferro.
Ni faciat, senior nequicquam magna locuto

Strictum ardens illi per costas exigat ensem.
Non istis opibus, non istis nitimur, inquit,
Viribus. est genitor, qui me si funere acerbo
Eripere, et fuso nati sine sanguine vellet
Placari generi humano, centum agmina posset
Caelicolûm, mihi centum acies summittere ab arce
Siderea, infensum qui coetum hunc ense trucident.
Militiam ne adeo superûm, pugnataque bella,
Atque potestates varias, et nomina nescis?
Nunc sine me imperiis magni parere parentis,
Quae me sola premunt. hominum nil demoror arma.
Talibus auditis senior vix desinit irae
Invitus; veluti aspexit si forte magistri
Assuetum imperiis cervum media urbe Molossus,
Silvestrem ratus insequitur. vix voce coercet
Venator rabido instautem cervicibus ore.
Ergo sponte sua victum, nec viribus usum
Corripiunt cuncti (heu species indigna!) trahuntque
Invalidum, et dictis lapsantem immitibus urgent.
Haec, pater omnipotens superûm regnator, olympo
Tam lentus cernis, nec caelo tartara misces?
Ecquando horrificum dextra jaculabere fulmen,
Si nunc immoto facies innubila mundo est?
Foedere jam rupto rerum confusa laborent,
Atque repente elementa ruant, ruat arduus aether.
Cur tua dextra vacat? cur non face terra trisulca
Jam fumat? quos flamma vorax servatur in usus?
Non genus humanum, non tanti regia caeli
Alitibus supplenda choris, non aurea gens, quae
Mox hinc se tollet pietate insignis ad astra.

Ne nostri tanto te cura incendat amore,
Jactari ut tali patiaris turbine natum
Unigenam, desertum, inopem, atque extrema ferentem.
Diffugere metu comites, silvisque teguntur,
Spumiferi ut suis adventu, saevique leonis
Semianimes. passim insequitur ferus hostis euntes.
Aspiceres hunc jam captum, jam veste relicta
Elapsum manibus rapido peteré ardua cursu:
Illum speluncas, et sicubi, operta subire
Per silvam loca, saxorumque in fornice condi.
Nec mora, nec requies, cursu nemora avia fervent,
Et vasto intonsi colles clamore resultant.
Jamque sacerdotis summi tecta ampla subibant.
Protinus huc tota passim concurritur urbe.
Primores adsunt procerum, poenasque reposcunt
Uni infensi omnes, atque illum torva tuentes
Perterrent, vinctumque minis crudelibus urgent.
Tum gentis primus Caiphas ita denique fatur:
Res hodie bene gesta, viri. non artibus ullis
Infandum evasit caput. illi nulla supersunt
Effugia. instaurandi animi, et quod restat, agendum.
Nunc est illa dies, qua gloria maxima sese
Ostendit nobis: sed opus properantibus astu.
Accipite, et linguis omnes, animisque favete.
Nulli fas nostrum quemquam demittere morti.
Romani ducis arbitrio stat quisque, caditve.
Quaeramus leti causas, et crimina primum,
Inde ducem instructi verbis adeamus, ut ipse
Audiat, et morti indefensum destinet hostem.
Sic ait. hinc captum alloquitur: Tu ne ille supremi

Vera DEI soboles, verus DEUS, ethere ab alto
Quem vates oriturum orbi cecinere priores?
Per patris obtestor numen, qui sidera fulcit,
Fare age, ne te dissimula quaerentibus ultra,
Discussisque palam qui sis nunc nubibus ede,
Ne te divino ignari fraudemus honore.
Dixerat. ille autem in medio defessus, inermis
Conspectu paullum sustollens lumina fatur:
Sum quod ais. quid me studio tentatis inani
Haec eadem toties scitati? parcite tectis.
Insidiis, victique dolis desistite tandem:
Ipse palam fateor. nec jam mora longior obstat,
Quum mihi sublimis cedet plaga lucida olympi
Regnanda. aetherea jam jam cernetis in aula
Amplexum dextram patris omnipotentis, et inde
Mox iterum terras petere aspicietis eumdem
Fulgentem clara in nebula, quem mille sequuti
Caelicolae auratis impellent aethera pennis.
Vix ea dicta, humeris sibi quum de more sacerdos
Abscindens tunicam, inquit: Eget quid lucis adhuc res
Indiciis tot clara? palam scelus ipse fatetur.
Nonne DEO quicunque audet se fingere natum,
Fas, et jura jubent mulctari funere acerbo?
Tollite, ferte moras. Romani ad Praesidis aedes
Abripite hunc (jubeo) meritasque reposcite paenas.
Interea casu Petrus perculsus iniquo
Prosequitur moerens, longeque observat amicum.
Jamque sub ingentis devenerat atria templi
Tecta sacerdotis magni, solusque sedebat
Tristis, inops animi ante fores nocturnus apertas,

Olli serva, domus cui curae janua herilis,
Id quod erat rata, Tu ne etiam fugis? inquit, et isti
Junctus eras scelerum consors, ideoque per umbras
Explorator ades, quando omnia nocte quiescunt?
Diriguit Petrus ad vocem formidine turpi,
Oblitusque sui est (quae vitae tanta cupido?)
Nec jam scit subita turbatus imagine rerum,
Quid faciat, quo se vertat, quas advocet artes.
Qualis ubi dulci virgo decepta sopore
Parvula, quam mater campis ignara reliquit
In solis, abeunte die sub tecta revertens,
Confestim rupto circumtulit humida somno
Lumina, nec comites, nec matrem conspicit usquam,
Sed loca sola metu videt exanimata, viarumque
Immemor, atque horrere nigra circum omnia nocte.
Talis erat miser ille animo confusus, et haerens.
At cari nomen tandem abjuravit amici,
Pro quo sponte neci modo se devoverat ardens.
Quin etiam, quo se tegeret, succedere tecto
Hostili tulit, et famulis se immiscuit amens.
Nec latuit tamen. illum omnes inimica tueri
Suspectum, et latebras verbis urgere foventem.
Terque adeo objectum nomen, patriamque magistri
Audierat, ficto ter dissimulaverat ore,
Quum matutino mediae jam noctis abactae
Edebant cantu cristatae signa volucres,
Auroram in tectis solitae acri voce vocare.
Tum monitus verborum, Heros quae extrema canebat,
Ingemuit, rupitque imo suspiria corde,
Et penitus duris tristi dolor ossibus arsit.

Tum sese miser incusans, turpemque timorem,
Erepsit furtim foribus, solusque per urbem
Totam illam ingemuit somni sine munere noctem,
Menti caniciem demissam in pectora velleus.
Quin illum hanc perhibent mox semper flesse sub horam
Admissi memorem, dum vixit. eum aethera pandens
Saepe oriens, solis saepe ater vesper in antris
Invenit luctu indulgentem, eademque querentem,
Dum nulla admittit moesto solatia amori.
Deserti subeunt monita usque novissima regis,
Ac se perculsum muliebri voce recursat.
Et jam tempus erat, quum nondum Aurora relato
Orta die albentes caeli discriminat oras.
Jamque DEUM vinctis manibus post terga trahebant
Praesidiis ad sedem, quo crimina quaereret ipse,
Quem penes arbitrium, et morti damnaret acerbae.
Illo Judaeam frenabat tempore missus
Caesaris imperio Tiberî Pilatus opimam
Pontius insigni Romanus origine gentis,
Quem furibunda manus trepido est aggressa tumultu
Vociferans: Hunc dede neci. trabe fige merentem
Infami auctorem scelerum, fraudumque potentem.
Haec crebra ingeminant, densique ad limen inundant.
Ille autem juvenis procero in corpore fixos
Intentusque oculos, intentusque ora tenebat.
(Nondum illi dulcis flos prorsum evanuit aevi)
Insolitam speciem, insolitos miratur honores
Oris, et expleri nequit. hunc e stirpe fatetur
Aut divûm, aut saltem magnorum e sanguine regum.
Et secum sortem capti miseratur iniquam,

Jamque favet, tacitusque agitat, siqua potis illum
Impune eripere, et ruptis exsolvere vinclis.
Quem sic alloquitur: quae te commissa fatigant?
Fare age, qui casus? unde haec effusa repente
Tempestas tibi? num tantis scelera impia mersum
Implicuere malis? an divûm tristior ira?
Unde domo? quo te memoras e sanguine cretum?
Aut quibus aspiras sceptris? quae debita regna?
CHRISTUS ad haec paucis: Non huc ego criminis ergo
Protrahor. haud turpi mihi mens obnoxia facto.
Sed patris, immensi caeli cui regia paret,
Jussa sequor: nec regna moror mortalia, quamvis
Haud equidem clara me regum e stirpe negarim.
Haec tantum. ille autem admirans decus oris honesti
Nunc hoc, nunc illo sermone affatur, et omnem
Explorat. sed responso non amplius Heros
Dignatur saevo curarum exercitus aestu.
Tandem illum dux, ut turbam compescat acerbam
Servari jubet, atque domo interiore recondit.

M. HIERONYMI VIDAE
CREMONENSIS
CAN. REG. LATERAN.
EPISC. ALBÆ POMPEJÆ
CHRISTIADOS

LIBER III.

Fama volans jam finitimas impleverat urbes
Exceptum insidiis Heroa, dolisque suorum:
Obscurus tamen, atque incerto auctore vagari
Rumor adhuc, nec dum matris penetrarat ad aures,
Cuncta licet numquam illa animo secura timeret
Praesago, nempe audierat, vatumque tremenda
Terrebant monita, pro libertate piorum
Natum sponte sua subiturum funus acerbum.
Ast ubi Josephus senior praesensit (ei olim
Alma parens fuerat superûm concredita jussis)
Nazaren linquens Solymorum se intulit urbi.
Vix introgressus videt omnia fervere multo
Concursu populi sublustri nocte per umbras,
Moeniaque ingenti misceri tota tumultu.
Ecce autem elapsus manibus, telisque cohortis
Fidus Joannes pallenti tristior ore
Occurrit. sed vix amens agnovit amicum,
Dum trepidat, casusque animo ducis haeret acerbus.
Cui senior: Heus siste gradum; quo te rapis? inquit.
Quo res nostra loco? sine te nunc vester ubi dux
Patre DEO satus? aut strepitus quis tantus in urbe?
Hei mihi non fallunt pavidam praesagia matrem.

Sic ait. illum autem juvenis complexus, et haerens,
Tantum fundebat lacrimas, gemitusque ciebat.
Tandem pauca refert: nostra heu spes occidit omnis,
Atque absumta salus. dux foede carcere captus
Clauditur. invidia primores urbis in illum
Conspirant, poenasque graves cum sanguine poscunt.
Fidi omnes petiere fugam terrore subacti.
Mater ubi est? miserae ne adeo jam nuntiis aures
Perculit? hic utinam tecum nunc adforet ipsa.
Pontius aspiciens lacrimas, gemitusque parentis
Forsitan indigni casus miseresceret ultro.
Ire tamen libet, ac pacem, veniamque precari,
Et populi invidiam, atque odium crudele profari.
Sic memorans gressum Syriae rectoris ad aedes
Tendit. ei senior comitem se jungit, et ambo
Incedunt pariter tristes; ceu forte boves quum
Agricola amisit pauper, quos hostis abegit
Depopulatus agros, quaesitum protinus illos
Longum iter ingreditur. natorum maximus olli
It comes: hic illic saepe ambo ignota per arva,
Siquos forte suis similes videre vagari,
Subsistunt flentes, atque avia questibus implent.
Haud illi secus, et jam ventum ad limina tecti,
Quod regum quondam fuit antiquissima sedes,
Quum res incolumi regno Judaca maneret:
Sed tum Romulides orae moderator habebat.
Fervere cuncta vident strepitu, patresque sub ipso
Vestibulo ante fores dissensu tendere magno
Jamque sacerdotes paullatim cedere ab aula
Romano velut infensos, ac dira minantes.

His animum arrecti paullum lenire dolorem
Incipiunt, rebusque aliquam sperare salutem.
Atque ita Joannes: Mihi se nonnulla aperit spes.
Solve metum, atque virum pro nato affare, DEIque
Dissimula sobolem, et caussas innecte precandi.
His dictis, pariter succedunt aedibus ambo:
Atque ducem senior, qui re suspensus eadem
His super in medio procerum consulta rogabat,
Alloquitur genua amplexans, supplexque precatur:
Optime Romulidum, quem clari rector olympi
Justitia voluit Syriam frenare superbam,
Parce piis, saevumque hominum compesce furorem.
Hinc ratio penitus sublata est: vi geritur res.
Illi ego sum genitor, quem primi gentis in unum
Conjurant omnes, et ficto crimine terrent.
Jamque tibi, ut scelere ante omnes immanior unus,
Traditus, immeritas quo pendat sanguine poenas.
Illum autem virtus tantum, et benefacta per orbem
His mersere malis sua, dum gens effera laudi
Invidet eximiae, nec fert surgentis honorem.
Talibus orabat. largo simul imbre rigabant
Ora senis lacrimae; placido quem Pontius ore
Accipit, atque ambos verbis solatur amicis,
Depositumque senem molli locat ipse sedili.
Atque haec deinde refert: Ut vos hic tempore adestis
Optati? nec enim forsan venisse pigebit.
Tu modo vera mihi scitanti edissere pauca
Nunc, pater, haud veritus. fidei te credere fas est
Omne meae. caelum et caeli vaga siderá testor,
Sollicito mihi cura tui est nunc maxima nati,

Quem tibi mente agito incolumem servare, furoremque,
Et rabiem, ut potui, compressi gentis iniquae.
Fare age, (namque mihi haud nunc primum venit ad au-
Quae fortuna viro, unde domo, quo sanguine cretus. (res)
Ede tuum, matrisque genus. non ille creatus
Stirpe humili, mihi si verum mens augurat. ut se
Incessu gerit? ut vultuque, et corpore toto est
Humana major species? ut lumina honorum
Plena? ut regifici motus? verba inde notavi;
Nil mortale sonat. sensi illo in pectore Numen.
Aut certe DEUS ille, aut non mortalibus ortus.
Dicite vos. nam me scitantem avertitur ipse,
Et vix responso tacitus dignatur amicum,
Contemtorque illi est animus lucisque, meique.
His dictis, senior paullisper substitit anceps,
Se ne ultra tegeret quaerenti, an proderet illi
Et Divi genus, et verum sine fraude parentem;
Quum breviter comes admotus sic fatur ad aurem:
Regia progenies, Nymphae dignate superbo
Conjugio, quid adhuc haeres? absiste vereri.
Omnia sublatis aperi jam nubibus ultro.
Pone metus, et rumpe moras. video omnia tuta.
Dixerat. ille igitur missa formidine coepit:
Dicam equidem: nec, dux, tibi magna arcana silebo,
Sed, quando genus insedit cognoscere nostrum,
Id primum, neque te suspensum ambage tenebo.
Quamvis res inopes opera ad fabrilia versum
Exercent, tamen est mihi regum a stirpe propago,
Admotumque genus superis, clarique parentes.
Principio innumerae pater Abras gentis, et auctor

Maximus ille tuas non, ut reor, effugit aures,
Qui generi legesque tulit, moremque sacrorum.
Isacon hic dedit. Isacides Jacobus ab illo,
Bissenos qui mox proceres genuit, quibus omnis
Nostra domos in bissenas gens secta, tribusque est.
Hos inter pietate olim quam major Iudas,
Tam sese sobole egregia super extulit omnes,
Judaeamque suo dixit de nomine terram.
Hinc (licet in medio series longissima patrum)
Davides ortus, regum pater, unde meorum
Per bis septem exit genus actum ab origine reges,
Verum longe aliud juveni genus. ille parentes
Quamvis mortales mortalibus editus oris
Dignatur, tamen est Divo caelestis origo,
Estque DEO genitore satus, gaudetque parente,
Cui mare velivolum, cui tellus paret, et aether.
Illum autem aereas in luminis edidit auras
Numquam mixta viro mulier, foetaeque remansit
Virginitas, olim ut vates cecinere futurum.
Nam pater omnipotens foaecunda desuper aura
Afflatam implevit. tumuit divinitus alvus.
Quod vero genitor vulgo sum creditus ipse,
Haud ita res, mihique alma parens accredita tantum,
Quicum animi posset curas, durumque laborem
Partiri. mox me famae, niveoque pudori
Permetuens, eadem dignata est nomine veri
Conjugis immeritum, nec tali munere dignum.
Haec erat (ut revocans rem cunctam ab origine pandam)
Judaeas inter virgo pulcherrima Nymphas
Centum optata procis (MARIAM dixere) parentum

Unica progenies urbe edita Nazaraea.
Ipsa antem aeterno prae virginitatis amore
Oderat et thalamos, et se sacraverat aris.
Anna tamen grandaeva parens haud nescia vatum,
Plenaque venturi e gnata praeviderat olim
Egregiam factis sobolem, regemque futurum,
Qui populos magnos magna ditione teneret.
Id caelo fixum esse, pios id prodere vates.
Saepe illam in somnis monuit vox missa per auras
Jungere connubio natam, generosque vocare.
Jamque erat apta viro, jam nubilis. hactenus antem
Distulerant superûm monitis parere parentes,
Quum media ecce iternm sublimes luce per auras
Vox audita, viro properate o jungere natam.
Nec generi longe optandi. de sanguine vestro
Quaerantur de more. omnis mora segnis abesto.
Continuo parvam vulgatur fama per urbem.
Tum consanguinei pulchrae spe conjugis omnes
Conveniunt juvenes. complentur virginis aedes.
Ipse etiam patri consanguinitate propinquus
Accessi, quamvis aevi maturus, ut ipsi
Aequaevo natae ob thalamos gratarer amico.
Stabant innumeri forma, atque aetatibus aequis
Florentes, caelum cui munera tanta pararet
Incerti, et sortem sibi quisque optabat amicam.
Dnm spes ambiguae, dum turba ignara futuri,
Insecreta domus omnes evasimus altae
Tecta, ubi Joachides Numen placare solebat
Virginis ore pater. fuit ara veterrima, nostrae
Quam gentis primi posuere, metuque sacratam

Ter centum totos atavi coluere per annos.
Hanc humiles circum, et prostrati fundimur omnes
Orantes pacem superos, superûmque parentem,
Det signum caelo placidus, quem poscat, ab alto.
In medio astabat lacrimans pulcherrima virgo
Flaventes effusa comas, demissaque largo
Rorantes oculos fletu. pudor ora pererrans
Cana rosis veluti miscebat lilia rubris.
Qualis, virgineos ubi lavit in aequore vultus,
Luna recens, stellis late comitantibus, orta
Ingreditur gracili caeli per caerula cornu,
Talis erat virgo juvenum stipata corona
Multa DEUM verbis testata, DEIque ministros
Aligeros, non sponte sua haec ad munere flecti.
Hortatur pavidam pater, et lacrimantia tergit
Lumina, jussa docens superûm; simul oscula libat.
Ecce autem, ut praesens aderat quoque pronuba, coetu,
In medio Anna parens subito correpta furore,
Plena DEO tota (visu venerabile!) in aede
Bacchatur, tollitque ingentem caelo ululatum,
Unum in me conversa oculos, me fertur in unum
Nil minus hoc ducentem animo, nil tale verentem,
Corripiensque manu, Solus tu posceris, inquit:
Annuit hoc uni superûm tibi connubium rex.
Obstupuere omnes. nec tunc ex agmine tanto
Exsortem quisquam seniori invidit honorem.
Ipse aevi quod eram seris minus integer annis,
Multa recusabam, multa huc venisse pigebat.
Aequales aderant fidi, simul et renuentem
Hortari, atque animum mihi blandis addere dictis:

Cedo igitur victus, tandemque uxorius illam
Accedo, et lacrimans lacrimantem ad limina duco.
Et jam nox aderat stellis fulgentibus apta
Suffundens umbras mundo nigrantibus alis.
Secretis thalamis pariter succedimus ambo.
Flebat sponsa. solum lacrimis juxta omne madebat;
Ac veluti, quum vere subest uberrimus humor
Arboribus, lentae vitis si forte cacumen
Falce putans stirpem feriat male providus unca
Agricola, immeritam et violarit vulnere matrem.
Ipse aderam, et dictis solabar mitibus aegram
Virginis haud cupidus primum decerpere florem,
Quum sic longa trahens suspiria pectore ab imo est
Orsa loqui. Non relligio mihi vana suasit
Et thalamos odisse, et virginitatis amorem
Aeternum colere. intus agit vis aetheris intus:
Longaevam responsa licet contraria matrem
Sollicitent, vatumque minae; sunt et mea contra
Vatum jussa mihi, nulli succumbere labi,
Nullis virgineam taedis summittere mentem.
Ante retro primos properet revolutus ad ortus
Jordanes, sistantque suos vaga sidera cursus.
Haec ait, inque genas stillantes undique honestae
Ex oculis simul incipiunt turgescere gemmae.
Nec mora, deinde mihi insinuans quatit ima repente
Ossa timor. genua aegra labant. nox plurima oborta
Ante oculos. ter sum conatus pauca profari,
Ter frustrata sono lingua est, nec verba sequuta.
Tum quoque vox audita: Toro, thalamisque paratis
Parce, tamen concessa tibi connubia serva.

Exsurgo, atque oculos jam dudum in virgine fixus
Horrenda, tali sum tandem voce loquutus.
Quis mihi te virgo invito conjunxit olympo?
Quis tantis (non equidem quaesivi hymenaeos)
Immeritum implicuit monstris? haud talia quondam
Praedixit puero genitor ludibria vates
Iam senior vates idem, templique sacerdos.
Ille quidem aut nullos thalamos, mihi nulla manere
Connubia, aut certe clarum fore me inde canebat.
Verum age, quae menti surgat sententia pandam.
Quandoquidem superi mihi te junxere, sed idem
Absterrent monstris, licet, et mox usque licebit
Virgineum serves intacto corpore florem.
Haud tamen ipse ausim injussus dissolvere sacri
Connubii vincla ista. domo degemus eadem,
Ipse tibi ut genitor, mihi tu ceu filia semper,
Teque adeo casus jam nunc complector in omnes.
Hoc tua relligio velit, hoc mea serior aetas.
Annuit his, aliaque domus in parte puella
Secubuit. mitto totam quae monstra per illam
Sum passus, quam mira horrens insomnia noctem.
Jamque dies pulsis tenebris invecta rubebat,
Et face Sol rosea nigras disjecerat umbras.
Corripio e stratis artus, sponsamque reviso.
Vix thalami impuleram bipatentis cardine portas,
Cum lux ecce oculis ingens offusa repente.
Collucent summi radiis laquearia tecti,
Collucentque trabes, visumque ardere cubile.
Ipsa autem thalami in medio sedet aurea virgo
Attonitae similis, nec enim me multa rogantem

Dignatur. nihil illa meo sermone movetur.
Tantum fixa oculos caelo, palmasque tenebat
Aut stellae similis, aut puniceae aurorae.
O illa a solita quantum mutata figura?
Quantus honos oculis, quantus decor additus ori?
Haud aliter, quam quum simulacrum excidit acernum
Artificis manus e silvis in sede locandum
Sacrata, quod plebs dehinc supplex omnis adoret,
Si, postquam effigiem poliens trunco extudit arte,
Extremum super imposito decus induat auro.
Immotam penitus circumdat lucida nubes
Solis inardescens radiis, stellaeque videntur
Lucentes capiti circum aurea tempora pasci,
Sub pedibusque deae lumen dare candida Luna.
Pertimui, et mira stupefactus imagine rerum
Talia voce dabam. pater his o me exue monstris
Omnipotens. non haec, superi, sine numine vestro
Vestra haec portenta, agnosco, manifestaque signa.
Aspirate animo placidi, dubiumque monete,
Quid sequar, aut quaenam vobis sententia constet.
Tantum affatus eram. tandem pulcherrima virgo
Ad sese redit, abrupto velut excita somno
Suspirans, lacrimisque sinus humectat obortis.
Accedo, atque rogo nova per connubia supplex,
Atque illum aeternae per virginitatis amorem,
Unum quem niveo colit intemerata pudore,
Admittat socium curarum, et magna recludat
Rerum arcana, nihil metuens, mihique omnia credat.
Illa solo vultum, atque oculos dejecta nitentes,
Rore velut demissa caput rosa matutino,

Cunctatur. demum incipiens sic ora resolvit:
Dicam equidem, pater. haud patiar te nostra latere
Gaudia. sed quae nunc, aut unde exordia sumam?
Nam quis narranti rerum miracula credat
Tantarum? per ego has lacrimas, quas excutit ingens
Laetitia, obtestor, quae fabor, pectore condas,
Ne prius incipiant in vanum serpere vulgus,
Quam DEUS ipse aliis vulgaverit omnia signis.
Jam monitrix operum stellas aurora fugarat,
Et Sol pallentes lustrabat lampade terras.
Ipsa revolvebam vatum monimenta priorum,
Dicta animo recolens. sed prae tunc omnibus unum
Forte mihi ante oculos (neque enim sine Numine certo
Oblatum reor) immotum, fixumve manebat,
Quod cuncti pariter super omnia praedixere
Affore, concubitu nullo cum regia virgo
Impatiens, exorsque viri (mirabile dictu!)
Caelicolûm regem sub luminis ederet auras,
Cujus in adventu laetentur cuncta per orbem
Protinus, et toto surgat gens aurea mundo.
Illam felicem tacite mecum ipsa vocabam,
Quam pater omnipotens tanto cumularet honore:
Jamque DEI matrem venerabar mente futuram,
Infantique DEO, si forte his ille diebus,
His si forte oris nascatur, dona parabam.
Talia dum mecum eventus ignara voluto,
Ecce mihi nova lux oculis oblata repente.
Suspicio: liquidas sine nube remetior auras.
(Mira loquar) video medium discedere caelum,
Pennatasque acies populos felicis olympi

Exsultare polo, superûmque applaudere regi.
Non obstaut clausi postes, non pariete tectum
Marmoreo circumseptum. video ignea caeli
Sidera, sidereosque globos, superûm aurea tecta.
Tum mihi se puer ante oculos allapsus olympo,
Ora DEO propior radiantibus obtulit alis,
Et placidus tendens candentia lilia dextra
Me sic affari, laetasque expromere voces:
O una ante alias caelo acceptissima matres,
Magnus adest tibi praesenti regnator olympi
Numine. tu nuribus felix magis omnibus una.
Hic mihi vix paucis auditis talibus ingens
Miranti gelidos subito tremor alligat artus.
Tum sic ille animum divino pignore firmat:
Parce metu virgo. placuisti ex omnibus una
Caelituum regi, faciat quam prole parentem.
Et jam concipies puerum gravis. ille erit ingens,
Progeniemque patris summi secla omnia dicent.
Et quoniam multis olim feret ipse salutem,
Servabitque pios, patriô dic nomine JESUM,
Sedibus infernis jam nunc lacrimabile nomen.
Supra homines, supra aspicies se tollere et ipsos
Caelicolas fama insignem, ac praestantibus ausis.
Nam pater omnipotens atavorum in sceptra reponet
Pristina regnantem late, regumque sedebit
In solio: neque enim metas, neque tempora regni
Accipiet. toto aeternum dominabitur orbe.
Dixerat. ipsa autem paullatim abeunte timore
Subjicio: Sed qua vero ratione, quod inquis,
Confieri poterit? nam mens mihi denique fixa

Atque immota manet numquam violare pudorem
Virgineum, semperque virûm commercia fugi,
His ego finieram paucis, his ille sequutus;
Te superûm pater afflabit caelestibus auris
Desuper, afflatu quo solo plena sine illo
Concubitu, exacto gravis edes tempore partum.
Atque ideo, quem foeta dabis, DEUS ille feretur
Aeterno genitore satus, qui temperat orbem.
Quae ne vana putes, scis, quae tibi sanguine juncta est,
Helisabe sobolis ut degerit hactenus exsors,
Ut sterili seclis jamdudum effoeta senectus
Spem cunctam abstulerit partus, prolisque creandae;
Plena viro pariet tamen illa, et tempore Luna
Perfecto gravidae jam sextum circuit orbem.
Cuncta potest etenim, qui me tibi mittit ab alto
Aethere siderei rex idem, atque auctor olympi.
Haec ait, et paribus se in caelum proripit alis,
Quem supera aspiciens tali sum voce sequuta:
Quisquis es, o caeli juvenum pulcherrime praepes,
Obsequor, ac votis, quod rex jubet, omnibus opto.
Interea nubes maculoso discolor auro
Demissa ad terram croceis me amplectitur alis.
Diffulgent intus radiique, ignique coruscae
Scintillant veluti squamae vario ordine circum.
Squamaeque, stellaeque auri fulgore micantes,
Adverso quales imitatur Sole colores,
Cum picturato caelum distinxit amictu,
Nubicolor liquidis effusis imbribus arquus.
Hanc simul omnipotens genitor perflavit ab alto,
Continuo ruit ecce voluta liquentibus astris

Aura potens, quaque illa venit, procul undique circum
Scintillae absiliunt radiis vibrantibus aureae.
Turbine corripior rapido, visque illa per omnes
Aurai vis omnipotens mihi diditur artus,
Aethereusque vigor toto se corpore miscet,
Visaque praedulci mihi corda liquescere amore.
Qualis secreto naturae foedere tellus
Concipit, et vario clam foetu plena gravescit,
Matris ubi in gremium descendit plurimus aether,
Auraque foecundos afflavit verna tepores.
His actis clarum sonuere per aethera coetus
Aligeri cantu vario, plausumque dedere.
Hinc tonitru ingenti tremuerunt ardua olympi,
Crebraque per caelum hic illic rima ignea fulsit.
Talia narrabat virgo: simul ora rigabat
Laetitia illacrimans. tum tendo ad sidera palmas
Multa orans animi ambiguus. nec credere quibam
(Mens adeo mihi laeva fuit) tam mira ferenti,
Quandoquidem juvenes plerumque innectere fraudes
Virginibus soliti incautis, et fallere furto
Ah faciles dictis aurem praebere puellas.
Quin etiam hanc volui (scelus!) olim linquere demens.
Verum eadem in somnis pueri redeuntis imago
Visa mihi, vultusque, habitusque simillimus illi
Ipsa sibi modo quem memorabat sponsa loquutum.
Nudus erat roseos humeros. tantum aurea laevo
Pendebat demissa chlamys, quam fibula subter,
Ilia tergemino mordebat rasilis auro,
Rubraque compactis pendebant cingula bullis,
Molles a tergo tractim succrescere plumae,

Ac sensim geminas humeris assurgere in alas,
Tum suras gemmis inclusit, caetera nudus.
Oris multus honos, gratique in corpore motus
Haud nostri puerum generis testantur adesse,
Sed caeli sobolem, atque aulae stellantis alumnum:
Nec minus ipsa etiam mira spectabilis arte
Vestis erat bacis superas illusa per oras.
Textile Maeandro duplici infra circuit aurum
Admirabile opus. tres hic impune per ignes
Laeti ibant pueri intexti, pariterque canebant
Caelicolum regi conversi ad sidera laudes.
Cernere erat mediis acres fornacibus ignes
Parcere corporibus, longeque absistere flammas.
Mirabar tacitus, quum sic pulcherrimus ore
Affatur trepidum juvenis. sate sanguine regum
Quod tantum irrepsit menti scelus? omnia non te
Signa movent haud haec fieri sine Numine certo?
Ne dubita, nam vera canit sanctissima virgo.
Jam nunc congressus numquam perpessa viriles
Concepit, gravis aetherea divinitus aura,
Nam pater omnipotens caelesti afflavit ab arce,
Atque uterum implevit dilapsum Numen ab astris,
Casta fides nobis colitur. desiste vereri.
Haec vates olim vestri cecinere futura,
Cuncta sed obscura implicuere ambage tegentes.
Namque haec illa quidem caeli in penetralibus altis
Porta ingens clausa aeternum, nec pervia gressu
Ulli hominum. tantum omnipotens DEUS ipse per illam
Itque, reditque viam; nec claustra immota resignat
Hanc tibi commendat summi regnator olympi

Conjugio adjungens stabili, sed conjugis usum
Effuge. securum tecum sponsa exigat aevum,
Quamvis tuta DEO jam nunc sit praeside virgo.
Sic fatus subito in tenues evanuit auras
Pernici liquida arva fuga per nubila carpens,
Et simul incussit mihi blandum in pectus amorem.
Utque rigor ferri rutilo lentescit in igne,
Sic mihi cor rapido sensi mollescere motu.
Consurgo, et veniam conversus ad aethera posco.
Meque ipsum incuso amens, et lux reddita menti,
Inque dies magis, atque magis caeli alta patescunt
Consilia, antiquis quae vatibus omnia quondam
Obscuris vera involvens DEUS ostendebat.
Haec virgo est rubus ille, procul quem in monte videbat
Ardentem vates igni crepitante cremari
Corniger, attactu quum nullo innoxia flamma
Lamberet, et frondes illaesae in stirpe virerent.
Haec eadem niveae quondam impenetrabile lanae
Nimbis vellus erat, quum late cuncta maderent
Imbribus effusis circum, tellusque nataret
Humida; ni veterum vana est prudentia vatum.
Haec mecum; et toto penitus nox pectore abacta est.
Haud mora, prodigiis tantis facit ipsa fidem res.
Jam diffusa canit Galilaea per oppida fama
Inventam (portentum ingens!) in montibus altis
Nuper anum, quae suprema jam affecta senecta
Plena viro attulerit sobolis spem, quum tamen acta
Infoecunda illi fuerit, sterilisque juventa.
Tum mihi sponsa, puer caeli demissus ab oris
Hoc, inquit, mihi praedixit; nam cuncta recordor,

Haec anus est, haec Helisabe mihi sanguine juncta,
Cui sextum luna gravidae jam circuit orbem.
Nec plura. extemplo placet ire, et stirpe propinquam
Visere anum, gradimurque ambo super alta locorum,
Tectaque Zaccharia petimus procul ardua vatis.
Vix primum attigeram limen (mirabile dictu!)
Occurrit tremebunda anus, intrantique puellae
Optatos dedit amplexus. DEUS amplexantem
Invasit, subitusque sub ossa repente cucurrit
Ima calor, talesque dedit venerata loquelas:
Longe una ante alias tu fortunata parentes
Tuque, uterique tui, virgo sanctissima, pondus.
Unde repente mihi tanta indulgentia caeli?
Unde haec affulsit serae tam clara senectae
Tempestas? fas ecce DEI vidisse parentem,
Et coram affari lectam de millibus unam
Dignantem has sedes, meaque ultro in tecta profectam.
Nam mihi (vix primum attigeras haec limina) pectus
Emicuit, saliensque utero signum edidit infans.
Felix diva parens, superûm gratissima regi,
Syncera spectata fide, quae credere veris,
Dum tua nondum animo praesagis gaudia, dictis
Haud verita es. promissa manent pueri alitis ecce
Certa tibi, jam nunc ades, orbisque aspice casus
O caeli regina, hominum miserata labores.
Dixerat; at teneri qualis rosa plena pudoris,
Haud animis elata tumentibus aurea virgo
Caelicolûm regi laudes laetata canebat:
Quod se tam prope sidereo aspexisset olympo
Indignam bonus, atque humilem, nil tale merentem.

Exsultansque suos sibi vaticinatur honores
Promissos atavis, priscisque parentibus olim.
Ex illo quanta immensum portenta per orbem
Terruerint hominum mentes, praesagaque signa,
Limina dum vitae omnipotens attingeret infans,
Longa renarrare est mora. jam tunc Caspia regna
Responsis vatum horrebant: jam Nilus, et omnis
Aegyptus trepidare, omnes orientis et urbes.
Vestri etiam audierant (si vera est fama) per oras
Ausonias jam jam venturum lucis ad auras
Invictum regem, cui passim cederet orbis
Regnandus, qui se patria virtute potentem
Seque, suumque genus sublimi inferret olympo.
His tandem certus signis ego, Numinis instar
Plenam utero supplex sponsam venerabar, et ultro
Parebam. victum gravidae, et divina ferebat
Pocula de caelo volucer puer. illum ego saepe
Intrantem thalamum manifesto in lumine vidi.
Jamque optanti animo divini tempora partus
Expectabam ardens: sed spem mora iniqua trahebat;
Et saepe haec cupido repetebam pectore mecum:
Si modo, si mihi caelestis se ostendere coram
Non fugiat puer ante obitus, quando omnia de se
Rettulit ipsa mihi virgo pulcherrima vera.
Purpureos flores metite, et candentia plena
Lilia ferte manu: venienti ad limina lucis
Dona parate DEO, puerumque invisite regem.
O mihi si quoque tam longe suprema senectae
Pars maneat, quantum valeam tua cernere facta
Sancte puer, quum sublata formidine mundum

Pacabis, patrioque DEUS regnabis olympo!
Tum pax alma colet terras, pietasque, fidesque,
Quaeque labat nunc relligio, atque resurgere ubique
Justitiam in melius versus mirabitur orbis.
Tum ferus in falces curvas conflabitur ensis,
Aureaque incipient mundo succedere secla.
Sic ego saepe moras mecum lenire solebam;
Et magis usque animo mihi spes accensa vigebat.
Forte recognoscens populos numerare jubebat
Augustus Caesar, rerum cui summa potestas.
Ipse igitur veteris repetebam moenia Bethles,
Unde genus duco, quo me quoque civibus urbis
Insererem, nomenque méum, nomenque meorum.
Sponsa sequebatur Nazarae ab sede profecta.
Vix patriae intraram muros, et rara domorum
Tecta, soporiferis quum nox caelum abstulit umbris.
Est sedes deserta humilem ingredientibus urbem
Horrenti culmoque, et carice tecta palustri,
Agricolis olim statio gratissima, siquos
Rure procul patrio nox deprendisset in urbe.
Namque aliis procul a tectis summota recedit.
Huc igitur fessi pariter succedimus ambo
Seu casu, seu sic rector sortitus olympi,
Ut potius reor, et potius fas credere duco.
Natum etenim non solum extrema per omnia vitam
Ducere, et in terris indignos volvere casus,
Verum etiam tecto voluit sub paupere eundem
Nasci, humilique domo miserabilem, et omnium egenum.
Principio in stabulis pandum ad praesepia sisto
Quadrupedem, auxiliumque viae, onerumque levamen:

Quem juxta in stipulis se se locat inclyta virgo.
Quippe alia interior domus ulla haud parte vacabat.
Bos erat a laeva tepidum flans ore vaporem,
Quem pauper campis luce exercebat arator
Pauca soli curvo suspendens jugera aratro:
Nec sera nisi nocte domum repetebat ab agro
Conducto, vitam ut posset tolerare labore
Ipse suo, atque famem parvis avertere natis.
Et jam nox medium spatium confecerat horis,
Quum mihi, qui saxo haerebam jam lumina victus,
Somnus abit; neque enim mersum tunc me altus habebat.
Ecce oculos fulgure novo lux occupat ingens.
Diffulgent intus late magalia, quaeque
Stramina tetra modo horrebant, nunc aurea cernas.
Exsurgo. aspicio juxta praesepia nudum
Infantem radiis illustrem, ac luce coruscum,
Quem virgo tenerum in duris modo pauper avenis
Ediderat nullo nixu, nullo aegra dolore.
Astabant taciti bos hinc, hinc tardus asellus,
Pabulaque obliti pariter capita alta tenebant.
Ipsa etiam radiis fulgebat mater, utroque
Poplite subsidens, oculos demissa nitentes,
Ah nudum lacrimis parvum spectabat obortis,
Tendebatque manus suffuso lumine junctas.
Astrorum qualis facies rorantibus umbris
Post imbrem, siccis Boreas ubi frigidus alis
Ingruit, ac caelum populans cava nubila differt;
Talis virgineo species accesserat ori.
Quid facerem? partem subjeci ambobus amictus
Ipse mei, atque olidae substravi terga bidentis

Pro picturatis cunis, pro murice, et auro.
Caetera pauperies, noxque intempesta vetabant.
Nec dum clara dies merso diluxerat orbi,
Jam conferto aderant pastores agmine, et antri
Floribus, ac variis auxerunt limina sertis,
Rustica multifori fundentes sibila canna.
Ut stabula ingressi, ad praesepia lumina vertunt
Summissi, terramque petunt, et Numen adorant.
Mirabar mecum tacitus, fama unde per agros
Haec subito exisset, deque ipsis quaerere coepi.
Unus quaerentem sic est affarier orsus:
Pastores sumus. in vicinis saltibus omnes
Pascimus. insomnem ut nobis mos ducere noctis
Haud partem exiguam, atque gregem servare coactum,
Nocte fere media vigilantibus astitit ingens
Lux cunctis supra caput; attonitisque pavore
Ingenti talis vox est audita per auras:
Ne trepidate, viri; vobis nova gaudia porto.
Ille piis toties promissus vatibus olim
Finibus his hodie natus DEUS. eximet ille
E tenebris hominum genus, atque in pristina reddet.
Illum vicina fas vobis cernere in urbe
Effultum stipula, atque humile ad praesepe jacentem.
His moniti vicinam oculos torquemus ad urbem.
Ecce autem volucer pictis exercitus alis
Caelestes supra pueri toto aethere visi
Nubibus impositi liquidas equitare per oras,
Et mirum in morem celeri proludere coetu.
Atque ubi ter caelum ternis toto agmine versi
Lustravere choris, ter lustravere choreis,

Concentu petiere polum.longe ardua olympi
Responsant . laetis dissultat plausibus aether .
Talia narrabant, nec se se explere corusci
Infantis facie poterant, fixique manebant
Haerentes oculis, haerentes pectore toto .
Fulgebat puer ore, oculis, ac corpore ab omni
Divino longe circum loca lumine complens;
Qualis puniceo se pandens ore, rosarum
Quum primum dias flos visit luminis oras;
Aut ubi sole nòvo roseis orientis in oris
Enituit verni species patefacta diei.
Nos vero interea, quamquam indubitabile Numen
Novimus, atque DEUM nec opis, nec lactis egentem,
Parvum alimus tamen, ut mortali semine cretum,
Ubera siccantem matris; tenerumque fovemus,
Invalidumque artus: mortalem quippe creatus
Mortali matris traxit de corpore partem.
Atque ideo, ut veterum mos est antiquus avorum,
Imprimimus generis signum: Samiaque putamus
Exiguam testa pellem genitalia circum,
Addimus et nomen, memoresque vocamus JESUM,
Ut quondam admonuit puer actus ab aetere praepes.
Idem etiam quod sit regum de stirpe sacerdos,
Gentibus est grajo dictus de nomine CHRISTUS.
Quin etiam, quamvis nullo intemerata remansit
Concubitu mater, tamen intra tecta morata est,
Usque quater denos dum Solis cerneret ortus.
Tum demum sacram Solymorum advenimus urbem
Cum puero, quo se lustraret regia virgo:
Torquatasque arae attulimus de more columbas.

Stabat sacra ferens altaria ad ipsa sacerdos
Succinctus lino albenti, capitisque bicorni
Tegmine pervigilem adservans penetralibus ignem.
Hunc circum ante aram natorum intonsa corona
Fundebant pateris vituli, ut tunc forte, cruorem,
Quem pater, ut sontis populi commissa piaret,
Mactarat superûm regi, veniamque precatus
Suppliciter solitos aris adolebat honores.
Circumfusi aderant primores gentis, et omnes
Tempora tangebant dextris vittata juvenci.
Jamque levi fusum delibans ille cruorem
Terque, quaterque sacram digito irroraverat aram,
Araeque impositam flammam, et septem ordine lychnos,
Linteaque ampla, quibus sacrorum arcana teguntur.
Et jam finis erat sacris, fessusque sacerdos
Cum gnatis dapibus se se accingebat opimis.
Tunc humili gressu virgo procedit ad aram
Infantem laeva gestans, dextraque volucres.
Quid memorem, quae signa polo pater edidit alto
Testatus veram sobolem? quantum ipse sacerdos
Horruerit pueri aspectu? quam mira repente
Ignibus insolitis lux circumfulserit aram?
Ter tura accensos venerans conjecit in ignes,
Ter subjecta tholo subito ingens flamma reluxit.
Ille tamen collo patrio de more volucres
Immolat intorto, atque effundens rite cruorem,
Porricit et plumas, et aperti gutturis exta
Solis ab occasu nitidos conversus ad ortus,
Diffringitque alas. tum sacros suggerit ignes
Visceribus. grato vapor it super aethera fumo,

Araque banchaeos flagrans exhalat odores.
Ecce hominum subito turbantur pectora casu.
Nomen avi Simeon referens erat obsitus annis,
Quo nemo tota urbe fuit servantior aequi.
Huic, ut erat longe venturi praescius, olim
Aethareae vis omnipotens promiserat aureae
Visurum se se ante DEUM, auctoremque salutis
Exspectatum orbi, quam lucis linqueret auras.
Jamque erat hunc vitae pertaesum, aegerque senectae
Optabat duros laeto finire labores.
Sed spes illa animo cupido usque infixa manebat.
Ergo urbi adesse DEUM praesensit. Numine plenus,
Qualis ubi gressum per agros comitatus herilem
Forte canis leporem vi longe sensit odora,
Continuo intenditque aures, atque aera captat
Naribus, et coeptum rumpens iter avius errat,
Atque oculis incerta ferae vestigia lustrans
Nunc hos, nunc illos cursus fert, atque recursus
Incertus. longe latratibus arva resultant:
Talis erat senis in templo exsultantis imago.
Tum puerum tremulis correptum amplectitur ulnis,
Atque arcte premit. hinc lacrimis ita fatur obortis:
Macte infans virtute, DEI indubitata propago,
Mundi opifer, qui nostra venis, veterumque parentum
Sponte admissa tui largo lavere amne cruoris,
Et liquidas aperire vias ad sidera caeli,
Exoptatus ades, nec me tua maxima fallunt,
Summe pater promissa. mori me denique fas est.
Nunc o me nunc ad requiem, finemque laborum
Corporis exutum vinclis dimittis, ut olim

Pollicitus. jam viderunt mea lumina, quem tu
Auxilium mundo misisti, ut gentibus esset
In tenebris lux, Isacidos nova gloria prolis.
His dictis, matrem versus mox fatur ad ipsam:
O cui te forma assimulem? cui laudibus aequem?
Quasve tibi referam grates, quae sola salutem
Felici peperisti utero mortalibus aegris?
Quamquam etiam exitio multis hunc affore partum,
Et tempus fore praedico, illaetabile tempus,
Quum tibi cor gelidum gladius penetrabit acutus
Ah miserae, et magno virgo dotabere luctu;
Mutataque fluet Jordanis decolor unda.
Tum serus, segnisque dies nascetur, et aegrae
Lutea vix terris ostendet pallidus ora:
Atque gravi tellus optabit mole relinqui
Ipsa sua, et rupto per inania foedere labi.
Haec ubi, confestim veluti cedentia somno
Lumina demisit, placidaque ibi morte quievit.
Obstupuere alii: sed nos, queis caetera nota,
Terremur magis, inque vicem disquirimus ambo
Solliciti, quosnam matri denuntiet enses,
Aut quibus exitio tantum puer ipse futurus.
Haud longum fuit in medio dehinc tempus. utrumque
Exitus edocuit, dubiosque ambage resolvit,
Ni nobis majora etiam nunc vulnera restant,
Atque alia ex aliis semper graviora parantur.
Illis extremo quippe ex oriente diebus
Tres adeo magni reges ditione profecti
Huc sese intulerant puero dona ampla ferentes
Aurumque, et thuris glebas, stactaeque liquorem.

His vis astrorum, ac ratio volventis olympi
Monstrarat regem nostris in finibus ortum,
Quoi caeli, terraeque paterent debita sceptra.
Sancti igitur partus studio huc venere videndi.
Stella facem ducens venientibus usque coruscam
Dux erat, atque viam signabat lumine largo;
Ceu quondam patribus deserta per avia nostris
In patriam tandem Pharia redeuntibus ora
Praecurrens monstrabat iter nocte ignea lampas
Desuper, et mirum spargebat lucida lumen.
Jamque urbem ingressi sedes adiere tyranni
Herodis, caussamque viae docuere, rati olli
Hanc sobolem, quod erat rex his in finibus, ortam.
Obstupuit simul, atque animo perterritus ille est.
Nec mora, permetuens sibi ne succederet haeres
Quaesitus puer in regnis externus avitis,
Indigenas vates jubet intra moenia cogi
Regia; scitarique omnes tempusque, locumque
Nascentis pueri; patriamque, domumque requirit.
Illi autem Bethlen veterum monimenta minari
Cuncta docent, dux unde ortus se tolleret olim
Fama ingens, claris ingens super aethera factis.
Tum magis, atque magis curarum fluctuat aestu,
Sollicitamque gerit cassa formidine mentem.
Tandem his affatus reges dimittit Eoos:
Quae vos caussa, viri, nostris nunc applicat oris,
Haec eadem longe spe nos suspendit, aventes
Cernere promissos pueri tot vatibus ortus.
Haud procul hinc saxo Bethle fundata vetusto
Urbs colitur nostris. natum illuc quaerite regem.

Mox jubeo . inventum nobis qui nuntiet, inde
Mittite, nostro etiam puer accumuletur honore.
Sic ait, et falso simulat nova gaudia vultu.
Verum longe aliud male amico pectore agebat.
Demens, qui caeli regem, cui sidera parent,
Crederet in terris mortalia regna morari.
Ergo iter instaurant, conspecto sidere laeti.
Jamque propinquabant magna stipante caterva,
Quum subito supra tectum ingens substitit astrum
Irradians, largoque mapalia lumine complens.
Quales quum belli motus, aut funera regum
Portendunt, crinem irato sparsere minacem
Aethere, ni diri rubeant lugubre Cometae.
Tres adeo angusti subter fastigia tecti
Pauper ego excepi reges in rebus egenis.
Vidi illos auro illustres, ostroque decoros
Ante pedes pueri se se demittere pronos
Suppliciter, genibusque piae procumbere matris:
Dum sua quisque facit sortiti ex ordine dona.
Barbarici ante fores exspectabant comitatus
Interea: tyrioque instratus murice terga
Stans sonipes teres exercebat dentibus aurum.
His dehinc perfectis abeunt, laetique sequuntur,
Quod longo irradians aperitur tramite sidus.
Sed non inde via moniti referuntur eadem,
Regia linquentes a laeva moenia longe,
Rursus Idumaei sedem ne regis adirent:
Ille autem, ut se se delusum denique sensit,
Accensus furiis, suspectam misit ad urbem
Mille viros ferro instructos, qui moenia furto

Per noctem, ingressi teneros, quicumque reperti,
Infantes matrum jugularent ubere raptos,
Quo numero in tanto caderet quoque regius haeres.
Ipse sed in somnis visus sum voce moneri
Praecipitem celerare fugam, loca linquere nota.
Surge age, rumpe moras, puerum tecum arripe, matrem
Et septemgemini cursu pete flumina Nili (quae
Hinc terram cole, quae procul his haud dissidet oris,
Nec refer inde pedem, nisi te prius ipse vocaro;
Rex etenim letum infanti molitur acerbum.
Consurgo, et plenus monitis matri omnia pando.
Vidisses visu exsanguem, exanimemque puellam
Huc illuc trepidare fuga, et vix fidere nocti.
Jam tum illi pectus gladius trajecit acutus
Ah miserae, ingenti labefactaque corda dolore.
Cedimus, et taciti malefidam linquimus urbem
Per noctem, ac propero petimus nemora avia gressu.
Et jam palmosae saltus, atque ardua Idumes
Praetervectus eram, veteris jam moenia Elusae,
Quaque Asiam libycis disjungit finibus omnem
Mapsa ferax oleae. ingredior pluviae inscia regna
Regna Phari, quibus est caeli vis cognita primum,
Astraque, Lunaique globus, Solisque meatus.
Ignotos passim montes, ignota saluto
Flumina, turrigerasque legens praetervehor urbes.
Jamque papiriferi ripis Anthedonis ibam.
Aureae omnes terrent pavidos, capitique timentes
Tam caro. at puero blandiri murmure silvae
Lauricomae, et ramis capita accurvare reflexis,
Aurarumque leves animae indulgere susurro.

Ipse etiam nobis cautes, ipsique videntur
Verticibus leviter motis alludere montes,
Signaque laetitiae dare stagna loquacia circum.
Audires blandum fessas erroribus undas
Perstrepere, et molli lapsu per saxa sonare
Humida saxa super nitido viridantia musco.
Praecipue ripis volucres, et fluminis alveo
Assuetae liquidis mulcebant vocibus auras,
Et jactu alarum resonabant corpora plausa.
Sese etiam omnifero gremio venientibus offert
Laeta DEI aspectu tellus. flant gramina odorem
Cuncta suum, et mollem praetexit amaracus umbram.
Nec vero incerta latebrosus origine Nilus
Non manifesa dedit salienti flumine signa
Adventante DEO, laetis se sustulit undis
Stagna arcana ciens, fundoque apparuit imo.
Ad bivias nobis fauces, flexusque viarum
Increpitans clypeo, fulgentique ense per auras
Ocius usque aderat caelo pulcherrimus ales,
Et monstrabat iter sibi per divortia nota,
Ne recta regione viae deprenderet hostis.
Caeruleis huic terga notis suffusa rubebant:
Multum illi assimilis, qui me connubia quondam
Solventem increpuit, tenebrasque a mente fugavit.
Supra nos alii pendentes aere pennis
Ibant, et noctis resupini infantis ab ore
Humorem arcebant lentum, plumaque tegebant.
Jamque ego perplexum per iter prope fida tenebam
Arva legens sistris bacchata sonantibus, et jam
Tutus erat longe nostris a finibus infans,

'Attamen Aegypti penetro interiora, nec ulla
Fida satis tellus mihi visa, aut regis iniqui
Sat sceptris divisa. animo timeo omnia tuta.
Nec placet Hermopolis, nec centum pervia portis
Visa satis Thebe tanto procul esse periclo.
Nos igitur regum turritis clara sepulcris
Accepit Memphis. hac demum sede quievi
Paupere sub tecto veteris securus amici.
Jam vero Pelusiacas vulgata per oras
Fama Palaestinum subito serit undique regem
Florentem teneris orbasse nepotibus urbem,
Quos frustra insontes passim ferro impius hausit
Dulcia linquentes vagitu lumina vitae.
Palluit, applicuitque sinu perterrita mater
Infantem, atque animum sceleris perstrinxit imago.
Quos ibi tum gentis fletus, qualive per urbem
Funestam credis matres errasse ululatu?
Sanguine diluta est tellus, cava tecta natarunt.
Non si forte olim incautis pastoribus orta
Ingruerit subito tempestas omnibus arvis,
Omnibus et silvis, tot fusi grandine dira
Spectentur per humum afflictis cum matribus agni,
Corpora quot passim puerorum abjecta jacebant
Per fôra, perque vias urbis. sic denique multis
Exitio fuit, ut vates praedixerat, infans.
Nunc etiam lugent orbae sua pignora matres.
Non tamen ille diu scelere est laetatus ab illo:
Nam membra immundo correptus tabida morbo
Illaudatam animam parvo post tempore fudit.
Ipse iterum in somnis divina voce coactus

Linquere monstriferi septemflua flumina Nili,
In patriam redeo, atque memor vestigia retro
Observata legens pignus cum matre reduco.
Forsitan et, puero fuerit quae cura, requiris,
Quae mens, an virtus illi maturior aevo,
Ecquid non puerile annis puerilibus ausus.
Si tibi nunc, quaecumque olim admiranda notavi,
Primaevo dum flore virens adolesceret aetas,
Enumerare vacet, me vox prius ipsa relinquat
Defessum, atque diem clauso nox condat olympo.
Nam quoties dictis tener haud mortalibus ambos
Terruit! aut quoties sanctos expavimus ignes,
Flammarumque globos, et terrificos fulgores,
Saepe quibus visus puer est ardere nitentem
Caesariem, caeli dum splendet luce corusca!
Nec referam, quoties genitorem audivimus illum
Affari solum, arcanasque expromere voces.
Alma parens tenues arguto pectine telas
Percurrens saepe humana sub imagine coetus
Caelituum tectum intrantes exterrita vidit
Blandiri puero, et pictis colludere plumis,
Aut violis tegere, et nimbo vestire rosarum.
Nos tamen interea custodes ille vereri
Summissus, carae et mandata facessere matris,
Nostraque, et implebat veri genitoris amorem,
Dum membris habilis vigor, et vis firma veniret.
Et jam bissenos crescens exegerat annos,
Nec dum se populis signo detexerat ullo.
Tum primum coepit Judaea per oppida vulgo
Illius apparere, palamque est prodita virtus,

Forte dies aderat genti solemnis, et urbi
Huic magnae sacer ante alias, quo regia mecum
Venerat et virgo, atque sequens sese aureus illi
Implicuit dextrae puer. et jam rite litatis
Ipse domum sacris magna cum matre redibam.
Jamque labore viae fessis lux prima peracta,
Et piceam clauso nox caelo involverat umbram.
Defuit hic puer, et genitricem, meque fefellit.
Tum consanguineos frustra, et scitatus amicos
Terque, quaterque viam repentens clamore replevi.
Flebat se incusans unam pulcherrima mater
Flaventem fusa crinem per eburnea colla.
Ora decent lacrimae, disjecti colla capilli;
Qualis virginea cum mollis amaracus urna
Et pluviam, et ventos pariter perpessa procaces
Demisit turbata comas, iterumque resurgens
Extulit os caelo, ac priscum meditatur honorem.
Dumque viam relego, invitum comes aegra sequùta est.
Tres adeo incerti soles erravimus urbe
Nequicquam. quarta est vix demum luce repertus.
Namque mihi, et miserae quum spes sublata parenti
Cuncta foret penitus, in mentem venit utrique
Templa iterum petere, atque preces effundere ad aram.
Vix ingressus eram limen, quum protinus ambo
Ecce sacerdotum in medio conspeximus illum
(Prima rudimenta, et virtutis signa futurae)
Alta recensentem vatum monimenta; patrumque
Primores ultro scitantem obscura, docentemquo.
Illum omnes admirari haud vulgata canentem
Supra aciem, captumque hominis, mentemque vigentem:

Humana non vi edoctum, non arte magistra,
Maturumque animi nimium puerilibus annis.
Nec minus insigni cunctis spectantibus ore
Gratus erat. neque enim poterant se explere tuendo
Flagrantesque DEI vultus, blandosque serena
Luce oculos magis, aut propexum verticis aurum,
Et florem grati, qui vix inceperat, aevi.
Nam quocumque caput circum torsisset honestum,
Luce recens orta, vel sidere pulchrior aureo,
Laeta serenato ridebant omnia mundo,
Et toto dulcem jactabat corpore amorem.
Inculti qualis nitet inter gramina campi,
Purpureus se quum primum foliis narcissus
Exeruit, ruptoque caput detexit amictu:
Aut qualis nitidi species micat alma smaragdi,
Quum tenui argento, tenuive includitur auro.
Prima mali fuit hinc nobis scintilla: puerque
Ex illo formidata primoribus urbis
Virtute invisus fuit, et corda aspera movit:
Atque hoc deinde ingens succensa est fomite flamma.
Inque dies gliscens furor, atque insania crevit.
Omnia quae porro ipse videns, metuensque futuri
Orabam impavidum, ne vitae prodigus hosti
Objiceret, ne se perdendum proderet ultro.
Verum luce prius lateant in montibus arces,
Aut nocte in summis celetur turribus ignis,
Obruta quam longum jaceat sine nomine virtus.
Non tamen ille odiis magis ussit pectora acerbis,
Quam quum terdenis jam vir volventibus annis
Fontis aquam latices Bacchi convertit in atros.

Forte Canam mecum Galilaeae advenerat urbem,
Mater et ipsa aderat, veteri dum accitus amico
Obsequor, intactam genero qui jungere natam
Conventu procerum magno de more parabat.
Jamque omnes circum positis discumbere mensis,
Atque alacres epulari, et vina reposcere laeti.
Nec dum finis erat dapibus, quum murmur ubique
Exoritur, totasque auditur triste per aedes,
Laetitiae caussam exhaustis liquentia vina
Defecisse cadis, turbarique omnia visa.
Tum res alma parens tenues miserata puellae,
Innuit, et gnatum summissa voce precata est,
Ferret opem. vidi hic juvenem primum ore moveri
Turbatum: carae precibus tamen inde parentis
Annuit, et fesso rerum succurrit amico.
Sex, ut erant ibi tot numero, carchesia lymphis
Impleri jubet actutum, mensisque reponi.
Quae simul aspexit propius DEUS, omnibus ecce
Mutatus subito nigrescere cernitur humor:
Vinaque pro pura mirantes hausimus unda.
Audisti, dux, et genus, et cunabula nati,
Primitiasque DEI. ne caetera deinde requiras,
Hanc omnem erexit factis florentibus oram.
Quae si audire tamen tibi nunc fert corde voluptas,
Is longe memoret melior; (simul ore sedentem
Signat Joannem) vidit namque omnia praesens,
Errabunda ducis semper vestigia servans,
Dum mihi cura domi servandae virginis haeret.
Dixit, et hic facto defessus fine quievit.
Immo, ait, istius caussas ab origine partus

Exsequere, aut quae relligio, si vera per oram
Percepi, Judaea DEUM non amplius unum
Aeternum colit, haud mortali semine cretum;
Indigetesque suis divos altaribus arcet.
Inde tibi noti, recolens ex ordine, Divi
Caetera mira refer. namque hunc in corpore vires
Deficiunt, teque auxilio jubet ipse subire.
Pontius haec. cuncti intenti simul ora tenebant.

M. HIERONYMI VIDAE
CREMONENSIS
CAN. REG. LATERAN.
EPISC. ALBÆ POMPEJÆ
CHRISTIADOS
LIBER IV.

HIc juvenis, facie quo tum non gratior alter,
Püberibusque annis erat ingrediente juventa,
Multa prius veniam praefatus, multa recusans,
Verba diu premit; inde animo mortalia linquens
Paullatim, oblitusque hominem, penetralia divûm
Mente subit, caelum peragrans, fruiturque beato
Caelituum aspectu, omnipotentique aetheris aura,
Admissus superam depasci lumine lucem:
Inque DEO tota defixus mente moratur.
Qualis ubi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina, vagas spatiata per auras
Dat plausum gyro, atque in nubila conditur alis.
Aetherea jamque illa plaga levis instat, et acrem
Intendens aciem criniti lumina Solis
Suspicit, obtutuque oculos fixa haeret acuto.
Illum adeo tacitum interea mirantur, in unum
Versi omnes velut exanimum, somnoque gravatum,
Et crebri excutiunt. demum sibi redditus ipse
Cum gemitu ex imo sic fari pectore coepit.
Principio pater omnipotens rerum sator, et fons,
Ingens, immensus, solus regnabat ubique.
Nondum sidereos mundi procuderat orbes:

Nondum mundus erat, nec dum ibant tempora in orbem,
Nullaque caeruleo radiabant lumina caelo.
Quidquid erat, DEUS illud erat, quodcumque, ubicumque
Complexus circum, penitus se se omnis in ipso.
Filius huic tantum, quem non effuderat ulla
Vel dea, vel solito mortalis foemina partu:
Ipse sed aeterna genitor conceperat illum
Aeternum aeternus (dictu mirabile!) mente.
Haud olli terreni artus, moribundave membra,
Sed sine corpore erat, patris alta ut mente supremi
Conceptum, arcanoque latens in pectore VERBUM,
Quod nondum in volucres vox edita protulit auras,
Omnipotens VERBUM, finisque, et originis expers,
Quo mare, quo tellus, quo constat maximus aether.
Utque pater DEUS, aeque etiam DEUS unica proles.
At geminos tu proinde DEOS fuge credere porro:
Numen idem simul ambobus; DEUS unus uterque est.
Quin etiam, quo inter se ambo junguntur, AMOREM
(Namque ab utroque venit conspirans mutuus ardor)
Omnipotens aeque Numenque, DEUMque vocamus
Afflantem maria, ac terras, caelique profunda;
Afflatu quo cuncta vigent, quo cuncta moventur,
Tresque unum esse DEUM, ter Numen dicimus unum.
Quove magis mirere, DEUS, quem cernimus ipsi
Factum hominem, atque hominum mortali corpore cre-
Non minus, ac prius, aetherea nunc regnat in aula (tum,
Cum genitore, pari simul omnia Numine torquens.
Nempe, locis nullis, spatiis non clauditur ullis;
Omnibus inque locis idem omni tempore praesens
Suffugiens nostras acies, sensuque remotus.

Cuncta replet DEUS, ac molem se fundit in omnem.
Lux humiles veluti perfundens lumine terras
Solis ab orbe venit, suppostaque circuit arva,
Non tamen aethereo divisa ab sole recedit
Illa usquam, quamvis longinquas ambiat oras:
Nec sine Sole suo est lux, nec sine luce sua Sol.
Quid vero impulerit tantos adiisse labores,
Atque haec ferre DEUM, dum morti obnoxius errat,
Dicam equidem, et repetens altas ab origine caussas
Expediam. caelum, et caeli quos suspicis, orbes
Vix opifex rerum extuderat, terrasque jacentes,
Quum simul aligeros populos, sanctosque volucres
Ter ternas acies, celerem, et sine corpore gentem,
Qui caeli incolerent ipsos septemplicis orbes,
Condidit aeterno genitor succensus amore;
Ut sua, qua fruitur solus, natusque per aevum,
Communis foret, et multis concessa voluptas.
Continuo, fuerat quos aequum dicere laudes
Auctorique DEOque suo, ac persolvere grates,
Regnandi vesanus amor (quis ferret inultus?)
Haud partem exiguam invasit, furiisque subegit,
Ut cuperent summo se se praeferre parenti
Immemores, animis victi, caecique furore.
Non tulit omnipotens sator, et meliora sequutos
Armavit contra. nulla hinc mora, talia adortos
Indecores caelo sedes detrusit in imas,
Noctis ubi horriferae nigror, aeternaeque tenebrae.
Primus natus homo hinc, terris quem maximus auctor,
Et liquidis late dominum praefecerat undis,
Quo mox pro superis excussis astra teneret,

Desertasque domos ipse, et genus omne suorum,
Omnígenûmque uni subjecit secla animantum,
Squamigerûm pecudes, et pennis picta volantum
Corpora, montivagumque simul genus omne ferarum.
Tantum floriferis dominum quum imponeret arvis,
Arboris unius foetu illum parcere jussit.
At vetito captus mali infelicis amore
Conjugis hortatu, quam fraude illexerat anguis,
Immemor heu superi violavit foedera regis.
Vix avido arreptum pomum foedaverat ore,
Quum pater imbripotens jam fulva e nube tonare
Desuper auditus, saevasque indicere poenas
Iratus, quas ille olim, quas omnis ab illo
Progenies lueret lucis ventura sub auras.
Continuo ingenti caelo sunt addita claustra.
Impia tum primum proles exorta repente,
Et subito tellus scelere est imbuta nefando.
Emersit fraus, emersit male suada libido.
Hinc durus generi humano labor additus. hinc fons
Curarum, et tristis patefacta est janua leti,
Morbique, et dolor, atque fames, et turpis egestas,
Quum genus humanum curis sine degere posset,
Plurimaque in terris vivendo vincere secla.
Ex illo sine more homines, sine lege per agros
Degebant. tantum placabant sanguine fuso
Caelicolûm regem, bonus ut gregibusque, sibique
Afforet, atque satis vim caeli averteret arvis,
Indociles, rerum ignari, ac rationis inanes.
Isque fere status annorum bis millibus orbi
Constiterat, jam jamque magis pater optimus iras

Oblitus veteres paullum mitescere coepit.
Nondum homini tamen aethereum patefecit olympum,
Sed genus humanum fingens, acuensque monendo
Et leges dedit, et ritus, moremque sacrorum,
Instituitque genus nostrum, discriminis ergo
Lege jubens testa circum praecidere acuta
Exiguam, unde viri sumus, omni in corpore partem.
Tum vatum implevit venientis pectora veri,
Qui populis laetum canerent demum affore tempus,
Janua aperta piis caeli quum sponte pateret.
Casti autem interea manes, animaeque piorum
Sub terram umbrosa exspectabant valle sedentes.
Jam vatum memores numerabant tempora, et ambas
Tendebant paribus votis ad sidera palmas
Caelestum regem orantes, desisteret ira,
Parceret unius genus omne extinguere noxa.
Parce pater, parce omnipotens, vox omnibus una,
Nos promisso olim, longe disjungimur unde.
Luminis expertes blandi, memor assere caelo.
Haud nos eduxti necquicquam lucis ad auras.
Siqua tamen veteris superant vestigia culpae,
Dilue rore tuo facilis, fontesque reclude
Divinos. o quis superûm caelestia tandem
Flumina, caelestes nobis bonus irriget imbres.
Vos o flammiferi labentes aetheris orbes,
Irrorate. vagae nobis succurrite nubes.
Optatam pluviam, felicem effundite rorem.
Tuque adeo, quem jam exspectant tot secula votis,
Promissum, inferni cui nutant moenia mundi,
Summi vera patri soboles, caeli aureus imber

Rumpe moras age, sidereos rumpe ocius orbes,
Aetheris huc fractis vi multa allabere portis.
Talibus orabant omnes, eademque canebant:
Quos pater omnipotens, superûm sarcire ruinas
Jam meditans, caeli penitus miseratus ab arce est.
Quum vero aethereas nutu recludere portas
Posset, et alitibus potius de civibus unum
Mittere, qui regnis manes divelleret atris
In superûm referens sedes, stellantia templa;
Ipse sui ut memores magis, ac majoribus arctos
Vinciret meritis homines, qui cuncta piaret,
Factum hominem e summo natum ipsum misit olympo.
Ne tamen ignaris mortalibus appareret,
Ignotusque, novusque, suis neve ilicet illum
Finibus arcerent pulsum, quod se ipse DEI met
Progeniem leges contra memoraret avitas,
Praemisit vatem egregium his in finibus ortum
Nomine Joannem, Helisabe quem numine plenum
Zachariae extrema parit infoecunda senecta;
Gentibus ipse DEUM ut natum praenuntius ore
Proderet, atque suas spes fesso ostenderet orbi.
Ille hominum primis vitans vestigia ab annis
Horridus in solis agitavit montibus aevum
Montibus, et silvis, et litoribus desertis.
Speluncae tectum horrentes, victum aspera nullo
Arbuta terra dabat cultu, aut sudantia truncis
Mella cavis. liquidi praebebant pocula fontes.
Vestis erat pellis hirsutis horrida villis.
Tantum laetificas gaudebat spargere voces
Affatus nemora, et montis, ac litora ponti.

Tanta sed haud latuit virtus tamen. ilicet ingens
Fama viri circumfusas penetravit ad urbes.
Jamque illum caelo demissum credere gentes,
Qui, tot veridicae ut quondam cecinere Sibyllae,
Humanum genus horrificis educeret umbris.
Et jam concursu populi illum accedere magno
Scitatum, quisnam, unde domo, quid ferret, an ipse
Afforet e caelo, miseris qui gentibus olim
Auxilio venturus, eum bis, terque rogabant.
Ille sed umbrosis repetebat talia ab antris:
Gaudete, o tenebris jamdudum, ac nubibus atris
Obductae gentes. lux ecce optata propinquat.
Ne vero, ne me ignari vos credite lucem
Promissam (immeritos neque enim furamur honores)
Tantum ego, ceu Solem nascentem lucifer ante
Exoritur, nitidoque diem denuntiat astro,
Praedico actutum vobis jubar affore vestrum.
Jam jam aderit DEUS. ecce DEUS mortalibus oris
Ceu mortalis adest. venienti occurrite laeti,
Fronde vias festa decorate, tapetibus agros,
Et Numen digno venerati agnoscite honore.
Discite justitiam interea, atque assuescite recto,
Et duce me scelus infectum lavite amne liquenti.
Ipse autem aetherea divinitus eluet aura
Omne malum, ac veteris penitus contagia culpae:
Seclaque mutato succedent aurea mundo.
Talibus auditis, cunctis ex urbibus ibant
Finitimi, qua Jordanes fluit agmine dulci,
Orantes pacem, atque ultro commissa fatentes.
Quos vates puro nudos lustrabat in amne

Rite cavis capiti invergens sacra flumina palmis.
Ecce autem DEUS ipse etiam, ceu caetera turba,
Lustrandi se se studio clam tendit ad amnem,
Nil ut inexpertum moribundo in corpore linquat,
Mortali quod fas homini, et subiisse necesse est;
Ne pigeat seros imitari facta nepotes.
Abstinuit primum vates, tactusque refugit,
Agnoscensque DEUM palmas utrasque tetendit
Supplex, accurvusque vadis mirantibus ipsis.
Paruit inde tamen jussus, divinaque membra
Horrescensque, tremensque liquenti perluit amne.
Protinus aurifluo Jordanis gurgite fulsit,
Et superûm vasto intonuit domus alta fragore.
Insuper et caeli claro delapsa columba est
Vertice per purum candenti argentea pluma
Terga, sed auratis circum, et rutilantibus alis.
Jamque viam late signans super astitit ambos,
Caelestique aura pendens afflavit utrumque.
Vox simul et magni rubra genitoris ab aethra
Audita est nati dulcem testantis amorem.
Interea aligeri juvenes gens incola caeli
Missi aderant liquido pendentes aere circum,
Carbaseosque sinus, mantiliaque alba ferebant,
Jussa ministeria, ut nati membra humida herilis,
Rorantemque sacro siccarent flumine crinem.
His actis DEUS evasit, fluviumque reliquit.
Quem vates longo ripam ordine circumfusis
Ostendit, talique abeuntem est voce sequutus:
En, ego quem terris toties jam jam affore quondam
Pollicitus, DEUS, ecce DEUS, qui crimina nostra,

Turicremas agnus veluti mactatus ad aras
Morte luet, superoque volens cadet hostia patri.
Hunc optate ducem, hunc vobis optate magistrum.
Ex illo vates nemora, et loca sola relinquens
Urbes per medias ibat, populisque canebat
Advenisse DEUM, promissum Numen adesse.
Credita res paucis, donec se ostendere coram
Supra hominem coepit DEUS ipse ingentibus orsis.
Nam primum numero ex omni delegit amicos
Bissenos, queis cum curas, durumque laborem
Partiri, et casus posset deducere in omnes.
Ante quidem solus terdenos egerat annos.
Sed ne forte putes multis e millibus illi
Nos ideo placuisse, dolis quod, et arte magistra
Spectatos longe ante alios deprenderit omnes,
Aut opibus, claraque domus a stirpe potentes;
Omnibus obscurum genus, et sine luce penates,
Atque humilis fortuna, nec astu praedita vita.
Quinque adeo sumus exigua Bessaide creti.
Nobis ars erat insidias piscosa secundum
Flumina squamigerûm generi hamo tendere adunco,
Atque innare salum, foecundaque piscibus arva.
Tunc etiam, quum nos ad se primum ille vocavit,
Humida litorea sarcibam retia arena.
Ipse Jacobus adhuc salientes litore pisces
Servabat frater. nec tum procul inde secabant
Andreas, parvaque Petrus vada salsa carina
Isdem acti fratres studiis, eadem aequora circum.
Tum mihi conjunctus patriaque, domoque Philippus
Accitus pisces, et retia torta reliquit.

Addunt se socios Thomas, Thaddaeus, eademque
Arte Simon, Cana quem genuit Galileja amicum
Fluminibus patriis, mutisque natantibus hostem.
Namque Jacobus ei cognato sanguine fretus
Alphaeo natus patre se subjunxerat ante.
Ut genus indecores paene omnes, sic quoque nostra
Nomina dura vides, insueta, atque aspera dictu.
Haud facies sola est impexis horrida barbis.
Tres alii neque enim longe meliore sequuti
Fortuna addiderant se se, Matthaeus, et aevo
Jam gravis, effoetisque Petri jam proximus annis
Bartholomaeus, et ipse mali fabricator Judas.
Vix memorem, quaecumque oculis, quaecumque sub illo
Auribus his hausi repetens miracula rerum
Tempore tam parvo (vix terna hyberna peracta,
Ex quo illi socii dignatus nomine jungor)
Nec me tam vastum nunc currere oporteat aequor.
Pauca sed e multis, et ea haud mihi mollia fatu,
Ingrediar tamen, et breviter tua jussa capessens
Expediam. mitto, modo quae monimenta reliquit
Finitimas (tibi nota reor) non parva per urbes.
Namque omnem egregiis factis insigniit oram.
Quis nescit nuper revocatum ad munera vitae
Palmiferae regem Bethanes, lumine quarto
Quem vidit Sol extinctum, impositumque sepulcro?
Ut sileam innumeros, quibus ipse in limine leti
Affuit, et durae de mortis fauce revulsit?
Nam prius enumerem, quot ponto aquilonibus undae
Spumescant vasto, quot inundent litora arenis,
Quam quot opem morbos varios in corpore passis

Supplicibus tulit, et validos, laetosque remisit.
Multi capti oculis, clausis multi auribus orti,
Ne possent ullas audire, aut edere voces.
Claudi alii imparibus vix aegre passibus ibant.
His rigor ex longo immotos sopiverat artus.
Illis semeso serpentia corpore hiabant
Ulcera, et illuvies membris immunda fluebat.
Nec deerant, tumefacta quibus praecordia, et alvus
Insyncera sitim miseris adduxerat acrem,
Nullae artes poterant quam, nulla extinguere aquae vis:
Tum quibus assiduis concussa tremoribus usque
Nutabant, tremuloque labant corpore membra,
Ignea quos febris, aut corrupti corporis humor,
Et quos praeterea vis caeci incognita morbi
Versabat lecto totos distracta per artus,
Quosve animis captos agitans male habebat Erinnys.
Omnibus aspectu solo, tactuve ferebat
Divus opem. subito linquebant corpora morbi,
Et stratis ipsi surgebant protinus aegri.
Atque ideo quacumque viam observatus agebat,
Semper eum opperiens turba ingens strata jacebat
Per fora, perque vias, sanctique ad limina templi.
Nondum aliquem tamen infernis revocaverat umbris
Morte obita, quum Sidonia remearet ab ora,
Et Naim ingressus sociis comitantibus altam est.
Ecce autem ingentem longo procedere pompam
Ordine flammarum aspicimus, moestamque per urbem
Audimus luctum, caussam tum denique luctus
Cernimus egregii juvenis miserabile corpus
Impositum molli pheretro, quem mersit acerba

Morte dies, dulci quum vix pubesceret aevo,
Atque omnem vultu florenti demsit honorem.
Qualis, quem pede pressit agro bos signa relinquens,
Paullatim lassa languet cervice Hyacinthus,
Aut rosa, quam molli decerpens pollice virgo
Vepribus in densis lapsam sub Sole reliquit.
Urbe furens tota genitrix miseranda, capillos
Scissa, genasque ambas manibus foedata cruentis
Ibat. eam circum pariter per densa viarum
Pulsabant saevis matres plangoribus astra.
Ipsi orbam cives miserantur: ei unica proles
Ille relictus erat vidui solatia lecti.
Ut DEUS exanimis juvenili in corpore vidit
Pallorem, et molli pictas lanugine malas,
Parcere lamentis jubet, et considere pompam.
Admotusque manu mulcens immobile corpus
Rursum animam gelidis membris innexuit. ecce
Erigitur puer, et (cunctis mirabile visum!)
Prosiluit raptim in medios, vacuumque pheretrum
Liquit, et amplexans solatus voce parentem est.
Nec vero multis etiam post mensibus idem
Egregiam amissa donavit luce puellam,
Cui calor, et toto de pectore fugerat omnis
Halitus aereas penitus dilapsus in auras.
Virginis ipse pater factum testatur Jarus
Largus opum, pollens lingua, et popularibus auris.
Quid repetam, purum vivo quum e fonte liquorem
In vinum convertit, opes miseratus amici?
Forte olim aerei spectans de vertice montis,
Quum Sol emenso depressior iret olympo,

Ingentem vidit numerum affluxisse sequentum
Matres, atque viros, quos per deserta locorum
Dnxerat oblitosque sui, oblitosque suorum.
Substitit hic miscratus: eos jam tertia namque
Muneris expertes Cereris lux acta videbat.
Hic neque erant fruges, vicina nec oppida, possent
Unde dapes petere argento, victumque parare.
Arboreos nec dum foctus decoxerat aestas.
Vix tandem inventus puer est ex agmine tanto,
Quinque, viae auxilium, qui secum liba ferebat,
Atque duos, dederat quos huc pia mater eunti
Inclusos myrto, et bene olenti gramine, pisces.
Sed quid enim haec adeo tam multis millibus autem?
Et jam diffisi socii mussare querentes:
Quos bonus affatu CHRISTUS solatus amico,
In coetum vocat, ac paucis ita deinde profatur:
Nemo hodie numero e tanto non laetus abibit.
Hinc supplex tali genitorem voce precatur:
Summe parens, ope cujus alit terra omnia, quique
Et Sole, et liquidis foecundas imbribus agros,
Si qnondam Isacidum generi per inhospita eunti
Divinas epulas caelo es largitus ab alto;
Semine si nullo constant, quaecumque creasti,
Et nihil omnino fuerant caelum, aequora, tellus;
Adsis, obscoenamque famem tot millibus arce.
Haec tantum. dehinc gramineo discumbere campo
Imperat effusos coetus, dapibusque parari.
Inde in frusta secat laeto cerealia vultu
Liba minutatim, et populos partitur in omnes.
(Millia quinque hominum campis saturanda sedebant)

Ecce (incredibile auditu , mirabile visu !)
Omnibus in manibus visae succrescere partes
Exiguae, dapibusque epulati largius omnes.
Et frugum pariter , laticumque expleta cupido est.
Quin et relliquias mensis superantia frusta
Vix cava congestas bis sex cepere canistra .
Accipe nunc aliud , quod paucis ante diebus
Vidimus . arbor erat foliis densissima in agro
Deserto , unde olim pendentia poma viator
Carpebat sitiens . Heros qui hac forte tenebat
Pulverulentus iter , quaesivit in arbore foetus
Incassum ; infoecunda comas nam, et brachia tantum
Luxurians late circum tendebat opaca .
Non tulit, ac verbis sterilem exsecratus acerbis.
Continuo (manifesta audis) exaruit arbos,
Et folia aereas volitarunt lapsa per auras .
Nec minus est olli imperii maris aequora in alta .
Uni omnes undae assurgunt, fluctusque quiescunt
Unius edicto. vidi , vidi ipse furentes
Illius hybernos ad vocem ponere Coros ,
Vimque omnem motas quae flabris asperat undas.
Nondum luna suum ter cursum plena peregit ,
Quum subito in lento deprensis marmore nobis
Nocte fere media , dum retia ducimus , orta est
Turbida tempestas , et pontus inhorruit ater
Fluctibus elatis , et concursantibus undis :
Inflictamque ratem jam jam salis hauserat aestus .
Nos trepidare metu leti discrimine parvo ,
Quum procul ecce ducem, quem nuper liquimus alto
Litore spectantem fluctus scopulo illidentes ,

Ferre iter aspicimus medias impune pes undas
Suspensum , tumidoque pedes haud tinguere ponto.
Horruimus visu subito , nec credere quibam
Me veram facieu , haud simulatum cernere corpus
Tam celeres egisse vias sine remige in undis ;
Ni se se , verbis dum nos hortatur amicis ,
Ultro ostendisset . quonam fiducia vobis
Jam nunc pulsa mei cessit ? timor omnis abesto .
Indubitare meis tandem dediscite dictis .
Sic ait , atque ratem , quae jam superantibus undis
Cesserat , insiliens, solo tumida aequora nutu
Placavit : posuitque minacia murmura pontus .
Sic terrae in tutum positis adnavimus undis
Incolumes , celerique volavimus aequora cursu .
Nec mora , vix siccum attigerat tellure potitus ,
Ecce aliud dictu magis , ac mirabile visu .
Namque magistratus aderant in litore missi
Aera reposcentes, quae pendere lege quotannis
Regibus antiqua, pro se se quisque, jubemur.
Accipit hos placidus; quos dum sermone moratur,
Petrum ad se vocat, et fidam summissus ad aurem
Vade ait , et jacto qnem primum traxeris hamo
Aequoribus, piscem cultro scrutabere acuto .
Intus erit , regi quod jussi pendimus ambo .
Jussa factt senior . trahit hamo ad litora praedam,
Argentumque viris dat piscis in ore repertum .
Horresco , quoties stimnlis immitibus actus
Quidam animo subit, idem illo quem tempore vidi,
Dum legerem expositos hoc ipso in litore pisces,
Obsessum furiis , atque ore immane furentem .

Hunc olim (ut perhibent) vetito genuere parentes
Concubitu juncti , atque inconcessis hymenaeis .
Quippe torum ascendère, DEI quum sacra vetarent,
Quum scenis gens indulget nostra omnis opacis:
Sed non gavisi scelere illi tempore longo .
Nam subito amplexus interque , et gaudia adulter
Sacrilegam tenues animam exhalavit in auras
Infelix , scelerique eadem nox prima nefando ,
Et pariter suprema fuit discrimine parvo .
Illam autem aethereis flammis divinitus ignis
Corripuit , quum jam maturi pondera partus
Urgerent : eademque duos leto hora dedisset ,
Infans ni foret exsectae genitricis ab alvo
Exemtus . parvum patris eduxere sorores .
Ipse etiam mox immeritus scelerata parentum
Facta luit jucunda oculorùm luce negata ,
Obstructaeque aures penitus mansere , nec illi
Aut ullas haurire datum est , aut reddere voces .
Quin etiam simul atque adolevit, protinus aegrum
Arripuit furor, infernae vis effera gentis .
Centum illum furiae, centum illum (flebile) pestes
Victum exercebant, Erebi legio acta latebris ,
Horrendasque , hominis singultus ore cientes ,
Edebant voces , ac terrificos mugitus ,
Illum omnes exclamantem, atque insueta frementem
Horrebant, trepidique fuga se in tecta ferebant ,
Siquando nodis, ruptisque immane catenis
Incautis liber custodibus evasisset .
Iamque ille oblitus fratres, jamque ille sorores
Amplius haud gressum patris intra tecta ferebat :

Verum more ferae silvis degebat, et antris,
Sicubi saxa cava, aut aevo consumta sepulcra,
Ater, egens, corpusque abjecto nudus amictu.
Talem igitur nodo manibus post terga revinctis
CHRISTI ad conspectum, si fors miseresceret ipse,
Vi multa consanguinei, carique trahebant.
Ille autem obniti contra, dum rumpere nodos
Tendit, et horrendos clamores tollere ad astra.
Qualis ubi longis pugnator taurus ad aras
Funibus arripitur, saevo fremit ore per urbem?
Et spumas agit, et cornu ferit aera adunco.
Iustant hinc famuli, atque illinc, et verbera crebri
Ingeminant, quassantque sudes per terga, per armos:
Diffugiunt vulgus trepidum, in tutumque recepti
Porticibus gaudent longe spectare periclum:
Talis erat juvenis species immane furentis,
Quem tandem ante DEUM fessi statuere rogantes
Ferret opem; saltem furiis tam tristibus illum
Solveret, excuteretque animo crudelia monstra.
Hic Heros palmas in caelum sustulit ambas,
Concipiensque preces, genitorem invota vocavit.
Ecce autem, magnum, subitum, et mirabile monstrum,
Auditi exululare lupi, latrare canes ceu:
Tam diras jactat voces lymphatus ab ore.
Non tam immane sonet se se frangentibus undis
Rupibus ex altis ingens decursus aquarum,
Rumpantur claustra alta lacus si forte Velini,
Totaque praecipitent valles stagna ardua in imas,
Omnis ea ut regio fiat mare, et oppida circum
Mersa natent, metuatque sacris Roma obruta templis.

Nunc caeli crepitus imitantur quum superam rex
Fulminat, et tonitru quatit aetheris aurea templa:
Nunc ferri sonitum, aut ruptarum mole catenarum
Ingenti horrificum stridorem, aut murmura ponti.
Circum omnis tellus, circum caelum omne remugit.
Instat vi multa DEUS, increpitatque morantes.
Jamque illi trepidare intus, pacemque precari.
Quid nunc, vera DEI, atque indubitata propago
Concesso in poenas nos o de corpore trudis?
Egressis saltem pecora haec invadere detur:
(Setigeri tum forte sues ea litora propter
Pascebant) nos ne horrifero sic merge barathro,
Neve jube terrae inferioris operta subire.
Annuit. extemplo videas procul ecce nigrantem
Mollibus haud stimulis furiarum errare subactum
In diversa gregem nunc huc, nunc protinus illuc.
Nec mora, nec requies. intus vis effera saevit,
Donec praecipites se se alta in stagna dedere,
Et cunctis pariter vita est erepte sub unda.
At juvenis fessos subito collabitur artus
Exemtus tandem nodosis brachia vinclis.
Mordicus ora solo impressus cunctatur, adhucque
Singultans; pectusque lacessit anhelitus ingens,
Exspiransqué animam pulmonibus aeger agebat.
Quem juxta genitore DEO satus astitit, oraque
Attingens dextra, atque oculos, auresque reclusit,
Jamque videt, loquiturque, et corda oblita residunt.
It vulgi clamor super aurea sidera ovantis,
Supremique patris sobolemque, DEUMque fatentur.
Sed quid non ipse evaleat? quin nos quoque missos

Aegris jussit opem ferre, auxilioque levare
Praesenti. mortis multos de faucibus atris
Non opibus hominum, nulla revocavimus arte.
Verum implorato ter tantum voce magistri
Nomine surgebant stratis, ibantque refecti.
Omni autem ex numero se se vix obtulit unus,
Quem stimulis actum saevis, caecoque furore
Incassum victi tentavimus; acrior illum
Usque adeo magis, atque magis vis intus agebat.
Cui quum ferret opem Divus mox optimus ipse
Iratus, quod parva sui fiducia nobis,
Corporibus tales facile, inquit, pellere pestes.
Parcendum dapibus tamen, e caeloque petendum.
Nec solis vero haec vobis concessa facultas:
Sed nomen quicumque meum vulgaverit, omnia
Fas audere, mei modo ne fiducia desit.
Ille etiam jussos immani corpore montes
Transferet, et verso sistet vaga flumina cursu.
Ite animis igitur certi confidite, neve
Instabili titubate fide. jacite aurea veri
Semina ubique, orbem vestra perfundite luce
Obductum tenebris, atque alta nocte sepultum.
Vos hominum lux, vos squalentis lumina mundi.
Sic fatus nobis alios subjunxit, ut essent
Consortes tantorum operum, sociique laborum,
Et septem elegit decies. tamen ipse dolebat
Exiguum numerum, neque tot satis esse ferebat
Tanto operi, ac veluti qui centum vertit aratris
Tellurem, et campos rastris exercet avitos,
Quum matura seges jam flavis canet aristis,

Si desint, qui messem operis (quae plurima) condant,
Fluctuet, atque viros aliis conducat ab oris.
Quid memorem, ut mentes hominum, curasque latentes,
Quod fieri certo nequeat siue Numine, cernat?
Quippe animis dubios, taciti dum vana timemus,
Castigans dictis nos saepe erexit acerbis
Mirantes. quoties ipsis etiam hostibus olim
Praedixit, quos mente dolos, quae furta pararent
Incassum, dum caeci odiis agitantur iniquis!
Femina nec latuit bissenos passa per annos
Sanguinis immundi manans de corpore flumen.
Illa quidem ardentis morbi confecta dolore
Pone sequebatur, siqua illum tangere posset;
Hanc unam rata nempe viam restare salutis.
Ergo dum pubes fluit undique, et agmina inundant,
Illa subit, leviterque extremum apprendit amictum.
Ad tactum veter effugit de corpore morbus.
Jamque abitum, latüisse putans clam mente parabat.
Praesensit DEUS, et pavidam, se seque tegentem
Affatus placide, monitis implevit amicis.
Vidi oculos ante ipse meos mortalia nuper
Aut membra exutum, aut perfusum luce superne
Non infra Solis speciem dare corpore lumen.
His, multisque aliis, ego quae creberrima vidi,
Per terras patuit signis DEUS. haud tamen umquam
Se se hominem oblitus moribundo corpore cretum
Multa tulit quoque, mortales quae ferre necesse est.
Atque id sponte quidem, nobis imitanda relinquens.
Saepe hilares mensas ideo, et convivia adivit,
Nec coetus bonus est hominum aspernatus in urbe.

Saepe etiam insidias inimicae gentis, et iras
Suffugiens, ut homo, male tuti limina templi
Exiit, objecitque cavam pro corpore nubem,
Nec se in cospectum latebris dedit abditus atris,
Dum fremerent hostes nequicquam, et saxa pararent.
Atque equidem memini (vix actus volvitur annus)
Nuper Joannis comperta caede recenti,
Quem rex, uxorem praereptam reddere fratri
Admonitus, tenebris ferro obtruncarat in atris,
Urbibus his abiit cautus, populisque relictis
Digressus. silvae elapsum accepere profundae.
Nec rex ipse Erebi, generis foedissimus hostis
Humani, nostras qui recto avertere mentes
Nititur, abstinuit dominove, DEOve pepercit.
Forte etenim, comitum strepitus, turbamque sequentum
Dum fugeret quondam, se clam subduxerat Heros
Coetibus, et solus lucis degebat in atris:
Jamque quater denos frugum sine munere Soles
Condiderat, totidemque famem per inhospita noctes
Pertulerat, quum jam tempus ratus ecce nocendi
Affuit extemplo multis cum millibus hostis
Noctipotens, quos tartareis ducebat ab antris
Flammea semiferi capitis gestamina quassans.
Jamque sui frustra spe praemia percipit astus.
Ergo illi meditans nequicquam illudere, dictis
Talibus aggreditur: Superi tu certa parentis
Progenies, verusque DEUS, tibique omnia parent.
Quid durare fame confecto corpore pergis?
Nec subito in totidem convertere adorea liba,
Haec circum quae saxa vides ingentia, tentas?

Non Divum latuere doli, atque haec reddidit ore:
Sunt mihi mortali tostae pro munere frugis
Sermones patris auditi, divinaque verba,
Quae quoties animo repeto memor, effugit omnis
Pulsa fames subito, mensaeque oblita cupido.
Dixerat, his tamen auditis haud destitit hostis
Congressu victus primo; pugnamque retentat,
Atque aliis super, atque aliis assultibus instat,
Terque novos semper coepti irritus integrat astus,
Nequicquam nunc regnorum, nunc laudis inani
Immotum tentans animum praevertere amore.
Ut quum sollicitum tollunt mare fluctibus Euri,
Crebra ferit, saevitque minaci verbere in alta
Litora: sed saxis allisa revertitur unda.
Nec DEUS, haec subito quamvis praesentiat, arcet
Conantem, patiturque dolos sibi nectere vanos.
Nunc se marmorei supra fastigia templi,
Nunc rupem supra, scabrumque crepidine saxum
Subvectari ultro sinit, et spem accendit inanem.
Quum vero vicisse ratus, jam gaudia dira
Conciperet frustra ille inhians, se protinus Heros
Ipse DEUM claro confessus Numine coram
Irrita furta, dolosque exibat semper apertos.
Qualis, ubi excussis per plana evasit habenis,
Liber equus ludit famulos hinc inde sequentes,
Saepe hic dissimulans, atque illic improbus haeret,
Perque viam oblatas interdum pascitur herbas.
Ast ubi jam videt instantes, elabitur, alteque
Emicat, et spatia transmittit maxima campi.
Quam speciem expertus necquicquam ubi denique sensit

Hostis atrox, abiit victusque, DEUMque reliquit:
Cui volucres centum pluma pernice ministri
Astabant missu genitoris, opemque ferebant.
Si vero caussas odiorum, ac semiua quaeris
Tantorum, cur gens omnis opponitur uni
Haec norint ipsi. certe non talia gessit,
Quae capto affingunt odiis crudelibus acti.
Non homines inter magis est affabilis alter,
Non pietate prior: venia complectitur omnes.
Hostis, civis ei nullo discrimine habentur.
Multi impune ideo digna atque indigna ferenti
Objecere, omnes nutu quum perdere posset.
Sera olim quum Sidoniam sub nocte per oram
Ferret iter fessus, nos parva exclusit ab urbe
Gens fera, nec tecto est dignata Heroa precantem.
Nos igitur tristes supremum orare parentem
Aspiceret caelo, nec gnatum ferret inultum:
Sed populum immitem caelesti protinus igni
Corriperet, subitis et inhospita moenia flammis.
Non tulit, ac verbis nos indignatus amaris
Increpuit, potiusque urbem miseratus iniquam est.
Saepe etiam auctores scelerum haud ignarus adibat,
Infamesque domos, scelerataque tecta subibat,
Quo moniti exuerent fastus, moresque sinistros,
Et secum inciperent paullatim assuescere recto.
Sic Matthaeus, agri dives sic noster et ipse est
Zacchaeus, centumque alii ad meliora vocati.
Nec tamen, id faceret dum creber, defuit olim
Qui falli ratus incautum, pro crimine magno
Objiceret, quod non fugeret contagia dira.

Ipse sed, ut medicam veluti languentibus aegris
Ferret opem, totam quaerebat sponte per urbem,
Sicubi mortales mentem caligine pressi,
Quos nocte eriperet bonus, ad lucemque vocaret,
In tenebris caeco miseratus pectore volvi.
Id superis, superûm id magno cordi esse parenti,
Seque ideo claro missum memorabat olympo.
Insuper et caelum compleret quanta docebat
Laetitia, aetherei quanto gens incola regni
Acciperet plausu, siquis mortalibus oris
Inventor scelerum, atque pii contemtor, et aequi
Justitiam colere inciperet, rectumque tueri.
Sicut ovem incautus pastor qui e millibus unam
Amisit serae oblitam decedere nocti
Cum gregibus, ubi per rupes, perque aspera tristis
Quaesivit dumeta diu loca cuncta volutis
Convisens oculis, demum si forte reposta
Pascentem valle invenit, subito arripit illam,
Sublatamque humero stabulis laetissimus infert.
Intranti dulces occurrunt oscula nati
Praeripere, et reducem plausu domus excipit omnis.
Iccirco neque colloquiis muliebribus Heros
Abstinuit, nuperque legens Samaritidos orae
Rura sub antiquis Sicharaeae moenibus urbis,
Viderat ad fontem venientem ut forte puellam,
Imploravit aquam supplex, putealiaque hausit
Munera, qui pelago, qui fluminibusque sonoris
Imperat, et vastum largis rigat imbribus orbem.
Cujus ad imperium populis sitientibus olim
Delicuit rupes, atque undis plurima fluxit.

Secreti nos interea mirarier omnes :
Ipse sed admonitam , atque ultro commissa fatentem
In lucem e tenebris , altaque e nocte vocabat.
Saepe illi pueros, aevo et florente puellas
Flore comam presso , et molli fronde revinctos
Summisere piae, metnnnt dum cuncta , parentes;
Quo teneris animis pulchrae virtutis amorem
Insereret , stimulisque rude s impleret honestis.
Impubem turbam affatus placido ore monebat ,
Lustrabatque manu , ne carmina dira nocerent,
Neve ulla infernis premeret vis edita ab oris.
Quin etiam elatos animo super omnia acerbis
Urgebat dictis , rebusque exempla reliquit.
Mecum olim socii , absentem dum quaerimus illum
Tendebant , fessique via consedimus omnes
Speluncae ante fores , densis quam plurima opacat
Frondibus , et flexu ramorum protegit ulmus.
Multum hic inter nos quaerentes vana moramur ,
Quis nostrûm foret e numero praestantior omni,
Dilectusve ipsi magis , acceptusve magistro .
(Mira loquar) nos ut primum ipse in limine vidit,
Haesit acerba tuens , iterumque , iterumque rogavit,
Quis fermo foret , aut quaenam certamina nobis.
Nos contra taciti nihil hiscere , dum piget omnes
Verborum memores, fuerant quae plurima vana.
Tum subito ostendens puerum , cui mollibus annis
Laudis adhuc erat , et tumidi mens nescia flatus,
Nulli fas , inquit, superûm aspirare beatis
Conciliis , si non fastus dediscat inanes ,
Et penitus famae exuerit contemtor amorem ;

Ceu puer hic nullam suspirat pectore laudem.
Non aliter caelum pateat. prius aequore salso
Esse queant nubes, aut pisces vivere in arvis,
Arboris aut stirpes frondescere in aetheris oris.
Horret adhuc animus, mihi quum, fratrique poposcit
Illum praecipuos frustra pia mater honores;
Scilitet aethera superi genitoris ut aula
Caelicolûm in medio celsa quum sede sederet
Subnixus, propior nostrûm resideret uterque
Dextram alter juxta amplexus, laevae alter inhaerens.
Extemplo gravis ille, obtutuque asper acerbo
Non matrem (quid enim mater pietate merebat?)
Sed nos, qui vano ignaram summisimus astu,
Corripuit meritos verbis haud mollibus urgens:
Usque DEUM premere elatos, longeque superbos
Averti, quos famae agitat, laudumque cupido.
Ipse ideo haud impar genitori quum sit, et illa
Quae pater, aeque eadem possit, tamen ora canentum
Saepe sibi laudes genitorem vertit in ipsum,
Nil se audere hominem supra confessus, ab alto
Ni pater omnipotens vires aspiret olympo.
Iccirco gavibu morbis quemcumque levasset,
Plerumque edixit, ne factum proderet usquam.
Quove suas tegeret vires, quum tabida posset
Ulcera corporibus solo depellere nutu,
Aegros saepe tamen medicas legabat ad undas,
Ut vitium exuerent omne auxiliaris aquae vi.
Quid referam, quot eum populi, quot moenibus urbe
Optavere sibi, et voluere imponere regem
Mittentes trabeam, sceptrumque, sacramque tiaram?

Ipsi etiam comites hortatu instare frequentes,
Armatus Syriae regnandam invaderet oram,
Mox fore continuo, ut sua sub juga mitteret armis,
Quodcumque oceanus terrarum anfractibus ambit,
Immensumque novis frenaret legibus orbem.
Quum vero hortantes urgerent, protinus ipse
Occuluit se se, montesque aufugit in altos.
Immanes tamen invidia, et crudelibus isti
Insurgunt odiis, poenasque uno ore reposcunt,
Uniusque petunt caput omnes. scis quibus illum
Huc furiis traxere, quibus clamoribus omnem
Implerunt trepidi captam velut hostibus urbem.
Ipse patris mandata obiens tulit omnia certus
Digna, indigna pati, nam se quaerentibus ultro
Obtulit, et noctis quum munere posset opacae
Defendi, his se manifestum prodidit ipse,
Vidi illos tamen ad capti procumbere vocem
Attonitos, terramque gravi consternere casu.
Nec vero sacris, aut templo demit honorem,
Nec gentis leges, veterumve edicta refigit,
Quamvis visceribus monet, et lustralibus extis
Parcendum posthac, nec jam ultra caede litandum,
Verum alios longe ritus, moresque sacrorum
Indicat obscura verborum ambage latere,
Legiferique aperit voces, animumque magistri.
Quodque magis mirere, sciunt, et scire fatentur
Aereas vatem venturum lucis ad auras,
Unus qui nobis caeli invia claustra recludat,
E tenebrisque pios vehat alta ad sidera manes,

Id patribus promissum, omnes id volvere vates,
Hunc animis certi exspectant. miseri quibus atris
Non datur in tenebris praesentem agnoscere lucem,
Et mediis largi sitiunt in fluminis undis!
Nam quem non moveant, nisi prorsum aversa voluntas,
Tanta viri virtus, tot facta ingentia, talis
Oris honos? ipse ut vidique, hausique loquentem,
Et dulcem toto jactantem corpore amorem,
Fortunas, patriam, genitricem, cuncta reliqui.
Id socii fecere. neque hunc me deinde secutum
Poenituit. verum quantum ingens saepe favilla
Surgit ab exigua, semperque fit acrior ignis,
Hujus amor tantum visus mihi crescere in horas,
Et mage cor dulci semper flammescere cura.
Quique adiere semel, validis compagibus haerent.
Nec nos aut donis, aut verbis fallere crede
Pollicitis blandis illectos. omnia nobis
Aspera promittit, cunctos diversa manere
Scilicet exsilia extorres, passimque vagantes.
Promissis nec vana fides. adeo usque malorum
Pullulat ex alia, atque alia densissima silva.
Unius ferro tantum caput excipit. unum
(Quisquis is est) placida clausurum lumina morte.
Ast alios caedes omnes instare cruentas.
Nostra jubet nos interea contemnere, opesque
Partiri, atque inopi miserorum impendere turbae,
Quos circumveniunt morbique, algorque, famesque;
Pauperiemque pati, rebusque assuescere egenis.
Multi nos ideo viderunt saepe per agros

Aut silice in nuda projectos ducere somnos,
Aut gravidas fessos rerum decerpere aristas,
Indomitisque famem solari frugibus, undamque
Alta haurire cavis pronos ad flumina palmis,
Aut siquos usquam tellus dabat arida fontes.
Non mihi perpetuam si centum pectore aheno
Sufficiant vocem linguae, percurrere possem,
Quantas quoque modo aerumnas, quantosque labores
Hoc ducente animis durantes hausimus aequis.
Nam licet interdum penuria adaxit edenti
Exhaustos, rerumque inopes, quas flagitat usus,
Regum opibus tamen usque animos aequavimus altos,
Et mens in parvis aderat ditissima cuique.
Nec minus ingentem huc comitum adventare novorum
Cernere semper erat numerum, matresque, virosque,
Omnibus idem animus quibus, et mens certa sequendi.
Haud secus ac bellum sicui rex maximus urbi
Indixit, jamque arma ciet, jamque agmina cogit,
Cladem orae, exitiumque ferens, populisque ruinas,
Non tantum jurata manus, lectaeque cohortes
Incedunt: sed praeterea quos dirus habendi
Duxit amor varia cupidos ditescere praeda,
Agglomerant multi, atque injussi castra sequuntur.
Non sat erant lataeque viae, campique patentes
Tot populis, iret quaecumque, sequentibus ultro.
Saepe Heros sese ingenti subducere turbae,
Et montes petere, et desertos quaerere saltus.
Atque equidem memini, quum propter stagna profectus
Ferret iter, passimque manus praetexeret ingens

Litora , et urgeret supra densissima morem ,
Proripuit se se, ac cymbam , quae forte parata ,
Insiliit , subitoque jubens praecidere funem,
Teli intra jactum, liquidum processit in aequor.
Constitit hinc, terramque aspectans, plenaque circum
Litora , divinis affari vocibus orsus ,
Justitiaeque aperire viam , et vestigia recti.
Hic illic stabant arrectis auribus omnes
Interclusi undis , inhiabantque agmine longo
Attoniti, miraque animos dulcedine capti.
Ipse loquebatur , circum sedata silebant
Aequora, ubique modo spirantibus incita flabris,
Frondiferaeque domus avium sine murmure circum
Stabant immotae procurvo in litore silvae.
Sed non interea longaevae parcere matres
Vocibus. illum omnes mirari insueta loquentem ,
Felicemque uteri matrem , felicia matris
Ubera clamabant, quae talem enixa tulisset ,
Et teneris immulsisset plena ubera labris.
Namque docebat humi foede, in tenebrisque volutas
Ad caelum mortale genus sustollere mentes ,
Et lucem aspicere , et vanis desuescere curis.
Tum pacem hortari , placidam super omnia mites
Pacem optate, viri , tumidosque remittite flatus ,
Demissique animis nil vanae laudis egentes ,
Mortales contemnite opes ; contemnite honores,
Et duris vitam assueti parvoque beati
Pauperiem tolerate. brevis quaecumqne voluptas
Ista adeo , atque diu nihil est mortalibus aegris.

Vobis haud propriae hic sedes, concessaque longum
Regna: manent meliora, graves ubi solverit artus
Mors anima, vos stelligera pater optimus aula
Protinus excipiet laetos melioribus oris,
Pax ubi tranquilla, et cunctarum opulentia rerum,
Et secura quies, numquam peritura voluptas.
Et dubitet tanta quisquam mercede laborem
Ferre brevem, terrisque sequi me sponte relictis?
Ad veras emergere opes, emergere honores
Tendite, quos nulli casus, nulla auferat aetas.
Este pii. inter vos mentem exercete benignam,
Inque vicem placati animis miserescite vestri.
Tum longe prohibete iras, odiisque ferendo
Parcite, rumoresque vagos contemnite vulgi.
Nulli fas ideo accepto pro vulnere vulnus
Reddere. praestiterit vero pulsantibus ultro
Se se offerre, genisque ictum exspectare secundum.
Vana alii certent armis pro laude, nocensque
Ferrum acuant, pulchramque petant per vulnera mor-(tem.
At tu mortales nullo discrimine amare
Disce omnes, pacemque inglorius hostibus opta,
Nec tibi ventosae sint tanti murmura famae.
Omnibus in primis sit mens interrita laeti,
Nullaque vos animis duros vis avocet aequo.
Terrenos artus homines, moribundaque membra
Interdum exstinxisse queant, et perdere ferro.
Tuta anima ipsa manet durae haud obnoxia morti.
Et vos omnipotens caelo pater aspicit alto,
Avertitque malis, cujus sine Numine vestrum

Haud hominum quisqnam valeat divellere crinem.
Summissos vos hunc unum fas usque vereri;
Huic o rite preces, huic digna piacula ferte,
Cui mare, cui tellus, campisque patentibus aer
Obsequitur, nitidique tremit plaga lucida caeli.
Huic procumbite humi, prostrati huic pandite vota.
Vos siquidem aeternis etiam post funera poenis
Ipse potest sontes sub tetro urgere barathro.
Nec timor admissos cuiquam sit adire leones,
Seclaque pictarum saevissima pantherarum.
Ite mei objectu protecti nominis ite
Adversum intrepidi. mansuescent protinus ursi,
Vestraque parcentes allambent vulnera lingua.
Quin humiles victus animis secludite curas.
Observate genus pecudum, genus altivolantum;
Nullae illis artes, nulla illis cura futuri.
Non tamen aut tegimen, victus aut copia desit.
Omnia dives alit rerum sator, omnia curat.
Ille etiam injusso tellurem gramine vestit,
Floribus appingens sata versicoloribus arva,
Arboribusque comas, atque umbras montibus addit.
Fraudes, insidiaeque absint, ac foeda libido:
Neve modum supra mensis gaudete paratis;
Desidiasque animis, atque otia pellite vestris.
Nec vetitos thalamos, inconcessumque cubile
Affectate, sitisque alieni desinat auri.
Quisque suis opibus contenti vivite, et ultro
Spes interdictas, et inania ponite vota.
Neve autem scelerum facies nunc persequar omnes,

Quid dicam; quibus est cordi fraus, atque libido
Dira juvat, ficto simulant tamen ore latentes
Virtutem, subeuntque dolis, et crimina obumbrant?
Ne jubeo, ne talem animis assuescite pestem.
Nil adeo latet, ipsa dies quin detegat ultro.
Praeterea cohibete oculos: ne quaerite vestris
Vulnera sponte animis. fandi hinc compescite amorem:
Saepe olim incautos non lingua coercita mersit.
Discite jamque ideo posthac haud falsa profari,
Jamque novos purgati animis inducite mores.
Siqua tamen veteris culpae vestigia restant,
Diluite, et sacris contagia vincite lymphis.
Ipse ego fons veluti liquidam purissimus undam
Sufficiam. properate ad aquas. haurite liquentem,
Matres, atque viri sitientes protinus amnem.
Ferte pedem huc omnes. nec opus potantibus auro,
Argentove. mei fontis patet omnibus unda.
Sic leti vitate vias, ita sidera aditur,
Sidereasque domos, mutari nescia regna.
Haec mihi praedixit genitor, quae voce monerem
Veridica. sunt fonte mihi verba omnia ab illo.
Talia dicta dabat: caeli super omnia regem
Placandum non visceribus, non sanguine caeso,
Sed votis, precibusque jubens exposcere pacem.
Et modus orandi quisnam foret, ipse canebat:
Omnipotens genitor, sedes cui lucidus aether,
Sic nomen, laudesque tuae celebrentur ubique,
Et promissa orbi incipiant procedere lustra,
Quum tua non minus in terris gens jussa facessat

Mortalis, quam caelicolae tibi in aethere parent.
Nos divina hodie caelo dape ●ffice ab alto.
Parce dehinc bonus, ut nostris ignoscimus ipsi
Hostibus, ac nullis adversis objice inermes
Tentando: prohibe a nobis sed cuncta pericla.
Addidit et ventura canens, fore, cum vagus olim
Sol claram speciem concreto lumine tectus
Exuat, et subito stellanti nocte peremta
Sufficiat nullam Luna orbi argentea lucem,
Sanguineis faciem maculis perfusa nigrantem:
Praecipitentque polo passim turbata labanti
Sidera, quae lapsu certo, spatiove feruntur.
Visque ea, quae caeli irrequietos conciet orbes,
Desinat, incerto rapiantur ut omnia motu,
Atque prope avulso absiliat de cardine mundus;
Dum terras veluti rapidum per inania fulmen,
Ipse iterum petat, et multis cum millibus idem
Adveniens hominum vitas, et crimina quaerat.
Ut res promisso simul ac succenderit igni
Flammarum totum tempestas sparsa per orbem,
Continuo tellure nova, caeloque recenti
Defunctas animas vita in sua corpora rursus
Evocet ad blandum lumen, populosque sepulcris
Eliciat, secumque pios educat ad astra,
Quos pater a prima praevidit origine rerum
Mente suos fore, et aethereo transcripsit olympo.
Ibunt aligeri juvenes, caelumque profundum
Horrifico sonitu implebunt, atque aere recurvo
Quatuor a ventis excibunt undique gentes.

Judicis ad solium properabitur aethere toto .
Ipse alte effultus , montisque in vertice summo
Arbiter effulgens circumferet ora tremenda ,
Secernetque pios, dextraque in parte locabit .
Laeva autem coget sontes , quae plurima turba.
Qualis post hyemem exactam , quum gramine molli
Pascua laeta vocant stabulis armenta reclusis ,
Ipse greges pastor nitidos missurus in agros
Sortitur. placidas primo legit ille bidentes
Dinumerans , olidasque jubet procul esse capellas.
Cernere erit liquidas longe fulgere per auras
Corpora clara hominum, quibus atrae obnoxia morti
Abluet omnipotens pater , aeternumque manebunt
Amplius haud rerum subjecti casibus ullis .
Nemo illam ante diem speret cum corpore sedes
Aetheris , exceptis paucis , quos ipse sepulcro
Exsurgens secum superis DEUS invehet oris.
Solae animae interea tali statione fruentur .
Contra autem sontes tenebris , ac nocte prementur
Aeterna , et meritas pendent per secula poenas .
Omnia quae sera nuper mihi nocte canebat,
Quum caput , ipsius in gremio moerore gravatum
Una eadem accumbens sponda , admotusque loquenti
Saepe reclinarem , moesti solamen amoris .
Quid repetam , quae saepe vagi Jordanis ad undas
Ediderit ? quae Judaeae sub montibus altis ,
Nunc caecis vera involvens ambagibus ultro ,
Nunc manifesta palam claro sermone loquutus ,
Dum populi circunsistunt , stipantque frequentes ?

Nunc se principium rerum, finemque canebat,
Nunc veri fontem, atque hominum lucemque, viamque
Nos fortunatam prognatam hoc tempore prolem,
Nos felix tellus, nos secula laeta tulere.
Nobis divinam vocem, divina loquentis
Verba haurire DEI propius saepe obtigit unis.
Scilicet hunc lustris veniet labentibus aetas,
Quum seri optabunt eadem vidisse nepotes.
Talia Joannes, cunctis mirantibus, ore
Perstabat memorans, quum protinus ecce tumultu
Ingenti Solymûm irrumpit manus impia, et urbis
Rectorem appellant, poenasque uno ore reposcunt.
Diffugiunt ambo, et magnam stat adire parentem,
Ignaramque diu tantarum fallere rerum.

M. HIERONYMI VIDAE
CREMONENSIS
CAN. REG. LATERAN.
EPISC. ALBÆ POMPEJÆ
CHRISTIADOS

LIBER V.

INsonti vero Romanus parcere capto
Toto corde petens, huc mentem dividit, atque huc.
Fama viri, virtusque animo, egregiique recursat
Oris honos, nec jam obscurum genus esse deorum.
Omnia respondent auditis. denique ad ipsos
Conversus Solymos fremitu tectum omne replentes
Ite, ait, et posito mox huc certamine adeste.
Sit qui pro cunctis numero delectus ab omni
Fando aliquis doceat, quo tandem is crimine morte
Mulctandus, quod tantum obstet scelus, ordine pandat,
Insonti. simul haec, simul illi abiere frementes
CHRISTO animis certi numquam desistere vivo.
Parte alia, regem qui foede prodidit hosti,
Mutatus scelus agnoscit perjurus Judas.
Ah miser, infectum quam vellet posse reverti!
Nulla quies animo. saevire in pectore dirae
Ultrices, caecasque ob noxam sumere poenas.
Nec capit insanos curarum pectore fluctus.
Hinc secum aera manu sceleris caussam attulit amens,
Quae Solymi magno dederant in munere pacta,
Atque sacerdotum sacrata ad limina venit
Vociferans: Vestrum hoc argentum, haec munera vestra:

Accipite. en scelerum pretium exitiale repono.
Heu heu quid demens volui mihi? quo scelus ingens
Inductus pretio admisi? vera DEI ille
Progenies, verusque DEUS : nunc denique ceruo,
Discussaeque abeunt tenebrae, et mihi reddita mens est.
Sic fatus, simul argentum conjecit in ipsos.
Olli autem flentem risere, ac sera videntem.
Infelix abit. hinc amens, caecusque furore
Multa putat: curae ingeminant, saevitque sub imo
Corde dolor, caelique piget convexa tueri.
Tum secum, huc illuc flammantia lumina torquens,
Hem quid agam infelix? quae nam quae secula porro
Sera adeo tantum scelus umquam oblita silebunt?
Accedam ne iterum supplex, crimenque fatebor,
Atque ausim veniam sceleri sperare nefando?
Quo vero aspiciam vultu, quove alloquar ore
Quem semel indignum decepimus, inque merentem?
Hinc igitur longe fugiam, quantum ire licebit,
Ignotusque aliis agitabo in finibus aevum?
Hinc me praecipites, me me hinc auferte, procellae,
Quo fugit usque dies a nobis luce peracta.
At quis erit tutus tandem locus? omnia praesens
Aspicit, ac terras DEUS undique fulmine terret.
Et me conscia mens, atque addita cura sequetur,
Sive iter arripiam pedibus, seu puppe per undas.
Quos? quibus? at moror, et ludunt insomnia mentem.
Vos precor o mihi vos magnae nunc hiscite terrae.
Quid dubito? nunc te tangunt scelera impia, Juda
Infelix. tunc debueras, tunc ista decebant,
Quum revocare pedem, quum fas occurrere pesti.
Nunc morere, atque nefas tu tantum ulciscere dextra

Sponte tua, lucemque volens, homiuesque relinque.
Talia jactabat certus jam abrumpere vitam
Invisam, et saevum leto finire dolorem,
Curarum hanc unam metam ratus, atque laborum.
Fluctuat, atque sibi semper tellure videtur
Absumi, aut rapido de caelo afflarier igni.
Usqueadeo ante oculos capti obversatur imago.
Pallor in ore, acies circumlita sanguine, et artus
Algentes tremit, instantis vestigia leti,
Et nox multa cava faciem circumvolat umbra.
Omnia nigrescunt tenebris caliginis atrae.
Demens, qui potius veniam sperare fatendo
Non ausus; neque enim precibus non flectitur ullis
Rex superûm, et justae bonus obliviscitur irae.
Ergo ille inceptis perstans, et sedibus haerens
Isdem abiit, silvaeque tremens successit opacae,
Regia quae propter frondebat plurima tecta.
Atque ibi dum trepidat, qua tandem morte quiescat
Incertus, latebras ne animae scrutetur acuto
Fortiter, et pectus procumbens induat ense,
An se praecipiti jaciat de culmine saltu;
Ipsae, quae attonitum, mortisque cupidine captum
Ducebant semper, furiae, infensaeque praeibant,
Informem prona nectentes arbore nodum
Ostendere viam. collo namque inde pependit,
Ut meritus, laqueoque infami extrema sequutus
Spiramenta animae eliso gutture rupit,
Et totos subito pendens extabuit artus.
Nondum picta novo caeli plaga mane rubebat,
Jamque sacerdotes concursu cuncta replentes

Vestibulum juxta astabant, longisque fremebant
Porticibus. nempe antiquo de more licebat
Nulli luce sacra pollutum insistere limen.
Tandem Romulides, juvenum stipante caterva,
Fascibus egreditur patriis, ostroque superbus,
Et solio ante fores sedit sublimis eburno.
Consedere patres pariter juxta ordine et ipsi,
Atque diu siluere. orsus dux denique fatur;
Dicite, quo tandem demitti crimine morti
Poscitis egregium juvenem. quaesivimus ipsi
Et genus, et vitam. nil dignum morte repertum.
Sed potius factis fama illum ingentibus effert.
Ut propius vinctum vidi, audivique loquentem,
Ut stupui! ut visus mihi nil mortale sonare
Cuncta DEO similis vultum, vocemque, oculosque!
Aut certe DEUS ille, DEI aut certissima proles.
Cedite. ne regem vestrum ignorate volentes.
His dictis cunctis penitus dolor ossibus arsit
Ingens. infremuere omnes, gemitumque dedere.
Tum senior surgit fandi doctissimus Annas
In medio, et dictis exorsus talibus infit.
Si tibi non aliis per se manifesta pateret
Res signis, Romane, vel hinc dignoscere promtum
Cuique foret, teque in primis, dux, multa moveri
Convenit, huc quum tot collectos undique cives
Convenisse vides unius crimina contra.
Hic auctor fandi multos sermone fefellit:
Et facie (ne cede dolis) mentitur honesta
Virtutem: scelerum tegit alto in pectore amorem.
Nonne vides, haec religio quo se nova vertat,

Orgia quo ,coetusque, et nocturni comitatus?
Seditione poteus J udaeas suscitat urbes
Ausus se passim terrarum dicere regem,
Progeniemque patris summi, cui sidera parent.
Atque ideo veluti DEUS ultro crimima fassis
Dat veniam, poenaeque metum post funera solvit;
Quod scelus haud aliter poterit quam morte piare.
Sic veteres sanxere. sed et vetera ipse retractans
Jura, novas figit simulato Numine leges,
Instituitque novos ritus, nova sacra per urbes,
Quae servent seri ventura in secla nepotes.
Quin ipsas haud obscura, proh! voce minatur
Dejecturum aras, seque igni templa daturum
Templa olim impensis tantorum structa laborum.
Et jam jam volet ipsum etiam restinguere Solem,
Sideraque obsesso verbis deducere caelo.
Haud scelus ille tamen fallaci pectore quivit
Dissimulare diu. neque enim scelerata subire
Tecta horret, nec se vetitis conventibus aufert
Admonitus; sociique epulis capiuntur opimis.
Quin etiam, interdum siqua tota impius urbe
Inventus fama ante alios ob crimina notus,
Continuo paribus gaudens adit impiger illum:
Nec requies, donec sibi conciliarit amicum.
Tantus amor scelerum, tantum illi fallere cordi.
Tum festis, quum fas nihil exercere, diebus
Ipse tamen pellit morbos, aegrisque medetur.
Quid memorem, ut socii vetitis impune per aedes
Vescantur dapibus, Cereremque, et pocula tractent
Haud prius ablutis manibus sine more, sine ullis

Legibus immundi, contactuque omnia foedent?
Scilicet omnipotens placitos tot secula ritus
Retractet pater, et mentem sententia vertat.
Quae nova tempestas? ea, ne inconstantia caelo?
Dede neci, ne turicremas, quibus imminet, aras
Destruat, et posthac non ausit talia quisquam.
Dede neci. poenas sceleri impius hauriat aequas.
A sacris prohibe infandos altaribus ignes.
Dixerat; atque omnes eadem simul ore fremebant.
Romulus at dictis nequicquam flectitur ullis.
Nec nova primum audit nunc crimina. cuncta nefando
Scit fabricata odio, dum CHRISTI gloria, et ingens
Sacrilegos stimulis virtus exercet amaris.
Atque ait: haec coram fama est vos saepius illi
Objecisse, quibus semper sermone paratus
Restitit, et vera victor ratione refellit.
Nec se progeniem superi negat ipse parentis;
Quem vos promissum caelo divinitus olim
Venturum tandem auxilio mortalibus aegris
Non latet, ut veteris genitoris molliat iras
Concilians generi vestro, culpamque parentum
Ipse sua virtute luat. sic ferre priorum
Accepi monimenta, patres id prodere vestros:
Et rebus probat ipse. adeo circum oppida lustrans
Arrexit totam monstris ingentibus oram,
Quae non ullae artes hominum, non ulla potest vis.
Quin etiam in lucem quosdam revocavit ab umbris,
Queis penitus jam mors totos immissa per artus.
Solverat haerentes animae de corpore nexus.
Quare agite o odiis, miseri, desuescite iniquis.

Ne frustra pugnate; DEUM sed discite vestrum.
Dixerat. at magis, atque magis violentia gliscit
Omnibus. ingenti clamore insistere, et una
Infreni saevire, humerisque abscindere amictum,
Nec secus increvere animis ardentibus irae,
Quam quum Athesimve, Padumve undis laeta arva paran-
Diluere, agricolae subiti compescere tendunt (tem
Aggeris objectu, praeceps magis aestuat amnis
Insultans, victorque altas ruit agmine moles.
Forte autem rex, et soboles hoc tempore regum
Herodes studio sacrorum advenerat urbem,
Munere Romulidum, pars huic amissa paterni
Reddita erat regni, Galilaeaeque oppida habebat.
Quem postquam accepit rector Romanus adesse,
Solveret ingrato quo se se munere tandem,
Transmisit Galilaeum illi vinctum Galilaeo,
Atque ipsum jussit, vitamque, et crimina, siqua,
Quaerere, pro meritisque viro decernere poenas.
Tum vero audito CHRISTI rex nomine laetus
Duci intro jubet, ingenti correptus amore
Compellare virum, ac propius vera ora tueri.
Quem dehinc aggreditur vario sermone: sed ille
Nil contra, atque oculos nusquam avertebat olympo.
Ergo illum nil supra hominem miratus, et ultro
Irridens, iterum jubet ad praetoria duci,
Et rursum haud laeto Romano redditur insons.
Hic me deficiunt animi, mens labitur aegra.
Horresco meminisse, DEI quae vera propago
Pertulerit mala factus homo DEUS, auctor olympi,
Quem mare, quem tellus, vacuique patentia tractus

Atria, nec capit immensi plaga lucida caeli.
Aura, tuo, omnipotens, vires mihi reffice lapsu
Aura polo demissa, tuo hic me Numine firma.
Haec animi victus quoties evolvere tento,
Omnia me circum nigrescunt : pallida cerno
Astra, caputque atra roseum ferrugine Solem
Occulere, et moestum in lacrimas se solvere caelum.
Tanta ne te pietas miserantem incommoda nostra,
Tantus adegit amor, caeli o lux clara sereni,
Vera DEI ut soboles, verus DEUS aethere missus
Tam gravia haec velles, perpessuque aspera ferre,
Divinumque caput terrena mole gravatus
Subjiceres tot sponte malis? haec praemia ferres,
Nostra tua bonus ut deleres crimina morte?
Nos dulces vetita decerpsimus arbore foetus,
Tu trunco infando pendens crudele luisti
Supplicium, o nimium nostros miserate labores.
Tu, quamvis DEUS, atque DEI indubitata propago,
Heu nunc haec hominum, nunc cogeris illa subire
Arbitria in vinclis, et judicis ora vereri,
Qui toti advenies olim datus arbiter orbi.
Pontius ut vinctum sua rursum ad limina reddi
Conspicit, arbitrio nec se subducere tristi
Posse videt, saevis curarum tunditur undis,
Jamque his, jamque illis iterumque, iterumque retentat
Crudeles animos, et parcere nescia corda
Irritus, ac studio frustra adversatur inani.
Quam magis ille animis tendit sermone mederi
Nunc supplex, placidusque, minis nunc asper acerbis,
Tam magis accensis crudescunt cordibus irae.

Tandem ait: Haec redeunt (vestrorum antiqua parentum
Vana superstitio) certis quum sacra diebus,
Unum ego de multis inclusis carcere suevi
Reddere, et ex arctis impune emittere vinclis.
Hunc igitur vobis ipsum solvi ne jubetis
Insontem ? nam quem potius dimittere possim?
Et jam poenarum satis, ac feritatis abunde est,
Aut solvo, aut porro vos hinc abducite, et atrae,
Ut libet, immeritum sine me demittite morti.
Non tulit, et medium sermonem abrupit acerbans
Crimina falsa cohors, et poenas ingravat ore.
Forte illis Barabas populo, patribusque diebus
Invisus, quo non scelere usquam immanior alter,
Jamdudum in vinclis poenam exspectabat acerbam.
Nulla fugae spes prorsus, ei via nulla salutis.
Huic igitur praeses vellent ne, an parcere CHRISTO
Scitatur, sperans ita tandem evadere posse.
Illi autem victique odiis, caecique furore
Exsolvi Barabam poscunt, veniamque precantur
Uni omnes, CHRISTUMque absumi funere tendunt,
Atque obstant summa studiis rectoris opum vi.
Ille autem loris caedi, virgisque salignis
Divinum mandat (visu lacrimabile) corpus.
Fors, ait, innocui potero hac extinxe cruoris
Arte sitim. sic immitis miserebitur hostis,
Et lacerum totos cernentes comminus artus
Ipsi ultro satiati animos, a morte reducent.
Jam largo undabat foedatum sanguine corpus,
Perfusique artus tabo, liventia colla
Collaque, brachiaque, et detectae verbere costae;

Atque ejectabat crassum roseo ore cruorem.
Talem in conspectu populi statuere, cruentos
Nudum humeros, pectusque, ambasque a poplite plantas;
Nam medium texto velabat carbasus albo.
Palluit aspectu caelum, conterrita fugit
Cornibus obtusis sub terram argentea Luna,
Nimbosoque diu latitans evanuit ore:
Et pariter visa astra polo cecidisse sereno.
Non tamen hostiles explevit sanguine poenas.
Sed magis, atque magis crudescunt corda precando,
Quae non ullae artes, quae vis non mitigat ulla.
Immerito letum intendunt, extremaque poscunt
Supplicia infensi. resonant clamoribus alta
Atria. certatim se cuncti hortantur in iras.
Eumenides, missique inferna e nocte ministri
Tartarei, tenues animae, sine corpore vitae
Circumeunt, stimulosque acuunt ardentibus acres,
Et lucem eripiunt miseris, agitantque furentes.
Romanum interea monet ipsa exterrita visis
Per somnum conjux, juvenis ne sanguine sese
Polluat, abstineat capto: portenta minari
Magna DEUM in somnis. is erat is candidus ille
Agnus, ait (numquam ludunt me somnia vana)
Quem circumfusique canes, sudibusque petebant
Pastorum globus omnis. eum mox omnia ademtum
Pascuaque, et notis flebant cum saltibus agri.
At pater altitonans manifesta percitus ira
Desuper auctores caedis saevibat in ipsos.
Turbatum extemplo visum ruere undique caelum,
Et campos late, ac silvas quatere horrida grando,

Tum subito audita ex alto, voxque acta per auras.
Parce DEO Romaue, hominum compesce furorem.
Credo equidem huuc (uon te fallit) genus esse deorum.
Parce manus scelerare, pio, vir, parce cruori.
Ipsi haec caelicolae placidi portenta refutent,
Jndaeosque petant solos, gencrique minentur.
Talibus auditis Solymos animo acrior urget
Romulides, certus vesano obstare furori.
Jamque minis agit, et dictis haud amplius arcet
Mollibus insanos, et nou toleranda frementes.
Jamque videbatur demtis dimittere vinclis
Velle virum, et tantis se tandem solvere curis.
Sensit atrox Erebo umbrarum regnator in imo
Aeternam servans memori sub pectore curam.
Ingemuit, vincique animo indignatus amaro est.
Protinus horriferum latebrosa ab sede Timorem
Evocat atrum, ingens, et ineluctabile monstrum.
Tristior haud ulla est umbrosis pestis in oris
Scilicet, atque hominum egregiis magis aemula coeptis.
Frigus ei comes, et dejecto Ignavia vultu.
Extemplo hanc supcras torpcntem ascendere ad auras
Imperat, intonsi qua molli vertice surgunt
Phoenicum montes, Solymorumque alta subire
Moenia, ut Ausonii flectat ducis aspera corda
Dejiciens, subigatque metu desistere coepto.
Jussa facit. sibi nigrantes accommodat alas
Nocturnarum avium, inque atros se colligit artus.
Jamque emensa viae tractus obscocna volucris
Purpurei crebra ante oculos se praesidis ecce
Fertque, refertque volans circum importuna, sonansque

Nunc pectus, nunc ora nigris everberat alis,
Immisitque gelu, et praecordia frigore vinxit.
Diriguit visu subito, atque exalbuit ille,
Surrectaeque comae steterunt, gelidusque per ossa
Horror iit. genua aegra labant. vox faucibus haesit.
Quem simul ac cives sensere insueta timentem,
Pallentemque genas, et toto corpore versum,
His subito arrepto clamantes tempore dictis
Aggressi: iste ausus vulgo se fingere regem.
Aspirat sceptris, regisque affectat honores.
Quem si forte neci mavis subducere, nec te
Crimina tanta movent, Judaeas protinus urbes
Seditione potens Romanis legibus, omnemque
Artibus avertet Syriam ditione Quiritum.
Res igitur tibi si curae Romana, decusque
Caesaris, hanc superis pestem citus aufer ab oris,
Hauriat ut meritas haud uno crimine poenas;
Ne gentem repant contagia dira per omnem.
Talia perstabant uno omnes ore frementes.
Dux vero expertus genus intractabile, regis
Palluit ad nomen (praecordia ad intima saevit
Subdita pestis enim) nec jam superantibus obstat
Amplius, et se se victus, cedensque remittit,
Haud ultra potis insano pugnare furori.
Ceu quum rostratae se se opposuere triremi
Protinus adversi mediis in fluctibus Euri,
Luctatur primum celsa de' puppe magister,
Hortaturque viros validis insurgere tonsis;
Demum ubi se niti contra intolerabile caelum
Incassum videt, ac ventos superare furentes,

Vertit iter, quocumque vocat fortuna per aequor
Multivium, atque auris parens subremigat aeger.
Haud tamen abstinuit verbis, vocive pepercit.
Verum, Vincor, ait; nec habet vestra ira regressum.
In me nulla mora est. moriatur crimine falso
Damnatus. vos triste manet, speroque propinquum
Supplicium. vos sacrilego, serique nepotes,
O miseri, meritas pendetis sanguine poenas.
Sic effatus, aquam plena jubet ocius urna
Afferri, abstergensque manus haec addidit ore:
Ut nunc his manibus maculae absunt, sic mihi nullum
Hac in caede nefas, meque omni crimine solvo.
Dixit, et exsurgens solio intra tecta recessit.
Illi autem: DEUS haec nobis, gnatisque reservet,
Instauretque graves poenas, quascumque meremur.
Haec dum porticibus populo spectante geruntur
Vestibulum ante ipsum, famuli ducis aedibus intus,
Armati illudunt capto, irridentque silentem:
Quodque illum populi regem optavere per urbes,
Purpureis ornant tunicis, ostroque rubenti,
Atque alte effultum sublimi sede locarunt.
Pro capitis crinali auro, regumque corona
Sentibus obnubunt flaventia tempora acutis.
Pro sceptro datur insigni fluvialis arundo.
Tum populo laeti portis bipatentibus omni
Ostendunt plausu magno, regemque salutant.
Haud aliter ludo pueri quum ex omnibus unum
Delegere ducem, sociis qui sponte subactis
Imperitet, laeto cuncti stant agmine circum
Condensi, assurguntque omnes, regisque superbi

Jussa obeunt ludicra : ingens it ad aethera clamor.
Tali intus famuli indulgent manus effera ludo.
Dehinc juveni vestis obtentu lumina inumbrant,
Divinumque caput palmis, et arundine pulsant.
Hic digitis vellit concretam sanguine barbam,
Ille oculos in sidereos spuit improbus ore
Immundo, et pulchrum deformat pulvere corpus.
Nec mora, nec requies, versantque, agitantque feren-
Omnia, nec verbis ullis indigna querentem, (tem
Nec dare permittunt jam lumina fessa sopori.
O dolor! heu species inhonesta, indignaque visu!
Non silvis avibus frondes, non montibus antra
Quadrupedum generi desunt, ubi condere sese
In noctem, atque suos possint educere foetus.
At rerum auctori, caeli cui regia servit,
Omnibus in terris desit locus, omnibus oris,
Quo caput acclinet, fessusque in morte quiescat,
Tum vero Solymi victores cuncta parare
Supplicia, atque omnes poenarum exquirere formas,
Perferat ut saevos crudeli morte dolores.
Jamque illum erecto properant distendere ligno
Affixum, et lenta paullatim perdere morte.
Nec mora, diffindunt malos. sonat acta securis,
Altaque quadrifidis fabricatur roboribus Crux,
Tormenti genus. hac olim scelera impia reges
Urgebant poena, sontesque hac morte necabant.
Difficiles miserorum obitus, longique dolores.
Tum neque honos erat, infami neque gloria trunco.
At nunc numen habet. sanctum, et venerabile lignum
Suppliciter cuncti colimus, sacrisque minores

Argento, atque auro contectum imponimus aris,
Et laetum ex illo memores celebramus honorem.
Illa etiam caelo fulgebit lampadis instar
Aethereae, et totum lustrabit lumine mundum,
Quum dabit exitio una dies animalia cuncta,
Interitumque feret rebus mortalibus ignis.
Vix terris lux alma aderat, quum jam undique tota
Urbe ruit studio visendi accita juventus,
Implenturque viae, concursuque omnia fervent.
Et jam purpnreos habitus insignia ludicra
Exutum, vinctumque manus clamore trahebant
Dirum ad supplicium magna sectante caterva.
Per medios longis raptatus funibus ibat
Semianimisque, artusque tremens, plagisque cruentus
Nocturnis, humeroque trabem duplicem ipse gerebat
Praecisis gravidam nodis, ac robore iniquo,
Qua super infando mortales linqueret auras
Supplicio, et duros finiret morte labores.
Armati circumsistunt, clypeataque juxta
Agmina densentur. collucent spicula longe,
Spiculaque, et rubris capitum cava tegmina cristis,
Aereaque alterno conspirant cornua cantu.
Pars pedes insequitur. pars se se lucidus altis
Fert in equis. resonant colles clamore propinqui.
Multi autem, quorum melior sententia, flebant.
Praecipue matresque piae, mitesque puellae
Cernentes nudis pedibus per scrupea saxa
Tendere, et offendi crebro ad salebrosa viarum,
Dum monte adverso protrudit robur iniquum.
Ad quas suspirans Heros sic ore loqnutus:

Ne vero, ne me, matres, indigna ferentem
Flete piae. vobis potius deflete propinquum
Exitium, et vestris hinc debita praemia natis.
Sic fatus, linquit non aequis passibus urbem.
Interea superûm rex tanto in cardine rerum
Verticis aetherei sublimem evasit ad arcem,
Mortalis nati laetum ut crudele videret.
Ipse sui spectator. eum gens incola caeli
Aligeri stipant cunei, et comitantur euntem.
Est templum gemmis interlucentibus auro
E solido factum sublimi in vertice olympi,
Tectum immane, ingens, superi penetrale parentis,
Sidera despiciens subterlabentia mundi.
In medio clivus duro ex adamante tumescit
Paullatim exacuens instar fastigia pinus.
Multiplices circum sedes, subterque, supraque
Dispositae gradibusque novem super aethera surgunt.
Conveniunt huc caelicolae, regemque canendo
Ingressi thiasis lustrant. se sedibus inde
Omnes composuere suis, tumulumque corusci
Ter late circum terna cinxere corona
Secreti ordinibus certis. neque enim omnibus aequa
Conditio, viresque pares, eademque potestas.
Verum, aliis alii ut praestant, ita rite locantur
Munere quisque suo contenti, ac sorte beati.
In medio pater omnipotens solio aureus alto
Sceptra tenet, lateque acie circum omnia lustrat
Totus collucens, totus circum igne corusco
Scintillans, radiisque procul vibrantibus ardens.
Mox autem infaustis Judaeae lumina tantum

Defixit terris, tristemque ante omnia collem
Spectabat, gens moesta simul spectabat olympi,
Collem infelicem, sacram egredientibus urbem
Qui prior occurrit humanis ossibus albus.
Auctores scelerum poenas ibi morte luebant
Informi. circum pendebant corpora passim
Arboribus truncis incocto lurida tabo.
Huc simul atque emensus iter miserabilis Heros
Pervenit, sensitque sibi crudele parari
Supplicium, atque trabem vidit jam stare nefandam,
Dejectos oculos porro huc jactabat, et illuc
Omnia collustrans, comitum si forte suorum,
Siquem forte acies inimicas cerneret inter.
Fidum in conspectu nullum. videt agmina tantum
Saeva virûm: campique armis fulgentibus ardent.
Cari deseruere omnes diversa petentes,
Non aliter, quam quum caelo seu tactus ab alto
Pastor, sive ferae insidiis in valle peremtus,
Continuo sparguntur oves diversa per arva
Incustoditae, resonant balatibus agri.
Jamque trabem infandam scandens, pendensque per au-
Horruit, atque DEUM veluti se oblitus, acerbi (ras
Pertimuit dirum leti genus. aestuat intus,
Atque animum in curas labefactum dividit acres,
Tristia multa agitans animo: totosque per artus
Pallentes mixto fluit ater sanguine sudor,
Et patriam crebro reminiscitur aetheris aulam.
Tum caelum aspectans haec imo pectore fatur:
Heu quianam extremis, genitor, me, summe, periclis
Deseris? aut gnati quo jam tibi cura recessit?

Audiit has summus voces pater, audiit omnis
Caelestum chorus. ipse (alta secum omnia mente
Versabat genitor, nutu haud oblitus agi rem
Nempe suo) stetit immotus, sc seque repressit.
At circumfusos coetus gentem aetheris alti
Aligeram injussos potis est vis sistere nulla.
Omnibus exarsit subito dolor: omnibus ingens
Aestuat ira. volunt nato succurrere herili,
Et prohibere nefas, duroque resistere ferro.
Bella cient. arma ingeminant arma acrius omnes.
Hic puer haud volucri extremus de gente recurvo
Aere vocare acies quo non magis utilis alter,
Ascensu superat celeri ardua culmina praepes,
Tum super axe sedens, roseique in vertice caeli
Signa canit belli. latus dissultat olympus
Undique, et insolito tremuerunt sidera motu.
Audiit et sonitum, siquem procul orbe remoto,
Distinet incedens humili Luna humida gressu.
Audivere, quibus generis custodia nostri
In terris olim sorti data, vastaque tellus
Protinus ingenti tremuit concussa fragore.
Tum quos rex superûm varias legarat in oras,
Aereos relegunt tractus, mandataque linquunt
Imperfecta, fugaque poli super ardua tendunt.
Ac velut in pastus celsa quae sede columbae
Exierant varios, quum tempestate repente
Urgenti caeco misceri murmure caelum
Incipit, et nigrae cinxerunt aethera nubes,
Continuo linquunt arva undique, et ardua pennis
Tecta petunt, celeresque cavis se turribus abdunt.

Jam passim ingentis properatur vertice olympi,
Et toto ancipitis ferri caelo ingruit horror,
Aeratique sonant currus, gemitusque rotarum
Audiri; sonitusque armorum desuper ingens.
Tam vastos motus axis miratur uterque,
Miranturque ignes, caelique volubilis orbes,
Quum tenues animae, quum sint sine corpore vitae,
Sensibus a nostris quibus est natura remota.
Saepe autem, seu mortales mittuntur ad oras,
Sive opus in fratres olim capere arma rebelles,
Corporis afficti sibi quisque accommodat alas,
Aereosque artus, simulacrumque aptat habendo,
Spiritus ut queat humanos admittere visus.
Ergo illi rapido circumdant turbine densa
Corpora sub nostros etiam venientia sensus:
Circumdantque humeris desueta micantibus arma
Aetheris aerisono subito de poste refixa
Caelicolûm exuvias, belli monimenta nefandi,
Quod socios olim contra gessere furentes.
Hic bonus armatur jaculis, hastamque trabalem
Crispat agens, rapit ille faces, rapit ille sagittas,
Suspenditque humeris lunatum ardentibus arcum.
Atque alius palmas insertat caestibus ambas.
Pars tereti funda dextram implicat. omnibus ensis
Aureus in morem vagina pendet eburna.
Infrenant alii caeli per caerula currus.
Caetera pars pictis librare celerrima pennis
Corpora. non eadem vis omnibus ipsa volandi.
Mobilitate viget varia. pars remigat alis
Binis alternante humero: pars ordine ad auras

Tollant se triplici pennatis undique plantis,
Haud unam in faciem. sed nec color omnibus idem.
Namque hos punicea cernas effulgere pluma
Flammipedes, igni assimiles rutilantia terga:
Herbarum hos speciem, viridesque referre smaragdos.
Terga illis croceo lucent circumlita luto.
Centum aliis alii pinxere coloribus alas.
Qualis ubi, exactos post aestus arbore ab omni
Exornat pomis se versicoloribus annus,
Et caput Autumnus circunfert pulcher honestum.
Et jam pennipotens liquidis exercitus ibat
Tractibus, ac volucri cingebant agmine caelum,
Millia quot numquam nascentum ab origine rerum
Visa hominum in terris coiisse, ter agmina terna,
Terque duces terni. toto dux vertice supra est
Nuper Japygii Gargani e vertice vectus
Armipotens, veteris quem quondam gloria pugnae
Sublimem, longeque alios super extulit omnes.
In medio ibat ovans, galea, cristisque superbis
Aureus, et longe gemmis lucentibus ardens,
Nunc etiam spolia edomiti, fulvamque draconis
Pellem ostentabat spiris ingentibus, ipsumque
Innixus tergo, pedibusque, hastaque premebat.
Arma procul radiant. umbo vomit aureus ignes.
Stellantique procul micat ensis iaspide fulgens.
Ventum erat ad caeli portas. hinc omnibus irae
Incaluere magis, belli ut monimenta prioris
Sunt oculis oblata. vident nam turribus altis
Pendentes currus, suspensaque postibus aera,
Spiculaque, et clypeos victis de fratribus arma

Olim immane nefas caelo crudeliter orsis,
Dum frustra aspirant sceptris felicis olympi
Immemores, victique animis, et vana tumentes.
Quos ipsi contra steterant meliora sequuti,
Aetereque expulerant certamine debellatos.
Quam pugnam in foribus quondam caelarat ahenis
Artificum manus, atque operoso impresserat auro.
Cernere erat liquidas caeli pendere per auras
Hinc acies, atque hinc acies certamen adortas,
Nunc huc, nunc illuc ultro, citroque volare,
Aetheraque in medio venientibus obscurari
Missilibus. jam jam certari comminus armis,
Miscerique acies, et jam, queis spicula deerant,
Crinibus implicuere manus hostilibus uncas,
Suspensosque comis circum per inane rotabant,
Jamque hos paullatim concedere, desuper illos
Urgere aspicias, donec toto aethere versi,
Palantesque fugae simul hostes terga dedere
Praecipiti assimiles nimbo, atque procacibus Austris.
Nam pater omnipotens armatus fulmine dextram
Deturbabat agens, flammisque sequacibus arce
Siderea. excussos Erebi domus atra recepit.
Pugnae igitur superi admoniti, veterisque trophaei
Aetheris ardebant fractis erumpere portis.
Jamque adeo evâssent omnes, terrisque potiti
Sontem incendissent oram, jamque urbibus igni
Correptis, Judaea nocens, commissa luisses,
Ni pater altitonans stellanti nixus olympo
(Motus enim tanto subito flagrante tumultu)
Coepta redargueret, verbisque inhiberet acerbis

Bellum importunum cunctis haud mollia mandans.
Nam circumspiciens sibi centum astare ministras
Virgineas volucrum humana sub imagine formas
Hinc, atque hinc videt, et nutum observare paratas.
Quarum quae placido mitis Clementia vultu est,
Eligitur numero ex omni, cui talia mandet:
Vade, ait, et volucri per caelum labere curru.
Fratribus haec fer dicta tuis: non aetheris illis,
Non illis vasti commissas orbis habenas,
Ut ferro injussas meditantes edere pugnas
Omne ausint miscere meo sine Numine caelum,
Terramque, et tantos animis accendere motus.
Considant, positisque adsint huc ocius armis.
Dixerat. illa viam raptim secat alite curru,
Et patris ingentes passim denuntiat iras,
Ni redeant, positisque quiescant protinus armis.
Addunt se comites Pietas, Paxque aurea: it una
Spesque, Fidesque, piique parens placidissima Amoris.
Omnibus in manibus rami canentis olivae.
Quaque egere viam, videas procul ilicet arma
Projicere, et studiis cunctos mitescere versis.
Jamque in conspectu positis exercitus armis
Regis adest, dicto parentes, sede locarunt
Ordine se se, quisque sua, pariterque quierunt.
Hic tunc nimbipotens genitor circumtulit ora
Ter torquens illustre caput, ter cardine moto
Terribilem increpuit sonitum, dein farier infit:
Quae, superi, vetitum contra haec insania ferri?
Quo ruitis? quia ne auxilio subsistere nostro
Non queat ille, meae aut sint fractae denique vires?

Ne saevite animis, atque hanc deponite curam;
Quandoquidem haud fert haec nostro sine Numine na-
Scitis enim, ut moriens crimen commune refellat. (tus;
Sic generi humano clausum stat pandere olympum.
Illum ideo duros volui exercere labores,
Atque agere in terris extrema per omnia vitam
Finibus exactum cunctis, inopem, omnium egentem.
Jamque ad supremum ventum. manet exitus illum
Hic hodie gravis insontem irrevocabile letum;
Et morti caput ipse sua sponte obvius offert.
Nunc autem subito visu horruit, et timor illi
Confusam eripuit leti ipso in limine mentem.
Quippe, DEUM velut exutus, mortalis, inermis
Restitit, et telis mansit violabile corpus.
Nil aliter vis divinos valuisset in artus
Ulla hominum, et cunctis foret impenetrabilis armis.
Non adeo vires, non parva potentia nostra,
Ut nequeam, si versa retro sententia, natum
Eripere in medio versantem turbine leti.
Contra illum insurgant omnes, ab origine rerum
Quidquid ubique hominum natum, extinctumque per ae-
Non ita me experta est Babylon, ubi ad astra gi- (vum.
Tentavere vias educta turre sub auras. (gantes
Et poterant magnos manibus divellere montes.
Nunc etiam fumant praefractae fulmine turres..
Ut nimborum acies, tempestatumque quiescant,
Quae vastum rapiant convulsum a cardine mundum,
Ipse manu terras quaterem, caelum omne cierem
Diluvio cuncta involvens. me me ignibus atris
Nunc nunc accinctum, teloque tricuspide dextram

Armatum, mortale genus saevire videret,
Hunc difflare globum, haec passim metere agmina ferro.
At sinite, adveniet (neque enim mora longior) urbi
Tempus ei, frustra hunc quum magno optaverit emtum
Haud tetigisse, genus cui ducitur aethere ab alto.
Sic ait, et moto tremefecit vertice mundum,
Terrifico quatiens tonitru caelestia templa.
Continuo superûm furor acer, et ìra quievit.
Prosequitur tantum votis chorus omnis amicis,
Atque DEUM é summo taciti miserantur olympo.
Sicut, ubi inclusi septis vacuo aequore campi
Pro laude, ac decore accensi certamina miscent
Inter se aequatis juvenes duo comminus armis,
Hinc spectat procul, atque hinc circumfusa juventus:
Tum si forte alter minus, ac minus utilis, ore
Palluit, aut terra cecidit deceptus iniqua,
Consurgant fidi aequales, studiisque sequantur.
Quam vellent, nisi pacta vetent, succurrere amico!
Stant aegri, et casum longe exsecrantur acerbum.
Haud secus indefensus, inermis restitit Heros.
Illum nudum humeros, nudum omne a vertice corpus,
Directum longo malo, applicuere furentes.
Nuda dehinc tendunt transverso brachia, ligno,
Diversaque ambas affigunt cuspide palmas
Hinc, atque hinc. mucrone pedes terebrantur eodem
Confixi. largum manat de stipite flumen.
Instant vi multa. ferro ardua robora adacto,
Dant gemitum: reboat diro stridore supinus
Mons circum ingeminans, ictusque resultat imago,
Tum supra caput et nomen, patriamque, necisque

Inscripsere notis variis in stipite caussam.
Dextra autem, laevaque duos gemina arbore fixos
Addiderant socios, quos ob commissa merentes
Leges supplicium ad justum, poenamque vocabant.
Verum ipsum amborum in medio longe altius arbos
Extulerat, veluti scelerum exhortator, et auctor,
Aut furtis foret ante alios immanior omnes.
Infelix Solyma, infelix Judaea propago
Ultro infesta piis, non ipsis vatibus aequa,
Haec digna hospitia, has sedesque, torosque parasti
Caelicolûm regi? hos socios, hunc addis honorem,
Qui mortale genus propter delapsus olympo
Sponte sub humana lustravit imagine terras?
Hic genus ipse tuum Phariis eduxit ab oris,
Et pedibus salsas dans ire impune per undas,
Marmoreum tibi stravit iter, pontumque diremit.
Idem etiam te caelesti dape pavit euntem
Per deserta tuos miseratus vasta labores.
Hujus ope hausisti dulcem de caute liquorem,
Quum procul et fontes, et liquida flumina abessent.
Hic te posthabitis aliis longe omnibus unam
Gentibus elegit, meritis quam ad sidera ferret,
Muneribusque suis sublimi aequaret olympo.
Promeritum his cumulas donis? haec digna rependis?
Non vatum voces, non te miracula rerum
Ulla movent, aut non praesentia Numina sentis?
Cui umquam scelerum auctori tam dira parasti
Supplicia? aut usquam quis tam crudeliter hosti
Acceptus tales luit alter corpore poenas?
Jamque trabi applicitus tergo alte haerebat. in illum

Versi omnes observabant, quae funere in ipso
Signa daret, quae spes, aut quae fiducia victo.
Ille autem tacitus jamdudum cuncta ferebat,
Immotusque. decor roseò nondum omnis ab ore
Cessit. adhuc oculis divinum est cernere honorem.
Tantum respersusque genas, pallentiaque ora
Humectat cruor, et mixto cum pulvere sudor
Plurimus, infectique rubent in sanguine dentes.
Qualis, qui modo caerulea perfusus in unda
Lucifer astrifero radios spargebat olympo,
Si mundi species violetur clara sereni,
Et subita incipiat caelum pallescere nube,
Nondum omne occuluit jubar, obtusaque nitescit
Pulcher adhuc facie, et nimbo tralucet in atro.
Interea matris, quam magnam nuper ad urbem
Traxerat incertus rumor, certissimus aures
Nuntius implevit, natum extra moenia duci,
Ad mortemque rapi captum, insidiisque subactum.
Palluit infelix, mediisque in vocibus artus
Diriguit. licet haec patris sciat omnia certo
Consilio fieri, atque ipsius Numine nati,
Altius ingenti tamen exsuperante dolore
Cuncta oblita ruit. resonant plangoribus aedes
Femineis. frustra lacrimantem, et acerba gementem
Solantur fidae comites. jamque illa per urbem
Atque huc, atque illuc errat, tristemque requirit
Indefessa locum. nunc hic, nunc haesitat illic
Vestigans oculis, atque auribus omnia captans,
Sicubi concursum, voces aut hauriat ullas.
Ac veluti pastu rediens ubi vespere cerva

Montibus ex altis ad nota cubilia, foetus
Jamdudum teneri memor, omnem sanguine circum
Sparsam cernit humum, catulos nec conspicit usquam,
Continuo lustrans oculis nemus omne peragrat
Cum gemitu, tum siqua lupi, siqua illa leonis
Raptoris signa in triviis conspexerit, illac
Insequitur tota observans vestigia silva,
Perque viam passim linquit pede signa bisulco:
Haud aliter, simul atque jugo prospexit in alto
Collis oliviferi, late qui maximus urbi
Incubat, ingentem concursum, et lucida circum
Spiculaque, clipeosque, et fulgentes equitatus,
Per medios ruit, et cursum extra moenia torquet.
Illam porticibus spectant, altisque fenestris
Effusae matres, longe et miserantur euntem.
Jamque hos, jamque ruens cursu praevertitur illos,
Ungula crebra licet volucrum proculcet equorum.
Addunt se flenti comites, pariterque sequuntur
Fidus Joannes cum matre; atque innuba Martha,
Et soror, et Salome, et conjux aegra Cleophae,
Cuncta atro pariter velatae tempora amictu.
Ecce autem videt infando jam proxima monti
Erectamque trabem, et scalas, defixaque signa.
Quamvis nescit adhuc, quae sint ea robora porro,
Horruit illa tamen metuens, et pectus honestum
Terque, quaterque manu tundens, pectusque, caput-
Hei mihi nescio quid moles, atque illa minatur (que,
Machina triste, inquit. gentis scio acerba furentis
Circumfusa odia, et genus undique Judaeorum
Jamdudum nobis infensum exposcere poenas.

Hoc erat, hoc tota insomnis quod nocte videbar
Cernere signum, olim Isacidae quo summa notarunt
Limina, quisque suum, fuso agni rite per aedes
Sanguine, post longa exsilia, indignosque labores
Niliacis moniti furtim decedere terris.
Haec memorans simul ibat. 'eam sine more ruentem,
Rumpentemque aditus per tela, per agmina densa
Rejiciunt clypeorum objectu, et longius arcent.
Jam magis, atque magis non vani signa timoris
Clarescunt, propiusque in vertice conspicitur Crux,
Ingens, infabricata, et iniquis aspera nodis.
Ut vero informi mulctatum funere natum,
Affixumque trabi media jam in morte teneri
Aspexit coram infelix, ut vidit ahena
Cuspide trajectas palmas, palmasque, pedesque
Vulnificisque genas, foedataque tempora sertis,
Squalentem ut barbam, turpatum ut sanguine crinem,
Dejectosque oculos dura jam in morte natantes,
Inque humerum lapsos vultus, morientiaque ora,
Alpino stetit ut cautes in vertice surgens,
Quam neque concutiunt venti, neque saeva trisulco
Fulmine vis caeli, assiduus neque diluit imber,
Hispida, cana gelu, longoque immobilis aevo.
Ipsi illam montes, ipsa illam flumina longe
Videre ingentem fessae miserata dolorem;
Eque sacro aereae lacrimarunt vertice cedri.
Filius ac postquam pinu conspexit ab alta
Dilectam genitricem, animi miseratus, in illa,
Ut potuit, subito morientia lumina fixit
Semianimis, dulcemque oculis respondit amorem.

Mox sic exsanguem visu, victamque dolore
Affari extremum, curasque avertere dictis:
Hactenus, o mulier, stetimus. non te tamen aegram
Tantus edat tacite dolor. haud sine mente parentis
Haec ferimus, solo qui temperat omnia nutu.
Hic tibi pro nato (admotum nam forte parenti
Vidit Joannem lacrimantem, et multa gementem)
Semper erit. juvenem mox idem affatur amicum:
Haec tibi erit genitrix. oro, tutare relictam
Tu saltem, et matris serva communis amorem.
His dictis lacrimas perculsis mentibus hostes
Non ipsi tenuere. ferae ingemuere cohortes.
Hic demum matri rediit vox faucibus aegrae,
Ingentemque dedit gemitum. tum robora largo
Tristis, inexpletum lacrimans lavit humida fletu,
Et tales amplexa trabem dabat ore querelas:
Nam quem te miserae matri, pulcherrime rerum
Nate, refers? talin' voluisti occumbere leto?
Nec tibi noster amor subiit, ne funera adires
Talia, ne culpam alterius hac morte piares,
Et letale dares miserae sub pectore vulnus?
Heu quem te, nate, aspicio? tua ne illa serena
Luce magis facies aspectu grata? tui ne
Illi oculi? quae tam scelerata insania tantum
Ausa nefas? heu quam nato mutatus ab illo,
Cui nuper manus impubis, omnisque juventus
Occurrit festam venienti laeta per urbem,
Perque viam, ut regi, velamina picturata,
Arboreasque solo frondes, et olentia serta
Sub pedibus stravere, DEUM omnes voce fatentes!

His exornatum gemmis, hoc murice cerno?
At non certe olim praepes demissus olympo
Nuntius haec pavidae dederat promissa puellae.
Sic una ante alias felix ego, sic ego caeli
Incedo regina. mea est haec gloria magna,
Hic meus altus honos. quo reges munera opima
Obtulernnt mihi post partus? quo carmina laeta
Caelestes cecinere chori, si me ista manebat
Sors tamen, et vitam cladem hanc visura trahebam?
Felices illae, natos quibus impius hausit
Insontes regis furor ipso in limine vitae,
Dum tibi vana timens funus molitur acerbum.
Ut cuperem te diluvio cecidisse sub illo!
Hos hos horribili monitu trepidantia corda
Terrificans senior luctus sperare jubebat,
Et cecinit fore, quum pectus mihi figeret ensis.
Nunc alte mucro, nunc alte vulnus adactum.
Saltem huc ferte oculos vos o quicumque tenetis
Hac iter, et comitem dulci me reddite nato,
Quando nulla mihi superant solatia vitae,
Atque meo major nusquam dolor. addite me me
Huic etiam, siqua est pietas, et figite trunco.
Aut vos o montesque feri, quaeque ardua cerno
Me supra frondere cacumina, parcite quaeso
Vos saltem. vos o nostro exsaturata dolore
Respicite, et miserae tandem succurrite matri.
Nunc nunc praecipiti casu convulsa repente
In me unam ruite, et tantos finite labores.
Hos virgo, atque alios dabat ore miserrima fletus,
Nec comites possunt flentem illam abducere fidae,

At tamen armati morienti illudere pergunt,
Estque hosti duro in bello multo optimus hostis;
Crudeli quassant risu caput. undique circum
Insultant, tolluntque has laeti ad sidera voces.
En, qui se caelo missum, superique parentis
Progeniem jactat, temploqne, urbique minatus,
Seqne DEUM fictor fandi mentirier audet.
I sequere, illiusque pius nunc Numen adora.
Qui multos leti eripuit de faucibus olim,
Non potis ipse sibi tali in discrimina adesse.
Falsus abest illi longe, nec talia curat
Nunc genitor. sane infami nunc liber ab orno
Desiliat, si Numen habet, vincla omnia rumpat.
His quoque nos signis missum credemus olympo.
Talia jactabant, mediaque in morte dolore
Semianimem hoc etiam cumulabant. cuncta ferebat
Ille animi invictus. saevis clementius aequo
Hostibus orabat veniam, patremque rogabat,
Parceret ignaris rerum, caecisque furore.
At vero inter se adversis decernere dictis
Auditi, poenas qui juxta ob furta luebant
Supplicio aequali juvenes gemina arbore fixi.
Alter enim furiis, longisque doloribus actus
Ipse etiam verbis morientem Heroa superbis
Stringebat miser, ac tales dabat ore loquelas:
I nunc, et templi multa constructa virûm vi
Demolire adyta, et post tres rursum erige luces.
Nunc, tibi si genus e summo traheretur olympo,
Eque DEO genitore fores, ut te ipse ferebas,
His te, nos pariterque malis prohibere liceret.

Verum, omnes quando jactasti vana per urbes,
Nobiscum moriere, DEI mentita propago.
Non tulit haec alter, dextra qui in parte propinquus
Jam morti pendebat, et haec extrema profatus:
Infelix, quae tanta animo dementia sedit?
Nos ambo merito luimus peccata: sed insons
Proditur hic odiis. quin nos commissa fatentes
Aequius hic fuerat veniam, pacemque precari.
Sic ait. hinc Divum conversus lumina in ipsum
Talibus orabat: Superi tu certa parentis
Progenies (nam celsa manent te sidera) ab alto
Respice me, et dexter morienti protinus adsis.
Annuit, et verbis DEUS est dignatus amicis:
Tu partem laudis capies, tu gaudia mecum.
Quae me cumque hodie, una eadem te regna beatum
Accipient, ait. astra alacri jam concipe mente,
Vix ea ;nam vitae labentis fine sub ipso,
Dum luctante anima fessos mors exuat artus,
Aestuat. it toto semper de corpore sudor
Largior, et siccas torret sitis arida fauces.
Tum vix attollens oculos jam morte gravatos
Exiguum sitiens laticem, suprema poposcit
Munera. vix tandem corrupti pocula Bacchi
Inficiunt felle, et tristi perfusa veneno,
Ingratosque haustu succos, inamabile virus
Arenti admorunt morientis arundine linguae,
Quae, simul extremo libans tenus attigit ore,
Respuit, atque diu labris insedit amaror.
Interea magno lis est exorta tumultu,
Dum tunicam, nato genitrix quam neverat olim,

Partiri inter se famuli certamine tendunt,
Exuviasque petunt. sed erat haud sutilis ipsa
Vestis, et in partes ideo non apta secari.
Sorte trahunt igitur concordes. sic fore quondam
Praedixere sacri, corda haud improvida, vates.
Jamque fere medium cursu trajecerat orbem,
Quum subito ecce polo tenebris caput occulit ortis
Sol pallens, medioque die (trepitabile visu!)
Omnibus incubuit nox orta nigerrima terris,
Et clausus latuit densis in nubibus aether
Prospectum eripiens oculis mortalibus omnem.
Hic credam, nisi caelo absint gemitusque, dolorque,
Aeternum genitorem alto ingemuisse dolore,
Sidereosque oculos terra avertisse nefanda.
Signa quidem dedit, et luctum testatus ab alto est.
Emicuere ignes. diffulsit conscius aether:
Concussuque tonat vasto domus ardua olympi,
Et caeca immensum percurrunt murmura caelum.
Dissiluisse putes divulsi moenia mundi.
Sub pedibus mugit tellus: sola vasta moventur.
Tecta labant: nutant succussae vertice turres.
Obstupuere humiles subita formidine gentes,
Et positae extremis terrarum partibus urbes.
Caussa latet: cunctis magnum, ac mirabile visum:
Et populi aeternas mundo timuere tenebras
Attoniti, dum stare vident caligine caelum.
Ipsam autem propior Solymorum perculit urbem,
Ac trepidas stravit mentes pavor. undique clamor
Tollitur in caelum. sceleris mens conscia cuique est.
Templa adeunt subito castae longo ordine matres.

Incedunt mixti pueri, intactaeque puellae,
Perque aras pacem exquirunt, quas thure vaporant.
Suppliciter, sacrisque adolent altaria donis.
Ecce aliud caelo signum praesentius alto.
Dat pater altitonans, et templum saevit in ipsum.
Velum latum, ingens, quod vulgi lumina sacris
Arcet inaccessis, in partes finditur ambas.
Et templi ruptae crepuere immane columnae.
Jamque DEUS rumpens cum voce novissima verba
Ingenti, horrendumque sonans, En cuncta peracta,
Hanc insontem animam tecum, pater, accipe, dixit:
Supremamque auram, ponens caput, expiravit.

M. HIERONYMI VIDAE
CREMONENSIS
CAN. REG. LATERAN.
EPISC. ALBÆ POMPEJÆ

CHRISTIADOS

LIBER VI.

JAmque nigrescenti properabat vesper olympo.
Corpora adhuc stabant inhumata, infletaque; cano
Vertice, stipitibusque etiam nunc fixa manebant.
Talia Josephus veniens Arimathide ab ora
Non tulit egregiusque animi, praestansque juventa,
Et bellis assuetus, agri ditissimus idem,
Atque auri. is CHRISTI miratus maxima facta
Addiderat comitem modo se, quocumque vocaret.
Ergo dum silvis alii formidine turpi,
Speluncisque vagi passim conduntur in altis,
Protinus ipse animi intrepidus, fretusque juventa
Aggreditur gentis rectorem, ac talia fatur:
Optime Romulidûm te cari in caede magistri,
Quem gens nostra odiis leto mulctavit iniquis,
Fama pias servasse manus, caecumque furorem
Adversus totis nequicquam viribus isse.
Scis falsa exceptum sub proditione, quod illis
Obstaret coram scelera urgens impia verbis.
Quod potes, exanimum terrae succedere corpus
Da saltem, sociis casus solamen acerbi.
Ipse novo condam, mihi quod de more paravi,
Funera mecum animo dum verso incerta, sepulcro.

Pontius haec contra: ut potius concedere vivum
Nunc corpus cuperem! vos, veri conscia, testor,
Numina, tentavi versans mecum omnia, siqua
Insontem morti excipere, ac dimittere possem.
Et nobis pietas colitur: sanctique penates.
Sed nihil invita tandem profecimus urbe.
Crudelis vicit gentis furor. ite, sepulcro,
Muneribusque pii exanimum decorate supremis.
Dixerat. ille gradus montis contendit in altos;
Cui se se comitem jungit Nicodemus, et ipse
Multum animo cari concussus funere amici.
Jamque propinquabant paribus vestigia curis
Figentes, unde infaustus de colle videri
Jam poterat locus. ecce autem fulgentia circum
Arma vident, cinctumque armato milite clivum.
Nam, ne luce sacra pendentia corpora truncis
Sollemnem funestarent laetae urbis honorem,
Primorum missu armati venere ministri,
Semineces qui stipitibus de more refixos
Hoc ipso injecta tumularent vertice arena.
Stabant, supplicium meritum qui hinc inde luebant
Semianimes, et adhuc spirantes funere in ipso
Optabant duros leto finire labores,
Et montem implebant lacrimosis vocibus omnem.
Protinus hinc, atque hinc longis hastilibus instant
Armati, franguntque viris tabentia crura,
Et miseris mortem properant, trabibusque refigunt:
Deinde cava infodiunt projecta cadavera terra.
At simul exanimem, qui nostra ob crimina poenas
Pendebat, videre, manum abstinuere, nec ultra

Sunt passi saevire in cassum lumine corpus
Mirati properos obitus, collapsaque membra
Tam cito, et ora modis jam tum pallentia miris,
Quidam etiam vidisse ferunt pendere per auras
Caelivagos juvenes feralia robora circum
Plaudentes alis, niveaque in veste coruscos
Divinum multo stillantem e vulnere rorem
Suscipere, et superas pateris perferre sub auras.
Hic ausus solus, lato cui lancea ferro,
Longinus sanctos violare ignobilis artus.
Irruit, et longa transverberat abiete costas.
Intepuit ferrum, sanctum ebibit hasta cruorem.
Vulnere quo perhibent bicoloris fluminis instar
Et purum laticem, et rorem exsiliisse rubentem.
Diluta est humus: erubuerunt gramina circum.
Huc se se in medios Arimathes urbis alumnus
Infert, conscenditque trabem, atque exsangue magistri
Detrahit, et densis procul aufert corpus ab armis
Veste tegens, modo quam tales mercatus in usus.
Huc volucres pueri, caelique effusa juventus
Ferte pedem aeterni largum date veris honorem.
Pallentem violam calathis diffundite plenis,
Narcissique comas, ac moerentes hyacinthos
Et florum nimbo divinum involvite corpus.
Ecce autem late reboant plangore propinqui
Femineo montes. responsant flebile saltus.
Omnia flere putes sola lamentabile letum.
Ipsa sedet vivo genitrix moestissima saxo,
Aegro corde, comis passis, totoque cruentum
Heu natum complexa sinu, miserabile corpus.

Atque oculos fovet ore, patensque in pectore vulnus.
Nec jam ullos gemitus, nec jam ullos amplius edit
Singultus. magno sed enim exanimata dolore
Frigida, muta silet, gelidoque simillima saxo.
Circumstant aliae tunsae omnes pectora palmis.
Pars calidis corpusque lavant, et vulnera lymphis:
Textilibus membra involvunt pars squalida donis.
Haec siccat fuso rorantia genua capillo
Vulneribus super accumbens, haerensque cruentis;
Oscula dat manibus, pedibusque rigentibus illa.
Indulgent omnes lacrimis, tristique ululatu
Cuncta replent. vix inde viri divellere possunt
Ipsi etiam guttis humentes grandibus ora.
Tum corpus, miseras solati, exsangue sepulcro
Condunt marmoreo, atque affati extrema recedunt;
Et magnam comites genitricem in tecta reportant.
At Solymos penitus nondum omnis cura reliquit
Sollicitos, sed adhuc timor acer corda premebat
Saepe etenim audierant sociis moerentibus hostem
Sese olim superas rediturum lucis ad auras
Promisisse, palamque sacros id prodere vates.
Id veriti, armatos subito misere viros, qui
Noctes, atque dies servarent flebile bustum,
Ne forte auferret furto quis nocte sepultum,
Et totam impleret falsis rumoribus urbem,
Defunctum vita rediisse ad luminis oras,
Vitalesque auras haurire, atque aethere vesci.
Aura, veni afflanti patris omnipotentis ab ore:
Aura potens, caeli Numen, superûmque voluptas:
Quicquid adhuc superat mihi dira e caede dolorum

Mente fuga, laetosque animi nunc roffice sensus,
Et placidos per membra riga mihi Numine motus.
Sit fas laetitiae sentire in pectore lapsus,
Laetitiae qua gens fruitur felicis olympi,
Larga ubi latifluo passim torrente redundant
Gaudia, nec fines novit diffusa voluptas.
Vertitur hic rerum facies. hic gaudia nostra
Incipiunt. longe in melius versa omnia cerno.
Jam DEUS, ut sacros vates, et sancta piorum
Concilia educens tenebris inferret olympo,
Corporeis liber vinclis concesserat imos
Spiritus ad manes, animarum regna silentum,
Per caecos aditus, et praecipites anfractus
Solis inaccessos radiis, loca nocte perenni
Obsita, terrificam caecae formidinis aulam.
Hic stabulant, vivisque tenent impervia regna
Noctivagi fratres, superi quos ira parentis
Caelo immane nefas animis excussit adortos,
Tartareisque genus miserabile mersit in antris:
Quando illos tenuit regnandi tanta cupido.
Nunc miseros poenis manes miseri magis ipsi
Exercent, vinctosque tenent nigrantibus oris.
Interiora habitant barathrum irremeabile clausae
Crudeles animae, ad superos dum vita manebat.
Nunc merita expendunt vasta fornace sepultae
Supplicia, undantemque ferunt caligine fumum.
Ignis ibi aeternus, semper nova flamma renascens.
Innocuae circum sedes, secretaque longe
Atria circuitu longo. hic incendia nulla,
Nulli obsunt penitus flammis ultricibus ignes.

Umbrarum sed iners requies, penitusque silentis
Mundi temperies. secretae his sedibus aevum
Insontes degunt animae, quibus haud sua damno
Admissa. at primi scelus exitiale parentis
Detinet hic clausas, nostrae nil lucis egentes,
Poenarum prorsum expertes, nisi luce carerent
Jucunda, qua gens gaudet stellantis olympi.
Hic patres sanctum genus, antiquissima proles,
Qui vitam vinclo nullo, non legibus ullis
Compositam in cultos primi degere per agros,
Inter oves patrio tantum se more tenentes,
Justitiae memores ultro, rectumque colentes.
Hic vatesque pii, qui quondam Numine pleni
Ventura intrepide magnas cecinere per urbes,
Quique dedere orbi leges divina reperta,
Quosque datis olim juvit parere volentes,
Matronae, atque viri, vitaeque in limine rapti.
Omnibus unus amor, caelique arrecta cupido.
Et jam promissi memores, tum forte per umbras
Secla recensebant tacitis volventia lustris,
Ducebantque animis finem adventare malorum.
Atque haec inter se laeti sermone serebant:
En tandem volvenda dies, en imminet illa,
Quum lucem liceat, supera et convexa tueri.
Hanc claro pater omnipotens manifestus olympo
Ostendit nobis divino numine plenis.
Nos aliis subito mortalibus ore canentes
Optandam votis venienti liquimus aevo.
Jam jam aderit lux nostra, DEI indubitata propago.
Ille erat ille feri sub imagine saepe leonis

Ostensus nobis oculos caligine pressis,
Unus pro multis qui se se proderet ultro
Morti, defensosque daret nos hoste subacto.
Vicit io tandem leo magni a sanguine Judae
Davidae genus. o passim gaudete, beati
Mortales: gaudete, animae jam corpore functae.
Jam vos astra vocant. nunc, qnae tot clauditur annos,
Janua siderei nobis aperitur olympi.
Jamque erit, ut (nostris promissum vocibus olim)
Laetitia exsiliant montes, collesque resnltent
Pampineis vincti formosa cacumina sertis,
Quales creber agris aries, oviumque minores
Subsiliunt foetus, mollique in gramine ludunt,
Balatus matrum dum per juga longa sequuntur.
Ipsi jam fontes, ipsa et vaga flumina passim
Melle fluant, niveo passim vaga flumina lacte
Lacte mero, et dulci distillent nectare rupes.
Talia perstabant memorantes. cuncta fremebant
Intus laetitia ingenti, plausuque secundo.
Sicut ubi cives longa obsidione tenentur
Urbem intra, et vallum, portarumque objice tuti,
Dum circum sonat, atque in muros arietat hostis,
Tum si forte acies procul auxiliaribus armis
Adventare vident socias e turribus altis,
Consurgant, animosque alacres spe ad sidera tollant,
Ecce autem foribus succedens maximus ultor
Haud cunctatus adest divina luce coruscns.
Porta ingens adversa manet centum aerea vastis
Vectibus, aeterni postes. hanc nulla neque igni
Vincere vis valeat, neque duri robore ferri.

Constitit hic DEUS, ac dextra stridentia claustra
Impulit. intremuit quo late exterrita tellus
Impulsu, vaga contremuerunt sidera mundi,
Regiaque umbrosis immugiit atra cavernis.
Ad sonitum horrifico adventu de vallibus imis
Lucifugi raptim trepido adsunt agmine fratres
Humana facie crurum tenus, inde dracones.
Tum rudere insuetum, dirumque e faucibus ignem
Efflare, atque domum piceo omnem involvere fumo.
Continuo patuere fores. procul ecce repente
Sponte sua absiliunt convulsi a cardine postes.
Apparet confusa intus domus, altaque circum
Atria: rarescunt tenebrae, et nox caeca recessit.
Nam DEUS haud secus obscuris conspectus in antris
Perstringens oculos divina luce refulget,
Quam quum gemma ignes splendore imitata corusco
In noctem thalamis lucet regalibus, atrasque
Exsuperat tenebras, largo et loca lumine vestit,
Purpurea circum perfundens omnia luce.
Ut vero in mediis Divum penetralibus hostes
Videre, et faciem invisam agnovere per umbras
Ardentem radiis, ac mira luce coruscam,
Protinus aspectu subito terrentur, et imas
Conjiciunt se se in latebras, linguaque remulcent
Commissas utero caudas, stratique tremendum
Nequicquam umbrosis in spelaeis ulularunt:
Quales quae celsis habitantes alpibus Euros
Semiferae gentes semper patiuntur, et imbres,
Romanas si forte procul fulgentibus armis
Ora exsertantes antris videre phalangas,

Fumosa extemplo palantes tecta relinquant,
Dispersique jugis, siqua altius exit in auras,
Rupe sedent, longeque duces mirantur euntes.
At casti circum manes fulgore repente
Lustrati passas tendunt ad sidera palmas,
Laetitiaque fremunt subita, lacrimasque dedere;
Nec saturare queunt animos, oculosque tuendo.
Tum laeto ultorem propius clamore salutant
Una omnes: ut te, caeli lux clara sereni,
Optatum aspicimus, nec nos spes nostra fefellit,
Qui revehis mundo primo concessa parenti
Munera, et humanum genus omne in pristina reddis,
Ignotasque vias aperis ad sidera caeli!
Venisti: aetherene facies tua lampadis instar
Diffulsit, tandemque oculis lux reddita nostris.
Sed quibus exhaustum aerumnis, quantisque procellis
Jactatum accipimus? (nigras ea fama sub oras
Detulit) indigno quis sanctum vulnere corpus
Foedavit? quaenam hasta tuo intepuisse cruore,
Quod ferrum tulit? an tantum mortalibus ullis
In terris licuit scelus? o, quae clausa remotis,
Aequora, litoribus terrarum cingitis orbem,
Quae vos, quae tenuere morae? quibus abdita claustris,
Leto opifex tam crudeli quum vester obiret?
Vos tum diluvio mortalia cuncta decebat
Obruere, et terras penitus delere nocentes!
Nos ne per haec, superi soboles certissima regis,
Vulnera servamur? non o non praemia tanti,
Non tanti ipsa salus erat olim nostra: tua ingens
Haec pietas. adeon', tibi curae incommoda nostra,

O hominum dulcis requies, superûmque voluptas?
Nos patris aversi nostro irritavimus iras
Crimine: tu diras solvisti sanguine poenas.
Talia per campos jactabant undique inanes.
Tum laeti obscuro pariter se carcere promunt,
Ultoremque DEUM supera ad convexa sequuntur,
Sedibus ut placidum degant stellantibus aevum
Felices animae, gens jam defuncta periclis
Humanis, secura operum, secreta laborum.
Primus it ipse hominum generis pater ante, nec ora
Conscius antiquae noxae audet tollere caelo:
Primores procerum inde alii non vana futuri
Pectora, queis nivea velantur tempora vitta.
Ingemuere illi quos ob commissa cremandos
Sorbet in abruptum, fundoque exercet in imo
Tartarus, eructansque incendia dira caminus:
Unde animis miseris nullo patet exitus aevo.
Praecipue rex ipse aulae illaetabilis alto
Cum sociis moerens ducit suspiria corde,
Et fortunatis sedem, quam liquerat ipse,
Invidet aethersam, furiis immanibus actus.
Illi iter ad caeli debentia regna tenebant
Aera per tenerum laeti, regemque canebant
Felices animae, quibus est in saecula vitae
Jam nunc parta quies, praeclusaque janua leti.
Applaudunt volucres purum tranantibus aurae.
Subsidunt Euri, fugére ex aethere nimbi,
Arridetque procul clari liquidissima mundi
Tempestas: caelo arrident rutila astra sereno.
Assurgit matutinis aurora volucrum

Cantibus : assurgit rubefacta Vesper ab aethra.
Atque ea dum longe vastnm per inane geruntur,
Jam lux Eois properabat tertia ab oris,
Et pater omnipotens nato immortalia membra
Illustrans penitus divinum afflavit honorem;
Qnodque fuit mortale modo, et violabile corpus,
Immortale dedit. non tanta luce sereno
Sidera clara polo, non aureus ipse nitet Sol.
Ceu qui per noctem imposito cinere obrutus ignis
Delitet, et nusquam tecto se lumine prodit,
Siquis eum flabris exsuscitet, arida circum
Nutrimenta serens, subitis ad tecta favillis
Emicet, et totas lustret splendoribus aedes.
Talis, ubi turpe irrepsit senium, unicus ales,
Congessitque sibi ramis felicibus altum
Summo in colle rogum, posuitque in morte senectam,
Continuo novus exoritur, nitidusque juventa
Effulget cristis, et versicoloribus alis.
Innumerae circum volucres mirantur euntem.
Ille suos adit Aethiopas, Indosque revisit.
Jamque adeo in terris hominum miranda paventes
Terruerant animos visa. umbris orbe fugatis
Sole recens orto moestissima Magdalene
Amissi desiderio perfixa magistri
Cum sociis ibant prima sub luce ferentes
In gremiis molles patriae felicis odores,
Myrrhamque, et costum, spicaeque unguenta Cilissae
Supremum tumulo munus: varioque serebant
Multa inter se se tristes sermone per agros.
Nos miseras, quas non secum lacrimabilis Heros

Duxerit ad letum! vigiles quis fallere nobis
Custodes dabit? aut quis grandia saxa sepulcro
Evolvet clauso, ut saltem fungamur inani
Munere, deserto solventes debita busto?
Talia fundentes tumulum venere sub ipsum,
Jactantesque oculos faciles huc plurima, et illuc
Milite conspiciunt collem, et custode vacare,
Claustraque mirantur secum patefacta sepulcri.
Accedunt. at ubi tumulum conspexit inanem,
Naribus unde ingens fluctus se evolvit odorum,
Hoste putans clam sublatum, pulcherrima virgo
Flebat, inornatum vellensque a vertice crinem
Et nemora, et montes gemitu, silvasque replebat.
Cui juvenis subito effulgens in vestibus albis
Aligerum genus, et caeli de gente quid, inquit,
Quaeritis o matres? longo jam parcite luctu,
Atque animis moestum tandem revocate timorem.
Laetitiam certa jam spe praesumite, vestram;
Quandoquidem, quem vos adeo lugetis ademtum,
Funestaeque trabi fixum, ut scelus omne piaret,
Vestraque sponte sua deleret crimina morte,
Unus pro cunctis Erebi jam rege subacto,
Manibus ex imis has rursum lucis in oras
Victor iit, superaque etiam nunc vescitur aura,
Corporis ablutus, quaecumque obnoxia morti.
Haec ait, et nubi volucer se immiscuit atrae.
Ipsa etiam res ecce oculis oblata repente
Firmavit dubiumque animum, tenebrasque resolvit.
Namque morae impatiens, atque acri saucia amore
Dum virgo sedet, ac miratur inane sepulcrum,

Artificumque manus, videt ipso in marmore fictum
Litus arenosum, porrectum in litore piscem,
Fluctivomum, ingentem, nant aequore qualia in alto
Mole nova ignaros nautas terrentia cete.
Monstrum turpe, atrum, spatiosi bellua ponti.
Cujus ab undivomo vates imperditus ore
Redditus aereas rursum veniebat ad auras.
Tum secum: superi nunc o nunc visa secundent
Praesentes. veterum agnosco non vana futuri
Signa, inquit. nempe, ut monstri deformis in atro
Tres vates latuit luces, tres gutture noctes
Ingluviem passus, vastaeque voraginis antrum,
Sic Heros multum ad superos defletus amicis,
Inclususque cavo saxo, terraque sepultus
Delituit, saepe ut (memini) praedixerat ipse,
Ad caelum rediit, saxumque reliquit inane.
Talia versanti subito sub imagine falsa
Ignoti agricolae se se DEUS obtulit ipse,
Et tumulum juxta astabat. mox farier orsum
Virgo amens animi agnovit; conversaque, luce
Respicit ecce nova illustrem, radiisque coruscum.
Corruit, ac genua amplexans satis ora tueri
Clara nequit, corpusque oculis obit omne volutis,
Et moestum aspectu dulci saturavit amorem.
Continuo tristi penitus de pectore moeror
Omnis abit, rediitque decor suus ilicet ori
Marmoreo. sed adhuc turgentibus humida gemmis
Lumina, inornatique fluunt per colla capilli:
Sic ubi rore madens pluvio rosa languida honestum
Demisit caput, atque comam largo imbre gravatam,

Tum si purpureo Sol lumine vestiat arva,
Et redeat madido facies innubila caelo,
Protinus attolens se se rursum illa resurgat,
Puniceique sinus divinum pandat honorem.
Talis erat posito virgo pulcherrima luctu.
Ardet amans ipsum affari regemque, DEUMquè,
Et coram solitas haurire, ac promere voces.
Dum trepidat, quaé prima haerens exordia sumat,
Mortales visus adopertus nube reliquit.
Fama Palaestinas subito haec impleverat urbes.
Jamque sacerdotes trepidare, et quaerere, siqua
Multiplici vulgi sermoni occurrere possint,
Rumoremque astu premere, atque exstinguere famam.
Custodes busti in primis, qui cuncta canebant,
Muneribus superant, subiguntque haud vera profari,
Sublatum furto intempesta nocte cadaver.
Sed non ulla datur verum exsuperare facultas.
Quoque magis tendunt serpentem sistere famam,
Amplius hoc volat illa, omnemque exsuscitat oram.
Sunt etiam, qui se ore canant vidisse patentes
Sponte sua tumulos, multosque exisse sepulcris,
Quorum jampridem tellus acceperat ossa.
Interea socii, quos in diversa paventes
Jamdudum terror longe disjecerat omnes,
Tabescunt moesti. caelo cecidisse videtur
Omnibus exstinctum aeterna caligine Solem,
Et penitus mundo jucundum lumen ademtum.
Tandem conveniunt, et adhuc loca nota frequentant,
Tectaque quae vivo sibi quondam rege fuissent
Dulcia, sed casu nunc desolata recenti.

Dux nusquam. miseris nusquam datur illa tueri
Ora, illosve oculos aspectu luce serena
Jucundos magis, aut caelo radiantibus astris:
Et cunctis nomen dulce obversatur ad aures.
Aegrescunt moesti. squalent circum omnia luctu.
Haud secus atque olim exemit cum subere pastor
Cerea dona cavo, vacuumque alveare reliquit.
Tunc etiam, fumus quas longe dispulit ater;
Hinc illinc glomerantur apes, et inania frustra
Tecta adeunt denso volitantes agmine circum,
Direptosque favos aegrae, populataque passim
Mella vident, nequicquam hiemi congesta futurae.
Ecce viros autem tali moerore sepultos
Attonitae miris matres rumoribus implent,
Vidisse aligeros caeli de gente ministros,
Regem ipsum vidisse novo fulgore micantem,
Et vacuum porro tumulum, vestesque relictas.
Protinus ergo alii montis petere ardua cursu
Contendunt rapido festini, ubi inane sepulcrum.
Ast aliis incredibile, ac mirabile visum,
Et primo ancipites delusos credere matrum
Effigie pavitantum oculos, et imagine falsa:
Ut nobis saepe in somnis spectare videmur
Absentum vultus, simulacraque luce carentum.
Donec sera illis sub luce in tecta coactis
Ingrediens se se ostendit manifestius Heros,
Voce, habituque DEUM confessus, imagine nota
Divinum toto jaciens de corpore lumen.
Hinc Thomas aberat Didymus vicina pererrans
Oppida, quo metus impulerat duce nuper ademto.

Isque ubi dein rediens est sacrae redditus urbi,
Acceptusque domo, socios videt ecce recenti
Attonitos casu, ac caeco terrore silentes,
Quales aut templum, domini aut ubi divitis aedes
Marmoreas petiit ruptis de nubibus ignis,
Terrificisque locum implevit splendoribus omnem,
Stant intus pavidi cives: quatit omnibus horror
Pectora: vix longo post tempore corda residunt.
Obstupuit visu ignarus, caussamque requirit,
Et socios dictis Didymus demulcet amicis;
Quem senior Petrus amplexus, lacrimisque profusis
Menti caniciem humectans sic denique fatur:
Vidimus (o jam nos felices!) vidimus ipsum,
Ut soliti, regem spirantem, aurasque trahentem
Caelicolûm regem, qui nos modo morte reliquit.
Haec ait, exsultansque animo caelum usque tuetur.
Ille autem (neque enim narranti talia credit)
Ipse ne rursus, ait, caeli hoc spirabile lumen
Aspicit? an potius simulacri apparuit umbra,
Atque oculos fallax vestros elusit imago?
Immo, ait, illum ipsum divino illa ipsa gerentem
Vulnera, et antiquam servantem corpore formam
Vidimus, ac veros manibus tractavimus artus.
Vidi oculis, vidi ipse meis, et vulnera novi.
Vesper erat, clausaeque fores, clausaeque fenestrae:
Nos intus pavidi latitare, et corpora victu
Curare, ac positis moesti discumbere mensis.
Ecce autem tecti in mediis penetralibus ipse
Improvisus adest, et inobservabilis Heros
Effulget clausis ingressus limina portis:

Improvisus adest, inopinaque gaudia portat.
Continuo ad lucem visum tectum omne cremari.
Nos trepidare animis, subitoque horrescere visu
Attoniti. verum ille metus, vanumqne timorem
Increpitans vetuit trepidos exsurgere mensis.
Ipse ego sum. pacem unanimes agitate, metusque
Solvite; tentandosque dabat simul omnibus artus,
Vulneraque, insigni quae corpore quina gerebat.
Quin etiam parcis nobiscum accumbere mensis
Non fugiens solito est coram de more loquutus,
Ceu mortalis adhuc, quae verba novissima nuper
Ad mortem properans nobis memoranda reliquit.
Tum demum liquidis abiens se immiscuit auris.
Haec senior, sociique eadem simul ore cauebant.
Nec dum finis erat verbis, quum protinus ecce
Cum clamore ruit Cleophas fidissimus unus
E multis, quos bissenis subjunxerat Heros,
Atque haec dicta dab: vos o jam solvite luctu.
Vivit adhuc, socii, leti jam lege solutus,
Vivit adhuc. vidi his oculis, vidi ipse, DEIque
Auribus his hausi vocem, consuetaque verba.
Audiit hic etiam mecum, viditque loquentem,
(Atque manu, nutuque propinquum Amaona signat)
Nam modo forte animis moesti dum incedimus ambo,
Qua se demissi incipiunt subducere montes,
Extulit aereas Emaus ubi turribus arces,
Advena in ignota nobiscum veste profectus,
Externosque gerens habitus comes additur ultro.
Taedia dumque viae vario sermone levaret,
Interdum eruptis roramus fletibus ora,

Et gemitus imis dolor exprimit ossibus ardens,
Ille aegros dictis solari, et quaerere caussas
Crebra resurgentis luctus. nos ordine cuncta
Pandimus, atque ducis letum crudele profamur,
Quo moriente simul perierunt gaudia nostra.
Ut factis, verbisque animos spe arrexerit ingens
Ingenti: sed dehinc nos morte fefellerit omnes.
Non tulit ulterius, contraque haec reddidit ille:
Non pudet o semper caecos, et lucis egentes?
Nonne ducis vestri quondam crudelia vates
Funera praedixere omnes, casusque nefandos
Tot veterum monimenta docent haud credita vobis?
Sponte sua leto caput obvius obtulit ipse
Unus pro multis, patrias quo flecteret iras,
Atque iter ipse suo signaret ad astra cruore.
Haud ita vos ille erudiit. Nam saepe futura
Haec eadem de se longe ante retexit amicis.
Atque equidem, memini, nuper media urbe canebat,
Obscura sed verborum rem ambage tegebat.
Nunc autem manifesta patent, nunc omnia aperta
Nube palam ablata, nec spes fovistis inanes.
En rex, qui positas conseverat ordine vites
Praetendens sepem insidiis hominumque, ferarumque,
Omnibus immissis incassum ex urbe ministris,
Quos leto dedit insontes manus effera agrestum,
Demum infelices natum ipsum misit in agros.
Nam pater omnipotens post tot fera funera vatum,
Ipse suum jussit natum descendere olympo:
Ecce Palaestini furiis immanibus acti
Natum etiam hauserunt crudeli funere herilem.

Haud impune tamen. Rex urbe ultricibus armis
Jam jam aderit, flammisque feros agitabit agrestes:
Et pangenda aliis credet vineta colonis.
Sic fatus coepit voces ex ordine vatum
Obscuras, veterumque evolvere facta parentum,
Cuncta docens letum CHRISTO crudere minari,
Quo mortale genus tenebris educeret atris.
Ut clara antiquis portendi haec omnia signis
Monstrabat ratione, oculis caligine abacta!
Ut nostros mira inflexit dulcedine sensus!
Ut resoluta novo ardebant praecordia amore!
Qualiter aut aeris rigor acri solvitur aestu,
Aut glacies concreta novo sub Sole liquescit.
Non illum tamen immemores agnovimus ante,
Quam ventum ad sedem, parvamque subivimus urbem.
Namque iter ulterius fingentem, seque ferentem
Longe alias sedes petere, ambo oravimus, îsdem
Nobiscum haud asper tectis succederet hospes.
Id quoque praecipiti suadebat Vesper olympo,
Jam piceo terras infuscans noctis amictu.
Paruit, et mensas comitum est dignatus egenas.
Ut primum fruges tostas cerealia liba
Attigit, et solito fregit de more, repente
Nox abiit, tandemque oculis lux addita nostris.
Agnosco, et supplex manifestum Numen adoro.
Sed subito volucres abiens, ceu fumus, in auras
Respuit humanos visus, sensusque refugit.
Talia narrabat Cleophas: quae credita cunctis
Vera negat Thomas, et coeptis perstat in îsdem.
Haec mihi (dicam iterum) nemo persuaserit umquam,

Illum ipsum his oculis clara nisi luce videndum
Hausero, et his manibus nisi vulnera contrectaro.
Sic fatur. simul ecce DEUS cum lumine largo
Improvisus adest iterum, sociosque revisit:
Et clausae mansere fores, mansere fenestrae,
Non aliter vitri, quod tectis summovet auras,
Lumine Sol penetrat splendentes aureus orbes
Insertim radios jaciens in opaca domorum;
Nec tamen ulla viae apparent vestigia adacta
Luce, sed illaeso saepe itque, reditque metallo.
Sternunt se se omnes terrae, genibusque salutant.
Ut vero Didymus manifesto in lumine vidit
Vulnera monstrantem, et se nomine compellantem,
Horruit, et prono confestim corruit ore,
Multaque se incusans animo sic denique fatur:
Vera mihi facies, verus DEUS: omnia novi.
Haud equidem (fateor) vivum te credere quibam
Post obitus caeli hoc iterum spirabile lumen,
Has auras haurire. animo tua dicta labanti
Exciderant penitus, modo quae suprema dedisti.
Demens! qui te obita non posse huc morte reverti
Crediderim, quum quarta alios jam luce sepultos
Ad superas caeli nuper revocaveris oras;
Et memini, atque aderam. sed me mens laeva tenebat.
Forsan at haec tamen haud vestro sine Numine tanta
(Credo equidem) venit dementia. forsitan olim
Proderit hic seris haesisse nepotibus unum,
Et manibus voluisse prius contingere corpus,
Ne facies, aut vana oculos eluderet umbra.
Talibus orantem DEUS, et lux ipsa reliquit,

Nunc hos, nunc adiens alios, et pectora firmans.
Nec prius evasit mundi mortalibus oris,
Quam quater exoriens dena Sol luce rediret.
Forte igitur Petrus, et socii vada falsa secabant
Remigiis lembum subigentes, dum sibi victum
Arte parant solita, piscesque in gurgite captant.
Et jam per totam vano, quam longa, labore
Defessi noctem frustra, madefacta legebant
Retia, quum juvenem egregium videre liquentes
Fluctifrago tractus e litore prospectantem.
Nec primo agnovere DEUM, divinaque membra;
Quandoquidem se mortali celaverat ore.
Ipse dehinc tali compellans voce natantes,
Dextram, ait, affectate, viri. huc appellite puppim.
Hac dabitur vanum non effudisse laborem.
Nec mora, praeceptis parent, dextraque per undas
Detorquent alacres cursum, nodosaque lina
Projiciunt. moti sonuit plaga caerula ponti.
Jamque senex tacito sociis Petrus innuit ore,
Auxilioque vocat nutuque, manuque silentes,
Significans praedam innumeram. vix retia cuncti
Plena trahunt. capti saliunt per vincula pisces.
Sensit Joannes hic Numen, et Heus, prior inquit,
O socii, non fallor, adest DEUS: ille magister
Ille quidem. agnosco divinos oris honores.
Laetitiam ut jactat vultuque, oculisque decoris!
Quod simul accepit Petrus, haud cunctatus, ab ipsa
Desiliit rate, et aequoreas se jecit in undas,
Quo regem salsos per fluctus primus adiret,

Quamvis multa timens gliscentibus aequore ventis.
Caetera deinde manus terrae advertuntur, et omnes
Remivaga siccum cupidi tenuere carina.
Tum victu ut vires revocent, cerealia mensis
Dona onerant jussi, vivosque in litore pisces
Una omnes torrere parant: succensaque pruna
Suggeritur circum. teter petit aethera nidor.
Ut compressa fames, surgit rex optimus ipse,
Confessusque DEUM sociis ita denique fatur.
Pacem optate, viri, pacem laudate quieti.
Salvete aeternum, socii, aeternumque valete.
Este mei memores, ego claro poscor olympo.
Jamque adeo duris animos aptate ferendo
Omnia: nec propius saevos adiisse tyrannos,
Sit timor, atque duces affari, et vera monere.
Non vos majestas soliorum, aut sceptra superba
Terrificent regum, lucis nil hujus egentes.
Haud longe tum quaerendum, quae tempora fandi,
Quis modus aptus. ego praesens adero omnibus, ora
Vestra regens. dabitur verborum copia cuique.
Nec caelo vires vos, et solamen ab alto
Deficient. qnum Sol decimo jubar aureus ortu
Extulerit, pater afflabit caelestibus auris,
Diffusumque animis Numen divinitus addet;
Praeside quo freti, reges, rerumque potentes
Nil veriti, nostrum vulgabitis undique nomen.
Tum sanctum se se genus aurea tollet ad astra,
Densus agens velùti laxis se palmes habenis
Luxuriat, foliisque simul, foetuque gravescit.

Denique, quum suprema dies illuxerit orbi,
Omniaque eliciam patefactis ossa sepulcris,
Atque iterum in lucem emergent quos terra tegebat,
Hanc vallem, densa hos implebunt agmina colles
Matres atque viri, vixque hausta luce peremti.
Ipse ego jura dabo, mediaque in valle sedebo
Quaesitor, vitas populorum, et crimina pendens:
Vos etiam mecum bissenis sedibus ipsi
Sublimes mortale genus censebitis una,
Bissenaeque tribus gentis tum vestra subibunt
Arbitria, et vestros mirabitur orbis honores.
Interea, Petre, te (nulli pietate secundum
Novi etenim) his rerum summam, clavumque tenentem
Praeficimus cunctis, ultro qui nostra sequuti
Imperia. hoc te praecipuo insignimus honore.
Tu regere, et populis parcens dare jura memento.
Summa tibi in gentes jam nunc concessa potestas.
Jamque pios tege pace: voca sub signa rebelles.
Quemcumque in terris scelus exitiale perosus
Admonitum frustra juxta devoveris ira
Colloquio absterrens hominum, coetuque piorum,
Idem erit invisus caelo. non ille beatis
Sedibus aspiret, nisi tu placabilis idem
Dignatus venia meliorem in pristina reddas.
Jamque adeo tibi concessum mortalibus aegris
Claudere siderei portas, ac pandere caeli.
Talia mandabat terras, hominesque relinquens.
Sic natis moriturus oves, et ovilia pastor
Commendans caris, furta, insidiasque luporum

Edocet, et pecori contraria pascua monstrat.
Sic sociis aevo jam fessus nauta biremem
Credit, inexpertosque docet varias maris oras,
Et brevia, et syrtes, et navifragas Sirenas.
His animadversis, totius lucida circum
Palmiferi nubes collis capita ardua texit,
Et curva aethereis fulserunt litora flammis.
Interea totum exercent nova gaudia caelum.
Alituum caelestum acies, sanctique volucres
Dant manibus plausus, et multicoloribus alis,
Instaurantque choros. fremitu aetheris atria fervent.
Pars pendent speculis, et propugnacula laeti
Caeli summa tenent, et moenia celsa coronant:
Obvia pars portis parat ire parentibus, et se
Quisque auris credunt, ac pennis aethera obumbrant.
Hi plectro indulgent, fidibusque: his tibia cantus
Dat bifores. alii cava cornua flatibus implent,
Raucisonasque tubas, et ahenea cymbala jactant.
Atque ubi ter patris ad solium pernice chorea
Indulsere choris, ter ludo lucida regna
Lustravere, polique e vertice decurrère,
Non aliter sunt ingressi volucri agmine contra
Concentu vario, et multifono modulatu,
Quam, prolapsa Remi quum nondum urbs alta jaceret,
Tarpejaeque arces starent; lateque subactis
Jura daret populis rerum pulcherrima Roma;
Consul victor, ovans pugnatis undique bellis,
Intrabat rediens, Capitoliaque alta subibat.
Talis nubivago tendebat ad aethera gressu

Vera DEI soboles. ut vero flectere quiret.
Iratus quoties genitor mortale pararet
Exercere genus meritis ob crimina poenis,
Omnia fert secum caedis munimenta nefandae,
In primis duplicemque trabem, infandamque columnam,
Brachia cui vinctus tulit aspera verbera, et acres
Virgarum fasces, infectaque sanguine lora,
Hastamque, et calamo pendentia pocula levi.
Tres deinde ingentes, et acuta cuspide vectes
Cernere erat, quibus effossus palmasque, pedesque:
Sertaque nexilibus vepribus conserta rigebant.
Illic et longo Romani signa senatus
Hastili suspensa, cavoque latentia cornu
Lumina, quod superas abies tollebat ad auras;
Quamque manu rex pro sceptro gestavit arundo:
Omnia quae pueri caelestes ante gerebant,
Singula quisque, polique arcem per inane petebant.
Suspexere viri attoniti, acieque sequentes
Alituum nubem, ac regem videre per auras
Tollentemque manus, caelique serena secantem,
Quum subito rutila haec venit vox reddita ab aethra:
Ne trepidate. quid haeretis supera alta tuentes?
Cum genitore DEUS regnandum accepit olympum.
Nec mora. carminibus caeli domus ardua longe
Auditur resonare, modisque per astra canoris.
Contra etiam plausere, atque haec alterna canebant
Laeta viri, caelumque oculis, animisque petebant.
Omnes o, plausu, gentes, linguisque favete,
Atque DEUM canite ascensu supera alta tenentem.

Quadrupedum, volucrumque genus, mutaeque natantes
Exsultent, tractus terrarum ubicumque patentes.
Ipsi dent montes, ipsa et dent flumina vocem
Laeta suam, et scatebris volventes flumina fontes,
Quodque ambit longis terras anfractibus aequor.
Cuncta suum agnoscant auctorem, et carmina dicant,
Semper ut idem ingens regnarit originis expers
Cum genitore DEO DEUS omnia Numine complens.
Ut nullis mox principiis, aut semine nullo
Omnia condiderit, caelum, terrasque, fretumque,
Quaeque vago passim subsunt animantia caelo.
Ut terras ponto discluserit, aethera terris,
Luciferis caeli lustraverit atria flammis,
Tellurisque sinum variis appinxerit herbis,
Sufficiatque satis fruges, et vitibus almum
Humorem. tu cuncta moves. tibi maximus aether,
Quique super latic es concrescunt aethere, parent.
Nubila te, ventique timent. te vesper, et ortus
Observant, obeuntque tuo sua munera nutu,
Et tibi monstriferi obsequitur plaga coerula ponti.
Tu manibus validis terrarum pondera libras,
Atque gravem vacuo suspendis in aere molem,
Rerum elementa locans aeterno foedere, ut omnia
Concordi in medium tendant nitentia motu.
Tu liquidas per inane vias is nubibus actus,
Aurarumque sedens veheris pernicibus alis.
Non tibi tempus equis fugit irrevocabile adactis:
Semper idem ante tuos oculos, praesensque moratur,
Quodque est, quodque fuit, simul et quod deinde seque-
Ipse etiam parens tibi caeli in vertice fixus (tur.

Sol stetit, ipsa etiam surgens in cornua Luna,
Atque suos penitus requierunt sidera cursus.
Te mandante suam vim saepe innoxius ignis
Dedidicit. pueri in mediis fornacibus astant
Illaesi, jactantque tuas ad sidera laudes.
Tu mare navigerum congreta dividis unda,
Et populis medios das ire impune per aestus.
Tu rapidos flectis ripis mirantibus amnes.
Tu largam tactis e cautibus elicis undam,
Idem largifluos fontes, et flumina sistens.
Ipsa tuo tremit aspectu conterrita tellus;
Quosque procul tangis, fumant ad sidera montes.
Assurgunt reges pavidi, tibi sceptra, tibi arma
Deponunt, longeque tremunt, et numen adorant.
Tu surdis aures, oculos tu lumine captis,
Et vocem mutis, et vires sufficis aegris.
Tu revocas in vitam obita jam morte sepultos:
Et rursum potes amissos accendere sensus.
Non te vis crudi perterruit horrida leti,
Non Erebi confusa domus loca, foeta timoris:
Te manes tremuere. plagae regnator opacae
Umbrarum passim populantem immitia regna
Non tulit, atque imis trepidus se condidit antris:
Prostrataeque metu procul Eumenides latitarunt,
Dum superas praeda ingenti vehereris ad arces,
Nunc ubi jam victor regnas, superûmque beato
Concilio imperitas, provisaque tempora longe
Disponens reparas fugientia secula mundo,
Nec requiesse sinis Solis volventia lustra.

Salve opifex rerum, vastique salutifer orbis,
Aspice nos propius, propius genus aspice nostrum,
Morte tua patet aetherei cui janua olympi;
Et veteres tandem pater obliviscitur iras.
Talia littorea laeti sub rupe canebant
Undeni proceres, omnisque effusa juventus.
Non tamen exuerant vanum inter tanta timorem
Gaudia, nondum animos firmati Numinis aura
Aetherea: sed adhuc latebras, cavaque antra petebant.
Sicut ubi accipiter celsa de sede columbam
Sustulit apprensam, quam rostro evisceret unco,
Diffugiunt aliae huc illuc: mox turribus imis
Condunt se celeres, et inania murmura miscent:
Haud illi secus attoniti post funera regis
Inclusi tecto stabant promissa magistri
Caelo exspectantes venturum Numen ab alto.
Jamque aderat promissa dies, deciesque tenebras
Flammifera Sol exoriens face ab orbe fugarat,
Quum pater omnipotens caeli regione serena,
Sidera purpureo reficit qua purior aether
Lumine, caelicolûm in medio media arce sederet
Tempora dispensans, secretaque foedera mundo.
Cui se tum exutus moribundos filius artus
Diffulgens radiis, ac mira luce coruscus
Obtulit, et magno genitorem affatus amore est:
O pater, et sociis tandem succurrere nostris
Tempus, ait, quos amisso duce protinus omnes
Acer agit timor huc illuc, atque omnia terrent
Imbelles, quoniam mortali corpore creti.

Discute terrorem hunc animis, et pectora firma,
Ne casus nequeant alacres procurrere in omnes.
Illis me propter Solyme, Judaeaque passim
Insidias infensa odiis molitur iniquis.
Tu tamen hos olim fore qui praestantibus ausis
Per gentes canerent nostrum indelebile nomen,
Quacumque Oceano terrarum clauditur orbis,
Et populos nova conversos ad sacra vocarent,
Pollicitus, genitor: tibi nec sententia nutat.
Hos (quando caeli demum non abnuis arcem)
Ipse ego saepe tua fretus pietate, labantes
Firmavi, implevique animis. siquidem affore olympi
Promisi auxilium subito, et tutamen ab arce.
Quo freti, reges, regumque minacia jussa
Contemnant, alacresque ruant in funera leti
Sponte sua verae pro relligionis amore.
Sic fatus, palmas ferro ostentabat acuto,
Trajectosque pedes, et hians in pectore vulnus,
Sertaque, et hamatos vepres, quos hostia gessit.
Annuit oranti, delibansque oscula nato
Reddidit haec pater aeterno devinctus amore:
Jam concessa petis. dabitur tibi, nate, quod optas.
Promissa (ne tende manus) afflabimus aura
Quos vis, atque viros nostro flammabimus igni,
Ut pro te blandae projecto lucis amore
Non ferrum, aut flammas metuant, morsusve ferarum,
Aut crinita rotis circum laniantibus haustra,
Quique reformidant nunc omnes aeris auras,
Objicient certis alacres se sponte periclis.

Pugnando, et claras animas de corpore reddent,
Contemtu necis, et vera virtute superbi.
Non illos aestus, non illos frigora sistent,
Letiferum aut campos quum sidus findit hiulcos,
Caerulea aut glacie quum nectit flumina bruma;
Verum ultra Gangem auditi, Bactra ultima supra,
Ismara, Bistoniasque plagas, Serasque remotos
Gadibus, et virides penetrabunt voce Britannos.
Implebunt terras monitis, et cuncta novantes,
Templa pererrato statuent tibi maxima mundo,
Ad tua mutatae properabunt nomina gentes,
Divisae penitus toto orbe per aequora gentes,
Seclaque conversis procedent aurea rebus.
Quae tibi saepe ego pollicitus, scisque omnia mecum.
Nec tantum tua, nate, piis haec vulnera olympum
Nunc pandi, meruere; nigra quos nocte premebat
Insontes primi scelus exitiale parentis:
Verum alios mox, atque alios per secula caelo
Efficient dignos, sua quos commissa piacla
Sidereis procul arcebant a sedibus olim.
Tanta tuae merces, ea vis, ea gratia mortis.
Atque adeo, quodcumque homines ab origine rerum
Admisere, aliis quidquid peccabitur annis,
Huc coeat; satis illa tui pars parva, superque
Omnia diluere, prorsusque abolere cruoris.
Quin etiam mox tempus erit, quum scilicet olim
Tercentum prope lustra peregerit aethereus Sol,
Tum veri, Grajûm obliti mendacia, vates
Funera per gentes referent tua carmine verso;

Atque tuis omnes resonabunt laudibus urbes,
Praesertim laetam Italiae felicis ad oram,
Addua ubi vagus, et muscoso Serius amne
Purior electro, tortoque simillimus angui,
Qua rex fluviorum Eridanus se turbidus infert
Moenia turrigerae stringens male tuta Cremonae,
Ut sibi jam tectis vix temperet unda caducis.
Illic tum, nivei velut inter nubila cygni,
Omnibus in ripis pueri innuptaeque puellae
Carmina casta canent, mixtique in gramine molli
Laudibus incipient certatim assuescere nostris;
Et teneri prima coetus te voce sonabunt.
Haec tibi certa manent, haec vis movet ordine nulla.
Sic fatus, dulcem nato inspiravit amorem.
Interea scelus infandum pellacis Judae
Multa exsecrantes socii se ad jussa parabant
Munera, diversas sortiti protinus oras,
Quas peterent, moresque novos, nova sacra docerent.
Quove autem patribus hisscnis caetera, ut ante,
Pareret pubes, numerum, sanctumque senatum,
Quod superest, supplent, sociisque ex omnibus unus
Sortitu gaudes tanto praelatus honore,
Matthia, obscurum genus, et sine luce propago.
Tum cuncti inter se moesti sic ore precari:
Si nunc, si nobis aurai caelitus almae
Halitus omnipotens patefacto aspiret olympo,
Quandoquidem toties nobis DEUS omnibus illum
Auxilio fore pollicitus. sane omnia vera
Praedixit. desit veris hoc hactenus unum.

Talia suspensi secum aegra mente serebant.
Ecce autem caeli ruere ardua visa repente,
Et superûm tonat ingenti domus alta fragore.
Suspiciunt. nova lux oculis diffulsit, et ingens
Visus ab aethereo descendere vertice nimbus
Lucis inardescens maculis, tectumque per omne
Diversi rumpunt radii. tum innoxius ignis
Omnibus extemplo supra caput astitit ingens,
Et circum rutilis incanduit aura favillis;
Stricturis veluti crebrae crepitantibus olim
Dissiliunt scintillae, acres dum incudibus ictus
Alternant Chalybes, robustaque brachia tollunt
Candentem curva versantes forcipe massam.
Nam pater omnipotens, superaque aequaevus ab arce
Filius aspirant una omnipotentibus auris,
Infunduntque viris Numen. DEUS ecce repente
Ecce DEUS. cunctis divinitus algida corda
Incipiunt afflata calescere, numine tacti
Implentur propiore viri, sacrumque furorem
Concepere; DEUMque imis hausere medullis.
Nec mora, nec requies ter scintillantibus igneis
Terrifico radiis fulgore, ter alitis aurae
Turbine correpti blando flammantur amore,
Ignescuntque animis; atque exsultantia cunctis
Exercent acres stimulis praecordia motus.
Diffugiunt animis terrores. mira loquuntur,
Mira canunt. eadem variis (mirabile dictu!)
Gentibus accipitur vox haud obscura, sibique
Quisque videbatur patrias haurire loquelas,

Multi ut tunc ierant variis huc partibus orbis
Saororum studio, visendaeque urbis amore,
Solennem quae luce illa celebrabat honorem
Quinquaginta actis post orgia prima diebus
Orgia, quum mensis epulandum apponimus agnum.
Hic sua verba audit tellure Libystide cretus,
Hic Galli sua, Romulide, Parthique, Scytaeque,
Nec non subjecti glaciali sidere Thraces,
Afrique, Cretesque, Phrygumque e gente profecti,
Atque Indi, atque Arabes, et arenivagi Garamantes;
Mirantur cuncti circum, mirantur et ipsi.
Namque, hominem velut exuti, moribundaque membra,
Mente domos caeli peragrant, atque aethera apertum
Intenti, et superûm taciti sermone fruuntur.
Jamque canunt ventura.. animis DEUS expulit atram
Lustrans corda intus nubem, quae corpora circum
Caligatque, hebetatque humanas humida mentes.
Quosque modo durae mortis formidine turpi
Speluncis atris terrebant omnia clausos,
Liberius nunc luce palam, atque licentius audent
Terrorum expertes. nec jam mortalia curant.
Non ferrum, aut flammas metuunt, morsusve ferarum:
Sed regem vulgo testantur morte peremtum
Immerita genus aethereo deducere olympo.
Jamque pudet metuisse omnes; animosaque leti
Spes magis, atque magis viget acris Numinis haustu.
Haud secus ac crebris quum rimis terra dehiscit,
Quum sitit omnis ager, tum quae morientia languent
Gramina, caeruleus si caelo venerit imber,

Continuo attollant rursus capita, arvaque ponant
Squalorem, redeatque decor suus omnibur agris.
Ergo abeunt varias longe, lateque per oras
Diversi, laudesque canunt, atque inclyta vulgo
Facta ducis, jamque (ut vates cecinere futurum
Antiqui) illorum vox fines exit in omnes.
Audiit et siquem medio ardens aethere iniquo
Sidere desertis plaga dividit invia terris,
Quique orbem extremo circumsonat aequore pontus.
Continuo ponunt leges, moremque sacrorum
Urbibus. infectum genti lustralibus undis
Eluitur scelus, et veteris contagia culpae;
Relligioque novas nova passim exsuscitat aras.
Protinus hinc populos CHRISTI de nomine dicunt
Christiadas. toto surgit gens aurea mundo,
Seclorumque oritur longe pulcherrimus ordo.

FINIS

M. HIERONYMI VIDAE
CREMONENSIS
CAN. REG. LATERAN.
EPISC. ALBÆ POMPEJÆ

HYMNUS
DEO OPTIMO MAXIMO

Accipe, summe pater summi fabricator olympi,
Quae tibi, quae nato, quae amborum carmina amori
Sacra ferens cecini, caelique Quiritibus olim,
Dum vacat, atque humiles juvat alte linquere terras,
Et fortunatas superûm percurrere sedes.
Ipse ego, tentatum multis opus ante, camoenas
Vertice ab Aonio duxi Jordanis ad undas,
Perque Palaestinos saltus, super ardua sisto
Montis Idumaci, saepe unde faventibus auris
Tollere se, et liquidas mecum juvat ire per oras,
Et caelum peragrare, adytisque insistere divûm,
Atque tuos etiam non exhorrescere vultus.
Nulla erat ante via. praerupta, atque aspera saxa,
Et densi late obducebant omnia vepres.
Ipse manu validam quatiens utraque bipennem
Latum limitem ago, fruticum cedentibus umbris.
Jamque aditus datur, atque via licet ire patenti.

Sat ludo, scenaeque datum. Ludicra priorum,
Fictaque sat vacuas tenuerunt carmina mentes.
Nam quis non teneros molli pede lusit amores,
Et nemora, et fontes, atque inter pocula lusus?
Aut quis non divosque, virosque in praelia miscet,
Dum validos juvat arma, tubasque aequare canendo?
Vana superstitio mentitos numina divos
Jam sileat. pudeat scelerum, quae plurima caelo
Affingunt. pudeat sedes scelerare beatas
Versibus, et superos probris involvere nostris.
Jam pia relligio caelo caput extulit, aurea
Luce fugans tenebras, haud falsi Numinis index.
Carmina nunc mutanda. novo nunc ore canendum.
Jamque alias silvas, alios accedere fontes
Edico. jam nunc polluto calle relicto
Hac iter esto. huc Musarum revocantor alumni,
Hac casti vates in relligione mancuto.
Jam teritur via facta recens, veniuntque vocati
Certatim vates. nova cursu semita fervet.
Quam juvat interdum vestigia nostra legentes
Cernere nos juxta juvenes per amoena vireta
Eductos studio nostro decerpere flores,
Quos capiti imponant plexa sibi quisque corona!
Spero etiam fore, quum, quae nos extundimus ipsi
Infabricata, acieque retusa, utcumque dolata,
Dum me deficiunt aliis rupta otia curis,
Dum populos mihi commissos pascoque, regoque,
Olim aliquis divis, et Musis carior ipsis
In melius feret, atque impensius arte polibit.

Et quae vi nostra primo patefacta labore est,
Mollius ille viam solidabit marmore secto,
Auro addens etiam decus, et Gangetide gemma:
Ut teneant oculos discrimina mille colorum.
Mi sat erit specimen clari monstrasse laboris,
Ut superet mox ille, ut pulcrae praemia laudis
Prima ferat, primos felix potiatur honores;
Inde alii, atque alii semper melioribus auris.
Haec quaecumque, tamen tibi, qualiacumque, sacramus,
Summe pater. cui nam haec potius de more dicemus
Mortali, in terris qui gratus digna rependat?
Praemia nulla hominum moror, haud me purpura regum
Ulla movet. nullos nos supra inhiamus honores.
Si terrena forent quicquam, aut mortalia cordi,
Sat mihi Tuscorum Medycum persolvit honorum,
Et sat opum, rebus quum maximus alter, et alter
Praeesset, praestantesque viros ad digna vocando
Munera, ad egregias pretiis accenderet artes.
Nil ultra in terris quaero, par regibus ipsis,
Contemtu rerum, contemtu dives honorum.
Tu mihi solus ades, mihi tu persolvere solus
Praemia magna, meisque potes subscribere votis,
Nulla licet meritis abs te sint debita nostris
Praemia, tu nisi quae nobis victoribus offers
Sponte tua bonus, at nil tale merentibus ipsis,
Dum sontes, et adhuc dubia certamus arena.
Nam licet humanae non spernas munera vocis,
Nil nostri tamen oris eges; laudumque tuarum
Omnia plena, sonant caelo, terraque marique.

Siqua mei tamen est ratio tibi habenda laboris,
Quae tua magna quidem in genus indulgentia nostrum
Da, pater, extremae quum vitae advenerit hora, (est,
Te praesente mori, nil me terrentibus umbris,
Inque tuos animam amplexus effundere ovantem.
Hoc tantum mihi, plura aliis optantibus adde.

DEO

Hocce quid est? ubi sum? quae mentem insueta libido
Sollicitat? solito longe mihi pectora major
Arripuit calor, et labefactis ossibus haesit,
Insolitoque meas novus est vapor igne medullas.
Quo rapior? quo vota trahunt? quae tanta cupido
Sevocat abductam mortali a corpore mentem,
Ignotasque vias late jubet ire patentis
Aetheris, et liquido mihi sedem figere caelo?
Terra, vale; curaeque humiles, hominesque, valete.
Nulli audita cano. veterum omnibus obvia vatum
Carmina jamdudum, et mortalia cuncta perosus
Tollor humo, totusque levem prope vertor in auram:
Aereasque plagas superare, et linquere nubes
Sub pedibus, rapidoque viam conjungere Soli
Dulce mihi, summoque in vertice sistere mundi.
Non iter occurrens nostrum tot motibus aer
Detineat studio spectandi, et quaeque legendi.
Nil morer aut ventos, aut saevi fulminis alas,
Nubesque, pluviasque, nivesque, albasque pruinas,
Eque coloratis caelestem nubibus arquum
Foederis antiqui monimentum insigne per aevum.
Omnia jam vulgata. meas neque clara morentur
Astra vias, non sideribus volventibus orbes
Instabiles. gelidae quis nescit cornua Lunae,
Aut quibus indicta est radiantis regia Solis?

Ipse licet Sol alta petat, totiesque profundi
Impositus caeli dorso liquidum aethera tranet,
Ille meis longe inferior tamen evolet alis.
Altius ipse viam ingredior. quodcumque creatum,
Infra me jacet. alituum gens incola caeli
Ipsae etiam subsunt acies post terga relictae.
Supra axes mundi, supra mirantur euntem
Sidera, vestigantem ecqnid sit originis expers,
Quodque, ut morte caret, pariter quoque nesciat ortus,
Quod semper fuerit, quod numquam coeperit esse,
Auctoremque sui se tantum noverit ipsum,
Caetera quum penitus fuerint ipso omnia ab uno.
Hoc molimur opus. voti haec summa ardua nostri.
Ignotum, piceaque procul caligine septum
Nubibus in mediis acie deprendere tendo.
Quicquid id est, magnum certe, et mirabile nosco
Numen habere, licet lateat, fugiatque videri,
Quidve sit ignorem, cuncti tamen esse videmus,
Clarius atque suo longe se lumine prodit.
Ac veluti, objectu nebulae quum delitet olim,
Tum nemo potis est obductum cernere Solem;
Non tamen ignorem qua caeli parte prematur
Obsessum jubar, immenso quod lumina mundo
Sic etiam positum, lucemque, diemque ministrat,
Aetereique, utcumque, ignis tralucet imago:
Haud secus id nostros sub sensus ire recusat,
Nec se oculis plane mortalibus explicat umqnam.
Esse tamen scimus, mentisque indagine porro
Deprensum largo sentimus pectoris haustu
Undique diffusum, nobisque in viscera lapsum,

Corda movens intus non missae murmure vocis,
Sed tacito impulsu, atque potenti Numinis aura,
Qua nos usque movet. Quo vero id nomine dicam?
Aut nullum, aut prorsus non enarrabile nomen.
Illi nomine enim quid opus discrimiuis ergo,
Quum nullis penitus regnent consortibus unum?
Non animal, non res, non pars, non femina, non mas,
Quicquid es, o seu vis, seu mens, seu spiritus ille
Qui mare, qui terras, qui caelum Numine comples,
Cuncta movens, mota amplectens, amplexa gubernans,
Primo te esse quidem cuncti sentimus, et unum;
Inde bonum simul experti, verumque vocamus.
Nec tamen es tantum, verusque, unusque, bonusque,
Caetera ceu possunt dici quoque pleraque: sed tu
Ipsum esse, ipsum unum, verumque bonumque vocaris;
Quae tamen inter se haud distant diversa, sed usque
Sunt connexa adeo, ut penitus sint quatuor unum.
Nec confusa uno tamen involvuntur acervo,
Singula sed propria ratione et nomine distant,
Inque vicem secreta suo se munere produnt.
Mira quidem haec. tibi sed nil est mirabile porro.
Quod fieri nequit, ipse potes; potes omnia quando.
Nec tibi vis ulla obstat. agis simul omnia. nec te
Est opus ante animo, quod agis, versare sagaci.
Quod vis, id potes, idque simul molimine nullo
Perficis usque. tuum saue est opus ispa voluntas.
Quod loqueris, facis idem. opus, et vox editur una,
Ut dixti, ut subito ad verbum emersere creata
Omnia, et ex nihilo coepit splendescere mundus!
Tu rerum tu principium, tu terminus idem.

Principium sine principio, sine fonte scatens fons,
Tu tibi principium, tibimet tu terminus ipse.
Incipis abs te, si incipis, in te desinis ipsum,
Incipis icciroo numquam, non desinis umquam.
Ceu se qui sequitur longis anfractibus usque
Per sua decurrens vestigia labitur annus:
Nec se sponte sua discedens deseret umquam,
Donec tempus erit, donec qui tempora coepit,
Finiet idem; instantis origo, et terminus aevi,
Quum volet, haud idem sibi finis, et exitus ipsi.
Non tibi heri, non cras, non quod fuit, aut erit olim,
Objicitur, sed nunc, hodieque haud labitur umquam.
Quod factum, infectum facis, indictumque videri,
Quod dictum est, penitusque hominum de mente revellis.
Quod nunc est, tibi semper erit. nec praeterit aetas,
Nec te tempus habet. quae nobis cumque futura,
Sunt tibi facta, oculisque tuis subjecta, priusquam
Terra patens foret, aut caeli pulcherrimus ordo.
Tunc neque tempus erat, neque post, neque dicier ante.
Omnia solus eras, in te omnia. tunc quoque te nos
Aut caelo dignos, aut certe sontibus umbris
Transcripsisse ferunt, et jam sua praemia cuique
Pro meritis solvisse, vel ut tua certa voluntas:
Quamvis hinc longo fuimus post tempore creti.
Proinde preces quum stat nobis tibi fundere, laudesve,
Ante audis, quam sint conceptae in pectore nostro:
Et benefacta hominum, et commissa piacula nosti,
Ante homines dias veniant quam lucis in oras.
Omnia scis, et cuncta vides. tibi lumina mille,
Mille acies. at parva loquor. tu lumina totus,

Totus et ipse acies, nec quicquam te latet horum,
Quae sunt, quae fuerunt, quae sero deinde futura,
Nec tibi opus luce ad visum, neque lumine. tu lux
Ipse tibi, tu cuncta illustrans lumina lumen.
Et latebras quaerant mortales turpibus orsis,
Nec metuant oculos incurrere cuncta videntis?
Non usquam locus ullus, ubi non ipse quiescas,
Omnibus inque locis ades omni tempore praesens
Diditus in partes omnes. tamen omnis ubique
Integer usque manes. nec te regio ulla prehensum,
Conclusumve usquam cohibent loca. liber ubique
Funderis, atque extra nullus te terminus arcet.
Etsi quid, mundus quod non circum ambiat usquam est,
Id nihil est, nisi tu, tuaque haud finita potestas.
Non oneri tamen es rebus, quibus insitus haeres:
Ipse sed es tibimet sedes gratissima ubique.
In te uno requies tua. tu te nixus in ipso es,
Cuncta tua replens vi. es totus in omnibus usque
Tactum omnem supra, sive vi, motuve, situve;
Quod si adeo non sit, subito passim omnia casu
Cernere erit ruere, in nihilumque redacta referri.
Omnia sustentas. procuras omnia, alisque,
Dum praesens ades. ipsa tua est praesentia vita,
Omnibus ipsa salus. agis omnia in omnibus, uno
Excepto tamen; ipse mali neque enim auctor in ullo es,
Nec potis es sanctam noxae ulli flectere mentem;
Quod cadit in nostros, simul ac te amisimus, ausus.
Caetera semper agis. non te tamen omnia agentem
Exercet labor: at requies tibi summa. tibi alta
Ocia, tranquillaque solutus mente quiescis.

Omnia fers : oneri tamen haud obnoxius ulli es.
Ceu quoque si forte admissis irascere nostris,
Pace tamen tecum frueris, placidaque serenus
Mente sedes. varium sane, et mutabile quicquam
In te non cadit, aut nostrae incostantia mentis.
Utque novus numquam, numquam veter incipis esse,
Semper idem es, plenusque tui. procul extera quaeque,
Atque aliena tibi absistunt. quicquid potis esse,
Aut non esse, tibi non congruit. omnia firma
In te sunt nullos hominum metuentia casus.
Quicquid habes, unus ditissimus, illud es ipsum,
Et nihil est in te penitus te praeter eumdem,
Tuque tui pars ipse, tui pariter quoque totum es.
Accessus tibi sunt nulli, nullique recessus.
Quicquid habes, tibi fixum adeo, atque tenaciter haeret,
Ut nequeat traduci alio, neque vertier umquam.
Dum luces, lux ipsa quidem es: dum vivis, id ipsum es
Vivere: dum sapis, ipsa adeo sapientia tecum est,
Ut nusquam queat ab se se divellier ipsa.
Quandoquidem nihil es concreti, aptive secari
In partes, sed mens purissima corporis exsors,
Ipse tuis pollens opibus, nihil indigus extra.
Iccirco usque tibi constas, et sedibus iisdem es,
Nec te operum piget auctorem, non poenitet umquam,
Et siquando opus inceptum non perficis, et te
Subducis, non consilium immutabile vertis,
In melius sed flectis opus. neque enim illa voluntas
Tum primum subit: a prima sed origine rerum
Sic fixum stabat menti, immotumque sedebat.
Nam veluti varios in serta recentia flores

Jungere nos juvat, et longo contexere tractu,
Atque ita consertos divûm suspendere templis:
Aeternas sic te in seriem connectere caussas
Aeternam perhibent, ut firma lege sequatur
Usque alia ex alia, stabilis neque desinat ordo.
Has praeter nihil in terris, caelove, marive
Evenit: eveniunt praeeuntibus omnia caussis,
Ut non e nostro cadat ullus vertice crinis
Te sine, non ullae in silvis ex arbore frondes.
Unus cuncta moves caussarum maxima caussa.
Et nihil est fortuna, nihil quoque denique casus,
Incertum quodcumque cadat, nisi nomina vana,
Quae sumus infirmis commenti sensibus ipsi.
Quippe obscura licet sint pleraque, et abdita nobis,
Fit tamen haud quicquam, quod non provideris ante,
Quam vasti aethereos mundi procuderis orbes,
Scelorumque novus procedere coeperit ordo.
Atque ideo nobis interdum siqua videntur
Facta quidem temere, et penitus ratione vacare,
Non tamen eversae te protinus accusamus
Justitiae, at potius nebulis ascribimus atris,
Et tenebris, quibus indociles involvimur ipsi.
Quis mentem abstrusam, quis Numinis alta profundi
Consilia exploret? latet inscrutabilis ordo,
Et series longa tegitur conserta catena.
Ante oculis alti mortalibus abdita ponti
Antra legam, penetremque imi sola operta profundi,
Observata vaga tua quam vestigia mente,
Occultasque vias penitus deprendere possim.
Usque lates, gaudesque nigris obnubilus umbris,

Nec toto appares usquam mortalibus ore.
Quas ego non latebras, quas non mundi impiger oras
Nequicquam scrutatus, inaccessosque recessus
Saepe adii, dum te per plana, per ardua quaero
Actus amore tui, flagransque cupidine vultus,
Nubila quo caeli, tempestatesque serenas?
Nam quoniam in terra visum te saepe recenti
Audieram, priscisque parentibus ore locutum,
Primum terram adii, multum scitatus ab illa,
Ecquid forte suis latitantem viderit antris,
Teque, tuosque aditus, et inobservabile porro
Norit iter. nihil illa meo sermone movetur,
Sed circumfuso se ostendit in aere tantum
Pendentem, atque suis libratam nixibus offert.
Tum pictos variis praetendit floribus agros,
Tot silvas, tot de nullo quoque semine plantas,
Pomaque, et haud uno nitidas e germine fruges,
Tempore quaeque suo vice provenientia certa.
Tum varias late diverso in corpore vitas,
Alituum, precudumque genus, genus omne ferarum,
Quaeque suam certo servantia foedere formam,
Naturae et stabili se propagantia lege.
Hoc opus omne tuum, haec manuum monimenta tuarum.
Tu sator, atque opifex rerum, atque ipsius origo
Naturae, si quicquam illa est, nisi nomen inane.
Te tamen haud ullis terrarum partibus usquam
Aspicio, tua nec coram fas ora tueri,
Nec nisi se se oculis praebent mortalia nostris.
Inde abeo. et quoniam quum nondum luminis ortu
Clara foret tellus, sed adhuc in nocte lateret

Fumida suffundens caecae caliginis umbras,
Jam tuus aequoreis innabat spiritus undis,
Luce recens orti perfundens caerula ponti;
Protinus immensi convertor ad aequora ponti
Vestigans, liquidis ecquis DEUS erret in undis.
Apparet vastus tumidarum gurges aquarum.
Nil nisi pontus adest, variaeque sub aequore formae,
Monstraque, deformes phocae, atque immania cete,
Totque alii vitreo nitidi sub gurgite pisces,
Qui se se usque etiam generatim in secla propagant,
Quadrupedum ut genus omne, ut vitae pennipotentum.
Nec minus undisoni maris admirabile visum est
Ingenium, accessus tot certa lege, recessusque:
Et modo crescentis falsas superare lacunas
Litora, detecto modo se subducere fundo;
Bisque die id, dum sol semel undique circuit orbem.
Ista quidem auctorem longe super omnia magnum,
Artificem prae seque ferunt, ultroque fatentur.
At nihil hic simplex nostris non sensibus haustum,
Subjectumve oculis video, nil funeris expers.
Needum oculos lux illa explet lux maxima nostros
Lucis inaccessis habitans pulcherrima in oris.
Post hinc digrediens volucres quoque tollor in auras,
Aereasque plagas, si fors tu spiritus auris
Misceris, gaudesque leves percurrere tractus.
Occurrunt mihi ventorum spirantia flabra,
Nimbique, et pluviae, atque nives, canaeque pruinae,
Et ros, concretique instar salis horrida grando,
Fulguraque, elisisque corusci e nubibus ignes,
Quaeque movent humiles audita tonitrua mentes;

Magna quidem haec visu artificem testantia magnum.
Nam quis non DEUS, humana sed stirpe creatus,
Alituumve etiam superûm de gente volucri
Tam varium excudat tanta arte coloribus arquum,
Mortalive manu opus haud imitabile fulmen?
Parva sed ista tuae mihi sunt vestigia lucis.
Necdum se mihi vis aurai simplicis illa,
Spiritus ille offert replens nullo omnia tactu.
Nondum te teneo. qua te regione requiram?
Quo sequar? ut perhibent, tibi sedes arduus aether.
Aethera conscendam. quis quaeso accommodet alas
Praepetis enanti mihi nunc super astra columbae?
Astra sequar pennis, puraque in luce quiescam.
Jamque adeo immensi suprema volumina mundi
Intueor propius rapida vertigine volvi,
Caetera in obliquum adverso nitentia motu
Sidera per stabiles orbis qui volvitur, axes;
Unde dies nocti semper succedit, et usque
Mensibus exactis in se se volvitur annus,
Verque suo rediens semper se tempore profert
Post hiemem, sequiturque aestatem autumnus inhae-
Vix oculis propiora fero mortalibus astra. (rens.
Admiror lucem, admiror rutilantia longe
Lumina, et inventi mihi spes accenditur ignis
Quem cupio, quem dudum inhians toto aethere quaero.
Ut vero aethereae lucis fontemque, domumque
Longius aspexi medium inter sidera Solem
Auricomum, et totum radiis vibrantibus aureum,
Laetitia exsilui, neque tantum lucis in ullo,
Qui non longe esset supra omnia, credere quibam.

Lux tamen illa expers vitae, et sine sensibus ignes,
Lux alia de luce, aliis deque ignibus ignis,
Artificemque suum ceu caetera sidera novit.
Necdum oculis se se praebet nitor aureus ille,
Qui quum cuncta movet, non est obnoxius ulli,
Exterius qui se moveat. se conciet ipsum
Sponte sua exoriens numquam, ut neque desinet um-
Restabant unae aligerae toto aethere mentes, (quam.
Aethereae caelestum animae, vitaeque volucres,
Primorem stipant quae mentem examine denso,
Usque ministerio intentae; jussaeque rotatu
Sidera perpetuo torquent volventia mundi.
Accessi, mediumque dedi me laetus in agmen.
Hic choreae, hic cantus hilares, thiasique, chorique,
Gaudiaque, et laeti lusus, hic omnia laeta.
Illum adeo mihi qui visus praestantior omni
Illorum e numero, sanctum ceu Numen, adoro.
Inclamant omnes. in primis verba precantis
Ipse arcet, refugitque, humilis cui tura parabam,
Seque DEUM negat, atque DEI vix cernimus ipsi
Instar, ait, simul ad laudes, et carmina laetus
Interrupta redit, cantusque instaurat, et illud
Sanctius, ac claris longe sublimius astris,
Cum sociis lumen canit indefessus, et usque
Laeta cohors regem laeto clamore salutans,
Sanctus, Sanctus, ait, Sanctus, ter maxime, terque
Optime, quo melius nihil, at nihil omnia prae te.
Tu pater es, tu te foecunda mente volutans
Ipsummet te totum obiens, in teque reflexus,
Concipis ipse tui exemplum, tuae imaginis instar,

Haud ulli visum, sed inobservabile prorsum.
Ceu quum secum aliquid mortales farier orsi
Concipiunt tacito ante latens in pectore verbum,
Quam vox aereas audita edatur in auras.
Sed quod tu tecum mente ingens concipis alta,
Verborum haud simile est hominum, dum corde premun-
Sed sine principio (dictu mirabile!) Verbum, (tur,
Quod semper fuit, est, et erit sine fine, sine ullo
Interitu aeternum, nulloque obuoxius aevo
Foetus, ab aeterno genitus, sine matre parente
Filius, aeterno proles aequaeva parenti.
Semper es, et numquam tecum unicus ipse fuisti,
Quin fuerit tecum pariter quoque et unica proles.
A vobis numquam alter abest. regnatis uterque,
Omnipotens, et uterque ingens. immensus uterque,
Et pariter DEUS, aequalisque potentia utrique.
Quin et concordes, vosque inter mutua amantes
Communi (nullis opus extricabile verbis)
Afflatu aeternum semper spiratis amorem.
Quodque ab utroque fluit, consorti spiritus aura
Numen habet, pariterque DEUS quoque regnat ubique
Omnipotens, ceu tu; omnipotens, ceu filius ipse.
Tres tamen esse DEOS si quis putat, avius errat:
Unum Numen idem tribus est, tribus una voluntas,
Una eademque tribus natura, atque una potestas,
Majestasque eadem; atque DEUM ter dicimus, unum.
Quandoquidem quod tu, sit quamvis alter et alter,
Haud tamen est qui tu, ast alius numeratur utervis:
Nec natus pater est, nec natus spiritus, aut tu
Alteruter. vestrûm sua sunt discrimine certo

Munera cuique. nihil confusum est, inque volutum.
Tergeminoque DEUS polles cumulatus honore.
Te nullus fuit ante DEUS, neque post erit ullus.
Unus es, aeterno qui Numine cuncta gubernas
Abditus, ingens, omnipotens, ter ubique tremendus,
Cuncta supercilio quatiens, cuncta igne corusco
Terrificans, caeli superas dum concutis arces.
Haec memini. atque alia alterni miranda canebant,
Et mihi sublimem lucem emiuus ostendebant,
Lucem admirandam, quam cernunt clarius ipsi,
Quum sint aethereae, et nullo prope corpore mentes,
Dura quibus tristis praeclusa est janua leti.
At mihi mortali in medio caliginis atrae
Visa est clausa, nigraque procul circumdata nocte.
Incertum possim nebulosam an dicere lucem,
Lucentemne magis nebulam. jubar intus inesse
Dignosco tamen aurifluis fulgoribus ingens,
Quodque omnem exsuperat magno discrimine lucem;
Si quicquam fas supremae componere luci,
Unde omnis ceu fonte fuit lux caetera largo.
Terrenam ut superant caelestia lumina lucem,
Caetera ut ingenti concedunt sidera Soli
Lumine, Solque animos caelestes aureus infra est,
Sic tibi non tantum assurgit lux omnis ubique
Aetheris immensi, tibi sed collata repente
Fit nox, et nigra pallens obducitur umbra:
Inde mihi siquis quandoque eruperit ardens
Per caelum radius, mentique affulserit ignis,
Praeterit, et rutila caeli fugit ocior aura,
Quae cecidit, seu visa polo cecidisse sereno;

Nec blando mihi fas oculos saturare nitore.
Si mihi nunc siquis velamina nubis opacae
Demat, et exsertum penitus det cernere lumen,
Quod colimus, cui tura damus, cui ponimus aras,
Ignotumque animis cupidis ardemus, et usque
Flagrantes acri frustra tabescimus igni.
Quove magis sensu comprendere tendimus, aegrosque
Altius in caelum visus attolimus, hoc tu
Effugis, aspectuque magis tua subtrahis ora
Nube tegens, piceaeque involvis nubis amictu;
Exiguamque tuae miramur imaginis umbram.
Ac veluti siquis Solis, Lunaeve labores
Deficiente velit paullatim cernere luce,
Non ille arrectos extollat ad aethera vultus,
Verum aut subjectis caelum speculetur in undis,
Aut vitro lucente, ubi plurima ludit imago;
Sic nobis altum spectantibus ora tueri
Fas numquam tua; nec veram prope cernere formam
Infirmi nequeunt humani luminis orbes.
Maximus es: nemo quantum tamen expedit umquam.
Optimus es: nulli qualem tamen edere fas est.
Credo equidem faciem propius, tuaque ora tueri,
Atque uti es omnino potis est haud noscere quisquam,
Terrena quam mole diu, membrisque prematur.
Aversum te terga oculis vix cernimus aegris.
Et potius, quid non sis quivis promere possit,
Quam vera valeat penitus te reddere forma;
Quippe tuae aspicimus tantum vestigia dextrae.
Quicquid habet tellus, mare, caelum, quicquid et aether
Latipatens, opus omne tuum. quodcumque videmus,

Sentimusve, tuum est. nobis haec reddit imago
Plurima te in speculo, liquidisque tuemur in undis.
Terga tuae sunt haec, et posteriora figurae.
Proinde quis amota te possit comminus umbra
Ferre oculis, qualis, quantusve amplecteris omnia
Undique diffusus, nullo de lumine lumen,
Lux nulla de luce, omnis sed lucis origo?
Nemo equidem credo vim tantam luminis absque
Interitu ferat, aut torrentis flumina lucis.
Icc irco te mortales metuuntque, tremuutque,
Seque tuae cupidos solantur imagine formae,
Atque aciem ad veros non audent tollere vultus.
Omnibus es timor; unde DEUM dixisse priores
Te credunt aliqui verae rationis egentes.
Te vulgus tremat, et mortalis caetera turba,
Sisque aliis metus, ut libet, ac formidiuis horror:
At mihi blandus amor, mihi sis placidissimus ardor.
Noctes, atque dies toto te pectore versem.
Te sine sit mihi dulce nihil. te pro omnibus optem,
Unum deperεam. totis hunc sensibus aestum
Implicitem. hunc imis exardens ossibus hauriam:
Hoc mihi solvantur flagrantes igne medullae.
Hos mihi mens unos semper suspiret amores,
Numquam operum, numquam meritorum oblita tuorum.
Quod sim, quod vivam, quod sensu, animoque capaci
Praeditus utar, uti sanctae tuae imaginis instar,
Muneris omne tui est, tibi gratia debita soli,
Cui numqnam dignas potis ullus solvere grates
Pro meritis, licet ille sacrae se destinet arae
Sponte sua, et saevos torrendum jactet in ignes.

Sancte, veni, neque te jam aspectu subtrahe nostro.
Lux nulla de luce, ullo haud de lumine lumen,
O nitor exoriens nostrae pulcherrime nocti.
Quo fugis? appare mihi tandem, et nube remota
Exserere, atque tuo flagrantem reffice vultu,
Voxque meas age nunc primum tua personet aures.
Te semel inspecto vitam haud finire recusem,
Si nequeam in solitam vim lucis ferre profusae.
Sed potero, atque operum patiens amor omnia vincet,
Qui me jamdudum male habet, totisque medullis
Urit, tabentique animo te suggerit unum:
Unum te noctu, te luce usque aucupor unum
Usque tui desiderio perfixus amoris.
Ac veluti, ab nemorum quem dudum algentibus umbris
Excivere canes, medioque egere sub aestu
Aequora per longo camporum libera cursu,
Cervus hians liquidae fontem memor optat aquai,
Suetus ubi gelida se se perfundere lympha;
Haud aliter fontem mea te sitis arida vivum
Suspirat; caeloque cadentem demoror imbrem.
Rumpe moras, age, fons vivus, caeli aureus imber
Labere, et aurifluo labris sitientibus amne
Affer opem, arentemque sitim, ros imbrifer, exple.
Jamdudum desiderio, genibusque solutis
Deficio exanimis, tua dum frustra atria lustro,
Ostiaque insisto immensam claudentia lucem.
Pande fores: te pande mihi. per te datur unum
Ad te aditus, tuque ipse tuimet janua clausa es.
Suscipe me, et validas intranti suffice vires,
Et mihi quicquid opum, quicquidve daturus honorum,

Tolle precor : mihi te solum, nudumque repende.
Es mihi pro rebus cupido satis omnibus unus.
Egredere, optatos, fulgur velut, exsere vultus,
Et ferrugineum caliginis aufer amictum,
Lumine Sol oriens rigat ut caeli arva recenti.
Si vero, quum sis passim ingens, totus ubique,
Respuis externos sine corpore spiritus haustus,
Atque ipsi vere penitus tibi cerneris uni,
Quod nihil omnino prae te sit corporis exsors,
Quodve loco certis non insit partibus orbis;
Saltem parva tuae lucis scintilla corusco
Emicet igne; meamque serenus discute noctem.
Cernere si nequeo, temet sis quantus in ipso,
Quod dabitur, simul orbem acri lustraveris igni;
At saltem, qui sis in rebus, quantus abundes
In nobis, quantusque animis caelestibus insis,
Aspiciam, dulcique tuo fruar eminus ore.
Tantum si mihi non pigeat te ostendere, qualem
Affulsisse ferunt vacuis in saltibus olim
Pastori Isacidae, soceri dum pasceret agnas
Collucente rubo, flammisque ardente coruscis,
Quum tamen illaeso frondes cum stirpe virerent,
Aut quale effusum per cornu rasile transit
Lumen, et inclusus transpectu cernitur ignis:
Quamquam o, sed mea me graviora piacula tardant,
Ne te ferre queam, qualem te legifer idem
Palmiferi vidit nimboso in vertice Sinae
Fulminibus crebris fumanti monte tonantem:
Da mihi te, eque rubo tua vox utcumque feratur,
Meque voca, mea nec quicquam commissa morentur;

Si potuit quondam qui teque, tuosque petebat
Insidiis, sanctum de caelo cernere lumen,
Teque audire, fuit postquam ad meliora vocatus,
Exutus veterem Paulus cum nomine mentem.
Me quoque verte. tuum est misereri, et parcere semper
Subjectis, coramque admissa fatentibus ultro,
Quos tuus ipse sui gnatus lavit amne cruoris,
Quando operis tibi cura tui, nec deseris umquam,
Quos semel in dias eduxti luminis oras,
Sponte sua sibi ni desint, perdantque volentes.
Mentibus in nostris semper seris aurea recti
Semina. si quicquam ingredimur te judice dignum,
Tu nobis das velle prius, dein sufficis aptam,
Qua fieri id possit, vim, nec te subtrahis umquam,
Tramite ni recti male suasi sponte relicto
Labimur in scelus, et votis agitamur iniquis,
Atque tuam oppositis animis avertimur auram.
Tunc fugis, et foedis ales irrevocabilis orsis.
Nam quamvis hominem admoneas, foveasque, tegasque,
Quodlibet audendi est tamen omnibus aequa potestas,
Et nobis laxas nostri usque relinquis habenas.
Justitiae tantum memores, rectique, piique
Esse jubes, atque ipse coli te praecipis unum.
Et quamvis mortale genus nil promere possit
Laude tua dignum, nec quicquam mente capaci
Concipere egregium (neque enim te pingere veris
Fas cuiquam dictis, sed inenarrabile Numen
Majestasque tua est) nostras tamen, optime, laudes
Non refugis, gaudesque hominum pietate benignus.
Quippe tener simul emersit per inania mundus,

Cuncta tuas ora in laudes solvere repente,
Artificemque agnovit opus. te lucidus aether,
Te sancti volucres nova gens radiantis olympi,
Et Numen sensere tuum polus alter, et alter,
Lunaque, Solque recens, et sidera matutina.
Omnia plaudebant, supera omnia laeta sonabant,
Et cecinere novum tibi carmen vesper, et ortus.
Interea aereis sua erat quoque plurima campis
Laetitia, et toto strepuere tonitrua caelo,
Continuoque ignes fulsere in nube corusci,
Atque humiles rutila lustrarunt lampade terras.
Nec vos, immensi, mora distulit, aequora ponti.
Exsultastis, aquae, plausu, exsultastis, arenae,
Et caudis, nitidi, planxistis marmora, pisces.
Cernere erat, qua caeruleas supereminet undas,
Omniferam dorso tellurem murmure laeto
Intremere, et celeri velut assultare chorea.
Necdum quadrupedes gustarant pabula in arvis,
Nec variae volucres rostro se pascere acuto
Assuerant. prius omne pecus, prius omne volantum,
Reptantumque genus mira te laude ferebant,
Et rerum auctorem, servatoremque canebant.
Ipse latens, mediisque in nubibus igne coruscus
Gaudebas, operique tuo faber indulgebas;
Qualis, cui crescit natorum plurima pubes,
Omnes quum videt insignes pietate, sibique
Subjectos, pater ille animum labefactus amore
Laetatur secum, et tacito sub pectore gestit.
Tandem natus homo est, coepitque animata moveri
Gleba recens, caeloque arrectos tollere vultus.

Illi prae cunctis animantibus ipse dedisti
Divinos altae mentis divinitus haustus,
Ut nullum in terris propius te accedat, et undis
Ingenium haud verae omnino rationis egenum.
Muneris iccirco tanti memor ore canebat,
Et meritas toto solvebat pectore grates,
Cum consorte tori incedens per amoena vireta,
Halantesque tibi flores, et serta legebat.
Felix o nimium, tecum si foedere pacto
Mansisset dictis, nec turpi jura resolvens
Arsisset voto; vetitique cupidine pomi
Seque, suumque genus veniens mersisset in aevum
Omnia suffundens mortis nigrore repente.
Tu tamen o nostras nimium miserate ruinas
(Suasit amor) demum nos ultro in pristina reddis,
Nec sinis in tenebris, altaque voragine volvi.
Nam tandem auxilium caelo demittis ab alto,
Qui reduces noctis nos tantae evolveret umbris,
Non tot veridicis olim de vatibus unum
(Quod poteras) non alitibus de civibus unum,
Qui caeli supera alta colunt: sed munere tali
(Quae pietas? qui tantus amor?) tuus unica proles
Fungitur ille, tui vera, atque simillima imago
Filius, aeternum qui tecum vivit, et unum
Est, et idem tecum, tibi nec divellitur umquam.
Nascitur humana sub imagine nascitur ille,
Qui semper fuit, est, et erit, cui sidera parent;
Mortalique DEUS tegitur sub mole, nec artus
Respuit humanos, nec vitae incommoda nostrae
Factus homo, mortique etiam se subjicit ultro,

Ut nos aeternae mortis de faucibus haustos
Eriperet, claroque humiles inferret olympo.
Ille etiam, muudo quum venerit ultimus aevi
Terminus, ante nova quam flagrent omnia flamma,
Arce tuo missu ad terram descendet ab alta
Aetheris, ut vitas homiuumque, et crimina discat
Quaesitor; quem non beue vel malefacta latebunt:
Pro meritis statuet poenas, et praemia cuique.
Quum vero ingenti flamma arserit orbis ubique,
Coutinuo tellure nova, caeloque recenti
Cernere erit lustrata hominum volitare per auras
Corpora clara magis caeli radiantibus astris,
Omniaque aetherei complere sedilia caeli.
Tu, pater, in mediis tot millibus aethere summo
Totus collucens, radiisque micantibus ardens
Longe omnes supra pro majestate sedebis
Cum nato aequipotente, tuumque afflabis amorem
Omnibus, atque tuo laetos dignabere vultu,
Unde animis venit alma quies, sine fine voluptas.
Tunc te sicut es, et sine nube videbimus atra,
Et nil jam levibus speculi debebimus umbris.
Felices omnes, et conditione beati,
Quisque sua, haud animis tendent optantibus ultra,
Alter et alterius non suspirabit honores.
Omnibus uuus erit junctis amor, atque fovebunt
Mutua se, dulcique animis ardore liquescent.
Nec se ulli poterunt posthac summittere culpae,
Ut caeli volucres post prima pericula cives.
Ter felix sine fine quies, siue fine voluptas!
Tunc neque erit finis, neque tempus. desinet aevum;

Quodque est, quodque olim fuit, et quod deinde sequetur,
Unum erit. immensi requiescent sidera mundi,
Mobilis et circum torqueri desinet orbis.
Ipse etiam cursusque sui, assiduique laboris
Oblitus Sol stabit. iners nihil edet in auras
Terra parens. nil jam gigni, nil crescere, alive
Cernere erit, nil mutari, nil denique obire.
Omnia semper erunt eadem, terra, aequora, caelum,
Sideraque ultrici mundi lustrata favilla
Haud infra aetherei fulgebunt lumina Solis
Lumina quae solita mundo nunc luce ministrat.
Tunc mage erit longo Sol lucidus intervallo.
Nullus erit nimbus, nullae toto aethere nubes,
Quae se se objiciant, et opacum lumen obumbrent.
Otia mundus aget. tu solus gignere prolem
Unigenam perges foecundo in secula verbo.
Gignendi nec finis erit; et uterque beatam
Concordi afflatu semper spirabitis auram,
Sol uti inexhaustum nihil umquam mittere lumen
Desinit, usque nova perfundens omnia luce,
Omnia perpetuo conservans fota calore.
Unus cuncta reges. eris omnia in omnibus unus.
In te unum conversi animis flagrantibus omnes,
Mirari, amplectique omnes, pascique, truique,
Aeternumque tuas resonabunt omnia laudes.
Salve, summa boni, fons veri, lucis origo.
Si quid justitiae est nobis, rectique, piique,
Si quicquam virtutis, id omne id fluminis instar
A te fonte venit recti omnis, quum tibi juncti
Haesimus. hanc trahimus tua per commercia partem.

Tu pietas, tu justitia es, tu caetera virtus
Omnis, et in nostras emanas undique mentes.
Tu vigor es rerum, tu vis, tu lucidus ille
Splendor, quo caeli regitur pulcherrimus ordo.
Tu soli radios, tu praebes augmina Lunae,
Caeteraque accendis, pascisque micantia caeli
Sidera luce tua, et totum jubare aethera vestis.
Secula tu reparas semper fugientia, mundo
Tempora dispensans, annos, mensesque, diesque;
Et lucis, noctisque pares tu dividis horas
Atque orbis velut es sator unicus, omnium origo,
Sic etiam tu cunctarum concordia rerum.
Tu mundi tu concentus, tu consona Musa
Perpetua in seriem nectens elementa catena,
Suspendisque gravem telluris in aere molem,
Et suspendis aquas, tot vasti stagna profundi,
Atque pares orbis lati moderaris habenas.
Omnia solus agis, solus, pater, omnia curas.
Nec te centimanum dicam tamen. es tibi totus
Ipse manus, totusque oculi, digitique, pedesque,
Brachiaque, et mundo nova semina sufficis unus.
Usque novas animas in membra recentia fundis
Humani generis sator indefessus, et orbem
Finibus in cunctis variis animantibus imples.
Nec sine te it quicquam aereas in luminis oras.
Per te concipiunt foecundis imbribus agri,
Seminaque educit dias calor almus in auras.
Gramine convestis sola: versicoloribus arva
Floribus appingis, pictisque tapetibus ornas
Semper vere novo; nec certus rumpitur ordo.

Spicea serta gerens, maturaque semina curva
Falce legens alimenta animantibus ingruit aestas.
Rore levi arentes reficis nocte humidus herbas.
Hinc varia arboribus pendentia poma coloras,
Et nitidas lentis suspendis vitibus uvas.
Venit hiems; nive, et albenti tegis arva pruina,
Telluremque gelu premis, et vaga flumina sistis.
Tu, quoties libuit, veluti deprompta reclusis
Thesauris profers ventorum immitia flabra
Imbripotens, nimbos, tempestatesque coerces.
Fulguribus terras, et saevo fulmine terres.
Omnia mox caeli detecta luce serenas.
Aereas equitans nubes, lateque sonoris
Ventorum invectus pennis cava nubila differs.
Das leges, et jura polo. tibi curia sancti
Aetheris obsequitur; nutusque observat heriles
Sanctorum chorus alituum. tibi in omnia summum
Imperium. tu rex regum. tibi sceptra, tibi ipsa
Regna accepta ferunt reges, et Numen adorant
Accurvi, votisque vocant, metuuntque, tremuntque,
Atque humiles uni tibi corda ferocia ponunt.
Insani, tibi qui se frustra opponere signis
Infestis audent, atque irrita bella lacessunt.
Quandoquidem ceu das, adimis quoque regna superbis.
Quanta tuae sit vis, quam saeva potentia dextrae,
Caelestum volucrum scit quondam maximus ales,
Olim qui roseo, ceu Lucifer, ore nitebat,
Et matutino praebebat lumina caelo.
Cum sociis nunc in tenebris, et nocte profunda
Sontibus infelix aeterno carpitur igni

Noctipotens umbris terror crudelibus, et fax,
Lucifugisque animas miseras exercet in oris.
Scit Babylon superas educta turre sub auras,
Terrigenas quali disjeceris ense gigantes.
Scit Segoris, scitque infelix Asphaltidos undae
Accola, quas urbes subito telluris hiatu
Hauseris, et pluvio gentem deleveris igni
Ausam immane nefas, vim caeli inferre ministris
Aligeris tenerae juvenum sub imagine formae.
Tantus agit furor insanos, tam caeca cupido!
Tu pedibus salsas das ire impune per undas
Suspensis genti, dum vim fugit hostis, amicae,
Et mare velivolum concreta dividis unda.
Nec mora, vorticibus pelagi in se deinde reversis
Arma inimica viros, currusque sub aequore mergis,
Et duram Aegyptum luctu prosternis amaro;
Quam non ulla prius potuerunt edita caelo
Flectere signa irae caelestis nuntia monstra.
Tu potes hostiles nullo ariete vertere muros
Ad solum clamorem hominum, sonitumque tubarum.
Tu quoties opus, insolitis terroribus hosti
Adverso immitis tenebrasque, metumque, fugamque,
Et conversa adigis dare terga sequacibus umbris.
Vox tua terribile est tonitru, tua dextera fulmen.
Tu populum innumerum deserta per invia vectum
Concreto caeli pavisti rore tot annos.
Tu largum duris e rupibus elicis amnem.
Tu dulces in aquas fontes convertis amaros.
Tu rerum quandoque vices, et foedera rumptis,
Et quas fixisti leges, idem ipse refigis.

Hinc precibus validi herois, dum proelia tendit,
Sol caelo stetit immotus. mirantibus astris,
Caeteraquè assiduos requierunt sidera cursus.
Hinc conversa retro quoque flumina subsedere,
Aut subito obscoeno manarunt rubra cruore:
Et segnis quadrupes humana voce locuta est.
Olim etiam pluviam multos innubilus annos
Haud aer dedit, et latices latuere reposti.
Ante haustum largis deleras imbribus orbem.
Tu cererem exiguam nati convertere in artus
Divinos, corpusque potes sacrantis ab ore.
Quid mirum, si ferrum etiam natet amne liquenti
Suspensum, nec mole gravi subsidat in ima?
Si vim sponte suam dediscat mitior ignis,
Nec pueros cremet in media fornace canentes?
Arida si nitido revirescens germine virga
Non exspectatos det obusto cortice flores?
Per te etiam surdis penitus saepe auribus orti
Sunt visi claras audire, et reddere voces.
Nec non capti oculis, et blanda luce carentes
Jucundum caeli potuerunt cernere lumen.
Ut sileam, quos in media jam morte jacentes
Incolumes servas, nutuque in pristina reddis.
Quin etiam exstinctos, ima et tellure repostos,
Quum libet, amissae revocas ad munera vitae;
Idque aliis das posse, tuas qui pectore casto
Implorant vires, et sanctum Numen adorant.
Nil adeo nostris tam viribus inconcessum,
Quod non evaleat quisquis te pectore toto,
Toto corde colit, totis te sensibus haurit.

Ille etiam avulsos in salsas aequoris undas
Transferet, ac coget per inania currere montes.
Ille etiam velut ante oculos ventura videbit
Vaticinans, populisque canet longe ante futura.
Largius ipse homini te saepe infundis amico,
Caetera de nihilo quem propter cuncta creasti.
Illum etiam demum caeli dignaris honore.
Respice nos bonus, et nodo tibi necte tenaci.
Nos facere id potis est unum, ac servare beatos.
Nam quicumque tibi se junxit, et altius haeret,
Teque habet, omnia habet, nulliusque indigus ultra est.
Omnia sunt in te, per te omnia, te omnia ab uno.
Si quid opus, nulli dees, omniaque omnibus unus
Sufficis, et te, qui fis omnibus omnia, praebes.
Tu vigor es fessis. jactatis aequore vasto
Tu portus. tu fons liquidae sitientibus undae.
Tu requies, tu pax animis placidissima nostris.
Tu modus es rerum*, mensusque, et daedala forma,
Metaque, tu pondus, numerusque, ordoque, decorque.
Tu cunctis communis honos, tu vita, salusque.
Tu cunctis communis amor, tu plena voluptas
Omnibus, et virtus. abs te sapientia, si qua est
Mortali, tu lex, tu spes certissima, tu lux,
Tu via, tu ratio. desunt mihi carmina. desunt
Verba. tibi quo plura cano, tibi plura canenda
Restant mortali non evolvenda labore*.
Non te orbes capiunt, non ampli semita caeli
Ardua, non ratio, non mens, non denique sensus.
Atque adeo maris immensi tot stagna, tot undas
Ebibere enitor, totumque haurire profundum.

DEI FILIO

DEO OPTIMO MAXIMO

Principio ante aevi primordia, et ante creata
Omnia Verbum erat aeternum, immemorabile Verbum,
Usque DEUM propter residens, haud Numinis expers,
Divinique haustus. sed erat quoque Numen idipsum,
Eque DEO DEUS, et verum de Numine Numen,
Quod DEUS aeterna produxit origine nullo
Temporis obsequio se in se met mente reflectens,
Concipiensque suae proprium hinc sibi imaginis instar;
Quo sine nil horum constat, quaecumque creata.
Fons vitae, fons lucis erat mortalibus aegris:
Lux ea sed tenebris primo radiabat in altis,
Nec claram caecae lucem agnovere tenebrae.
Huc missus vates, lucem qui proderet almam
Gentibus, et largo lustraret lumine mundum,
Veridicoque rudes praenuntius ore moneret,
Non lux ipse quidem, sed tanti luminis index.
Lux erat ille autem, qui primo lumine semper
Affulget primas mundi ingredientibus oras.
Non aberat mundo mundi fabricator: at ipsum
Auctorem haud agnovit opus. sed ei obstitit orbis,
Inque sua advenientem alii exclusere, neque illum
Admisere sui. sed quotquot luce recepta
Accepere, piis tum primum oblata facultas

Et monstrata via est, qua caeli surgere ad auras
Possent, seque DEO ceu pignora juugere cara,
Lustrati velut, atque iterum divinitus orti.
Nam Verbum omnipotens (agite hic assurgite dictis
Mortales, venerati animis) mirabile Verbum
Dilapsum caelo moribundos induit artus
Factus homo DEUS, et nostris habitavit in oris,
Unde salus omnis nobis est orta sepultis.
Tantane te pietas miserantem incommoda nostra,
Tantus adegit amor, caeli ut de lumine claro
Te nostris velles ultro immiscere tenebris,
Quum sis aeterni proles aeterna parentis,
Luciferum ante satus roseum? tu Lucifer ipse,
Caeteraque astra tuo tu lumine cuncta serenas,
Qui gigni neque coepisti, neque desinis umquam,
Principio semper genitus, gignendus et usque,
Principium de principio, de fonte oriens fons.
Tu Sol, atque idem splendor de Sole refulgens,
Splendor qui Solem illustras splendoribus ipsum,
Lux de luce micans, clarum de lumine lumen.
Sol omnis fons justitiae, pietatis origo.
Splendor qui totum illustras splendoribus orbem.
Tu mortale hominum genus ipsa ab origine rerum
Vidisti curas humiles, et vana fovere
Consilia accurvum terris, caelestium inane.
Huc ideo accesti moribundo corpore septus,
Te medium dans iter nos, interque parentem.
Ut nos erudiens, numquam ante audita moveres,
Arcanis inscripta notis in codice clauso,
Quem septem custudibant adamantina signa.

Hic veterum coram evolvens oracula vatum
Lustrasti nos luce nova, ut concreta videntes,
Atque oculis subjecta, etiam possemus adire,
Quae fugiunt hominum visus, vix pervia menti;
Atque ita nos veheres tua per vestigia ad astra:
Qualis avis, non jam implumes quum sedula natos
Invitat, tenditque volatu educere in auras,
Ipsa supervolitat nidum alludentibus alis,
Paulatimque levi se tollit in aera lapsu.
Non alia humanum genus artes obtusa tot annos
Corda gerens, poterat sublimi pectore digna
Concipere, et volucri caelum tramittere mente.
Nam tibi cuncta pater, quae sunt, quaeve ante fuere,
Quaeve dehinc ventura, uni detexit: et aeque
Omnia scis, et cuncta vides, videt omnia ut ille.
Te quamvis genuit pater auctor, non tamen umquam
Te fuit ante pater. numquam non ipse fuisti
Filius aeterno soboles aequaeva parenti.
Ceu, quamvis longe aeternis pereuntia distant,
Splendor ab igne oritur, splendorem non tamen ignis
Ante iit, at simul atque ignis tum coepit oriri,
Ortus item pariter splendor diffulsil ab igni,
Aeternusque foret pariter, si aeternus et ignis.
Non pater est te major. habes patris omnia, et in te
Est pater, ut genitore itidem tu semper in ipso es.
Quaeque potest pater, aeque eadem potes omnia ab illo.
Tantum te genuit pater amplius, ipse neque illum
Gignis, nec pater es, sicut neque filius ille.
Tu patris aeterni aeterna, atque simillima imago,
Tu patris invicti robur, tu dextera, et ingens

Brachium, inexhaustusque vigor, virtusque perennis.
Tu patris aeterna es sapientia cuncta videntis,
Qua maria, et terras, caelum, aethera, cuncta creavit.
Nam DEUS aethereos quum mundi excuderet orbes,
Aereasque plagas conflaret, quumque liquores,
Et circumfusas laticum suspenderet undas,
Libraretque suo tellurem pondere nixam,
Inque vicem validis connecteret omnia vinclis,
Ipse aderas operi indulgens, nutu omnia firmans,
Omnia componens, sine te nihil, omnis ubique
Est per te decor, et rerum pulcherrimus ordo.
Namque sinu patris ipse aderas nova cuncta creantis
Ante mare, et terras, caeli ante patentia regna,
Ante humiles colles, ante alta cacumina montes,
Fluminaque, et fontes genitus. praerupta priusquam
Fundamenta gravi telluris mole locaret,
Filius exstabas ante omnia secula natus,
Amplexusque patrem aeterno devinctus amore
Gaudebas tecum, torrens unde illa voluptas
Illa immensa fluit gaudent qua cuncta creata,
Quae sensus hominum supra est, super omnia abundans,
Auribus ut nemo hanc, nemo umquam mente capaci
Hauserit in terris. animas ea sola beatas
Efficit aethereis exemtas corpore in oris.
Ut nihil ulterius quaerant, nihil amplius optent.
Tu tamen o nostros adiisti sponte labores,
Mortalesque auras hausisti, has noctis in umbras
Editus, humanosque puer collectus in artus.
Verus homo, verus pariter DEUS, unus utrumque
Nasceris, et caeli nostri non respuis oras,

Eque sinu patris in terras te dejicis imas
Solis lucis egens, quum sis fons lucis, et ipsum
De nihilo extuderis, nullaque e lampade Solem,
Caeteraque illustrans caeli succenderis astra.
Nasceris, et subito aspectu caelum omne serenas
Editus in lucem pura de virginis alvo;
Quae penitus thalami, tactusque ignara virilis,
Numinis afflantis sancta concepit ab aura.
Nasceris: in terris pax nascitur aurea tecum,
Pax omnem sensum exsuperans, insueta voluptas.
Nasceris: ut verni species patefacta diei,
Omnia laetitia perfundis, gaudia ubique
Plena seris, mira rorant dulcedine montes
Undique, mellifluaeque redundant nectare valles
Undique. felici distillant omnia rore.
Nam caelum omne liquens, caelique volubilis orbes
Desuper insolitis tunc imbribus irrorarunt,
Et pluviam nubes felici rore dedere,
Quo tellus imbri, Zephyrisque tepentibus alma
Concepit gravis; et gremio flos ortus aperto
Exseris os, campisque comas diffundis apricis
Circum suave rubens, et circumfusa coloras
Gramina. divinos longe rus halat odores.
Tu ros, tu pluvia, eque polo fluis aureus imber.
Exspectatus ades tot secula ab omnibus imber:
Candida te excipiunt intactae vellera lanae:
Nec tamen excepto maduit lana humida ab imbri.
Porta aeterna manet caeli alto in limine clausa,
Per quam aditus nulli penitus fuit orbis ab ortu.
Ipse sed ingrediens soli tibi sponte patentes

Isque, redisque fores, nec claustra immota resignas,
Quale vitrum radiis penitus Sol transit adactis,
Illaesoque domus subit interiora metallo,
Intimaque illustrans penetralia lumine vestit.
Plurima forte olim serpens tabo, atque venenis
Fontesque, fluviosque, lacusque infecerat omnes,
Omnes errabat mors passim infusa per undas.
Circum victa siti longas effusa jacebant
Per ripas armenta, genus simul omne ferarum,
Nullaque suspectas labris arentibus undas
Libabat quadrupes: vicinaque flumina tantum
Spectabant veritae caecum sub gurgite virus.
Ecce ferus cervo assimilis, capraeve fugaci
Montis ab aerei decurrens vertice summo,
Tramite declivi saltus praetervolat altos.
Jamque fugam per plana tenens, ingentia campi
Transmittit spatia, et volucri volat ocior aura.
Convertère oculos commota armenta repente
Ad sonitum, atque viam venienti abducta dedere.
Ille lacum ingrediens longo ferit aequora cornu,
Fronte quod in media solum gerit. ilicet omnis
Ad tactum subitis fervoribus aestuat unda,
Exsultantque vada, spumisque incanuit amnis.
Nec mora, prosiluère ferae simul undique in undas,
Securaeque mali medicatum hausere liquorem.
Currite, montanae vos, huc accurrite, Nymphae,
Ferte rosas. legite alipedi candentia vestro
Lilia, narcissosque, et purpureos hyacinthos.
Texite odoratas vario de flore coronas,
Atque salutiferum sertis innectite cornu.

Tu noster quadrupes, caeli o lux clara sereni,
Vertice ab aethereo tu nostrae caussa salutis
Certa venis, tuaque omne abigit praesentia virus.
Grex lectarum ovium caecis custodibus ibat
Omnis Idumaeis passim dispersus in arvis:
In pecus omne ferae crassari impune: fremebant
Hic illic miseris balatibus omnia circum.
Pastor ab adverso Carmeli vertice missus
Venisti tu cogere oves, oviumqne mederi
Vulneribus pius, igluviemque inhibere luporum,
Unius ut tandem pastor foret unus ovilis.
Currite, Idumeae vos, huc properate, puellae.
Visite pastorem numquam ante haec secula visum.
Cernite ut incessu gravis, ut spectabilis ore
Egregio, formaque viros supereminet omnes,
Cuncta DEO similis, vultum, vocemque, coloremque,
Haud spirans mortale. DEI quantum instar in illo!
Sternite humum venienti; et olentia spargite ubique
Graminaque, et flores, calathisque occurrite plenis,
Et patrio de more novum date gutture carmen.
Ecquis Idumaeo venit ecce e tramite pastor
Transiliens colles, montana cacumina tranans,
Divini specie juvenis pulcherrimus oris,
Undique divinum jactans de corpore amorem?
Ecquis, odorato ut thalamo novus, ecce, maritus
Egrediens multo incedit sublimis honore,
Fragranti, latos humeros adopertus amictu,
Atque ipsos blando montes exurit amore?
Omnia amant juxta, mitescunt omnia circum.
Currite, pastores, pastorem visite amantem.

Currite longinquis, reges, a finibus orbis :
Dona parate opibus, regumque invisite regem.
Sed quid ego aspicio textum illi informe rubore,
Squalentem guttis tunicam? chlamys atra colorem
Insolitum veluti calcata duxit ab uva,
Compressique pedum macularunt vincla racemi.
Ah tibi quis niveos tam focde infecit amictus?
Ah tibi quo species evanuit illa repente,
Qua sanctorum animae in caelo laetantur amorum,
Alituum caelestum acies, gens aethere nata?
Tunc ille aeternae splendor nitidissime lucis,
Pulcher luce magis, roseo formosior astro,
O caeli jubar, o oriens, o Lucifer alme
Lumine cuncta rigans, illustrans omnia luce?
Lucis ubi nunc ille nitor? tun' Phosphorus ille
Praebebas mundo qui lumina matutinus?
Quem quondam vario rerum ipsa in origine cantu
Laudabant celeres mundi septemplicis orbes,
Laudabant elementa tuum admirata decorem,
Laudabant alternantes et vesper, et ortus,
Lunaque, Solque, Poloque orientia sidera utroque,
Hei mihi Lucifero quantum mutatus ab illo es!
Hei mihi mutato quam factus decolor ore!
Quam niger aspectu! quam deformatus amictu!
Quis te percoxit tantus calor? haud tibi vultus
Sol aestu infuscat. non purpura tinxit amictus.
Longe alius rubor, atque alii infecere calores.
Solus amor nostri fuit horum caussa malorum,
Solus amor fusci fuit idem caussa ruboris.
Unus tu nobis collectas comprimis uvas

Suppositus trabe, mole gravi, sub pondere iniquo:
Deque tuo expressi tortu fluxere liquores,
Et totum quae vina hilarant dulcedine mundum.
Ast etiam quae nam juvenili in corpore cerno
Vulnera? quam lata patefactum molle fenestra
Pectus hiat! plantae quam dira cuspide fixae!
Ecce manus ambae ferro quoque arantur acuto,
Vulnificisque caput redimitus sentibus horres,
Affixusque trabi vitam heu quoque denique fundis.
Cui hominum hoc de te licuit scelus? an DEUS istis
Vulneribus, mortique etiam succumbit acerbae?
Ipsi tunc etiam flerunt tua funera montes,
Aspraque saxa tuo doluerunt fissa dolore.
Ipsa parens frugum se se moestissima tellus
Planxit, et insolito tremuit succussa fragore:
Nec potuit lacrimas Sol dissimulare, serenam
Quum ferrugineo faciem velavit amictu.
Ah dolor, admissi nullius conscius, insonsque
Occidis, et poenas aliena ob crimina pendis,
Qui neque contraxti proavitam ab origine culpam,
Nec tenui ipse tuum maculasti crimine nomen.
Nos inconcessa decerpsimus arbore poma,
Unde omnis spes nostra absumta, salusque sepulta:
Ipse tuo cunctam solvisti sanguine noxam
Arboris affixus plantas, et brachia trunco.
Nostra tua de peste salus, de funere vita
Nostra oritur, laetique tuo languore valemus.
Namque licet mortale tibi, et violabile corpus
Esset, mortali ut matris de sanguine cretum,
Nulla tamen furti obstabant contagia aviti;

Antiquaeve notae suberant vestigia nusquam,
Quam generi princeps hominum generator inurens
Heu genus infelix transmisit in omne nepotum.
Quandoquidem intemerata parens genitricis in alvo
Ipsa suae afflanti circumdata Numine, labem
Vel non admisit, vel protinus eluit omnem.
Tu volucris foeta illa, tuo quae sanguine natos
Pascis, et admoto terebras tibi pectora rostro.
Agnus eras sacer ille, patri mactandus ad aram
Victima morte obita qui nostra admissa piares,
Ablueresque tuo nos hostia sancta cruore.
Tantae molis erat nos caeli in regna reponi,
Unde procul pulsi malesuadi fraude colubri
Sedibus ignotis tot longe erravimus annos,
Pellacis colubri, hamatae qui agmine caudae
Magnam etiam superûm detraxit ab aethere partem.
Vincis io, atque hydro tandem obluctatus acerbo,
Infernas penetras sedes, et morte subacta
Vivis adhuc vita meliore, animasque piorum
Carcere perfracto, Erebi vastator ab umbris
Eripis, et tecum caeli alto in culmine sistis.
Tu leo promissus magni de sanguine Judae
Nasceris ille, malisque venis occurrere nostris.
Vincis io, et magna vi vincula nostra refringis,
Vincula queis sibi nos addictos hostis habebat,
Atque triumphatum compescis viribus Orcum.
Quique modo informi leto sine honore jacebas,
Jam pulcher visu, jam formosissimus ore
Pristina divini prae te fers signa decoris,
Atque agis insignem repetens supera alta triumphum.

Qualis ubi exutus senium, nitidusque juventa
Puniceis surgit Phoenix a funere plumis,
Jamque suos adit Aethiopes, Indosque revisit.
Circa illum volucres variae comitantur euntem,
Et vario indulgent cantu, plausuque sequuntur.
Tu lapis informi primo quem mole jacentem
Projecere viri, neque eum inter levia saxa
Miscuerunt operi; mox ipsa in fronte locatus
Aedibus in summis, qua prominet angulus extra,
Parieti utrique datus validis compagibus omne
Nectis opus, totaque nites spectabilis arce.
Nec tamen hic indefensos nos deseris umquam.
Usque foves praesens, et amico Numine firmas,
Nosque mari in vasto tot tempestatibus arces,
Nec sinis abruptis victa rate obire procellis.
Tu pelagi velut in medio firmissima cautes,
Quam neque convellunt venti, neque fluctibus undae.
Hac super alta novae posuisti moenia genti,
Quae totum daret aucta tuis sub legibus orbem.
Hic adeo fessis statio tutissima nautis,
Huc quae saepe mari in medio nostra ardua puppis
Aestuat insanis ventorum exercita flabris,
Se recipit, temnitque minas, et murmura ponti.
Usque invicta silex te saevis objicis undis.
Impetus huc omnis, illisaque frangitur unda.
Objice quo defensa, licet vi crebra fatiscat,
Tuta tamen ponto numquam cava mergitur alnus.
Tu nos, olim ut pollicitus, non deseris umquam;
Tu nos de caelo praesens pascisque, tegisque:
Sufficis aeternae tu nobis pabula vitae.

Tu noster victus, tu nobis pabulum, et esca,
Tu caelo ros concretus demitteris alto
Suavis, et optatos referens cuique ore sapores.
Tu nobis liquidae emanas fons vivus aquai.
Flumine ab aethereo semper sitientia labra
Nostra rigas, largumque in nobis efficis amnem,
Cujus rursus aquae salit usque ad sidera cursu
Impetus, et superûm laetantem temperat urbem.
Abs te omnis vis nostra oritur, vigor omnis abundat:
Nostraque, siqua, tuo firma est in robore virtus.
Tu velut in campis latis uberrima vitis
Brachia protendens, nos ceu qui plurimus inde
Palmes agit sese, laxisque effundit habenis,
Et gravidus circum nitidis exuberat uvis.
Tu fortunati abstrusus thesaurus olympi,
Aurum ubi caelicolûm, et gemmae servantur, et omnes
Caeli claudis opes ditissimus, atque recludis.
In nos usque etiam mortales largus inundas.
Huc omnis pleno dimanas copia cornu.
Abs te omnis auri vis, atque opulentia abundat.
Quod semel aeterno longe ante exordiâ rerum
Munere concessit genitor tibi, conditor orbis,
Semper habes, nec quum hic terrenos induis artus,
Amittis quicquam decoris caelestis in aethra.
Non te adeo intactae claudebant viscera matris
In terris, ut non quoque in aethere luce micares
Idem eadem, aeterno genitus sine matre parenti.
Nec minus ac prius aethereo DEUS altus olympo
Regnabas cum patre, licet terraque, marique
Errares homines inter mortalia curans,

Verus ibi, hic verus: nec nos ludebat imago.
Et plagis quum te objiceres morti obvius ultro,
In te solus homo sensu tulit aspera morte,
Nec DEUS est quicquam lacero tum corpore passus.
Nam divina quidem, quae simplex, quaeve tuentum
Rejicit aspectum complecti nescia sensu,
Quum natura sibi applicuit mortalia membra,
Naturamque hominum, haud maculas contraxit ab illis,
Nullaque per talem admisit contagia nexum:
Sed penitus seorsum pura, atque intacta remansit,
Cui nihil omnino terrenae labis inhaesit.
Dissimiles species naturae utriusque repugnant.
Sicut ubi immundas Sol lambit lumine fossas,
Tetra ubi proluvies grave olet coenoque, fimoque,
Non tamen effusi radii, dum sordibus errant,
Infusas ducunt ea per commercia sordes.
Rursum igitur solito pariter sublimis honore
Regnas. humani prae te fers corporis artus
Amplius, intacta quos traxti e virgine nascens
Filius omnipotens patris omnipotentis, et haeres.
Sed quod erat mortale olim, et violabile corpus,
Nunc immune necis stellas super emicat omnes,
Praefulgensque novo premit ipsum lumine Solem.
Quaeque tuos anima accessit divinitus artus,
Formari inciperes sanctae quum matris in alvo,
Numinis insolito tecum dignatur honore,
Felicesque animas longe supereminet omnes,
Tecum una imperium caeli omnipotentis adepta.
Namque tibi, quaecumque usquam potis esse, potestas
Omnis ubique data est caelo, terraque, marique;

Omnia ut aeterna ditione in secula frenes.
Insuper insigni es genitoris munere adeptus
Praeclarum, et dictis non enarrabile nomen,
Insolitum, evectum super omnia nomina nomen,
Quod caelum, tellusque tremunt, atque infera regna,
Suppliciterque uni genua accurvantur ubique.
Idem etiam effoeto quum venerit ultima mundo
Tempestas, rapidis qua flagrent omnia flammis,
Mortales iterum missu genitoris in oras
Advenies, hominum ut vitas, et crimina quaeras,
Pro meritisque voces ad poenam, et praemia quemque.
Te genus humanum aspiciet fulgere per auras
Aereas fulva in nebula, quem mille sequentur
Sanctorum hinc, atque hinc acies, coetusque volucrum.
Quatuor aere cavo ventos de partibus orbis
Omnibus humanum genus huc excire jubebis.
Omnibus innumerae gentes a finibus ibunt
Magnum ad concilium, non tantum corpora viva,
Verum etiam quondam defuncta cadavera vita,
Ossaque ab excsis surgent rediviva sepulcris,
Atque iterum blandae data inibunt limina lucis.
Mille hominum hinc, illinc acies, novaque agmina ubique
Occurrent tibi per volucres liquidi aeris auras.
Interea magni simulator judicis hostis
Seditione potens multos sub imagine falsa
Ludet, et abductos recto sub signa vocabit,
Atque tibi infestas contrarius instruet alas.
Quem verus mundi pro talibus arbiter ausis
Turbine corripiens terrae ima in viscera condes.
Ut vero genus humanum tot millia campis
Institerint latis, victor medio ipse theatro

Secernes, dextraque pios in parte locabis,
Laeta gregem ceu pastor agens in pascua mites
Matutinus oves semper sejungit ab haedis:
Laeva autem coges sontes miserabile vulgus.
Tum caelum quoque signa dabit. tum cardine rupto
Axis uterque loco absiliet, stellaeque ferentur
Aethere praecipites. tum Sol ferrugine tectus
Protinus amissa ceu moerens luce latebit,
Lunaque obisse suum mirabitur obruta lumen.
Omnia noctescent tenebris caliginis atrae.
Tum flammae ultrices, vibrataque fulgura caelo
Corripient subitis mortalia cuncta favillis.
Ardebunt fontes: ardebunt flumina, et alta
Aequora: flammescetque auris candentibus aer:
Et veter extremos considet mundus in ignes.
Tum caelo lignum venerabile sideris instar
Fulgebit nostrae monimentum insigne salutis,
Aethere mixta comas ramis felicibus arbos.
A laeva sontes, et quos scelera impia damnant,
Ibunt infernos Erebi flammantis in ignes,
Omnes, ut sua quemque prement commissa, cremandi:
Dextra autem insontes, quorumve oblita piacla,
Digrediens terris tecum ad tua regna vocabis,
Felicem quemque in sedem, quam cuique paravit
Protinus a prima pater aequus origine rerum,
Insignique vehes victor super astra triumpho.
Salve, vera DEI soboles, rex aetheris idem,
Bis genite, humani generis certissima ubique
Spes, atque indubitata salus, lux aurea mundi,
Nobiscum DEUS, interpres superumque, hominumque.
Tu capitis nostri gemmis contexta corona,

Ipsum tu caput, et decus omne, et gloria nostra.
Tu rex, tu nostri dux agminis inclytus ille,
Quem metuunt infernae acies gens aethere pulsa.
Tu custos, vigil, et magni tu pastor ovilis.
Tu medica arte potens, qui vulnera nostra mederis.
Tu via, tu veri vis, tu te vita secutis.
Tu nostri fundamentum templi, atque columna,
Templum ipsum, et caelo contermina vertice turris,
Perque gradus ara assurgens, araeque sacerdos.
Janua tu, ac reserans caeli penetralia vectis.
Tu ratis, et portus, tu lex, tu legifer ipse.
Tu folia evolvis signato in codice clausa;
Abstrusasque notas, septenaque claustra resignas.
Tu nobis nostra aversum ob commissa parentem,
Et mala pro meritis cuique, haud toleranda parentem
Concilias bonus, atque tua pro gente precando
Usque assurgenti te comminus objicis irae;
Vulneraque obtendis, quae quondam es corpore passus
Deditus, et laceros pro nobis detegis artus.
Tu patris admotus dextrae, subnixus eodem
In solio immensum consorti Numine mundum,
Majestate eadem, paribus frenatis habenis:
Omnia perpetuo afflantes recreatis amore:
Omnia concordi reparatis secula nutu.
A genitore fluit per te vis omnis amoris,
Mutua quo inter se se et amant, redamantque beati
Caelicolae, inque vicem mortales. spiritus ille
Qui mare, qui terras, qui caelum Numine complet,
Vobiscum DEUS ipse etiam, tres ordine certo,
Numen idem, tres tergemino DEUS unus honore,
Maximus, optimus, omnipotens in secula regnas.

SPIRITUI SANCTO

DEO OPTIMO MAXIMO

An DEUS in nobis? quid nos mortalibus oris
Sevocat o, nostrasque rapit super aethera mentes?
Non ea vis opis humanae, non pectoris hujus.
Desuper exstimulat Numen. DEUS insidet ipse,
Intus agit DEUS, et nostro se pectore versat.
Hoc duce mortales fines transcendimus, aptis
Cognatisque animis caelo supera alta tenentes.
Hoc sine prostratique solo, in tenebrisque voluti
Jactamur, nec mens nobis ignobilis altum
Quicquam agitat. quicquid recti, sanctique movemus,
Hoc manat de fonte. boni hinc fluit omnis origo.
Hoc de Sole oritur lux, hoc de lumine lumen
Quo fruimur, quo nos supra nos tollimus acti:
Hoc uno afflati praecordia ab igne calemus.
Si nunc ille meis se se implicet ossibus ignis
Plurimus, et sancto me caeli incendat amore.
Si lux illa meis oculis se lumine largo
Explicet, et nubem de pectore differat atram,
Quo me tollere humo valeam, et sublimia caeli
Rimari: quo fas acie sit cernere coram,
Unde ea vis ipsa, unde calor; quo fonte redundet
Indeprensus amor, qui tanti luminis ortus.
Si mihi nunc ipsum reseret se denique Numen,

Seque, suumque initum, primumque ab origine fontem.
Fallor? an ille ruit calor? ecce mihi artubus ardor
Ingruit. ante oculos lux en mihi plurima oberrat.
Unde nova haec species? unde haec tam clara repente
Tempestas? jam tollor humo, jam plurima nubes
Rarescit, solvitque aciem, tenebraeque dehiscunt.
Jam videor (liceat dictis res pandere opertas,
Quisquis es, ore tuum sit fas recludere Numen)
Jam videor, qua siderei plaga lucida caeli,
Vera ubi pax, ubi summa quies, ubi plena voluptas,
Cernere sublustri non enarrabile lumen
In nebula, immensum radiis quae circuit orbem.
Luminis in medio regem ipsum ardentis olympi
Ingentem, immensum, miro splendore prementem
Omnia, et humanos stringentem lumine visus.
Omnia majestas replet: omnia gloria obumbrat.
Propter eum sedet en gnatus patris unica proles
Aeterni aeternus, pariter sine stirpe, sine ullo
Semine, principioque carens, et temporis exsors,
Quem pater usque alta se in semet mente reflectens
Ipse suae aeternum concepit imaginis instar,
Arcanum ceu sub tacito nos pectore verbum
Concipimus, quod mox linguaque sonoque receptum
In vocem formetur, et extra rumpat in auras.
Ambobus par majestas, par gloria, et unum
Numen idemque, quod est genitor, pariter quoque natus,
Unum ambo, aeternus pariter, immensus uterque,
Omnipotens et uterque, orbis fabricator uterque.
Nil patris sine, nil nati sine Numine cretum.
Ecce autem ulterius. quis tanti luminis ardor?

Mira oculis mihi se facies nutantibus offert.
Hic ego totum aciem cuperem me vertere in ipsam,
Inque oculos, tenuemque in mentis simplicis auram,
Res incomprensas sensu quo cernere possem.
Quis porro tantis radiis globus igneus ille
Circuitu longo amplexus caeli aurea templa?
Ut procul absiliunt flammae hinc, atque inde coruscae,
Ut porro absistunt scintillae, ut et ignis anhelat,
Et facibus crebro emissis fluit aureus imber!
Quam placida mihi demulcet praecordia flamma!
Quam mira mihi pertentat dulcedine pectus!
Aut me animi fallit, mentemque insomnia ludunt,
Aut domus haec sancti fornaxqne, et fomes amoris.
Huc omnis conflatus amor, conflata voluptas
Omnis, et ex omni concessit gratia caelo.
Nam quis tertius ille, micat qui propter utrumque,
A genitore fluens per natum Numine juncto?
In mediis vix apparet splendoribus aurea
Nube, mea prohibet quae lumina, circumfusus.
Quam similis, parque ambobus! quam Numine compar!
Hic DEUS hic, ni fallor, adest, quem denique quaero,
Quem sequor, humana quem tendo expromere voce
Implentem maria, et terras, caelique profunda
Numine, et amplivaga recreantem protinus aura.
Non factum, genitumve, nec ullo auctore creatum
Profluit ecce patris, gnatique e Numine eodem
Numen idem, semetque ideo procedit ab ipso
Numen idem, calor omnipotens, diffusilis aura
Perpetuo itque, reditque reciproca, mutuus ardor,
Amborum communis amor. hic aureus ille

Halitus, hic DEUS ille, hic amor, quo cuncta creata
Omnia quo constant, quique omnia condita servat,
Et maria, et terras, aurasque, et sidera caeli,
Atque homines, et quae sub caelo animantia vivunt,
Quadrupedum genus, et volucrum, vitasque natantum,
Graminaque, et stirpes, animaque carentia saxa,
Erutaque effossa tandem tellure metalla,
Omnia quae in nihilum redeant collapsa repente,
Sustentata fuant nisi tanti Numinis aura.
Hic amor est quo mortales regnator olympi
Prosequitur bonus. hic idem quo nos quoque contra
Grati illum ardemus, quo se superique, hominesque
Mutua amant inter se se pietate foventes.
Hic amor est caeli, terrarum haec mutua flamma
Cuncta fovens, nodusque tenax, et amabile vinclum,
Caelestum vis magna, DEI immemorabile donum.
Hinc omnis pietas, hinc omnis denique virtus.
Aura potens, amor ignipotens, spirabile Numen,
Spiritus ipse, tui apparent vestigia ubique
Numinis ampla: tuum est quodcumque, ubicumque vide-
Tu patris aeterni virtus, tu dextera, et ipsi (mus
Tu digiti quibus immensum fabricavit olympum
Rerum opifex, quibus ingentem per inania librat,
Et circumfuso suspendit in aere molem,
Cuncta tuis elementa ligans contraria vinclis:
Muneribusque tuis passim plena omnia abundant.
Quum pater omnipotens cum nato immania mundi
Moenia constituens caeli procuderet orbes,
Tertius ipse aderas (neque enim distractus ab illis)
Omnia componens. jam tum aurea luce coruscus,

Summa equitans levibus mulcebas aequora flabris.
Jam tum purgatis liquentem fluctibus undam
Flamine lustrasti, quae dehinc mortalibus aegris
Elueret prima contractam ab origine labem;
Unde sàlus animis proavita fraude sepultis.
Inde rudes illi prima illa a stirpe parentes
Terrarum obliti coepere ad sidera mentes
Tollere, mortalemque hominem desuescere, puro
Pectore concepto per te jam desuper igni,
Et peragrare acie caeli sublimia templa
Admissi superae depasci lumina lucis,
Vimque dei paullatim animis sentire latentis
Occultam, ingentem: tum veri pectore pleno
Cernere venturos casus, longeque remotos
Veridica populis porro praedicere voce.
Hinc sacri tripodes, hinc sancta oracula divûm,
Hinc Solymi vates numeris arcana locuti,
Carminaque ediderunt diae praesaga Sibyllae.
Idem a stirpe feros, et duro epctore agrestes
Erudiens subito egregias divinitus artes,
Instruis, atque loqui docto das ore repente,
Et caussas orare, et sañctas condere leges.
Nam genus humanum terris extollere ab imis
Ad caeli jubar, et superis adjungere tendis,
Nubiferoque vehis nos aere in aethera purum.
Nec quisquam sanctis excluditur aetheris oris
Aut fato adverso, aut alicujus numinis ira
Debitus aeternis mundi ante exordia poenis.
Quum primum dias exorti luminis oras
Visimus antiqua suffusi labe parentis,

Qui se seque, suumque genus corrupit in aevum,
Immemor heu nimium promissi foedere pacti,
Indecores caelo vix lumina tollimus aegre,
Prostratique solo sine spe, sine honore jacemus
Transcripti infernis Erebi post funera flammis.
Usqueadeo veteris serpunt contagia noxae.
Tu vero nostris ubi sensibus aspirare
Incipis, auxilioque venis fera corda movendo,
Admoniti incipimus paullatim agnoscere rerum
Auctorem; regemque hominum, superûmque fatentes
Oramus nobis facilem, veterumque malorum
Nos piget, et vitae exsecramur facta prioris.
Jam magis atque magis (neque enim tu deficis usquam)
Spe veniae haud dubia audemus confidere rebus.
Jamque juvat, quaecumque jubent oracula, legesque
Explorare animis, et jussa capessimus ultro.
Continuo ne sint nobis facis abdita fraudi
Nostra admissa tegens, et crimina noxia deles
Imbre tuo, veterumque malorum oblivia misces,
Atque novam in nobis mentem, nova corda renatis
Sufficis, abstersaque nitent nova cuncta senecta,
Et simul optato mentes succendis amore,
Quo caelo placiti, quo digni evadimus astris.
Hoc superûm pater insigni nos munere donat
Sponte sua bonus, haud nostra pietate merentes.
Non opis id nostrae, non nobis tanta facultas.
Ni pater omnipotens ad cari vulnera nati
Respiceret, qui morte obita mala nostra piavit,
Humanumque suo lavit genus omne cruore.
Inde salus, operum inde omnis fiducia nostrûm.

Ne qua tamen priscae subsint vestigia labis,
Sponte caput sacris de more immergimus undis,
Praesenti quas illustras tu Numine praesens,
Et veluti instillas vitam hoc sub gurgite mersis,
Unde renidescunt animae, velut aera corusca
Detersa prorsus prisca rubigine scabra.
His opibus firmati animi, his radicibus actis
Tollunt se, in meliusque suis quoque viribus usi
Crescunt, et superas per se nituntur ad auras,
Dum pietate sua meriti post funera caelum
Concilio superûm, atque aeterna pace fruantur.
Haec promissa piis animis uberrima merces,
Praemia tanta manent tam parvo parta labore.
Te sine nil tamen audemus, nil possumus ipsi,
Et benefacta parum valeant sine Numinis aura
Nostra tui. non tantum animos impellere nostros
Incipis, e tenebris revocans in lumen apertum
Sponte tua, haud meritis nostris (a te omnis opum vis
Nostra oritur, nostri tu fons, et caussa vigoris)
Verum etiam mox ipse juvas comes additus usque,
Fortunasque tua nostros virtute labores.
Ac veluti arescant herbae, silvaeque comantes
Intereant, nisi mater alens radicibus imis
Sufficiat vires, occultaque pabula tellus;
Sic noster sine te vigor, et vis desinat omnis
Hausta cito, incassumque fluant sine fruge labores
Mille animis se se objiciunt discrimina nostris:
Mille nocent pestes, occultusque imminet hostis
Semper, et egregiis hominum invidet additus orsis.
Quot scelerum facies, tot nobis retia tendit,

Tot laqueos. quis enim queat hos evadere casses ?
Ast ubi noctipotens manus haud ignara nocendi
Incautos petit inferno summissa barathro
Lucifugae pestes, tetrae sine corpore vitae,
Intentantque dolos, nobisque illudere doctae
Nituntur recto captas abducere mentes ;
Ilicet ipse ades, et medio in certamine fessis
Affulges, retegisque dolos, atque irrita frangis
Tentamenta, tuoque magis nos Numine firmas.
Omnibus auxilio es, satis omnibus unus ubique
Diditus, et gentes passim diffusus in omnes.
Nec quemquam tu muneribus bonus eximis ultro
Ipse tuis. omnes invitas, allicis omnes,
Omnibus incutiens blandum in praecordia amorem.
Infelix, qui te non audit crebra vocantem,
Pulsantemque diu. duro sed corde reluctans,
Sed tua jussa negans clausas dimittere in aures
Ah miser oblato se se subducit amori,
Ipse suis obstansque bonis, lucemque perosus.!
Quo monitus te quisque libentius audit, eo illi
Semper ades, propriorque, et Numine largius imples.
Et cui tu semel indulgens, non deseris umquam
Se se sponte sui nisi deserat immemor ipse
Heu nimium infelix, ab semet proditus ipso.
Nam simul atque animus maculis se infecit aberrans
Curriculo huc illuc palanti corde, relictis
Limitibus, superûm, ac recti contemtor, et illex,
Continuo fugis, ac polluta ab sede recedis.
Persentit miser ille tuum evanescere Numen,
Omniaque in pejus ruere, et retro acta referri,

Et magis, ac magis usque obtusa rigescere corda.
Qui modo sidereo tendebat lumina caelo
Arrectus, penetrans acie sublimia olympi,
Colloquioque fruens superûm, nunc obsitus umbris
Obscuris, atque ora solo teterrima pressus
Serpit humi, in coenoque gravi sine honore volutat,
Cunctaque se circum tenebris noctescere cernit.
Qualis, qui modo conspectis tendebat in armis
Actus equo, prima signans intonsa juventa
Ora; puer, forma ante alios pulcherimus omnes,
Si, quum primum castra subit, forte acta sagitta
Hostis ab aggeribus candentia pectora fixit,
Volvitur: ora modis tabescunt pallida miris:
Labitur omnis honos, fugit omnis gloria formae.
Et modo qui toto spirabat corpore amorem,
Nunc gravis aspectu est, aurasque incestat odore;
Sic animus te praesenti nitidissimus olim,
Te fugiente, situ, ac tenebris involvitur atris
Decolor, atque omni formae spoliatus honore.
Sic olim, qui matutini sideris instar
Larga ministrabat radianti lumina caelo,
Lucifer ille chori caput alitis, et jubar, alto
Excussus caelo, lucemque exutus, in ima
Conjecit se se, et nigris immiscuit umbris.
Fortunatus et ille DEI quem filius olim
Unicus in partem regni, sortemque locarat,
Bissenos inter proceres lectissimus ibat:
Verum sponte sua dejectus culmine tanto,
In praeceps ruit, abs te te sine luce relictus.
Tanta tui immemorem ceperunt taedia amoris.

Non tamen, ut primum te quisque avertitur, illum
Deseris omnino longa irrevocabilis ira:
Sed longe observas, tendat quocumque secutus;
Atque iterum, atque iterum mulces, nec deficis umquam.
Ac veluti genitrix puerum, qui plurima fugit
Conscius ob malefacta domi, seque abdidit altis
In silvis, nunc huc errans, nunc avius illuc,
Prosequitur pia, et incassum vestigia pone
Observata legit. precibus nunc allicit illum,
Nunc commota minas addit, si forte latescens
Audiat, et voces incertas irrita jactat.
Quam metuit, neve esca ferae, neu praeda latroni
Incomitatus eat, torrentisve incidat undis!
Haud secus aversa siquis te mente reliquit
Ah miser, oblitusque sui, ingratusque salutis,
Prosequeris, rursusque vocas, rursusque remulces
Aversum, invitumque trahis. si forte vocatus
Audiit, indoluitque admissis, crimina fassus,
Lustratusque sacerdoti commissa piavit,
Protinus insinuas illi te, iterumque revisis,
Sopitosque juvat rursus succendere sensus,
Foederaque ablutis maculis in prima reponis.
Nec semel id satis: at quoties te avertitur ille,
Te toties ultro averso placabilis offers.
Est veniae locus usque, et habent peccata regressum
Nec requies, donec vitae labentibus annis
Ultima cuique dies moribundi advenerit aevi.
Tantus amor nostri, tantae custodia curae.
Fortunatam animam macula cui contigit omni
Detersa afflari tam sancta desuper aura,

Cui datur incendi tam sancto desuper igni,
Semper et in dulci flagrando vivere flamma.
Illa DEUM, DEUS illam ultro bonus ardet, amantique
Indulgens ultro dulcem respondet amorem.
Quicquid agit, fluit insolita dulcedine amoris.
Semper amat tecum, dulcique in amore quiescit.
Tota in amore, parum curans mortalia, fixa est
Nec potis est ipsum tam sanctum Numen amare,
Quin quoque mortales juncto simul ardeat igni.
Ante alios tamen o felices, terque beatos,
Atque quater, gravida qui te genitricis in alvo
Hauserunt, neque dehinc in dulces luminis oras
Exorti excussere tuum de pectore Numen;
Sed culpae exsortes, et vita puriter acta
Servavere tuum intacti sub funere munus.
Id paucis concessum autem, quos aequus amasti,
Et quibus eximia indulsisti Numinis aura.
Non tamen, excepto divini corpore nati,
Te tam praesenti quisquam umquam Numine passus
Quam quondam Judaea genus, pulcherrima virgo,
Quae superûm puro concepit ab aethere regem
Semine de nullo, nullis temerata hymenaeis.
Munere tu solus functus thalamique, thorique
Virgineam implesti foccundis flatibus alvum.
Huc omnis vis, huc aestus profluxit amoris,
Erupitque ingens totis fornacibus ignis.
Quo vero aggrediar post matrem carmine, quanto
Numine, quam largo torrente undaveris ipsos
In partus? mecum hic fandi vis victa laborat,
Verbaque res superat, majoraque viribus audeo,

Ardua, inaccessa, et nulli concessa priorum.
Quando animus, qui Numen erat, flagrasse putandus
Igne intus, toto quum dulcem corpore amorem
Iactaret? quacumque viam spectabilis ibat
Huc, illuc circum ora ferens gratissima caelo,
Omnia inundabant mira dulcedine, amabant
Omnia, non ipsi montes ardore vacabant.
Usque adeo occultos afflabas sensibus ignes,
Et laetos membris, haud ulli visus, honores.
Olim etiam apparens oculis mortalibus, olli
Luce palam, cunctisque videntibus affulsisti
Praepetis in faciem collectus, et alba columbae
Ora gerens, mira de caelo voce secuta.
Post iterum te mortales mortalibus aegri
Conspexere oculis manifesto Numine ferri
Cum sonitu caelo illapsum sub imagine flammae
Multifidae, linguis veluti vibrantibus aureis,
Terrificisque locum implesti splendoribus omnem.
Filius omnipotens patris omnipotentis ut olim
Pollicitus fore, sidereas rediturus ad arces,
Ut pro se in terris sua deinceps munera obires,
Nec nos in tenebris volvi paterere relictos.
Protinus ecce viri calefacti Numinis igni,
Qui modo, morte ducis prostrati, cuncta timebant
In latebris, nunc intrepidi mira ore loquuntur,
Mira sonant. varias linguis, longeque remotas
Inter se gentes imitantur munere vocis,
Uno eodemque sono diverso more locuti.
Agnoscunt populi patriae commercia linguae,
Verbaque, quisque suae, atque eadem discrimina vocum.

Quique modo indociles vitam piscosa secundum
Flumina venatu tenui sine more trahebant,
Edocti nunc mira canunt praecepta per urbes.
Continuo penetrant aulas, et limina regum,
Contra stare ausi soliorum edicta superba,
Bissenique, hominum genus id, te praeside freti
Exstincti ducis, ac devicta a morte redncti
Nobile per gentes omnes vexere trophaeum,
Et factum egregium totum sparsere per orbem.
Inde alii, atque alii tanto pro nomine vitas
Effudere, alacres in aperta pericula euntes.
Atque ita terrarum totius protinus orbis
Tam varias linguis gentes, quam moribus omnes
Junxisti, ut populus iisdem sub legibus unus
Extemplo fieret, stndiisque, et amore coirent.
Hac homiues tu pace ligas, iis nexibus unum
Efficis, et vinclo nectis fera corda tenaci.
Infelix domus illa, urbes caelestibus illae
Invisae, quas igne tuo non plurimus afflas.
Tu placidam per corda seris mortalia pacem,
Blandaque mortali praebes solatia vitae,
Laetitia ingentem perfundens undique mundum.
Per te odia, et lites, per te fera bella quiescunt.
Tu pacem regesque inter, populumque, patresque
Concilias. das te in medium, et sacra foedera sancis.
Tu thalamos socias nova tu connubia jungis,
Quaeque homines pacta inter se, conventaque firmant
Ipse ligas, propria nt maneant compagibus arctis.
Quodcumque incipimus recti, quodcumque paramus,
Aspicis, et cursu in medio nostra orsa secundas:

Nec quicquam ordimur, nisi nomine rite vocato
Ante tuo; stratique solo, genibusque voluti
Auxilium, atque tui flammam imploramus amoris.
Ipse venis. tu pectoribus mala gaudia nostris
Excutis, abstergisque animos, purosque revisis,
Et nos largus opum dono septemplice lactos
Insignis, nostrasque vehis super aethera mentes.
Tu matutinus, tu vespertinus et imber
Aureus ille venis caelo, sitientia corda
Nostra rigans, laetisque feracia frugibus exples.
Quum se se objecit nobis res dura repente,
Haeremusque diu ancipites, animisque labantes
In tenebris versamur, ades lux protinus, et nos
Instruis, ac mentem pulsa caligine lustras.
Nec cunctaris, ubi tristis praecordia moeror
Nostra premit. solator ades, dulcemque profundis
Laetitiam moestis, et gaudia mentibus affers,
Terroresque animis arces, et Numine amico
Pectora demulcens, pulsa formidine firmas.
Insuper et nobis quaecumque, ubicumque pericla
Objiciunt se se, nusquam nos deseris ipse,
Nusquam abes: et duce te casus evadimus omnes.
Salve hominum pax et requies, divina voluptas.
Huc ades, atque tuum populis innecte calorem.
Si quando validis, hominum fera pectora flammis
Flagrasti, et rapidis fervoribus indulsisti,
Nunc opus igne tuo: nostras succende medullas
Acrius, et totis nobis incumbe caminis.
Aspice mortales quam densa nube premantur,
Aut quibus in tenebris jaceant, quo frigore segnes

Algescant animi priscae pietatis inanes.
Incipiant flammis desueta calescere corda,
Et caelum aspicere, et jucundum cernere lumen;
Exutique dolos, recti accendantur amore
Rursus et ad priscas referant se moribus artes.
Praecipue tamen obscura caligine mersa,
Quae sanctum eversis Germania Numen ab aris
Expulit, et caelum sceleratis provocat armis,
Luce tua verum agnoscat lustrata, nec ultra
Saeviat, at veteri pietate resuscitet aras:
Unaque nobiscum sit ei sententia concors.
Quod si sponte tuis stimulis parere recusat,
Et lucem refugit, furiisque insistit in iisdem,
Sit nostros saltem reges divinitus inter
Jam jam aliquis pariter pietate insignis, et armis,
Cui largo infundas divinum Numine robur,
Atque habilem pariter membrisque, animisque vigorem:
Quo se se praestans animi, patiensque laborum
Audeat indomitis urgenti opponere bello,
Atque armis petere, atque malo ad meliora vocare,
Ac ferro late serpentem exsciudere pestem.
Ut coeant animi, et studiis communibus acta,
Nobiscum tendat gens effera, sentiat unum.
Siqua tamen lapsis contagia moribus obstant,
Et vetus in nobis virtus elanguit illa,
Illa prior qua fama aetas super aethera adibat,
Irrepsitque situs dejectis legibus ater;
Rursus nostra tua recalescant pectora flamma,
Huc jace, sancte, tuis tedam e fornacibus unam,
Quae totum accendat sanctis ardoribus orbem.

Nos primum pete. qui in sedem convenimus unam,
Saxa ubi depressum condunt praerupta Tridentum
Hinc, atque hinc, variis acciti e sedibus orbis,
Ut studiis juncti, atque animis concordibus una
Tendamus, duce te freti, succurrere lapsis
Legibus, et versos revocare in pristina mores.
Teque ideo coetu celebramus, et ore ciemus.
Sancte veni. penitus te mentibus insere nostris,
Aura potens, amor omnipotens, caeli aurea flamma.

JESU CHRISTO

OPTIMO MAXIMO

Et solus late locus est, et fletibus aptus,
Et rediit, qua non moestior ulla, dies.
Ipsi etiam montes, densae haec in rupe cupressi
Ipsae etiam querulo vertice flere jubent.
Tunc etiam silices durum sensere dolorem,
Et rupti ingenti dissiluere sono.
Tunc etiam. Sed jam erumpit mihi pectore fletus,
Et lacrimas oculi fluminis instar agunt.
Flere juvet saltem, lacrimisque explere dolorem.
Quando aliud nil est quod tibi persolüam,
Mutua nec satis est, vitamque rependere vitae,
O qui nostra tuo funere damna levas.
Nos patris aeterni nostra irritavimus iras
Fraude: cruore tuo tu probra nostra lavas.
Nos dulces vetita decerpsimus arbore foetus:
Distentus dira tu trabe furta luis.
O nimium nostros nimium miserate labores,
O nostri nimium, nil memor ipse tui.
Non genus humanum, non mundi machina tanti,
Non tanto merces digna labore fuit.
Scilicet aeterni proles aeterna parentis
Factus homo, sontes ne moriamur, obis?
Quem pater ipsi sui, sine origine, concipit instar,
Dum se se aeterno cogitat usque animo.

Me miserum, quae pietas, pulcherrime rerum,
Tam nova, qui, quaeso, tam novus egit amor?
Ah sat erat te sidereis de sedibus actum
Taedia virginei longa tulisse uteri,
Aut hinc mortales eductum in luminis auras,
Cum pecore, agresti delituisse casa,
Inde vagum huc illuc nostros adiisse labores,
Dum mundum ad leges, et nova jura vocas.
Neve ignominias memorem, aut quae plurima inultus
Passus es indigno corpore ludibria,
Hei mihi non avibusve, ferisve cubilia desunt:
At rerum auctori desit ubique locus.
Sola fuit, tibi quae nodosis roboribus crux
Heu nimium durum praebuit hospitium.
Haec fuerat servis poena olim, haec furibus aequa,
Quos tecum cerno mortem obiisse parem.
Quae tam dira manus, quae nam tam barbara porro
Gens tantum obtusis sensibus ausa nefas?
Quo ruitis, miseri? qui tantus mentibus error
Insidet? in vestrum tenditis exitium.
Me potius, me me, qui feci, hoc perdite ligno.
Hic nihil admisit. fraus mea, furta mea.
Te ne ita cum diris pendere latronibus, omnis
Vitai cursus cui sine labe fuit?
Qui neque contactu intemeratae virginis alvi
Contraxti antiquae signa luenda notae.
Sed genitrix pura caeli concepit ab aura;
Nec potuit facies dissimulare genus.
Ut sileam benefacta, tot et miracula rerum,
Quae non humana perficiuntur ope,

Insigni poteras forma, et juvenilibus annis
Immissae pectus reddere molle ferae.
Pulcher luce magis, vel sidère matutino,
Oceanus liquidis quod modo lavit aquis.
Sed quem hic te aspicio? haec facies tua ne illa serena?
Hi ne oculi? hic roseo gratus in ore color?
Aurea ne haec menti lanugo? hoc verticis aurum
Propexum? hic toto corpore priscus honos?
Qua modo cumque ibas, blandi nova semina amoris
Jactabas: dulci in ore sedebat amor.
Hunc ne ego conspicio te, formosissime rerum?
Heu color, heu species quam tua facta alia!
Squalidula ut facies, ut lassula lumina livent!
Languidula ut cervix, mortua ut ora jacent!
Non ea caesaries, concretaque sanguine barba,
Non est is plane, qui modo vultus erat.
Serta tamen capiti, regisque insignia cerno;
Sed quae vulnificis sentibus hirta rigent.
Et pictum video corpus juvenile rubore;
Sed quem haustus flagris sparsit ubique cruor.
Ne palmas morer, aut terebratas cuspide plantas,
Hei mihi, quam latum pectore vulnus hiat!
Quod tulit aes, quae nam hasta tuo intepuisse cruore?
Nec tum aes delicuit? nec fuit hasta cinis?
Quum Sol ipse caput nitidum abditus obscurarit,
Et vasto tellus sit tremefacta sinu?
Debueras, Sol, aeterna ferrugine caelum
Occulere, et terris usque negare diem.
Debueras tellus aeterno percita motu
Collabi humano haud ultra adeunda pedi.

At vos, monstriferi quid tunc o barbara ponti
Condita desertis aequora littoribus,
Quae vos quae tenuere morae? quibus abdita claustris
Hic nulla effusis signa dedistis aquis?
Vos tum diluvio mersas absumere terras
Aequum erat, atque hominum fluctu abolere genus.
Nam quid enim caelum, atque ultores aetheris ignes
Flebilibus precer hic in mea vota modis;
Quum pater et caeli, rapidi moderator et ignis,
Qui poterat flammis omnia diluere,
Ipse suum gnatum pro nobis jusserit ultro
Supplicium infandae morte subire trabis?
Agnus eras sacer ille, sacram mactandus ad aram
Pro nobis aeterno hostia sacra patri:
Fixum erat id caelo: nulla pote mole moveri.
Nil Sol, nil tellus, nil maria alta juvent.
Tu quoque te nostrae es largitus sponte saluti,
Et tibi pro cunctis dulce obiisse fuit.
Atque ideo orabas moriens veniam hostibus ipsis,
Ne foret hoc ulli munus inane tuum.
Hoc quoque nos fruimur, grato sed amore dolemus:
Et memores tumulo solvimus exequias.
Tu tamen exutus quae morti obnoxia, vivo
Sedibus aethereis corpore sceptra tenes.
Venturus nostras extremo tempore noxas
Quaesitum, quum res funditus igne ruent.
Aspice nunc bonus, et dignos nos effice, quos tunc
Exemtos poenis in tua regna vehas.

IN EUCHARISTIAN

TURA pii date tura. volet vapor aeter ad auras.
Suppliciter genibus nixi advolvamur ad aram.
Numen inest. magni praesentia Numinis instat.
CHRISTUS adest veroque animis se corpore nostris
Terrenam in speciem, vescis sub frugibus offert;
Mortalesque fugit crusti sub imagine visus.
At vero, quod non oculi, sensusque capessunt
Obtusi comprensum, animi vis vivida sentit
Interius, pulsaque fides caligine monstrat
Indubitata, DEI ex ipsius vocibus orta.
Quod neque percipiant animi, nisi luminis aura
Divini evecti extulerint se nubila supra,
Oblitique hominem penitus, caelestibus apti.
Ergo age, prisca fides, nostro succurre labori.
Quod renuunt sensus, ratio quod nostra refutat,
Ipsa doce, in tenebrisque tua nos erige luce
Illustrans, certa dum relligione parentum
Annua sacra ferunt cives, tantoque paratu
Intenduntque vias, et textis compita inumbrant,
Hostia qua festam ducenda est sancta per urbem
Ordine flammarum longo pompaque frequenti,
Nos quoque solennem laeti comitemur honorem.
Flore novo spargamus humum, fundamus odores
Veris opes varias, interque canamus eundum
Laetitiam ingentem, et sacrae mysteria lucis,

Ut caeli quondam rex omnipotentis homo idem,
Ac DEUS humanos indutus corporis artus
Bis sex cum sociis epulatus nocte suprema,
Insolitasque dapes, insuetaque pocula mensis
Intulerit, miranda novo de more locutus:
Utque laboratam cererem, immedicataque liba
Fregerit, et sociis dederit partitus in omnes,
Dilueritque merum patera libantibus eadem:
Utque omnes verbis extremum affatus amicis
Non illas de more dapes, non pocula sueta
Testatus dare, sed formam sua viscera in illam
Vera, ac viva novis epulanda apponere mensis.
Hoc est corpus, ait, meus hic de vulnere sanguis
Fundendus, commissa hominum qui diluat omnia.
Hoc este, hoc omnes haurite ex pocula fonte.
Sic facite, et posthac servate in secula morem,
Et sacris moniti jam nunc assuescite mensis.
Nam quoties haec verba meo mea nomine docti
Nota super sanctis repetetis frugibus ore,
Ipse adero, totoque epulis subito inserar almis
Corpore; visceribusque meis, et sanguine opimo
Excipiam laetos, veteris solamen amoris:
Et numqnam nostri hinc abolescet gratia leti.
Infelix vero his dapibus quicumque carebit
Aversus, tanti meritique, et muneris exsors.
Nulla illi post funus erunt commercia nostri.
Vos tamen has lustrati animis accedite mensas,
Et manibus puras, puris contingite fruges.
Este procul, quibus est foedi mens conscia facti:
Vita piis erit, atque eadem mors sontibus esca.

Uno, eodemque salus fluet atque e fonte venenum.
Sic ait, atque suis manibus se se ipse gerebat,
Ipse onus, ipse oneris pariter moderator, et auctor,
Omnes dum sacro libamine pavit ad unum;
Factorum ac decorum monimentum insigne suorum·
Quem ritum moniti mox servavere minores,
Libamusque sacrum sacro cum sanguine corpus.
Nam simul ante aram verba illa augusta sacerdos
Portulit ore premens, caelo dilapsus ab alto
CHRISTUS adest, vivoque epulis se corpore miscet.
Illa crediderim caeli ardua tecta sub hora
Fervere, stellatasque fores, atque ostia pandi,
Plumipedesque acies laeto descendere olympo,
Et terras petere, atque aram se examina circum
Fundere, caelestique dapes sepire corona:
Et totum effundi tanta ad spectacula caelum,
Dum Numen se se terrenis inserat escis.
Non tamen omnino manifesto corpore vulgo
Dat se in conspectum: visus, tactusque refugit
Externa tectus forma. nec crede sapori,
Dum gustu axploras cererem, laticesque lyaeos
Divinum in corpus, versosque in sanguinis undam.
Nam penitus re mutata manet ipsa figura,
Quae fuit ante, manet faciesque, colorque, saporque
Pristinus: et quamvis id sit quod non fuit ante,
Quale tamen fuit ante, manet, quantumque videtur,
Nil versum exterius, sed enim simile omnia priscae
Naturae, ut specie queat una fallere visus
Obtusos, dum sola oculis, et sensibus ipsa
Objicitur species, frugumque occurrit imago,

Quae gestum, visumque hominum, tactumque lacessit.
Intus CHRISTUS inest, et inobservabile Numen.
Tum, quamvis animo, atque oculis diversa simul se
Objiciant, aliudque oculis, aliudque tuentes
Mente volutemus, tantum tamen una subest res,
Unaque vis, neque enim coeunt duo corpora in uno,
Quod ratio vetat, et prorsum natura refellit.
Haud secus exuvias indutus, et ora leonis
Incedat si forte aliquis plaudente theatro,
Non duo tunc pariter considant pelle sub illa
Vir, feraque. at potius dicam exteriora leonis,
Interiora hominis. quid enim componere fando
Divina humanis prohibet, sublimibus ima?
Credite, mortales, mentesque abducite ab aegris
Sensibus, atque animo caelum peragrate volucri.
Credite, nec titubate. hic vera est corporis umbra,
Hic corpus verum. hic est vera cruoris imago,
Hic verus cruor. ipse suimet CHRISTUS imago.
Credite, mortales. animos adhibete, fidemque.
Mortales, genus infirmum confidite dictis
Illius, qui nec fallit, neque fallitur umquam.
Quandoquidem nihil externae clarissima dicta
Lucis egent, per seque suo se lumine produnt.
Ante mare, et tellus, et caeli concidat axis,
Illius quam cassa fide sint aurea dicta,
Sanguine quae moriens nobis testata reliquit.
Non tamen ad nostras acies venit, hacque nigranti
Stipat se veluti nebula, atque obducitur umbris,
Quanta sit ut nostrae fidei indulgentia, tectus,
Exploret, non visa jubens nos credere, ceu quae

Luce palam sunt usque oculis obnoxia nostris.
Quum tener orbis adhuc foret, ac pubentibus annis,
Jam tum relligio haec atavos incessit agrestes,
Jam tum aliquis longe praesaga mente recludens
Sacra abstrusa, rudem congesto cespite in aram
Triticeos orbes, et liquida vina ferebat,
Plurimaque orabat caeli conversus ad axem.
Quae fieri humana nequeunt ope, cuncta DEO uni
Pervia sunt, et plana; potest DEUS omnia quando.
Ille potis mediis pueros educere flammis
Illaesos, nutuque ignem sopire furentem.
Ille potis summis ferrum suspendere in undis,
Ut natet, et non jam propria vi tendat ad ima.
Ille etiam, quoties penuria adegit edendi,
Millia multa hominum solis saturavit in agris,
Et ecrere e tenui ingentes conflavit acervos.
Illius imperium pavet omnis victa potestas.
Assurgit rerum natura, elementaque parent,
In quamcumque jubet migrantia saepe figuram.
Qui potuit liquidas in vinum vertere lymphas,
Aut virgam in colubri sinuosos flectere tortus,
Rursus et in veterem formam transferre colubrum,
Non poterat sanctum in sua viscera vertere crustum
Funditus, atque etiam forma ipsa pascere sensus,
Atque novam subito ecce oculis offerre figuram,
Nec se conijcere in miras tecto ore latebras?
Illi aliter visum, ne viscera forte cruenta
Humanum horreret genus, attactusque paveret,
Dum premeret tremulam mandens sub dentibus escam.
Nam si cui veram in speciem manifestius olim

Ostendit se se nudoque apparuit ore,
Ac tepido emicuit saliens cratere fugatis
Sanguis imaginibus; stetit, immotusque sacerdos
Abstinuit tactu; atque impasta altaria liquit,
In solitam donec redierunt omnia formam.
Haud secus, admota qui morbis arte medentur,
Ne gustu horrescat languens, medicamen amarum,
Melle linunt super, et dulci sub cortice condunt.
Ne vero quo liba modo, quove ordine quaere
Tenuia divinos CHRISTI confientur in artus
Vi sermonis, et omnipotenti Numinis aura.
Nulli fas hominum mortali corpore septo
Scire ea: vix volucres norunt sine corpore mentes
Aligerum genus, aetherei gens incola caeli.
Tantum agite. properate, sacris discumbite mensis.
Divinas libate dapes, libate beata
Pocula: velatumque dapis sub imagine Numen
Concipite. intus inest Numen. DEUS insidet intus.
CHRISTUS adest, et nos invitat corpore vesco.
Ne dubitate. DEUS simul hic, simul aethere in alto.
Cunctus adest, simul hic, simul et quocumque vocatur:
Rite tamen templis in cunctis, omnibus aris,
Divinum dum farre pio libamus honorem.
Quodque hic, est et ibi pariter discrimine nullo.
Totus ibi, hic totus, neque eum tempusve, locusve,
Esse vetant, quibus haud divina obnoxia, ubique,
Quin etiam violare manu ne parcite liba
Mystica, et in socios partiri protinus omnes.
Nam fragilem quotcumque in frusta incideris orbem
Caelestis libi, CHRISTI inviolabile corpus

Restat idem in cunctis; orasque amplectitur omnes:
Nec findi in partes ullas divina potest vis.
Nos tamen albentem frugemque, et fissile crustum,
Et liquidos latices veneramur Numinis instar:
Non quia sint ipsum Numen color ille saporque,
Sed quia divini sint Numinis argumenta,
Significentque oculis quod mens inde altius hauriat,
Quod nequeunt oculi, nequeunt deprendere sensus.
Atque ideo exiguo quovis in fragmine CHRISTUM
Accipimus, quavis sacrati in parte liquoris. (pus,
Nanque subest sanctum ut numquam sine sanguine cor-
Sic quoque non suberit sanctus sine corpore sanguis.
Nec toto hic majus, quam quae pars esse videtur.
Quantus ibi, hic tantus. DEUS haud includitur ullis
In spatiis: nec fas metiri corpora sancta.
Omnis ibi, hic omnis: hic integer, integer illic.
Sicut ubi (quamquam ratio diversa) liquenti
Saepe lacu in noctem Lunae resplendet imago
Plurima, et hic illic se se speculantibus offert
Omnibus usque eadem; atque sui ipsa simillima ubique (est.
Sicut item speculi si in partes fregeris orbem,
Quicquid ab adverso reddebat imaginis orbis
Integer, illud idem pars quaelibet undique reddet;
Nec plura in toto, quam mox in parte videbis.
At vero quamquam qui se sub frugibus offert,
Ille idem est patris aetherea qui regnat in aula,
Hic aliter tamen, atque illic, utcumque se habet res.
Ille idem est etiam trabe qui pendebat ab alta:
Hic tamen exemtus morti vim haud accipit ullam
Artubus immortale, atque impenetrabile corpus,

Cui morbi nihil officiant, algorve, famesve;
Nec toties morti locus est in corpore CHRISTI,
Qui semel admissis pro nostris obtulit ultro
Ipse suum caput aeterno sacra victima patri.
Multa licet sanctis toties eat hostia ab aris;
Et matutinis renoventur funera sacris.
Tum quamvis, dum languentum servantur in usus
Sancta adytis occlusa, situ consumta vetusto
Interdum aspicias, squalentiaque exiguus mus
Carpserit, aut similes tulerint libamina pestes,
Vim nullam admittit tamen inviolabile corpus.
Nam rerum species ubi coeptae peste teneri
Pollutae, Numen subito evanescit in auram,
Corporis exuvias laceras sine honore relinquens.
Relliquiae restant ambesae, ingloria signa.
Quae pietas, qui tantus amor tibi, maxime rerum,
Ut DEUS aeterni soboles aeterna parentis
Tam fragili ingrediens ultro pro fruge venires,
Atque homini fieres repetitis pabula mensis,
Et matutinis toties sacra hostia in aris?
Hoc erat ille sacer qui quondam apparuit agnus
Suppositus pueri insontis pro caede parata:
Hoc erat ille vetus quem gens epulata quotannis
Mandebat rite, ac solenni more sacrorum
Cum festinata cerere, atque agrestibus herbis.
Festinata ceres tu nobis, tu mola adorea,
Farque pium, tu liba sacros lectissima in usus,
Liba quibus nulli fas quondam assuesse profano.
Hoc erat illa atavis deserta per invia nostris
Protinus e caelo veniens errantibus esca.

Copia nil aliud tostae tanta illa volucris,
Desuper insolitum nidorem halantibus auris.
Nil aliud ros concretus portenderat ille
Dulcis, et optatos referens cuique ore sapores.
Vescimur hoc vere nunc caeli rore, fugata
Nube palam, veros nunc icta e caute liquores
Haurimus: laterisque tui nos irrigat unda
Mixta mero. suaves misces namque inde liquores,
Et dulci ambrosia, dulci nos nectare pascis.
O hominum miserate famem, miserate labores,
Uno quum satures tot caeli examina verbo
Alituum caelestum acies, tot millia millium:
Quae tibi tanta fuit, rerum pulcherrime, cura?
Qui tibi tantus amor nostri, ut tua viscera nobis
Objiceres epulanda, dares te in pocula, in escam,
Quos tamen ex humili finxisti pulvere quondam
Infirmos, decorisque tui nihil instar habentes?
Tu volucris foeta illa, tuo quae sanguine natos,
Visceribusqus tuis terebrato pectore pascis.
Tu, quoties facimus, teque ultro in vota vocamus
Verborum memores, caeli ecce allapsus ab aula
Candidus ille venis agnus, viva hostia ad aram,
Quam veterum portendebant oracula vatum,
Cordaque nostra simul replet ecce inopina voluptas.
Elicimus tenui liquidis te murmure ab astris,
Visceribus non nostra tuis quo viscera alantur,
Nec tuus ut sanguis nostri pars sanguinis haustus
Evadat. neque enim confuso corpore in unum
Miscentur quae morte carent mortalibus addita.
At potius veluti gemmaeque, aurumque medentur

Corporibus saepe affectis, morbisque resistunt,
Non quod ea stomachi rapido concocta calore
Paullatim se se languentum in viscera vertant;
Sed quia vi quadam inspergant admota latenti
Laetitiam, dulcique hilarent praecordia motu:
Sic quoque tu nostris animis, et mentibus haerens
Robur ades, vires occultaque pabula praebes,
Nec quicquam in nostros tua viscera digeris artus:
Sed potius nos admotus te vertis in ipsum.
Hinc primum specimen degustant corpora nostra
Vitae immortalis, superûmque assuescimus aevo.
Quippe hominum sic diffusus per pectora ubique
Mutua mortales concordes foedere jungis
Aeterno, quos pascis, amas, quos corpore sancto
Refficis, uno eodemque repente in amore calescunt,
Et dulci inter se nodo juncti usque tenentur.
Atque ita nobiscum DEUS hic mortalibus oris
Usque manes, verti dum caeli desinat orbis,
Olim ut pollicitus. nec habent promissa regressum.
Te duce securi gradimur per quaeque viarum
Aspera: suscepto te non deest copia victus.
Tu dux, tu comes. aeterni tu copia victus.
Et quae deficimus, tu nobis omnia supples.
Siqua forte labant in nobis spesque, fidesque,
Continuo tua nutantes praesentia firmat.
Teque omnis praesente viget fiducia nostra,
Solis nota piis, vulgo inconcessa voluptas.
Accedo has quoties epulas, subito aethera mente
Concipio, subito mihi sensus eripis omnes,
Inque tui aspectu liquido ardens corde quiesco.

Sanctum, augustum, almum, caeli admirabile munus.
Qua te voce sonem? quo te nunc nomine dicam?
Nullum te dignum reperimus carmine nomen:
Nullum te dignum verbis molimur honorem.
Salve, vita hominum, non enarrabile donum,
Desuper illabens nova caelo gratia aperto.
Per te melliflui rorant dulcedine montes:
Per te mellifluae complentur nectare valles.
Omnia inexhausto mellis torrente redundant:
Omnia amant. sancti tu nobis pabula amoris
Sufficis, aeterni tu nobis pocula amoris
Ipse amor, ipsa animis nostris innexa voluptas.

IN I. CHRISTI CRUCEM

Nam quod te memorem? quo caesum e vertice lignum
Dulce optanti animo mihi robur, amabilis arbos?
Te, bona crux, nimbi, tempestatesque coruscae,
Infernaeque potestates fugiuntque, tremuntque,
Inque tuos aciem nequeunt intendere ramos.
Infelix olim fueras, feraleque lignum
Supplicii genus, informis trabs hospita leti:
Nunc prope Numen habes. sancta, et venerabilis arbor,
Caelo mixta comas caput inter sidera condis,
Hospitis ingentis pulcherrima reddita tactu.
Te tulit ante humeris, quem tu mox ipsa tulisti,
Rex hominum superûmque, DEI certissima proles.
Depositi ingentis, capitis tibi credita cura
Tam cari. tanti tu pignoris unica custos.
Fortunata! tibi divinos contigit artus
Tangere, tam sanctique inspergi rore cruoris.
Fortunata! salus in te omnis nostra pependit.
In te meta fuit nostrorum extrema malorum.
Per te jam pater omnipotens mortalibus aegris
Dat veniam, et veteres bonus obliviscitur iras.
Pro nobis stetit, atque reis pro sontibus ipse
Filius oravit caussam, et nece diluit ultro
Crimina: tu sedes oranti grata fuisti.
Victima pro nobis magno se se ille parenti
Obtulit: oblato tu nobilis ara fuisti.

Illum afflictum atro sudantem sanguine praesens
Vidisti, et vitam per cuncta exempla trahentem;
Tandem animam longis singultibus exspirantem.
Fortunata arbos! in te ille ille unicus ales
Deposuit senium, moribundosque exuit artus,
Ut novus exsurgens rursus, nitidusque juventa
Aethereas pennis caeli remearet ad auras
Omnigenûm volucrum cantu, et plaudentibus alis.
Fortunata arbos! in te foeta illa volucris
Molle sibi rostro pectus terebravit acuto,
Atque suo implumes saturavit sanguine natos.
Quae pietas? qui tantus amor? nos crimine nostro
Occidimus: moriens nos ille a morte reduxit,
Delevitque notas quas non contraxerat ipse.
Nos ideo numquam e stratis consurgimus orta
Luce, vel ingressa jam nocte ad strata redîmus,
Nostra tuo quin nos armemus pectora signo;
Et tua lustratae imprimimus vestigia fronti.
Nil agimus, nil incipimus, nil pectore magnum
Molimur non ante tuo munimine tecti.
Auspiciis tu nostra tuis incepta secundas.
Tu nostrum augurium, tu sors, tu praepetis omen.
Quin etiam ad quosvis motus, ad murmura quaeque,
Et strepitus improvisos noctuque, dieque
Ad tua confugimus tremefacti protinus arma,
Queis freti vanum revocamus corde timorem.
Proinde tibi magni curvato poplite reges
Oscula dant proni, positisque insignibus ultro
Assurgunt, tectamque auro, gemmisque micantem
Suspendunt inter baccata monilia collo,

Et duce te audentes in aperta pericula vadunt,
Praemittuntque tuum pugnanda in proelia signum;
Jamque Aquilis tua Romulidum mage nota figura est.
Hoc signo dux in campis pugnavit opertis
Inclytus infernas acies, obscoenaque contra
Castra, Erebique plagas victor penetravit ad imas,
Exemitque pios vinclis, et carcere caeco,
Quos secum spoliis veheret super aethera opimis.
Nobile tu signum, tu pompae insigne praeibas
Semper, et egregii testis praenuntia facti.
Templorum te culminibus, te turribus altis
Erigimus.. tu summa tenes fastigia. ubique
Turres, tecta tua sunt omnia tuta sub umbra.
Quumque omnes nos extremo sub tempore vitae
Deseruere, comes remanes tu sola, nec umquam
Amplexu, dum spiramus, divellere nostro.
Nec tantum vivos, sed et aurae munere cassos
Tutaris, positosque cavis impressa sepulcris.
Quid mirum summo si te veneramur honore?
Ipsi etiam pueri laeti, immixtaeque puellae
Serta tibi, et flores nectunt, tibi carmina dicunt,
Te celebrant coetu, te festa fronde coronant.
Jamque adeo late in terris tibi templa, tibi aras
Mortales statuunt: tibi cerea dona cremantur,
Et pia tura; diemque tuo de nomine dicunt.
Ac prope divinos orbis largitur honores,
Haud quia sit Numen, quia sit tibi sensus, at olli
Ista ferunt cujus leto tibi gloria parta est.
Quin, suprema dies arsuro ubi venerit orbi,
Sideris in morem fulgebis, et aethere toto

Flagrantem insolita lustrabis lampade mundum.
Luce piis addes animos: at sontibus ingens
Horror eris. cupient retro transacta referri
Lustra, suis frustra orantes oblivia factis.
Tu lignum porro illud eras, medicabile lignum,
Tactu cujus aquam in dulcem fons versus amarus.
Tu lignum, genus in quo hominum, genus omne animan-
Servatum quondam immensis evasit ab undis. (tum
Tune etiam malus, tune ille altissimus olim,
In quo sublatus pendebat aheneus anguis?
In te oculos, conversi omnes, conversa tenebant
Ora. salus id erat serpentum morsibus ictis.
Quippe hominum infernus genus omne momorderat an-
Tu nobis tu complexo serpente mederis (guis.
Omnibus, et validos in pristina sospita reddis.
Tu nos infernis paene haustos eripis undis.
Tu dulces in aquas fontes convertis amaros,
Et lacrimas tandem nostras in gaudia vertis.
Salve, hominum indubitata salus, spes certa quietis
Aeternae. per te patet alti janua caeli:
Utque orbi quondam ingressa est mors arbore ab illa,
Per te hominum generi sic tandem reddita vita est.
Effice, mortales curis mortalibus omnes
Oblitis per te divina luce fruamur,
Amplexique tuos tollamur in ardua ramos.
Vitam autem quia non datur omnibus exhalare
Tali in sede, ipsumque imitari funere regem,
Ut pueri infirmo nequeunt medicamina ferre
Corpore, et altrices ipsae acria pocula sumunt,
Ad pueros virtus tamen hausto in lacte redundat:

Sic fluat exstincti divino e corpore regis
In nos transfusus dolor, et praccordia tangat.
Saltem animo, saltem moesto doleamus amore
Noctes atque dies; neque nos conturbet amaror,
Verum ea amarities nobis medeatur, et aegra
Quae nunc nostra jacent recreentur corda, necisque
Illius emanet nostra in praecordia virtus,
Sponte suo nostras qui solvit sanguine poenas.

MAGNAE
MATRI VIRGINI

At quo, diva, tuas mortali carmine laudes
Ingrediar, quas caelestes caelestibus oris
Vix audent tentare chori? nec mole gravantur
Corporea, atque tuos coram mirantur honores.
Ipse, mihi quoties animum tua vivida imago
Impulit, atque aciem te contra tollere tendo,
Obruor, et nimia perfundor luce; nec absens
Ferre tui valeo radios, aut spicula vultus.
Nam tu Sole velut divinum corpus amicta
Incedis regina, caput redimita coronis
Sidereis. tibi sub pedibus micat aurea luna,
Igneaque astra premis subterlabentia mundi.
Mente olim pater omnipotens te legerat alta
(Nondum mundus erat) multis de millibus unam,
Quae caeli regem pareres enixa sub auras.
Atque ideo postquam divino foedere rupto
Primus in orbe parens hominum se perdidit ipse,
Seque, suumque genus veniens corrupit in aevum,
Sola malo exorta es, veterique impervia noxae.
Seu tua te genitrix intactam, et prorsus avitae
Secretam maculae gravida concepit in alvo,
Seu simul atque utero concreta es, caelicolûm rex
Communem exemit labem, puramque reliquit,
Ne tuus exoriens pura dilapsus ab aethra
Parte olim foetus foret insyncerus ab ulla,

Nec priscam traheret materno a sanguine labem.
Teque dehinc crescens procul omni innoxia culpa
Sanctam, incorruptam servasti praeside amico
Tuta DEO. ac veluti latis nitidissima campis
Virga oritur, primosque novo dans vertice flores
In regum fortunatos traducitur hortos,
Continuo sedes liquisti parvula avitas,
Templi adytis oblata, parentum debita votis,
Sancta ubi priscorum vatum monimenta revolvens
Sensisti superûm regem tot vocibus olim
Promissum terris mortali matre oriturum.
Jam tum laetitia, dulcique cupidine pectus
Capta, DEUM casta versabas mente propinquum,
Et venerans matri foetae pia dona parabas,
Si sors o vestris ea sors contingeret oris,
Si vestro concessa forent ea munera seclo.
Nescia venturi nondum tua gaudia cernis:
Nondum, Nympha, tuos persentis pectore honores.
Jam jam, nulla mora, adveniet demissus ab astris
Nuntius. ille tuas quam laetis vocibus aures
Mulcebit! quando implebit praecordia amore
Pennipotens! tu caelcolûm acceptissima regi,
Plena DEO, nuribus felix magis omnibus illa es.
Parce metu. humanum, virgo, obliviscere morem.
Concipe divinos haustus, teque insere caelo.
Non aliam porro manet hujus gloria partus.
Tu rerum auctorem tactus ignara virilis
Concipies, gravis aetherea divinitus aura,
Solaque virgineum servabis foeta pudorem;
Vellus uti lanae impenetrabile restitit imbri,

Caetera quum maeant gravibus circum humida nimbis.
Tu porta clausa aeternum: superûm ipse per illam
Ingreditur rector, nec claustra immota resignat.
Tu rubus ille oculis flamma crepitante cremari
Visus, at illaesae mansere in stipite frondes.
Hinc etiam pueris media in fornace pepercit
Ignis, et innocuae lambebant corpora flammae.
Haec te monstra petunt unam, haec miracula tangunt.
Promissis nec sera fides. simul ecce repente
Cum tonitru medium veluti discedere caelum
Vidisti, simul auricoma circumdata nube
Sensisti praesens in te descendere Numen
Desuper afflatam leviter spirantibus auris.
Quis tibi tunc sensus? qui, virgo, in pectore motus?
Credo equidem, tibi cor dulci flagrabat amore,
Et penitus totis ardebas suave medullis.
Tum quoque laetitia, ac mira dulcedine pectus
Delicuisse reor, tibi quum montana petenti
Laeta occurrit anus cognato a sanguine juncta,
Atque utero exsultante tuos praesensit honores,
Felicemque uteri te terque, quaterque vocavit.
Tu vero, teneri qualis rosa plena pudoris,
Ore rubens caelo referebas carmine grates,
Teque adeo indignam, et meritam nil tale canebas.
Parva sed haec. majora manent. date lilia plenis,
Virginei, date tura chori, date serta canistris.
Nascitur humana sub imagine nascitur infans
Qui semper fuit, est, et erit, sine fine, sine ullis
Principiis DEUS; immensi quem moenia mundi
Non capiunt, visusque hominum, tactusque refugit.

Saepe mihi videor te poplite cernere, virgo,
Subnixam, infantemque recens mirarier ortum
Flagrantem, et radiis late vibrantibus aureum,
Teque tuos prono venerantem pectore foetus,
Attonitumque senem tantis vix hiscere monstris.
Felices nimium pastores o quibus olim
Contigit in stabulis insuetos cernere partus!
Tantum o si quoque me si secula vestra tulissent,
Pavissemque meas vestris in saltibus agnas.
Me sine monstratum vos numquam issetis ad antrum
Carminibus moniti caelestibus. ipse ego primus
Speluncae foribus virides silvestria myrtos
Munera suspendissem, et florea serta tulissem,
Insuper et canna cecinissem carmina agresti,
Carmina, quae tibi nunc, regina, utcumque laboro.
Nec me felici quisquam extrusisset ab antro
Amplius. usque tibi famulari dulce fuisset,
Infantique, senique tuo. tum me neque vestro
Indignum viles stipulas substernere asello.
Hic ego vidissem reges puero ampla ferentes
Munera ab Aethiopum terris duce sidere vectos
Ante tuos, carique pedes procumbere nati.
Vidissem volucres te mira in veste ministros
Saepius affari, curasque avertere dictis,
Solarique inopem vario in discrimine rerum;
Dum puero metuis, capitique pericula caro
Longe arces, animo semper suspensa labanti.
Usque adeo senis in templo morientis inhaerent
Sensibus extremae voces, quum jussa recenti
Pro partu geminas aris fers dona columbas,

Affore,quum tibi, virgo, animum dolor occupet ingens,
Et quasi cor gelidum pertranseat ensis adactus.
Nec veterum deerant responsa horrentia vatum,
Gnatum pro multis mactandum funere acerbo.
Jamque minis tum facta fides, jam nuntius ales
Nocte senem monet in somnis consurgere, tecumque
Accelerare fugam, patriae neque fidere terrae,
Ne rex, dum sceptris cavet haud securus avitis,
Divinam sobolem crudo necet efferus ense.
Impie, mentis ubis es? quo te rerum impulit error?
Quid pueros jugulas cunis, et ab ubere raptos?
Tene putas posse aeternis occurrere olympi
Consiliis? morti nondum est obnoxius infans,
Nondum jussa patris supremi munera obivit
In terris, nondum factis se ingentibus orbi
Supra hominem ostendit per tot miracula rerum,
Quae non humanis opibus, non artibus edet.
Ante novas condet leges, nova foedera mundo:
Ante salis sicco pede caerula percurrenda:
Sedandi imperio fluctus, canaeque procellae.
Ante graves linquent languentia corpora morbi
Illius ad nutum: rursusque ad munera vitae
Consurgent, quorum tellus jam texerat ossa.
Ille etiam prius exigua (mirabile!) fruge
Millia multa hominum desertis pascet in oris.
Ille etiam tacitas hominum intra pectora curas
Inspiciet. silvae arebuat, terraeque dehiscent,
Nec gravia ora ferent, verbis dum fulminat, hostes.
Omnia quae coram admirans laetabere, virgo.
In primis tibi cor mira dulcedine tanget,

Quum puer in templis, adolent dum sacra, relictus,
Quaesitusque diu velut ecce repente oriens Sol
Lucidus, ore oculisque nitentibus apparebit.
Illum de magnis mirabere rebus agentem,
Et veterum dictis reserantem oracula vatum
Primores inter proceres, juvenumque magistros:
Quos omnes jam tum bis sex vix messibus actis
Erudiet puer, atque rudes docto arguet ore
Aureus, immortale sonans (mirabile dictu!)
Sensibus illapsus, penitus praecordia tanget,
Et dulcem toto jaciet de corpore amorem
Luce recens orta, vel sidere pulchrior aureo.
Tunc illam circumfusae longo ordine matres
Laudibus attollent quae tales optima partus
Ediderit, teneris que immulserit ubera labris.
Illum amplexa sinu, toto illi pectore inhaerens
Oscula fragranti capiti, dabis oscula fronti
Sidereae, stellisque pares libabis ocellos
Ore, alterna flagrans dulci praecordia amore.
Nec minus inde etiam tacita laetabere mente,
Fontis aquam latices quum Bacchi vertet in atros
Te maudante. tuo promet liquentia vina
Munere, et insolitos hospes mirabitur haustus.
Haec tibi, mater, erunt. oberit nihil ante tyranni
Vesani furor. ipsa tamen caelestibus ultro
Consiliis pare, quae fidus detulit ales.
Tolle moras. pete Niliacas interrita sedes.
Cuncta favent. tibi nox nigrantes explicat alas,
Et te sublustri gradientem amplectitur umbra.
Cernis ut intonsi praerupta cacumina montes

Demittant, plaudantque comis nemora alta coruscis,
Et solitum praeter varios humus afflet odores?
Illa, credo, etiam noctu volucresque, feraeque
Adventante DEO Numen sensere propinquum,
Obviaque abrupto stupuerunt flumina cursu:
Donec laetanti vos Nilus condidit alveo,
Fama ubi jam totam non laeta impleverat oram
Bethlen largifluo puerorum undasse cruore,
Dum tuus ante omnes nequicquam quaeritur infans.
Quid tibi tunc animi? toto haesit pectore sanguis,
Et tua ceu gelidus subiit praecordia mucro.
At non hic, virgo, vestrorum haec meta laborum
Haeserat, ingentis neque erant ea debita luctus
Tempora. verum olim longe majora manebant.
O dolor! horrendae quis morti crederet illum
Deberi pater est cui clari rector olympi,
Cui mare, cui tellus, cui caelum paret, et aether?
Verum sponte neci caput obvius obtulit ipse,
Primi hominum ut lueret scelus exitiale cruore
Ipse suo, moriensque genus mortale piaret.
Id placitum patri aeternum, caeloque sedebat.
Id quoque venturi, virgo, tu praescia noras:
Cuncta oblita velut tamen, atque ignara malorum
(Tantus amor matris) crudeli victa dolore es.
Fama tuas simul ac saevissima perculit aures
Heu gnatum scelere exceptum, insidiisque suorum
Unigenam summos foedatum immaniter artus
Trudi ad supplicium, atque trabem jam stare nefandam,
Exsiliisse ferunt subito extra moenia, et omnes
Te plangore vias, queruloque implesse ululatu.

Qualis avis pastu rediens, cui pastor ab alta
Arbore suspensum nidum dejecit, et aufert
Implumes foetus etiam nunc ore quaerentes,
Illa volat circum. vix se raptoris ab ore
Temperat, et querulis late loca vocibus implet.
Tunc tua inhumanae miseratae incommoda rupes,
Atque tuo aereae silvae doluere dolore.
Ast ubi pendentem ferali robore porro
Vidisti approperans, mediaque in morte teneri
Jactantem huc, illuc oculos, si forte suorum
Siquem forte alas inimicas cerneret inter,
Deficis, et fessos aegre collaberis artus.
Quos gemitus, quas deinde trabem complexa querelas
Ore dabas? non haec olim tibi gaudia caelo,
Non promissa tibi haec divino pignore dona.
Sic nuribus te felicem magis omnibus unam?
Sic ventura tuos florere in secula honores?
Felices illas, fortunatasque vocabas,
Pignora cara quibus flere ipso in limine vitae
Contigit, et longo paullatim assuescere luctu.
Parcite, mortales iter illac forte tenentes,
Quos omnes in se se, atque in sua funera mater
Victa animi armatos lacrimosis vocibus excit,
Ipsa quoque ut simul in trunco moriatur eodem.
Parcite, et aerei nimbosa cacumina montes,
Ne cadite in matrem subita convulsa ruina,
Exorata licet, licet ultro saepe vocata,
Dum juvat immitem sic saltem explere dolorem.
At non sic etiam positus carae genitricis
Filius oblitus, media te in morte supremum est

Affatus. quas o voces, quae verba vel ipsi
Pectore ab invalido rupit miserabilis hosti!
Tandem in te ah moriens morientia lumina liquit,
Et dulcem, ut potuit, vultu servavit amorem.
Hic tu muta siles, lacrimisque absumta profusis
Non jam ullos gemitus, non jam ullos amplius edis
Singultus. tacito dolor intus pectore saevit.
Ipsa parens frugum pro te moestissima tellus
Planxit, et ingenti tremuit succussa fragore:
Et silices erat hic nulla vi cernere apertos
Findere se, et moesti, ut poterant, dare signa doloris.
Palluit aspectu, caelum, atque illustre repente
Desuper insolitis umbris caput alta petens Sol
Occuluit, medioque die nox plurima oborta est,
Et populi aeternas mundo timuere tenebras.
At non te longo, virgo, intabescere luctu
Passus. ubi primos lux tertia protulit ortus,
Jam nigras Erebi sedes populatus, et umbris
Educens sursum manes, animasque piorum,
Evasit tumulo, saxumque reliquit inane,
Atque tibi primum divino apparuit ore,
Post aliis, sibi quos lectos subjunxerat olim
Consortes tantorum operum, sociosque laborum.
Quas lacrimas tibi crediderim excussisse repentem
Laetitiam? quali tibi tum praecordia motu
Exsultasse? fides tua quae praesenserat usque,
Nunc oculis adaperta vides. nunc clara liquet res.
Aspice ut exutus moribundos filius artus
Divinam induerit specem, inviolabile corpus
Insolitis radiis, insueta luce coruscum.

Parva mora. hinc terris illum supera alta relictis
Vidisti petere, atque cava se condere nube,
Ad caelumque aperire viam mortalibus aegris.
Nec tamen in terris desertam, inopemque reliquit,
Dum mortalis adhuc vitali vesceris aura.
Ipse sed omnipotens tibi plurimus insidet, et te
Noctes, atque dies praesenti Numine servat.
Praeside quo, quaecumque premant, secura malorum,
Caelestum degis moribundo corpore vitam.
Nunc veterum relegens latebrosa oracula vatum,
Nunc animo caelum peragrans, totaque volutans
Mente DEUM, frueris nati omnipotentis amico
Numine, perpetuum tibi qui tuus afflat amorem:
Desuper ambrosia hac, dulci hoc te nectare pascit.
Jamque dies aderat laetissima, qua tibi terras
Linquere fas erat, et claro succedere caelo.
Vix placido moriens clausisti lumina leto,
Turbine corriperis rapido, veherisque per auras
Solis inardescens radiis. te lucida nubes
Purpurea longe fulgentem amplectitur aura.
Te circumvolitant dextra, laevaque frequentes
Alituum coetus caeli stellantis alumni,
Subvectamque ministerio te praepetis alae
In sublime ferunt. sanctae de vertice Idumes
Pastores admirati videre sub auras
Enantem, et claro signantem tramite caelum.
Talis ab Eois Aurora attollitur undis:
Talis Luna recens roseo caput exserit ortu,
Utraque sed longe obtuse tibi lumine cedit.
Sed neque te primo jubare aequet maximus ipse

Sol lucis fons exoriens comitantibus horis.
Sic caelum expectata subis; thiasique, chorique
Te circum, et liquidi resonant per nubila cantus
Castrorum in morem, nitidis quum exercitus armis
Pulcher it, aere acies de monte adversa refulget.
Antiqui proceres gentis decora alta vetustae
Occurrunt, vatesque pii ventura locuti
Excipiunt laetam, et summa ad fastigia ducunt,
Laetitiaque fremunt superi, MARIAM alta beati
Ingeminant per templa chori, MARIAMque frequentant,
Ingentique procul reboant supera ardua plausu
Et totum exercent intus nova gaudia caelum.
Filius hic et iam sancti regnator olympi,
Qui dextrae aeterni patris assidet aethera torquens,
Optatos dedit amplexus, tibique oscula fixit
Pronus, et aeterno matrem devinxit amore.
At pater insignem solio sublimis ab alto
Aeterna capiti implicuit de fronde coronam,
Affixitque tuae gemmantia sidera fronti,
Et super alituum superûm templum omne locavit
Sublimem, rerum dominam, caelique potentem,
Unde humiles mundi labentis despicis orbes,
Lunamque, Stellasque, videntemque omnia Solem:
Angustaeque procul telluris inertia rides
Pondera, et insanis exercita pectora curis.
Salve, sancta parens. eadem, salve, innuba virgo,
Regia progenies, genus alto a sanguine Judae,
Cui pater omnipotens pleno se Numine fudit,
Gratiaque acceptam matres superextuli omnes.
Qua primum dias prodîsti in luminis auras,

Luce eadem nostrae spes est exorta salutis.
Femineos lapsus, ignominiamque pudendam
Ulta tui generis, genus ipsum ad sidera tollis.
Prisca hominum genitrix, et matrum maxima mater
Prima tulit generi tristis contagia leti:
Tu, virgo, longo post tempore prima salutem
Felici peperisti utero mortalibus aegris.
Illa dedit merso lacrimas, tu gaudia mundo.
Illa homini invexit poenas, tu praemia. per te
Janua aperta piis caeli, quam clauserat illa
Circumventa dolis malesuadi et fraude colubri.
Ipsum tu valido victrix pede proteris anguem
Frustra insultantemque, et sibila colla moventem.
Munere quo superas caeli regina per oras
Inveheris; caelique nurus te mille sequuntur,
Mille chori celebrant, servatricemque frequentant.
Caelicolae assurgunt omnes. tibi regia paret
Aetheris immensi. quodcumque, ubicumque creatum,
Infra te longe jacet, et tua jussa facessit.
Nos quoque divinos, ut cuique est copia, honores
Largimur. tibi centum arae, tibi maxima centum
Ture calent delubra. tuis pia munera templis
Afferimus casiasque, et nardi halantis aristas.
Ipsae te matres adeunt, peplumque ferentes
Textilibus donis augent, et templa coronant
Primitiis florum, ac suspensis frondibus umbrant.
Ut primum fari incipiunt, te nomine jussi
Compellant, primaque sonant te voce minores.
Omnis ubique tuis indulget laudibus aetas,
Omnis ubique domus. totae de turribus urbes

Te veniente die, te decedente salutant,
Plurimaque auratis resonat tibi tibia templis.
Tu laudes bona mortales, tu munera vocis
Humanae non spernis, opis nihil indiga nostrae.
Vota hominumque, precesque audis, ubicumque vocata,
Rite tamen, nostrosque levas miserata labores.
Tu bellum, morbosque graves, pestemque, famemque
Avertis, caelique minas: tot sospita mortes,
Tot clades, tot das miseris evadere casus.
Utque mari magno jactatos turbine nautas
Servat stella, polo si tandem affulserit alto,
Sic tua lux, quaecumque instent, quaecumque preman-
Nos regit, inque omni tutos discrimine reddit. (tve,
Nunc, o stella maris nostri, nos aspice praesens.
Eripe tot pelagi paene haustos fluctibus atris.
Nuc lucem, lucisque tuae jubar exsere, et orbi
Exorere, ac radiis nigrantem discute nubem.
Ne, quaeso, ne nos inopes hic desere. siquid
Dulce tibi fuit in terris, et amabile quicquam,
Per te, per carum oramus tua pignora natum,
Perque sinus illos quibus haerens vagiit infans,
Brachiaque implicuit collo, innexusque pependit
Dulce onus interdum, perque ubera quae tener hausit,
Per pueri dulces risus, perque oscula blanda,
Per teneros lusus, per quicquid denique in illo
Dulce fuit tibi curarum, gratumque levamen,
Ipsum illum patris ad solium complexa precando
Da, genitrix, facilem; et si forte piacula nostra
Aversum terris faciunt, tu sedula nobis
Concilia, ut justas patris in nos leniat iras,

Et quaecumque suis merito miscetve, paratve,
Diluat ille sui praesenti rore cruoris.
Mille procul cerno nobis instare pericla,
Mille neces, rebus prope versis, mille ruinas.
In nos Turca ferox toto ruit agmine, et armis
Cuncta movens nos extremis conatibus urget,
Jamque sibi ingentes orbis promittit habenas.
Interea nostri, quos huic se opponere monstro
Aequum erat, inter se reges fera bella moventes
Confligunt, totoque (nefas!) concurritur orbe.
Tu tantum terrorem animis labentibus aufer.
Tu nobis tu, diva, pios miserata, quietem
Redde, petens placida mitescant secula pace.

BEATO MICHAELI

QUEM te esse dicam, praepetum pulcherrime,
Quo te profectum ex agmine,
Caeli volatu qui pererras atria
Armis coruscus aureis?
Tune ille caelitum inclytus princeps ducum,
Dux alitum ales mentium,
Quas ipse in orbis maximus primordio
Creavit omnium sator,
Aulaeque praeposuit beatos incolas
Felicioris aetheris?
Ut te ferocem intueor ense, ut aenea
Hosti imminentem cuspide,
Simul juventae flore, et impubi gena,
Et ore dulci amabilem!
Ut arma pectus masculum fulgentia,
Plumae ut leves humeros decent!
Salve, volucris alme ductor agminis,
Cui creditae caeli fores.
Tu contudisti insanientis Phosphori
Bellator insolentiam.
Contaminata cum manu ille corruit
Inhospitale sub chaos,
Ubi silentes territat remugiens
Umbras tremendo murmure.
Satis superque debitas poenas luit
Inefficax superbia
Ultore te. referre militaria
Te signa fusis hostibus

Videre ovantem sidera admirantia,
Uterque te vidit polus.
Et ipse summus civium in medio pater
Laudavit alitum choro;
Post quem tibi omnis aula caeli militat
Secreta coetus in novem.
Regi ipse semper assides propinquior
Reconditorum particeps,
Quae deinde subsequentibus tu detegis,
Mox alter aperit alteri,
Ad infimum descenderit donec gradum
Semper minor scientia.
Nec alter alteri invidet praestantiam,
Sed sorte quisque amplus sua est.
O plurimum beata gens caelestium
Felix genus volatile!
Vos Solis usque illius intuemini
Os quo beantur omnia:
Metus nec ullus vellicat, ne forte sit
Perennis haec felicitas,
Quae fixa clavo firmius adamantino
Haeret moveri nescia.
Vos aetheris regis ministri sidera
Torquetis, et caeli vagos
Orbes rotatis, unde tempus, et die,
Et noctis immotae vices.
Vos temperatis aeris flatus truces,
Imbres, pruinas, et nives,
Et fulminum saevas coercetis faces,
Ne mundus ingens conflagret.

Vobis profundum in aequor est imperium aquas
Volubiles regentibus :
Globumque terrae sustinetis pendulae ,
Et quicquid in terra viget.
Vos alites hero ab supremo crebrius
Ad nos venitis nuntii ,
DEIque nostra afflatis almi pectora
Insitato Numine ,
Animisque nostris insidetis additi ,
Ducesque adestis in via ,
Nos donec exemtos humo nil invidi , in
Vestros adoptetis choros .
Adeste nobis. namque quos vos proelio
Fregistis , hostes nos premunt ,
In nosque victi virus omne colligunt ,
Et tuto inermes provocant .
Adeste . diris pestibus resistite
Non insueti laureis .
Tuque , o , supremo , ductor agminis , die
Princeps ades certantibus :
Quum falsa veris addita exprobrant probra ,
Absolve nos calumniae ;
Vitasque corpus exuentes suscipe
Hasta procacem arcens manum .

EX CANTICO MOSIS

CANTEMUS inclyto aetheris regi DEO
DEO omnium fortissimo .
Incomparabili extulit se gloria ,
Suam hic potentiam explicans .
Equos , et equites hostium sub aequore
Vorticibus involvit rubro .
DEUS ille virtus mea , DEUS potentia ,
Mei et triumphi gloria ,
DEUS salutis auctor effectus meae
Servat sua me dextera .
DEUS hic meus, prae omnibus diis mihi .
Ejus canam usque gloriam .
DEUS hic parentium meorum antiquitus .
Ejus canam potentiam .
DEUS velut bellator arma Pharaonis ,
Currus , et omnem exercitum
Nos insequentem fluctibus maris asperi
Inhospitalibus obruit .
Huic nomen Omnipotens. potentes hostium
Demersit alto principes .
Illos profunda ponti inexplicabili
Hausit vorago gurgite .
In ima desedere , ceu moles gravis
Excisa monte ab arduo .
Dextera tua , DEUS , omnium pulcherrimo
Se se trophaeo insigniit .
Dextera tua hostem contudit validissima .
Tuos es ultus aemulos .

Excanduisti . absumsit ira eos tua ,
Flamma aridam ut stipulam vorat .
Excanduisti iratus . in eos aequoris
Opes coegisti humidas .
Nobis recessit unda , et alti gurgites
Lato relicto limite ,
Fundum ut per imum de manu insequentium
Elaberemur hostium .
Videns propinquus hostis , omnibus mare
Patere concavum ratus ,
Alensque inanes spes , ait secum : insequar ;
Concludam eos ; spolia auferam .
In hostium pecunias grassabimur ,
Auro potiti explebimur .
Stricto dehinc ferro irruemus acriter ,
Totum genus delebimus .
Haec colloquentes irriti salsas vias ,
Medio tenebant aequore .
Tuus ecce spiritus repente insibilat ,
Concretaque unda solvitur ,
Nec aereas fert humido tergo rotas .
Omnes in ima , plumbum uti ,
Pelagi profunda corruére protinus .
Nos jam recepti litore .
Ejecta porro vidimus cadavera
Virûm , atque equorum fluctibus .
Quis tibi queat , bellantium fortissimus
Virtute compararier ?
Tu sanctitate incomparabili inclytus :
Tu fortitudine unicus

Orbi usque maxima exhibes miracula,
Quae nullus alter audeat.
Dextram tuam excitasti, et hausit terra hians
Repente vires hostium.
Genti tuae vero dedisti te ducem
Jam servitute liberae,
Nostri misertus, nos ut in pinguissimum
Traduceres manu solum.
Haec audientes undique populos pavor
Invasit, ac simul dolor.
Fama hac Palaestina omnis attonita jacet,
Et ora Chananeitis tremit
Cum regibus, populisque barbaris. tu eos
Metu coactos illiga.
Petranseat donec tuorum exercitus,
Immobiles stent, ceu silex,
Nobis nec obstent. sed tibi placitum genus
Super aquilarum alis vehes
Montem ad beatum; haereditario in solo
Ut surculos lectissimos
Nos inseras, domumque in altam transferas,
Quam fabricasti tu tibi
Sacrarium, DEUS, tuum, quod affabre
Tuae expoliverunt manus.
Regnans, io triumphe, victor imperat
Aeternum, et amplius DEUS.
Ingressus eques Aegyptius mare invium
Tot curruum rex millibus.
Rex aetheris eum immersit aequoris rubri
Sub vorticosis fluctibus:

Ast Isaci nepotibus tendentibus
In medio iter stravit mari.

DIVO DAVIDAE REGI PROPHETAE

Facessite hinc, vani poetarum greges,
Auferte vestra hinc somnia.
Non est quod audiam, quod amplius legam
Diserta vestra carmina,
Seu Graeca, seu Latina sint ea, ut lubet.
Me musa detinet altior.
Inusitatae dulcior citharae sonor
Meis inerrat auribus,
Et intimis alte insidens praecordiis
Totum mihi me surripit.
Jordanis usque ab algida cycni audio
Ripa canori carmina.
Ut ille luce, ut nocte de multa canit,
Quae nullus antea audiit!
Cui te sacrorum conferam vatum parem?
Cui regum eumdem comparem?
Quid majus in te mirer? an peritiam
Belli, an canendi gloriam?
Artesve, quas callere reges addecet
Clavum tenentes urbium?
Pastoris ultimus Ephrathaei e liberis
Oves paternas pauculas
Pascens puer jam tum imperabas omnibus
Amabilis pastoribus.
Jam te supremus aetheris rex legerat,
Cui regni habenas crederet.

Pascente te nihil timebant pascua :
Ferae abstinebant saltibus.
Fremens supremum graviter ursus in tuis
Efflavit ulnis halitum,
Tuoque pressu vastificus olim leo
Discerptus ingens occidit.
Tu mole vasta corporis teterrimum
Puer gigantem ab hostium
Vallo superbis provocantem vocibus
Vellet sibi qui congredi,
Et insolenter exprobrantem civibus
Turpem tuis ignaviam,
Quum muta legio omnis tuorum absisteret,
Nec quisquam adire comminus
Auderet, ipse aggressus ultro fortiter
Neci dedisti. protinus
Insonuit ad caelum graviter immanibus
perculsa tellus artubus.
Tum facto in hostes impetu, innumerabiles
Invictus ense demetis.
Nec sustinere versa possunt agmina
In terga dextrae vim tuae.
Quotiesque confecto redibas proelio
Multis peremtis millibus
Auro coruscus, omnium pulcherrimus,
Ipsos amore urens agros,
Victori ab oppidis puellae ubique obviae
Tibi canebant carmina,
Supraque regem ipsum efferebant laudibus
Ter inclytum, ter amabilem.

Quid mox? ubi aetas firma venit, regiis
Elapsus insidiis quater
Ut regis inimici necem defleveris,
Cui sponte bis peperceras,
Manu in tua quum esset tot ense injurias
Ulcisci, et hostem perdere.
Hinc regnum adeptus, pace ut alta rexeris
Late subactis hostibus.
DEO ut tot aedem sumtibus paraveris,
Quam filius mox conderet.
Tu luce pugnabas manu, noctu fide
Arguta agebas gratias.
DEO usque grata concinebas carmina
Haud munerum tot immemor,
Quibus tuos evexit ad sidera atavos
Ab orbis usque exordio.
Tot hic triumphos, tot canis miracula
Antiqua gentis proelia.
Quin et futura praevidens longe refers
Coram velut praesentia,
Et nasciturum praedicas mortalibus
Heroa de DEO DEUM,
Qui nostra penitus demeret piacula,
Cruore nos lavans suo:
Nobisque nostra ostendis idem tempora,
Et nosmet ipsis indicas.
Salve, procul videntium vatum optime.
Regum idem, ave, lectissime.
Nobis ab alto dexter ades, et nos tua
Prece junge summo Numini.

Nobis tuis innitier vestigiis
Detur. imitentur te duces
In proeliis, reges sequantur formulam
Tuam in regendis urbibus.
Sat mihi foret tua aemulari carmina,
Dum fila percurro citharae.
Quod si neque id penitus datum est accedere,
Nec pluma tam alta volat mea,
Abstrusa mitto versibus mysteria,
Divina mitto evolvere,
Quibus alta caeli transilis cacumina,
Quibus inferum penetras chaos.
Unum erudiri aveo. doce saltem meis
Orare veniam noxiis.
Unis mihi his te praebeas saltem rogo
In versibus imitabilem,
Quibus juventae errata deprecans, studes
Placare regem caelitum.
Ut flebilibus, atque miserabilibus modis
Nostros in animos influis,
Miserere, miserere o mei, DEUS, iterans,
Mecum tua age clementia!
Ego enim piacula mea novi. quod male
Feci, mihi est usque in oculis.
Soli tibi peccavi, inique egi, pater,
Tuis sub oculis impius.
Contaminatis sum parentibus satus,
Conceptus ipso in crimine.
Tu, quicquid admissum est, tua indulgentia
Ignosce noxiae immemor.

Delicta dele. nequiter facta occule.
Meas remitte amentias,
Et inquinatum quicquid in me est, dilue,
Me rore respergens tuo,
Novamque mentem in me, novum cor suffice,
Virumque verte in alterum.
Affla tui aura numinis mirabili,
Hilara tuo me spiritu.
Demum ita priori restitutum gratiae
Aspice benigno lumine.
Laudes aperies ita mihi labia ad tuas,
Flectantur ut tibi impii.
Meae tibi hae sint victimae: hos immolem
Super tuum altáre vitulos.

DIVO JOANNI BAPTISTAE

Quaeso, quid id negotii? quamobrem boni
Semper premuntur improbis obnoxii?
Quo nullus ortus major umquam gentium
DEI loquentis vera testimonio,
Perit perit vates ter ille maximus
Insanientis mulieris libidine,
Quod abdicari is tenderet regem illico
Oportuisse inauspicatis nuptiis,
Fratrique reddi clamitaret conjugem,
Ipsa ferente incesta animò id aegerrimo,
Vatique pestem interminanté pessimam.
Tantum ne mulieri uspiam licentiae?
Indignus ille qui satus sit masçulus,

Cui serio imperat mulier, et arduis
In rebus advocata semper consulit;
Quum procreandos conjuges ob liberos
Tantum viris sint additae imperantibus,
Nec feminae ingenio suopte pessimae,
Sed sint equorum sicut optimum genus,
Eumque quem vult sessor, incedant gradum.
Freno viri si uti sciant, quisque in suas,
Possit carere mundus hac molestia,
Nec tot fuissent gentibus tragoediae.
Mandavit illa saltitanti filiae
Incesta, regem posceret sibi aurei
Tradi amputatum vatis in disco caput.
Mero ille, ludo, amore captus annuit
Juratus. in patina sacrum affertur caput
Squalore fuscum, tabo, et atro sanguine,
Horrentibus quotquot aderant convivio.
Convivium incestum! efferum spectaculum!
Insane, caece, brute rex, tun' optimi
Viri muliebri offers caput libidini?
Tun' inclytum, sanctum, DEOque proximum
A Solis almo aspellis almi lumine,
Quem tu colebas, expetebas pessima
Tua exprobrantem probra confidentius?
Lugete, valles, antra, solitudines,
Et quicquid est ubique montium avii,
Lamenta, flebilesque voces rumpite
Tam destituta amabili solatio.
Non audietis amplius vocis sonum
Felicis aevi nuntiae. venisse jam,

Quem nesciebat nocte mundus obrutus,
DEUM patri futurum, ut agnum, victimam,
Mortalibus qui tolleret piacula,
Caelique clausas panderet nobis fores.
O pessime factum! adeon' innocentia
Cessit subacta? vicit impotens furor?
Nec Sol repente lucidum abdidit caput?
Nec terra ruptis dissilivit vinculis?
Nec ignibus coruscus orbis arbiter
Mortalia in cineres redegit omnia?
At at quievit ira credo caelitum,
Caeli qnod omnis curia id providerat,
Vates ut esset ille, non modo voce qui
DEUM indicaret editum mortalibus,
Vita sed ipsum, moribusque redderet,
Et morte dira praevius praecurreret;
Quod tu sciebas ipsemet praesagio,
Pectus futuri plene Joannes sacrum,
Lubensque morti te obtulisti fortiter.
O morte felix non minus natalibus,
Quibus tibi queat nemo compararier.
Tu regis index caelitum praenuntius,
Tu matre sterili, anu satus divinitus
In matris alvo labe communi omnium
Ante expiatus, quam fores luci editus,
Nec noxiae ulli mox fuisti obnoxius.
Ne te inquinarent civium commercia,
Silvis latebas victitans in abditis.
Silvestre mel stillans vetusta ab ilice,
Nucesque, et unguibus revulsa gramina

Regale erat semper tibi convivium.
Praebebat ultro viva flumen pocula:
Pelles ferarum delicatam purpuram.
Hic nationes perluebas flumine,
Suadens probrorum voce poenitentiam,
Monstransque ad altas aetheris viam domos.
Felix ter o, et amplius! qui venerat
Maculas lavare, et omnium piacula,
DEI regentis cuncta ubique filium
Tu proluisti vulgus inter caeterum.
Sanctum lavacrum! balneum admirabile!
Nec te fefellit artubus mortalibus,
Sed nare ceu canis procul odora feram.
Numen sagaci deprehensti pectore.
Repente gurgite aureo resplenduit,
Igni fluentum ceu flagrantibus vadis,
Tuis simul vox insonuit ampla auribus,
Ruptis ut olim caelum ubi tonat nubibus,
Quem proluebas quis foret, denuntians.
Salve, orientis alme Solis Lucifer,
Jubar propinquum gentibus praenuntians.
Ades, et adhuc quicquid potes, nos erudi,
Et rectam ad astra errantibus viam indica,
Nostrisque abolitis nos piaculis lava.

DIVO PETRO APOST. DE EJUS CATHEDRA

PAPAE! potestate uspiam mortalium
Diis proxima adeo quemquam in altum subvehi,
Ut summus unus caeteris mortalibus
Praescribat, illi nemo prorsus omnium,
Mussent sed omnes, sponteque uni pareant
Pietate sola adducti in animis insita
Suapte vi, parentiumque ritibus!
Porro ille mortales adhuc apud manens
Quaecumque de hominum constituerit noxiis
Sunt rata apud ipsos caelites arbitria,
Animaeque corporum expeditae nexibus,
Sive illigarit idem eas, seu solverit,
Haerent ligatae, et inferis fornacibus
Cremantur igne, vel solutae devolant
Feliciores caelitum invectae domos.
Recto modo arbitrio, nec errore id fuat.
DEI haec potestas maximi, DEI optimi est
Communicata filio unigenae optimo,
Et maximo, de virginis utero edito,
Mortalibus quum se artubus mundo obtulit
Spectabilem, doloribusque obnoxium,
Mortique acerbae pro salute publica.
Ille inde tibi mortalibus prae omnibus
Eam reliquit aetheris repetens domos,
Haereditario velut jure caperes:
Tibique concessit suas prorsus vices,

Petre, sive Cephas, seu Simon dici eligis.
Quid hoc negoti? quo tuo istuc facinore
Meritum esse dicam, quave gratia rear?
Tu pisculento natus in gurgustio,
Parentibus sane satus pauperrimis,
Nulla inclytus nisi arte piscatoria,
Nihil patrasti gloriosi facinoris.
Nonnulla potius, si merita perpendimus,
Malefacta te plane arguunt, et pessima
Quidem, ferenda neque gregario in homine.
Tun'ille qui tutus, proculque periculo
Magnifica verba proloeutus ampliter,
Spoponderas te mille subiturum neces,
Si opus fuisset, pro duce meritissimo?
At mox ubi usus venit, in discrimine
Deserere eum haud puditum est, ab hostium globo
Obsessum, inermem, dum metu perterritus
Fuga saluti consulis turpissima,
Foedeque dissimulans tibi usquam cognitum,
Eum ter abjurasti amicus optimus.
Convincimus se habere ita haec, nec quispiam
Potest negare. poenitentia hanc tamen
Moerens luisti noxiam celerrima.
Factum putamus provide divinitus
DEO volente, scilicet, quo sontibus
Expertus hinc ingnosse disceres reis,
Statim futurus arbiter mortalium.
Quod deinde factum est. namque tibi concreditas
Tot civium vitas fovens humanitus
Nullo usus imperio, acerbitateve

Benignitate temperabas unica.
Demum quod olim perperam peccaveras
Morte expiasti gloriosa occubans
Pulchre pro eodem quem antea fefelleras:
Atque is fuisti tam ardua in provincia,
Numquam ut pigitum eum sit, tibi hanc qui credidit,
Tibique succedere adeo innumerabiles
Alium, deinde alium instituit in secula,
Eadem ut potestate pariter praecellerent
Sella sedentes in tua, eodemque solio,
Consultum ut hominum generi ita deinceps foret,
Omnes ut unum agnoscerent ultro caput.
Periculosum, forte siquis dixerit,
Tandem haec potestas ne in potentiam exeat,
Merumque regnum hominis soluti legibus,
Latissime patenti adeo licentia;
Tua, Petre, cautio haec. tuum est succurrere
Gregi tuo olim, ne umquam id ei mali accidat.
Es ubi caveri id detur, es apud quem omnia
Orare possis, facileque istuc assequi.
Quare, quod hominum legibus fieri est nefas,
Saltem impetrato, ita ipse, qui solus potest,
Tantae potestati modum statuat DEUS,
Nobis ut usque praesit optimus pater,
Pietate sanctus re magis, quam nomine,
Castis initiis qui ad honores repserit
Non imperandi cupidus, aut sitiens opum:
Qui non oves deserat, ubi lupum aspexerit,
Eviscerandas, dum timet rebus suis,
Ut cavit olim pastor omnium optimus:

Nihil sibi arroget, nisi id jure optimo,
Sed ipse sibi sit sponte lex, et terminus,
Quem praeterire peste pejus censeat,
Et quam rogarit ipse legi obtemperet
Mente aetheri semper quam humo propinquior:
Privata penitus missa faciat omnia,
Domus suae oblitus, suûmque liberûm.
Primum procuret publica, aequus proximos
Sibi remotosque eodem habeat omnes loco,
Dum Christiano censeantur nomine.
Sitiat et omnium salutem aeque, ac suam,
Ac pastor ut sibi traditas oves domum
Reducere omnes satagit, una ne abfuat,
Sic creditas animas sibi mortalium
Deo optimo resignet ultimo is die,
Pro singulis paratus, haud tibi degener,
Mortem, si opus sit, oppetere pulcherrimam.
Talem usque nobis, si merebimus, patrem
Dabit, nec umquam negliget suos DEUS.

DIVO JOANNI APOSTOLO

Ecqua leves adeo se caeli ardentis in auras
Tollit avis? viden' ut celeri super aethera penna
Enarit, liquidique secet supera ardua mundi?
Ut nostris ablata oculis, vix denique visa
Radit iter facili lapsu, neque conciet alas?
Stare putes, nec gressum usquam proferre volando

Aethereis caeli libratam corpus in auris :
Sed tacitam secum caelesti in lumine pura
Luce frui, propiusque vago succedere Soli
Gaudentem, et liquidos oculis depascier ignes,
Obtutu haerentem, lucis dulcedine mira.
Quod genus hoc volucrum? neque enim regina volan-
Quaeve altam praepes supra volat ardea nubem. (tum?
Fortunate ales, qua te de gente volucrum,
Qua de stirpe rear? neque enim te praepete pluma
Credo equidem fretum, neque enim pernicibus alis,
Humano sed te potius de semine cretum,
Quisquis es, auguror, haud nostrae rationis inanem.
Nec tamen agnosco, corpusne, an corporis expers,
Quicquid id est, se se liquidas super efferat auras.
Quales saepe hominum mentes, animique volucres,
Corporis in terris terrena mole relicta,
Tollunt se, et superi peragrant confinia caeli
Summa leves, celsaque diu regione fruuntur.
Quis vero ille adeo felix, cui contigit uni
Longe alios supra se se alite tollere sensu,
Rimarique acie nostros fugientia visus,
Sanctaque caelestum penitus penetralia adire,
Et caeli insueto libare e fontibus haustu?
Quid fuerit vasti longe ante exordia mundi,
Omnia quo constent, quo cuncta auctore creata,
Quae sunt, quae fuerunt, et quae ventura sequentur.
Mira quidem haec. nam cuncta sibi jam redditus ales
Ore canit, nostrosque vehit super aethera sensus
Insolitas rumpens voces, insueta locutus :

Ut Verbum omnipotens (dictu mirabile!) Verbum
Illapsum caelo moribundos corporis artus
Induerit DEUS, et nostris habitarit in oris
Factus homo. illius decus, et facta inclyta testes
Vidimus, illius, inquit, uti stellantis olympi
Rege sati. omnipotens, non enarrabile Verbum
Vidimus, ac veros geniti attrectavimus artus,
Gratia cui comes, et nudi vis plurima veri.
Quis canat haec, nisi divino qui Numine plenus,
Cuive olim rege ipse satus radiantis olympi
Eximio praesens eadem instillarit amore?
Quis canat haec, nisi Joannes, quem maximus Heros
Unigena in terris socium sibi pectore toto
Junxit, praeque aliis miro dilexit amore,
Atque unum erudiit, superûmque arcana retexit?
Ales, Joannes, tu certe, ille inclytus ales,
Alta petens sensu, caelique abstrusa recludens.
Felix! e tali cui talia plurima fonte
Haurire, et largo perdiscere contigit haustu.
Felix! quem tanto sancti rex aetheris ipse est
Complexus praesens mortali in corpore amore,
Et juvenem juvenis dilexit, amicus amicum.
Non genus ista tibi praeclarum, aut ulla parentum
Nobilitas dedit, exigua Bessaide creto,
Ars ubi erat tibi per ripas muscosa secundum
Flumina deceptos in retia trudere pisces.
Is tamen unus eras generosis omnibus illi
Posthabitis, cui praecipuo indulgeret amore,
Quique parem sibi responderes gratus amorem.
Dulcis amor! dulces animi super omnia curae!

Praedulces nexus amborum, et amabilis ardor!
Quaenam mente rear tum gaudia vestra fuisse
Mutua, quasve vices flagrantis pectora amoris
Utraque, quam dulces subter praecordia flammas?
Te tamen o certe felicem, terque beatum,
Evenit cui talis amor, cui qualis amicus
Nusquam alias inter mortalia corpora visus,
Gratus luce magis, vel sidere pulchrior aureo!
Aspiceres quoties oculos, pulcherrimaque ora,
Insolitumque decus, totoque in corpore honores
Divinos, visu dulcem jaculantis amorem,
An poteras totis non exarsisse medullis?
Audires quoties voces, et verba loquentis,
Divinas juvenis voces, divinaque verba
Laetitiam aethereae instillantia mentibus aulae,
An poteras totis non deliquisse medullis?
O certe te felicem quater, atque beatum,
Cui se talis amans, soboles aeterna parentis
Aeterni interdum est solitus committere seorsum
Omnibus ab caris, tutoque affarier unum,
Inque omnes socium curarum admittere casus,
Et tibi divinos animi concredere sensus.
Testis eras, quum caelestem clam saepe parentem
Affatus, miras hauriret ab aethere voces,
Interdumque suas divino redderet ore
Illustris radiis, et clara luce coruscus,
Confessusque DEUM se toto corpore verso.
O quoties, illum supra radiantia caeli
Lumina fulgentem Solis septemplice luce
Miratus, subitis fulgoribus expavisti!

Fama canit, nuper defunctos munere vitae
Aereas blandi rediisse ad luminis oras:
Et tibi plus Heros devinctus amore rependit,
Quam pro te, ac pro fratre parens male cauta poposcit,
Ille etiam tibi supremo sub funere pendens,
Ut poterat, solitum ex oculis respondit amorem,
Et tibi dilectam genitricem credidit uni,
Dulcibus extremum verbis affatus utrumque,
Illa tibi ut genitrix, illi ut tu filius esses
Pro se se post hinc, dum in terris vita maneret.
Tantus amor! tanto cumulatum liquit honore!
Tantum in te potuit supremum munus amici,
Ne tibi quam velles teda sociare jugali
Ignarusque, expersque tori, dum visus in orbe es,
Scilicet addecuit custodem virginis esse,
Qui neque connubia, Veneris neque munera nosset.
Sanctior intus amor, fax gratior intus edebat
Noctes, atque dies veniens illius ab ore,
Qui caelum vultu, tempestatesque serenat
Sole oriente recens, vel Eoo pulchrior astro.
Ante ferunt hesterno etiam, te vespere amico
Incubuisse sinu, somno, ac maerore gravatum,
Cui positus caput haerebas, sublimia caeli
Arcana hinc, sensusque DEUM traxisse per omnes.
Hic tibi praecipue divini pabula amoris,
Largius hausta reor, quae verbis te inde juvabat
Suavidicis late mortales spargere in omnes.
Nil nisi praedulcem, quaecumque effatus, amorem
Ore loquebaris, tibi erat tibi dulcis in ore
Semper amor, blandum spirabas semper amorem.

Mutua concilians hominum fera pectora dictis
Inter se, placidaeque serens bona semina pacis,
Unus paciferi sator, atque hortator amoris,
Unus amans, unum nil curans praeter amorem
Omnia amor tibi. vivus adhuc in corde vigebat
Priscus enim calor ille DEO abscedente relictus.
Vivus adhuc residebat amans in sensibus Heros,
Et veterem innexus cordi integrabat amorem:
Ac veluti, ut saxis liquefactis plurima fornax
Incensa est, longoque ardens incanduit aestu,
Materies subducta licet sit, pabulaque igni,
Ignis adhuc tamen intus inest, et flamma superne
Luxuriat, vivaxque diu furit ardor ad auras.
Felices o mortales, si mutua se se
Conjuncti pariter nullo discrimine amarent,
Inque vicem mites animis, sine fraude foverent!
Aurea conversis irent nova secula rebus.
Nil cuiquam desit, nec opum ulli defuat uber.
Divitiae fluerent vulgo. omnes omnia haberent.
Quandoquidem unum animis omnes concordibus essent.
Auri dira fames, et habendi sacra cupido,
Fraudesque, insidiaeque, et furta latentia abessent.
Omnibus una etenim laetandi caussa, dolendique
Esset, et una salus, unum, et commune periclum,
Et labor, et laetis accedat gloria rebus.
Tot curis hominum careat genus. omnibus omnia
Tuta forent. degant sine vi, sine caedibus aevum
Mortales securi, altaque in pace quiescant,
Et passim pleno fluat aurea copia cornu.
Hic fructus, placidi sunt haec commercia amoris.

Aureus hic hominum generi omnia sufficit unus.
Hoc uno sumus. hoc orimur, hoc vivimus uno.
Unus amor nobis praesentem Numinis auram
Conciliat. quin ipse favor, quin gratia et ipsa,
Qua fruimur, qua nos sibi jungit Numen amicum,
Lustratosque iterum qua nos in pristina reddit,
Nil nisi amor pius est. ipsum quoque denique Numen
Est amor ille DEUS, DEUS ille affusus ubique
Regnat amor, caelumque movet, terrasque, fretumque
Omnipotens, requies hominum, superûmque voluptas.
Talia suaviloquo per gentes ore canebas,
Omnibus inque locis miscebas pocula amoris,
Omnia demulcens. discebant omnia amare.
Omnia largiflua dulcedine distillabant.
Quum vero solus sola sub nocte relictus
Errares, ubi corda sopor mortalia solvit,
Nulla quies animo tibi erat. sub pectore semper
Versabas, quali fueris dejectus amico:
Et dulces numquam insomni discedere curae.
Illum absens oculis absentem cernere coram
Usque videbaris, blandosque agnoscere vultus,
Optatosque oculos, et gratae frontis honores,
Cujus ab aspecto jucundo lumine cassi
Saepe resurgebant repetitas lucis in auras.
Usque videbaris dulces haurire loquelas,
Cujus ab eloquio jam vitae munere functi
Saepe resurgebant in blandas luminis oras,
Atque iterum dulcis visebant limina lucis.
Usque animo tibi fixus erat. tibi dulcis imago
Ante oculos, blandum obversari nomen ad aures,

Quo superi caetus, atque omnis curia caeli
Audito laetantur, et infera regna tremiscunt.
Illum per nemora, et silvas, perque alta canebas
Litora, et in solis per noctem montibus ibas.
Reddebant valles tibi JESON: undique JESON
Saxa resultabant: iterabant omnia JESON.
Haec placidam semper duxti per munera vitam
Dulce querens, dulci fallens ingrata querela
Tempora, confectus donec membra aegra senecta
Corpore paullatim absumto lux sola remansti,
Et sonus, in nostras qui nunc quoque laberis aures.
Huc ades o, seu te jam functum corpore caeli
Regia habet, seu vivus adhuc, spiransque sub auris
Felices Arabum saltus, et amoena peragras
Rura canens, felix utcumque, utcumque beatus,
Huc ades, et praesens te sensibus insere nostris.
Te reserante acie nostros superantia captus
Cernamus, quae tu Aegaeis vallatus ab undis,
Obscuris vera obducens, ventura canebas:
Atque DEUM colere, et nos assuescamus amare
Mutua, te monstrante; piumque bibamus amorem.

DIVO PAULO APOSTOLO

Et sunt qui tendant caeli explorare profunda
Consilia, ac penitus tectas deprendere caussas,
Nec dubitent in jus prope sacra voce vocare
Regem ipsum caeli, si forte quid evenit usquam
Legibus a nostris quod longe, ac moribus absit
Obductum nube, ac picea caligine opertum?
Non equidem meritis praesentem Numinis auram
Assequimur freti nostris: nostrique labores,
Aut benefacta parum prosint, ni desuper adsit
Auxilium prius, et favor omnipotentis olympi.
Ecquibus egregie factis, quo munere Saulus,
Qua pietate DEUM sibi conciliavit, ut ultro
Tam nigra mentis de nocte repente vocatus
Tam claram in lucem, tantisque ereptus ab undis
Tam tuta, pelagi securus, in arce sederet?
Ille quidem primis veri contemtor ab annis
Gaudebat CHRISTO infestis se opponere signis,
Ne nova relligio surgens se ferret in auras,
Quam pater omnipotens tandem mortalibus aegris
Ostendit placitam sibi prisca nube remota
Legiferi adventu nati, qui cuncta novaret.
Quoque magis sancti cultores incumbebant
Hanc veluti eductam struere, atque attollere caelo,
Atque recens latas orbi diffundere leges,
Acrius hoc urgens animis hostilibus ille
Omnia deturbare, piisque obsistere coeptis.
Tantus amor patrias inerat defendere leges.

Ille etiam quum pene puer pubescere primum
Inciperet, mollique genas vestire juventa,
Sacrilegis se se adjunxit, socia arma secutus,
Dum Solymi insontem saxorum grandine dira
Obruerent juvenem, qui primus sanguine fuso
Post caeli indigno mulctatum funere regem
Purpurea meruit caput insignire corona.
Nec dehinc ille etiam crescens juvenilibus annis
Destitit incepto, usque piis minus aequus, ad unum
Omnibus intentans letum, genus omne perosus,
Donec praecipitem altitonans, et ad ima ruentem
Suscepit pater, eximioque evexit honore.
Proh caeli obscuras latebras, noctemque profundam!
Sensibus a nostris quantum summota recedunt
Caelicolûm arbitria, et sortes! abstrusaque jura
Iuribus humanis quanto discrimine abhorrent!
Omnibus horror erat Saulus meliora secutis
Caede madens multa (infandum!) plenusque minarum,
Terrorumque potens Solymûm saevibat in oris.
Forte olim missu primorum gentis ab urbe
Arduus ibat equo, galea cristisque superbus,
Ense minax hastaque, et ahena luce coruscus.
Haud impune olli quisquam pius obvius isset.
Quippe magistratus jussu discrimine nullo
Correptos omnes atrox in vincla petebat,
Quos pietas nova, relligioque incepta tenebat.
Jamque advectus erat prope opimae antiqua Damasci
Moenia, jam summas spectans de vertice turres,
Et jam se caedi spirans immane parabat,
Terribiles acuens animos, irasque, manusque:

Qualis nocte lupus, quem dudum insana libido
Faucibus errantem siccis exercet edendi,
Quum caulas videt, et balatus haud procul audit,
Incassum fremit, ac rictus frustratur hiantes.
Protinus aetherea superûm regnator ab arce
(Qui caeli tantus favor?) haec speculatus, amico
Lumine respexit juvenem in sua damna ruentem,
Supposuitque manum dexter, mentemque benignam
Concipiens in eum praesenti Numine fovit.
Namque improviso vibratus fulgor ab aethra
Tendenti venit ecce repens, et luminis aura
Afflatum aetherea lux plurima circumfulsit.
Ilicet actus equo ad terram ruit, atque relictis,
Calce petens auras, jacuit resupinus habenis.
Audiit hinc vocem horrificam: Quid Saule, quid ultra
Saule, furis, mihique adversis opponere castris?
Nequicquam caelo arma moves, stimuloque repugnas.
Saulus ad haec tenebris sustollens lumina obortis,
Quaesivit lucem frustra, extimuitque negata.
Demum haec summisso vix hiscens pectore fatur:
Sancte, edice. mones quaecumque, ego jussa capessam.
Vix ea; quum volucres vox rursum audita per auras:
Surge age, solve metus, urbi succede propinquae.
Hinc responsa feres, quae porro obeunda tibi instent,
Qui te hac dehinc maneant pro relligione labores:
Quae pariter comitum juxta manus audiit omnis.
Obstupuere viri. nam vox veniebat ad aures
Omnibus hausta quidem; sed vocis comminus auctor
Nusquam apparebat, vocalibus abditus auris.
Vix aegre se se attollens surrexit, iterque

Ingrediens frustra tenebris tentavit in atris.
Lapsantem, et dubios nitenti cuspide gressus
Firmantem, manibus socii intra moenia ducunt.
Jam tres in tenebris exegerat urbe receptus
Et frugum, et laticum penitus sine munere soles,
Quum subito Ananias, quo non servantior aequi
Tunc illa urbe fuit, nec caelo gratior alter,
Hospitis antiqui penetrali in sede jacenti
Improvisus adest, jussis caelestibus actus,
Compellatque virum, et divino pignore firmat.
Saule, ades huc animo. tibi amico ab Numine veni,
Luminis amissi jucunda ut luce recepta
Desuper afleris caeli omnipotentibus auris.
Haud ignota audis. eadem, scio, nam modo qui me
Huc adigit, tibi detexit manifestius idem.
Ille tuos etiam mihi porro ostendit honores,
Qnanta tuae faveat caeli indulgentia laudi,
Quam junctus superûm sis regi, prae omnibus unus
Delectus jam, qui totum nova sacra per orbem
Divulges verborum opifex, uberrimus oris.
Quae furiis modo carpebas agitatus iniquis,
Omnibus haec propter caput objectare periclis
Haud renues, ultroque insigni occumbere leto.
Haec fatus, liquida accurvum lustravit in unda,
Unde animis scelus eluitur, veterumque parentum
Crimine contractae excedunt contagia labis.
Inde manum super imposuit, templisque sacratis
Praeposuit, populisque ducem dedit esse docendis.
Interea afflato visi cava lumina circum
Scintillare ignes, velutique erumpere ahenae

Squamae oculis; lucemque hausit, visusque recepit,
Atque suae victu rediere in pristina vires.
Continuo Saulo plane mutatus ab illo
Qui modo ubique pios ferro, vinclisque petebat,
Longe alios verso accepit quum nomine sensus:
Et jam Paulus erat. subito illi copia fandi,
Verborum, rerumque potens prudentia venit
Orta magis, studio quam, aut ullo parta labore.
Jam claros hominum fandi fabricator adibat
Conventus, medioque foro divina loquutus
Pendentem populum insueto sermone tenebat:
Semine ab aetereo terris venisse virum, quem
Venturum toties vates cecinere per orbem,
Quo veterum lueret scelus exitiale parentum
Proditus, et laesum placaret sanguine Numen
Ipse suo, morti pro cunctis deditus unus,
Atque haec crebra quidem, populosque ad sacra vocabat,
Multa querens super exstincto, super arbore multa
Infami, et poenas fando integrabat acerbas.
Obstupuere omnes, nimiumque ea mira videri:
Unde nova haec species, tam versa repente cupido;
Et veterem in Pauli quaerebant pectore Saulum.
Haud aliter suadente fame implacabilis ingens
Exitium pecori modo qui, caedemque parabat,
Ille lupus, pleno si forte receptus ovili
Mitescat, jamque inter oves innoxius erret,
Et pavidos lambat, linguaque remulceat agnos:
Nec mora jam Solymûm magnae quoque redditus urbi
Commovit totam monstris ingentibus oram:
Vix oculis credunt. nec primum fiditur illi,

Insidiasque pii metuunt. vix ducere amicum
Possunt, quem tot erant experti caedibus hostem.
Parte alia patriis trepidi pro legibus omnes
Concurrunt urbis primi, durique resistunt,
Et se certatim contra exhortantur ad arma.
Bella cient, et saxa fremunt, rapit arma juventus.
Ille autem nullisve minis, nullisve periclis
Territus, inceptis perstat: nec flectitur usquam.
Quove magis pugnant acres, hoc amplius ore
Fulminat, atque aperit vetiti nova lumina veri,
Praefatus sanctas nil se convellere leges,
Sed legum arcanos penitus recludere sensus,
Amotisque palam nebulis ostendere Solem.
Dum loquitur, circum ora silent, et sensibus imis
Illapsus faciles animos, ac mollia fando
Fingit corda premens; vivaeque loquentis ab ore
Visae exire faces, labrisque erumpere flammae,
Et vibrans, rupto velut aethere, lingua tonare.
Jamque Palaestinam monitis impleverat oram,
Atque omnes genus Isacidum quas incolit urbes
Cornigeri degens sub vatis legibus aevum,
Quum pater omnipotens templi in penetralibus altis
Astitit oranti, atque alias quoque luce carentes
Jussit adire plagas, aliasque capessere gentes,
Barbaricas, Grajasque, Italoque a sanguine cretas,
Quas coleret, lucisque novae splendore rigaret:
Nil veritus, fidens nil se praesente timeret.
Ergo animi intrepidus nil ille horrebat acerbi,
Omnes per mortes mente imperterritus ibat

Sponte sua. quas aerumnas, quos mente labores
Invicta tulit, huc illuc, terraque, marique,
Jactatus! non ille dapis, non ille quietis
Aut somni memor instabat, placitoque labori
Indulgere, odiis primorum objectus iniquis.
Ille etiam insidias muro demissus ab alto
Per funem evasit, nocti et se credidit atrae.
Ille etiam saxis quoties jactante petitus
Plebe tulit diros lapidum sub grandine jactus!
Terque magistratus virgis per compita sectus
Contemsitque minas, ignominiaeque pudenda
Verbera, divini facibus succensus amoris.
Jamque illi carcer requies erat. usque adeo omnes
Pertulerat, leti securus, vincla per urbes.
Quid referam quoties, veluti contagia secum
Dira ferens, fuerit muris exclusus, et atra
Nocte graves tulerit caeli intractabilis iras
Inter saxa jacens pernox, sociusque ferarum
Montibus aut gelidis, aut horriferis speluncis?
Flumina non illum ab studio torrentibus undis,
Aut objecta feri tardarunt aequora ponti.
Terque mari in medio fracta rate navit, et haustus
Noctem omnem, totumque diem sub gurgitis imo
Deerravit, leti parvo discrimine, fundo.
Ut sileam insidiasque hominum, incursusque ferarum,
Et quae mille die non parva pericula adivit,
Hic illic, quo mortales in nocte jacentes
Obscura erigeret bonus, in lucemque vocaret,
Palantesque, proculque errantes tramite recto
Inveheret caelo sibi per divortia nota.

Cernere erat late hic illic per regna, per urbes
Atque hos, atque illos ad verae surgere lucis
Lumina, lustrarique undis, et credere dictis.
Felices, Paulum magno quibus ore tonantem
Mulcentemque iras, invictaque corda prementem
Coram audisse datum est! quantus scelera impia fando
Invectus quateret, quantis assurgeret undis,
Vel quum rege satum superûm omnipotente referret
Morte sua nostris ultro cavisse periclis,
Quanta animos moesti afficeret dulcedine amoris
Egregius linguae, foecundo pectore veri:
Quantove ipse loquens intus flagraret amore.
Frustra eadem seri optabunt vidisse nepotes,
Et votis hoc in summis numerabitur unum.
Jamque ea Grajugenûm regnabat lingua per urbes
Altitonans, victrixque animos ducebat hiantes.
Jamque novis Asiam sacris permoverat omnem:
Resque illi externis melius successit in oris,
Verus ubi penitus DEUS omnipotentis olympi
Rex ignotus erat, sed diis simulata colebant
Saxa, hominum multo manuum fabricata labore.
Jamque opibus quondam Romae suspecta Corinthus
Paene omnis nutare: suae et diffisa Dianae
Alta Ephesus celebri paullatim absistere templo
Mirataeque virum doctae narrantur Athenae
Orantem, ignotique DEI nova sacra canentem,
Carmine quo capti e primoribus Actaeorum
Nonnulli ad verum properarunt surgere lumen
Signorum memores quae quondam maxima Sole
Viderunt nulla caeli ratione subacto,

Cernere cum piget aeterni fera funera regis.
His actis venit in mentem Solyma alta redire,
Quamvis multa palam vatum responsa minentur,
Vinculaque ipse sibi vulgo canat inde, futurumque
Exitium, sua nec Grajis ultra ora videnda.
Hic circumfusi nequicquam plurima amici
Orabant, fletuque amplexi genua tenebant,
Parceret, infensae ne se committeret urbi
Rursus, ubi nuper perpessu haud mollia passus.
Ille autem precibus nequicquam flectitur ullis.
Coeptum tendit iter. nec quae tulit aspera quondam,
Nunc subeunt: sed quo graviora instare pericla
Sentit, eo major semper furit ardor eundi.
Qualis nocturni pingues ad luminis ignes
Plurimus illectus volitans fert tangere flammam
Jucundam visu; propiusque accedere lucem,
Usque sibi admotam licet experiatur iniquam,
Urat et extremas in amatis ignibus alas,
Non tamen absistit ludo: sed lumina circum
Itque reditque, vagoque assultat plurima gyro,
Dum cadat, et moriens crepitanti pendeat igne.
Tantus amor lucis, flammae tam dira cupido:
Talis abire fuga, Paule, imperterritus ardes.
Nulla quies animo. non mentem horrentia vatum
Dicta movent, caelique minae, quaeque ipse videbas
Praescius Isacidum tibi tendi vincula in oris
Primorum scelere, invidia flagrantis Idumes:
Denique Romulea portendi funera in urbe.
Noctes atque dies optanti pectore versas,
Istent quanta tibi capto discrimina terra,

Quanta mari; Ausonias ibis quum vinctus ad urbes,
Litora Grajorum subeunt relegenda, tot orae,
Tot maria, atque urbes, pelagoque tot insulae in alto,
Bellaque ventorum, tempestatesque futurae;
Italiae tandem portus, Laviniaque arva,
Et pulcher Tybris. tibi enim super omnia in ipsis
Roma oculis, dirusque Nero est, et Romulus ensis.
Felix Roma! ducum non tantum elata trophaeis,
Quantum morte tua, felicique inclyta busto.
Scilicet huic uni caelum concesserat urbi
Ut Cilicas inter natus Perscide Tharso,
Quam vastum procul a nostris mare dividit oris,
Hic spoliis moriens peteres supera alta relictis.
Illa tuos obitus vidit, miserata cadentem,
Explentem regis crudeles sanguine poenas,
Regis inhumani materna caede madentis.
Illa tuum vidit caput a cervice recisum,
Dum caderet, resilire icta ter pondere terra,
Atque solum undanti toties signasse cruore:
Ad signum subitos laticum erupisse liquores,
Tresque adeo, ut fama est, secretos margine fontes
Dissiluisse, nova et maduisse aspergine terram.
Nunc etiam sanctas venerati visimus undas,
Teque illi socium donis, et honoribus addunt
Usque parem, cui Rex caeli mortalia linquens
Credidit arbitrium, ac rerum commisit habenas.
Utque tibi consors fuit hic necis, atque laborum,
Sic arae, sic sacrorum tibi junctus honore est,
Ossaque vestra tegit pariter commune sepulcrum.
Vos ambos pariter juvat altae moenia Romae

Tutari, atque Italas studiis consortibus urbes.
Tu regis superûm interpres lectissimus unus
Ante alios, vatumque potens, orbisque magister
Terrarum. edoctae tibi debent undique gentes,
Acceptamque ferunt veram tibi secula lucem.
Ipsi bisseni, rerum queis credita cura,
Mirati proceres te mira arcana canentem,
Linquentem terras, atque aethera voce sequentem.
Inter quos ipsum, qui se se primus agebat,
Quum veri specie deceptus, tramite recto
Digrediens dubia inciperet regione vagari,
Corripere, in meliusque ausus revocare magistrum es
Tu falso Argolicae delusum numine pectus
Virginis, atque illam rabido actam saepe furore
Sedasti, veroque implesti Numine versam.
Tu falsum magicis vatem artibus illudentem,
Et tibi necquicquam verbis certare parantem
Obtutu solo terres, et lumen obortis
Victo adimis tenebris, caecumque in nocte relinquis,
Quaerentem tenues manibus prensantibus auras,
Quo nitens trepida regeret vestigia dextra.
Unus amor tibi fixus erat, cura una sepultas
Nocte animas revocare novae ad nova lumina lucis.
Utque novam semper traheres ad retia praedam,
Omnibus omnia eras: tu civis civibus ipsis,
Inter et externos externi verba sonabas.
Romanis Romanus eras, Argivus Achivis,
Omnes obsequio, simulatis moribus omnes
Concilians. sic credentem circumvenit auceps,
Et volucrem fictae deludit imagine vocis.

Nemo adeo vacuis Gallorum in saltibus olim
Venatu assiduo indulgens tot retibus apros
Implicat, aut canibus tot agit de vertice capros,
Quot tu hominum tibi corda die devincta trahebas.
Tu lupus ille die primo nascentis in ortu
Caede madens, toto multum crassatus ovili,
Vespere dein praedam socios partitus in omnes,
Bissenûm ut procerum moriens pater ipse minori
Praedixit nato, unde tibi descendit origo.
Jam tunc ille tuos spe percipiebat honores,
Quae secum tulit ad manes solatia leti.
Quos vero semel illectos sub signa vocaras,
Haerebant validis tibi juncti nexibus usque,
Certi animo te ardente sequi quocumque juberes.
Illi etiam, quo liberius caelestia obirent
Mente, alacres rebus spretis mortalibus agros
Vendebant, pretiumque tuos aes grande ferebant
Ante pedes, tecum laeti omnes rebus egenis.
Tu vero placita tibi paupertate fluebas
Tecum dives opum, rerum licet omnium egenus,
Atque inopum potius vertebas omnia in usus,
Et tibi dulce famem manuum tolerare labore.
Per populos ideo gressum quocumque ferebas,
Ceu lux gratus eras, et magni Numinis instar.
Digredientem aegre semper dimittere cives
Quum gnatisque, domoque ad litora curvâ sequuti,
Mutuaque amplexi, noctemque, diemque morati
Haerebant, totoque erat ingens litore fletus:
Remivagamque ratem, quo fluctibus usque dabatur,
Spectabant, donec pelago evanesceret alto.

Vixque inde avelli poterant, bona verba precati.
Rex etenim omnipotens, quo se nova tolleret astris
Te duce relligio, sensusque ut flectere quires
Spectantum huc illuc, decus ori, oculisque decoram
Addiderat speciem, diumque afflarat honorem
Tecum habitans, intus diffusus pectore toto.
Altior hinc, majorque homine haud mortale sonabas.
Nam tibi sufficere ille animo praesentia semper
Verba nivis ritu, toto quum ex aethere ningit.
Ille tibi occultam quoque vim inspirare, nec usquam
Deserere, ut tanto posses superare labori,
Claraque signa dabat caelo mortalibus, et te
Casibus eripere interdum, variisque periclis
Illaesum; ut quondam, quum carceris ima teneres
Nil opis exspectans humanae, protinus ecce
Sub pedibus tota coepta omnia in urbe moveri
Ingenti terrae motu, quo cuncta soluta
Vincula parietibus patefactis carceris ultro.
Olim etiam egressum navi te vipera ab igni
Experrecta petens, morsu nihil obfuit acri.
Vipereum hinc parère tibi genus omne, tuosque
Attrectare ferunt diras impune colubras.
Ille tuis etiam precibus, quaecumque petebas,
Annuere, humanis et numquam viribus ausa
Posse tibi dabat, atque tuo indulgebat honori.
Hinc quibus impositis umbrabas tempora palmis,
Protinus afflati caeli divinitus aura
Tollebant actas ab humo super aethera mentes.
Teque etiam orabant omnes quibus aegra jacebant
Corpora: tu miseratus ope, auxilioque levabas.

Et quoniam haud omnes poteras accitus adire,
Saepe tuis ipsos operibant vestibus aegros.
Ad tactum pulsi linquebant corpora morbi.
Tu longo jam depositum languore parentem
Praesidis Ausonii, morbo de corpore abacto,
Servasti, revocans ad priscae munera vitae.
Tu miserum incurvis plantis genua aegra trahentem
Stare jubes, pedibusque suis consistere nixum.
Continuo ad vocem erigitur, (mirabile visu!)
Incessu properata ferens vestigia recto.
Tu puerum in somnis dejectum pariete ab alto,
Quassatumque artus, crepitantiaque ossa refractum
Morte obita luci reddis, flentique parenti
Incolumem, utque prius, valido se robore agentem.
Tu tempestatem caelo multo ante sereno
Praedixti sociis nil tale timentibus augur,
Sed tamen e numero fracta rate defore nullum.
Haec propter tibi divinos manus omnis honores
Quum ferrent, struerentque aras, et tura pararent,
Tu fugis, inspecto veluti qui forte colubro
Horruit; inque DEUM oblatos traducis honores,
Qui mare, qui terras, caelum, aethera, cuncta creavit.
Nos animas viles, mortalia corpora fassus,
Pulveris exiguam partem, nil tale merentes.
Cuncta accepta refers illi, cui gratia, et omnis
Debetur cui laus, et honos, et gloria soli:
Quem propter tantos gaudebas ferre labores,
Praeque uno, unius tantum inflammatus amore
Omnia fastidis, cupis hunc, nil caetera curas:
Hunc unum tibi cor, tibi mens hunc deperit unum,

Quem semel expertus hausisti pectore toto ,
Toto animo , tota seclusus corpore mente .
Fortunate animi ! quod paucis contigit olim ,
Hausisti mortalis adhuc mortalibus oris
Lucis inaccessae jubar , immemorabile lumen.
Illa tibi vivo sublata nube tueri
Ora datum est quorum aspectu illustrata beantur
Omnia , quae superae vix possunt cernere mentes
Alituum caelestum acies , gens , incola caeli .
Fortunate animi ! quam dulci pectus amore
Tunc tibi flagrabat ! quanta dulcedine , quali
Nectare perfusus praecordia distillabas !
O ego cur illo infelix , si sontibus ista
Praemia erant ipsis , non sum quoque tempore natus
Servatus sterile , extremumque relictus in aevum?
Scita tamen caeli alta latent , penitusque reposta
Arbitria ad nostros non pervenientia sensus ,
Omnia quae te tunc oculis vidisse putarim .
Haec adeo sunt illa , nefas quae ferre sub auras
Mortali ajebas , sed relligione premenda .
Hinc largum epotus mortali pectore flumen
Hausisti , quo corda rigas , quo plenus inundas .
Hinc largam effulgens mortali lumine lucem
Hausisti , qua corda reples , qua nubila differs.
Et licet omne ipsum vulgo diffundere flumen ,
Arcanamque tibi vetitum sit prodere lucem ,
Attamen ipse adeo torrens fluis undique , ut ad nos
Stillantes veniant transfusim in pectora guttae ,
Eque tuo erupti radii de Sole redundent .
Timotheus bibit inde , bibit Titus , inde Philemon ,

Et Solymi in primis hausere, humilisque Colosse,
Cumque Epheso, solo nunc nomine clara Corinthus.
Et Galatae, et Macedum populi, Aemathiique Philippi,
Atque potens Latium, ac rerum pulcherrima Roma.
Felices! queis parta tuis ea gloria dictis.
Nunc etiam monimenta manent, semperque manebunt.
Salve, hominum interpres, lux gentibus addite ubique.
Nunc ades, obtentas hominum de cordibus umbras
Lumine pelle, tua lustrati luce fruamur,
Nec tua quosdam adeo dubios oracula reddant,
In partesque animos varias obnubila raptent,
Ne rem discerpens late discordia turbet.
Aspice ut hinc illinc studia in contraria passim
Oppositae inter se placitis discordibus urbes
Confligant, sua dum studiis inventa tueri
Adversis tendunt certi non cedere utrique,
Inque suas certent hostes deducere partes
Conversos. proh quanta animis discordia gliscit!
Quam tenui, quam raptim ingens exorta favilla
Undique seditio caelo caput extulit altum
Protinus, et terras regnat bacchata per omnes!
Illinc nos contra totis Germania castris
Invehitur, veterumque audet patrum aurea scita
Oblinere, et sanctas dictis evertere leges,
Sive errore novo capti, tenebrisque sepulti,
Seu potius scelus est, animisque volentibus errant.
Nos contra hinc tegimus priscorum jura, tuisque
Responsis freti leges tutamur avitas,
Frustramurque feros, vanosque eludimus ictus.
Illis affer opem, tuaque alta edissere sensa.

Ipse ades, atque animis te protinus insere captis,
Ut tandem nebula lucem mirentur abacta.
At nobis, nostris si quicquam moribus obstat,
Si nostris quicquam insynceri mentibus haesit,
Sit fas diluere; et precibus nos effice, et illos
Unum omnes, simul infusa quo luce fruamur
Unanimes positis odiis, eademque foventes;
Lucis inexstinctae jubar, inviolabile lumen
Quaeramus, vitamque inhiemus fine carentem.
Interea pietas ea nos, is mutuus ardor
Tantus edat, quanto te olim flagrare canebas,
Ut cuperes aliis prae laetis omnibus unus
Aeternum miser ipse amplexu, atque ore carere,
Illius ore (ah ne sit fas mihi credere tantum)
Cujus ab aspectu fluit illa immensa voluptas,
Qua saturati animi caelestum in secula gaudent.
Hunc tu, oro, hunc nobis innecte algentibus ignem.
Hae flammae nostro vivae usque in pectore alantur,
Dum tua fixi animis depascimur aurea dicta.
Tende preces ideo, nostrisque occurre periclis.
Ille tibi orandus pro nobis, qui tibi se se
Ostendit coram, tenebrisque evolvit ab atris,
Ut, quoniam quos vult liber damnatve, probatve
Hos acuens, illos permissa nube retundens,
Ut libet, ipse operum dominusque, potensque suorum,
Nobis corda sinens non asperet ipse, sed ultro
Molliat, atque sua praesens nos subvehat aura.

DIVO SILVESTRO PONT. MAX.

Urbis sacerdos maxime Romulae,
Silvester, olim quum fugeres opes
Caussam malorum, victitabas
Urbe procul latitans superba,
Soractis antro sive sub horrido,
Seu Tusculanae rupis in angulo,
Ubi tuo hoc exstat dicatum
Nomine nunc etiam sacellum.
Ubi morari me quoque nunc juvat,
Regis canentem caelituum aspera
Majore plectro personanda
Funera, carminibus Latinis.
Hic tu beata pauperie potens,
Parvoque laetus caelitibus parem
Vitam actitabas. non tibi aurum, aut
Purpura, non triplices coronae
Gemmis nitentes multicoloribus,
Tanti ut decebat pontificis caput,
Praestans sed alta mente, regum
Altior omnium eras coronis.
Opes perosum te tamen occupant
Opes, et usque iis juncta potentia.
Repente dives fis, potensque
Urbis ad imperium vocatus.
Caeli secutus prodigia optimus
Caesar relicta sede Quiritium

Tellure decessit Latina
Sedem aliis positurus oris:
Urbem potentem Romulidum tibi,
Lateque regnandum Latium ferox
Concessit ultro, posterisque
Perpetua serie insecutis.
Non tantum ut esset relligio suis
Vallata muris, tutaque viribus;
Vique abstinerent, atque caede
Hac ratione truces tyranni:
Sed Rex id egit maximus aetheris
Periclitatus, dives an is fores
Qui pauper olim, nec tibi aequus
Divitiis animus labaret;
Utque eniteret conspicuo tua
Virtus theatro maxima, posteri
Quam deinde possent aemulari
Haud tibi degeneres futuri.
Non horruisti munera Caesaris;
Non haeret ipsis divitiis malum,
Nobis sed ipsis. dantur aeque
Nempe bonisque, malisque habendae.
Tu sicut ipsa pauperie prius
Dives fuisti, divitiis item
Pauper fuisti mox adeptis,
Plurima egentibus erogando.
Non cruda duri robora militis,
Decebat ut tantum imperii caput,
Non arma formidanda terra,
Non tibi erant metuenda ponto.

Non proferendi cura erat imperî,
Urbesve captas adjicere urbibus.
Te sceptra regum nil movebant,
Nil periturum animo exstruebas.
Mens fixa caelo sed penitus tua
Regnabat alto exercita in aethere.
Ibi locabas regna, et urbes,
Quosque ageres alacer triumphos.
Ibi beatus nunc ideo viges.
Curas inanes, et studia irrita
Mortalium spectas ab alto,
Continuos miserans labores.
Tuis adesto. ne officiant opes,
Quas per te adepti sunt humiles, face.
Tuamque mentem illis precare,
Sintque tuis studiis potentes.
Mens prisca nostris, et pietas tamen
Resurgat ante in regibus: ii sacra,
Olim ut solebant, absque fraude
Mente pii tueantur ipsi:

DIVO AURELIO AUGUSTINO
HIPPONIS EPISCOPO

Ut te, divc potens Libyae, nunc pectore toto
Accipio, patiorque libens! me lumine quando
Lustrasti vates olim, divûmque sacerdos,
Nunc ipsos inter divos stellantis olympi
Templa tenens, audi, atque tuas ne despice laudes,
Dum nos mortali facta immortalia voce
Libamus, sacrosque aris adolemus honores.
Huc, omnis chorus, huc pariter, juvenesque, senesque,
Ferte pedem, laetoque faventes agmine adeste.
Haec est illa dies, penitus caligine mersis
Quae claram rebus lucem attulit, atque nigrantem
Eloquio noctem insigni, tenebrasque resolvit.
Nam cui non notum, quanta perculsa jacerent
Olim corda patrum formidine, queis pia cordi
Relligio? quem non Tyriae telluris alumnus
Terruerat linguae confisus fallere doctae?
Cui non audacis, cui non audita furentis
In superos, supcrûmque ipsum convicia regem?
Non tulit omnipotens genitor miseratus ab alto,
Et juveni immisit mentem se pectore toto
Diffundens. subito est oculis densissima nubes
Discussa, et ratio manifesta in luce refulsit.
Quos ah tum gemitus, quae tum suspiria ab imo
Pectore jam culpam fassus dedit! haud mora, victus

Exuit hostilesque animos; mentemque benignam
Accipit in veros divos, divûmque parentem
Jam melior, jam noster, amans quos oderat ante.
Protinus illa animi vis vivida, et aurea lingua,
Quae modo caelicolas toties exercita contra est,
Invigilat veterum pro relligione parentum.
Ille quidem in mediis hominum conventibus ore
Incipit effari, immortalis gaudia vitae
Ostendens, altique acie penetralia caeli
Mentis adit. sed quae nunc prima exordia sumam?
Nam modo nascentis canit incunabula mundi,
Quis rerum sator, immensum per inane quis auctor
Terrarum validis vinclis libraverit orbem.
Nunc docet obliquos Solis, Lunaeque meatus,
Astrorumque vices, pascentiaque aethera dium
Sidera inexhaustis flammis, latieesque coactos
Astra super. quae dehinc liquidi ignis semina, quae vis
Torqueat immensi irrequieta volumina mundi.
Addit caelicolûm sedesque, domosque quietas,
Agminaque alituum superûm ter terna recenset.
Quin etiam ulterius solertis lumina mentis
Sustollit, figitque oculos in luce suprema.
Qua ratione animae nascentibus insinuentur,
Quaeve animis natura, quis et vigor, omnia dictis
Illustrans. tum nescio qua dulcedine mentem
Captus, vitam aliam post secula sera futuram,
Atque alios populos, nova regna, nova arva, novum ae-
Aeraque, stellasque alias, renovandaque Lunae (quor,
Lumina, nec motu volvendos aetheris orbes
Perpetuo canit. at tempus jam jam affore, quum Sol

Aureus, atque suos dediscent sidera cursus.
Tum canit, ut multum miserans incommoda nostra
Vera DEI soboles caelo divinitus olim
Demissus DEUS intemeratae virginis alvum
Implerit clausus: mox ut mortalis in auras
Prodierit puer. utque patres eduxerit antris
Morte obita infernis, magna et vi straverit hostem
Regnatorem Erebi, spoliisque animosus opimis
Victor ovans rursum astra petiverit. addit et olim
Affore quum terras iterum idem viset ab aula
Siderea, ut vitas hominumque, et crimina discat
Quaesitor, damnetque Erebo (miserabile!) sontes,
Atque pios caeli vocet alta ad sidera manes.
Nempe iterum vita functis, ac lumine cassis
Pristina deberi sua corpora cuique ferebat.
Atque ideo contemnere opes, et gaudia vitae
Mortalis lapsu subito peritura monebat;
Justitiamque, animisque DEUM, et virtutis amorem
Infundens veris purgabat pectora dictis.
Continuo in melius mores formavit, et artes
Humanas; legesque dedit quas mille sequuntur
Nunc etiam gentes, observabuntque minores,
Dum circum astriferi volvetur machina mundi.
Quid mirum, illius si, Sol quacumque recurrens
Aspicit extremum Oceanum, cita didita porro,
Exiit immensum terrarum fama per orbem?
Quis nescit, quantos etiam mox ille labores
Pertulerit, sacra pro re, pro regis amore
Caelicolûm objiciens certis se se usque periclis?
Ut formidatos toties superaverit hostes

Fandi ope? at aversumque DEUM mortalibus aegris
Assidua supplex prece conciliaverit? utque
Excidium patriae belli flagrantibus armis
Inconcusso animo tulerit; plebemque, patresque
Solatus? neque enim quisquam certaverit umquam
Laudibus, Augustine, tuis. tu maximus ille es,
Nobis labentem qui verbis restituis rem.
Templa tibi, tibi relligio non perdita debet.
Te numquam ullius fando violentia vicit.
Te nulla incautum veri sub imagine fugit
Pellacis hostis fallacia. solvere nodos
Tu bonus, atque dolos verborum aperire latentes.
Se tibi se ratio ostendit. tibi saepe futura
Nosse datum, et vera populis praedicere voce.
Tu mulcere potens hominum fera pectora, dictis,
Exacuens, animosque rudes formare colendo.
Nunc merito caelum, mortali corpore functus,
Incolis, aethereaeque plagae juga lacta. tibi omnis
Astrorum chorus assurgit. tibi lucidus aethra
Siderea applaudit polus. altum nubila longe
Te nigra, te fugiunt nimbique, Austrique madentes,
Terroresque, metusque: et inexorabile letum
Sub pedibus jacet. aereis tibi carmina campis,
Perpetuasque canunt laudes vatum chorus omnis
Caelestum vatum chorus omnis, amoena per arva
Qui te incedentem medium comitantur ovantes,
Sublimemque humeris attollunt; atque beatos
Per caeli populos alacres arcana canentem
Magna ferunt, sistuntque supremi ante ora parentis.
Salve, inter summos lumen venerabile divos,

Magne pater. facilis precibus nunc annue nostris,
Dum tibi solennem de more novamus honorem,
Et coetum celebramus. adi haec tibi sacra secundo
Templa pede, et proprias tibi quas ereximus aras,
Seu Libyam patriae captus telluris amore
Nunc colis, atque Hippona tuam. seu propter amoeni
Ticini ripas, Insubrum respicis urbes,
Ossa ubi marmoreo tua sunt tumulata sepulcro.
Da deinde auxilium, pater. en nunc aspice, quantis
Degitur hoc aevi in tenebris, vitaeque periclis:
Vt curae nostra assiduae praecordia carpant,
Utque auri malesuada fames, et dirus habendi
Ducat amor captos, verae et rationis egentes.
Eripe nos his, sancte, malis. sit nescia vita
Culpaeque, fraudisque, et prorsus criminis expers.
Suffice dehinc animis visum. da tollere mentes
Ad caeleste jubar, fontemque ad lucis, ut artus
Exuerimus ubi moribundos, tartara sontes
Impia non subeamus, et illaetabile regnum.
Hoc precibus, pater, hoc prohibe, per siqua parentis
Longaevea est pietas, quae te terraque, marique
Sola anus ausa sequi per mille pericula quondam
Finibus excessit Libycis, patriaque relicta
Litoris Ausonii ignotas penetravit ad oras;
Nostraque nunc etiam tellus complectitur ossa
Illius, et proprias Divae sacravimus aras.

DE DIVIS CAELITIB.

Adeste mecum, virgines, et integri
Pueri, et puellae, et omnis aetas, maxime
Casti, et pudicae conjuges adhuc viris
Junctae, aut solutae vinculis jugalibus.
Neque non vocamus quos juventae nequiter
Piget peractae, admissa poenitentia
Ex corde, ab imo diluentes pectore.
Adeste. mecum laudibus sustollite
Quos praeterivimus, beatos aetheris
Sublimioris, generis omnis, incolas
Non unus omnes prosequi ego versu queam,
Favete linguis. Saltem eos silentio
Taciti simul veneremur innumerabiles.
Miremur omnium perennes laureas,
Claros triumphos, inclytasque glorias,
Eos et omnis advocemus sedulo,
Nobis ut alto opem ferant ab aethere
Periculis in omnibus, neque nos sinant,
Quoad valebunt, cedere obrutos malis.
Non quod suapte vi, sua aut potentia
Queant juvare hominem, et ope impartirier.
Divi neque bona, neque ulla dant ctiquam mala,
Est unus omnium bonorum publicus
Disseminator, ille caeli praepotens
Regnator, orbis conditor, hominum sator,
Cui omnia famulantur, omnia subjacent
Obnoxia, unus omnibus ubique imperat,
Unusque quos vult, eligit, quos ope juvet

Nullius ipse externae opis porro indigus.
Quos vero habet neglectui, in praeceps sinit
Ruere misellos, ac malis prorsum omnibus
Circumvenit, dans cuique pro merito, ut lubet,
Ultor severus criminum, mortalibus
Perterrefaciens conscia intus pectora,
Caelum trisulcis quum coruscat ignibus,
Tonitruque templa concutit caelestia.
Nobiscum enim persaepe agatur saeviter,
Nobis nisi ejus praesto ubique filius
Adesset advocatus, et se opponeret
Caro parenti, is dum parat nos funditus
Vertere, malisque, quae meremur, perdere:
Cui detegit, quae passus est olim volens
Vulnera peremtus pro salute publica.
Hunc supplices homines in omnibus adeunt
Discriminibus, et advocatum unum admovent.
Verum quia plerumque suppudet reos
Adire recta regium gnatum unicum,
Hunc deprecatorem ut sibi illico parent,
Neve alloquantur eum sine internuntio,
Prius adhibent de civium numero aliquos,
Et, advocatum qui precentur, advocant,
Seu sint adhuc nos inter hic superstites,
Sive in supernam jam advolarint curiam.
Est tutius vero advocare quos scias
Intra receptos jam aetheris domicilia.
Neque est verendum ne advocati exaudiant,
Quod oppido remoti ab iis habitent plagis,
Humusque ab astris absiet quam plurimum.

Vident piorum animae, ac volucres spiritus
Semper beati humana facta, et audiunt,
Sed non suapte acie, suove lumine:
His omnia repraesentat ante oculos sua
In luce soboles cuncta cernentis DEI,
Rerum fideles suggerens imagines.
Hunc intuentes intuentur omnia,
Quaecumque opus, vel quae haud pater eis abnuit:
Itidem audiunt omnia vocati caelites,
Et obsecrati pro obsecrantibus obsecrant.
Est ille speculum, est unus idem Echo omnibus.
Ob id tamen mortalium ipsi mentibus
Haud inseruntur. solus illapsu DEUS
Adest, et animis influit praesentia,
Solusque propitio fovet nos Numine.
Nulli creato est Numen, aut divinitas.
Vult ipse post se nos tamen venerarier
Honore proximo Quirites aetheris,
Et supplicabundos sepulcra visere,
Et quicquid eorum adhuc apud nos relliquum est,
Nec tura eis negare, nec crocum, aut rosam.
Quare agite mecum adeste cuncti, et aetheris
Onerate votis universam curiam,
Nobis benevolum ut advocatum sedulo
Reddant, suaque caelites nos evehant,
Qua plurima pollent apud eum gratia.
Is dehinc parentem propitium nobis dabit,
A quo, perenni ut fonte, cuncta fluunt bona.

ADESTE, sancti caelites,
Cives supernae curiae.
Vestra levantes nos ope
DEO propinquos jungite.

Tu, diva virgo, virginum
Princeps, DEI puerpera,
Regina caeli, da tuum
Adesse nobis filium.

Vos dehinc, beati praepetes,
DEI fideles nuntii,
Simul creati cum nova
Nascentis orbis machina,

Quos contumax contra DEUM
Non extulit superbia.
Sed perstitistis in fide
Ulti rebelles proelio.

Tum vos caduci corporis,
Ceu nos, onusti pondere
Quondam, mares, aut virgines,
Nunc dii beati caelites,

Quos vestra virtus aetheris
Evexit ad fastigium.
Floretis illic, maxima
Jam consecuti praemia.

Vos invocamus supplices.
Nobis famem defendite.
Sint bella longe, sit lues.
Sit nostra caelo arrecta mens.

Ut mox, levati vinculis,
Gravique mole corporis,
Migremus ad vos illico
Vestros adoptati in choros.

Possimus haec ut assequi,
Vobis rogandus maximus
Ter unus ille qui bona
Potens opum dat omnia.

FINIS